

ภาคผนวก จ
คู่มือการใช้รูปแบบ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

คู่มือ

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้
ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11

ผู้วิจัย

นายปิยณัฐ วงศ์เครือศรี
นักศึกษาระดับดุขฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษาระยะภาวะผู้นำ
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

คำนำ

เอกสารประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 เป็นเอกสารที่จัดทำขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 โดยมุ่งพัฒนาด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะ และเจตคติ เพื่อให้ครูผู้สอนเกิดองค์ความรู้ในการพัฒนาภาวะผู้นำครูในยุคไทยแลนด์ 4.0 และสร้างความตระหนักในบทบาทหน้าที่และภาระงานด้านการสอนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างแท้จริง ผู้วิจัยได้จัดทำเอกสารประกอบการพัฒนาทั้งหมด จำนวน 7 เล่ม ประกอบด้วย

เล่ม 1 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนสู่ไทยแลนด์ 4.0

เล่ม 2 การจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างนวัตกรรมในยุคไทยแลนด์ 4.0

เล่ม 3 ทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์

เล่ม 4 คุณธรรม จริยธรรม

เล่ม 5 การพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพ

เล่ม 6 การทำงานเป็นทีม

เล่ม 7 ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ประธานและคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้เชี่ยวชาญ คณะครู และบุคลากรทางการศึกษาที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานหวังเป็นอย่างยิ่งว่า เอกสารประกอบการพัฒนานี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ศึกษาและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

นายปิยณัฐ วงศ์เครือศรี

นักศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
ความเป็นมาและความสำคัญของรูปแบบ	1
หลักการของรูปแบบ	7
วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	8
เนื้อหาของรูปแบบ	8
กระบวนการของรูปแบบ	9
รายละเอียดของกิจกรรม	11
การวัดและประเมินผล	15
กำหนดการอบรมเชิงปฏิบัติการ	17
กำหนดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบชุมชนวิชาชีพ (PLC)	20
กำหนดการฝึกปฏิบัติการ	21
เอกสารอ้างอิง	23
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบและเอกสารประกอบการพัฒนา	25
รายชื่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	26

คู่มือรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้
ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11

ความเป็นมาและความสำคัญของรูปแบบ

ประเทศไทยมีพัฒนาการทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มต้นจาก ไทยแลนด์ 1.0 ที่เน้นเกษตรกรรมแบบดั้งเดิม มาสู่ ไทยแลนด์ 2.0 ที่เน้นอุตสาหกรรมเบา และพัฒนาสู่ ไทยแลนด์ 3.0 ที่เน้นอุตสาหกรรมที่มีความซับซ้อนมากขึ้น จวบจนปัจจุบัน ในช่วงต้นของการขับเคลื่อน ไทยแลนด์ 3.0 อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยอยู่ที่ร้อยละ 7-8 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่มีการคาดหวังว่า ประเทศไทยจะก้าวสู่ความเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ เหนือเช่นเดียวกับประเทศเกาหลีใต้ ไต้หวัน สิงคโปร์ และสิงคโปร์ ซึ่งดูเหมือนว่าทุกอย่างจะดำเนินไปได้ด้วยดี แต่ในความเป็นจริง ไทยแลนด์ 3.0 เป็นเทคโนโลยีและทุนของต่างชาติที่นำเข้ามาไม่มีกระบวนการถ่ายทอดเทคโนโลยีอย่างจริงจัง ขาดการสะสมทุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาทุนมนุษย์ ประเทศไทยจึงถูกมองเป็นประเทศที่ดูเหมือนทันสมัย แต่ไม่พัฒนา การที่ไม่มีฐานรากที่แข็งแรงของตนเอง ไม่มีภูมิคุ้มกันที่เพียงพอ พึ่งพิงกับโอกาสของการค้าและการลงทุนจากภายนอก แต่ละเลยการสร้างความเข้มแข็งจากภายใน ในที่สุดประเทศไทยจึงต้องเผชิญกับวิกฤตต้มยำกุ้ง ในปี พ.ศ. 2540 ซึ่งหลังจากการเกิดวิกฤตแล้ว อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยได้ตกลงมาอยู่ที่ระดับร้อยละ 3-4 มาเกือบ 20 ปีจวบจนปัจจุบัน นี่คือภาวะของการติดอยู่ในกับดักประเทศรายได้ปานกลาง (Middle Income Trap) ไทยแลนด์ 4.0 เป็นโมเดลเศรษฐกิจที่จะนำพาประเทศไทยให้หลุดพ้นจากกับดักประเทศรายได้ปานกลาง กับดักความเหลื่อมล้ำ และกับดักความไม่สมดุล พร้อมๆกับเปลี่ยนผ่านประเทศไทยไปสู่ ประเทศในโลกที่หนึ่ง ที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ในบริบทของโลกยุค The Fourth Industrial Revolution อย่างเป็นทางการตามแนวทางที่แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีได้วางไว้ ด้วยการสร้างความเข้มแข็งจากภายใน ควบคู่ไปกับการเชื่อมโยงกับประชาคมโลก ตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยขับเคลื่อนผ่านกลไกประชารัฐ (กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา, 2559, หน้า 7-9)

ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา ทุกประเทศทั่วโลกได้ริเริ่มและดำเนินการปรับและพัฒนาาระบบจัดการศึกษาใหม่เรียกว่า “การปฏิรูปการศึกษา (Educational Reformation) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ มีคุณภาพมาตรฐาน สามารถผลิตกำลังคนที่มีคุณภาพสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) ระบบการศึกษานั้นประกอบด้วยปัจจัยที่สำคัญคือครู ประเทศไทยมีการปฏิรูปการศึกษาเพื่อยกระดับ

การศึกษาของชาติ ประเด็นสำคัญที่จะปฏิรูปการศึกษา คือ การปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งทำ โดยการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานวิชาชีพครู ซึ่งเป็นระดับปฏิบัติการที่สำคัญที่สุด ครูเป็น บุคคลในการปฏิรูปการเรียนรู้ ปฏิรูปการศึกษา เนื่องจากครูเป็นบุคคลด้านหน้าและเป็น กลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน (กนกอร สมปราชญ์, 2560, หน้า 221)

การที่จะพัฒนาประเทศไทยไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ให้เกิดขึ้นใน อนาคตนั้น จะต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนของประเทศที่มีอยู่ให้เข้มแข็ง และมี พลังเพียงพอในการขับเคลื่อน กระบวนการพัฒนาทั้งในระยะกลางและระยะยาว โดยเฉพาะ “การพัฒนาคน” ให้มีการเตรียมความพร้อม รับการเปลี่ยนแปลงของโลกใน ศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีสิ่งที่สำคัญที่สุดคือทักษะการเรียนรู้และการเสริมสร้างปัจจัย แวดล้อมที่ เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของคน โดยการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มาประยุกต์ใช้ทั้งในเชิงระบบและ โครงสร้างของสังคมไทย ให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น ซึ่งกล่าวไว้ ว่า คนไทยและการศึกษาไทยต้องมีคุณภาพและได้มาตรฐานระดับสากล อีกทั้ง กระบวนการศึกษาก็มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษา โดยให้ครูพร้อม รับกับการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ เพื่อให้ครูจัดการเรียนรู้ที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียน สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีนิสัยใฝ่เรียนรู้ มีทักษะความสามารถ ในการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหาที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีคุณธรรมนำความรู้ มีทักษะ ความสามารถในการคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีคุณธรรมนำ ความรู้ รักความเป็นไทย มีความสามารถก้าวไกลในระดับสากล (สำนักงานปลัดกระทรวง ศึกษาธิการ, 2560, หน้า 10)

นอกจากนี้ผลการวิจัยการศึกษาแนวโน้มการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์และ วิทยาศาสตร์ระดับนานาชาติ พ.ศ. 2559 หรือ TIMSS 2015 ที่จัดโดย The International Association for the Evaluation of Educational Achievement หรือ IEA หน่วยงานประเมิน การศึกษานานาชาติ โดยระบุว่า ผลการประเมินพบว่า ประเทศที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด 10 อันดับแรกมีทั้งหมด 11 ประเทศ คือ สิงคโปร์ เกาหลีใต้ จีน-ไทเป ฮONGKONG ญี่ปุ่น รัสเซีย คาซัคสถาน แคนาดา ไอร์แลนด์ อังกฤษ และสหรัฐอเมริกา ตามลำดับ (อังกฤษและ สหรัฐอเมริกา มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากัน) ส่วนประเทศไทย มีคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ เท่ากับ 431 คะแนน จัดอยู่ในอันดับที่ 26 ของประเทศที่เข้าร่วมการประเมินจากทั้งหมด 39 ประเทศ ส่วนผลการประเมินพบว่า ประเทศที่มีคะแนนเฉลี่ยวิชาวิทยาศาสตร์สูงสุด 10

อันดับแรกมีทั้งหมด 11 ประเทศ คือ สิงคโปร์ ญี่ปุ่น จีน-ไทเป เกาหลีใต้ สโลวีเนีย ฮังการี รัสเซีย อังกฤษ คาซัคสถาน ไอร์แลนด์ และสหรัฐอเมริกา ตามลำดับ (ไอร์แลนด์และสหรัฐอเมริกา มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากัน) ส่วนประเทศไทย มีคะแนนเฉลี่ยวิชาวิทยาศาสตร์ เท่ากับ 456 คะแนน จัดอยู่ในอันดับที่ 26 ของประเทศที่เข้าร่วมการประเมินจากทั้งหมด 39 ประเทศ เมื่อพิจารณาในภาพรวม ไทยอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง ทั้งคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์เมื่อเปรียบเทียบกับคะแนนเฉลี่ยในปีที่ผ่านมา ๆ มาพบว่าเด็กไทยมีคะแนนเฉลี่ยลดลงทั้งวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ นอกจากนี้ผลการวิจัยในครั้งนี้ยังได้สำรวจ ครูผู้สอน ทั้งระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่าครูไทยจบ การศึกษาระดับปริญญาตรีในสัดส่วนที่สูงกว่าสิงคโปร์แต่ผลการประเมินที่ออกมากลับต่ำกว่าสิงคโปร์ค่อนข้างมากทั้ง 2 วิชา นอกจากนี้ยังพบว่าครูไทยมีความมั่นใจในการสอนและ มีความพร้อมในการเตรียมการสอนทั้ง 2 วิชา อยู่ในระดับต่ำเมื่อพิจารณาเนื้อหาใน หลักสูตรของไทยทั้ง 2 วิชา พบว่าตรงกับเนื้อหาร้อยละ 100 แต่จัดการเรียนได้สำเร็จเพียง ร้อยละ 30 ขณะที่สิงคโปร์มีเนื้อหาหลักสูตรตรงกับกาประเมินเพียงร้อยละ 70 แต่จัดการ เรียนการสอนได้ 100 และพบว่าผลการประเมินคุณภาพผู้เรียนของสำนักงานรับรอง มาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (สมศ.) ได้ประเมินคุณภาพ ของโรงเรียนรอบที่สอง โรงเรียนประถมศึกษาหรือมัธยมศึกษาซึ่งอยู่ในสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับดีมากร้อยละ 15.10 และระดับพอใช้/ ปรับปรุง ร้อยละ 8.50 นอกจากนี้ สำนักงานทดสอบทางการศึกษา (องค์การมหาชน) ยังพบว่า ภาพรวมของผลคะแนนของการทดสอบเฉลี่ยทั้งประเทศในชั้น ป.6 และ ม.3 ต่ำ กว่าร้อยละ 50 ทุกวิชา ในปีการศึกษา 2559 และมีแนวโน้มที่จะต่ำลงเรื่อย ๆ (สถาบัน ทดสอบทางการศึกษา (องค์การมหาชน), 2560, หน้า 5-9) จะเห็นได้ว่าข้อมูลดังกล่าวได้ สะท้อนคุณภาพในการบริหารจัดการศึกษาของหน่วยงานทางการศึกษาส่วนหนึ่ง จึงเป็น หน้าที่โรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องนำข้อมูลเหล่านี้ไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพ การศึกษา ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องและกำกับติดตาม นิเทศการจัดการ เรียนรู้และการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง บุคคลที่มีความ สำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียน คือ ครูในฐานะเป็นผู้ปฏิบัติงาน ด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระดับโรงเรียนนั้นจำเป็นที่จะต้อง พัฒนาครูให้มีคุณลักษณะที่เหมาะสมทั้งด้านความรู้ พฤติกรรมและคุณลักษณะอันพึง ประสงค์เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ครู ซึ่งคุณลักษณะ

ของครูที่ดีนั้นจำเป็นที่จะต้องพัฒนาคุณลักษณะด้านภาวะผู้นำของครูที่ปฏิบัติหน้าที่ด้านการจัดการเรียนรู้และบุคคลที่กำลังจะมาดำรงตำแหน่ง โดยเฉพาะคุณลักษณะภาวะผู้นำของครูนั้นย่อมแตกต่างจากคุณลักษณะภาวะผู้นำโดยทั่วไป เพราะลักษณะภารกิจ หน้าที่ และความรับผิดชอบในฐานะผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้านการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนที่มีรูปแบบแตกต่างจากการปฏิบัติงานอื่น จะเห็นได้ว่าการยกระดับคุณภาพการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น ครูเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในกระบวนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความเข้มแข็งและมีความพร้อม มีความเป็นผู้นำ มีความสามารถและมีทักษะ สามารถใช้ภาวะผู้นำในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเห็นว่าการพัฒนาครูให้เป็นครูผู้นำและใช้ภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้จะก่อประโยชน์ให้แก่โรงเรียน

ภาวะผู้นำ (Leadership) เป็นอีกปัจจัยที่เป็นกลไกที่สำคัญในการนำพาองค์กรสู่ความสำเร็จและมีประสิทธิภาพ ภาวะผู้นำหรือความเป็นผู้นำเป็นลักษณะพิเศษที่สามารถสร้างอิทธิพลเหนือผู้อื่นได้ Drucker (1968, p. 272) ได้กล่าวถึงภาวะผู้นำว่าในสังคมปัจจุบันเป็นสังคมที่ต้องอาศัยภาวะผู้นำ องค์กรจะต้องอาศัยองค์ความรู้ ประสบการณ์ ความคิดสร้างสรรค์และความรับผิดชอบของผู้นำจนก่อให้เกิดทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำและภาวะผู้นำในลักษณะต่างๆ นอกจากนี้ Avolio (1999, p. 39) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำ โดยพิจารณาผู้นำใน 3 ลักษณะ คือ ลักษณะของบุคคล (Leader as a Person) ลักษณะของกระบวนการ (Leader as a Person) และลักษณะผสมผสาน (as Some Aspects of Both) ซึ่งสอดคล้องกับ Overholser (1992, p. 5-6) ที่ได้กล่าวถึงบทบาทความเป็นผู้นำและความรับผิดชอบของครูว่ามีทักษะภาวะผู้นำ 6 ประการ คือ มีวิสัยทัศน์ ความมีจริยธรรมและความซื่อสัตย์ ทักษะด้านหลักสูตรและการสอน กลยุทธ์การเรียนการสอนที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน มีทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และการเพิ่มประสิทธิภาพของครู ส่วน Fullan (2001, p. 96) เชื่อว่า ผู้นำที่ดีต้องสร้างภาวะผู้นำให้เกิดขึ้นในทุกระดับขององค์กร จะเห็นได้ว่าการยกระดับคุณภาพการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในกระบวนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ต้องได้รับการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความเข้มแข็งและมีความพร้อม มีภาวะผู้นำ มีความสามารถและมีทักษะในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ภาวะผู้นำครูมีความสำคัญ มีคุณค่าและมีประโยชน์แก่วงการทางวิชา

การเรียนรู้การสอน เป็นการที่ครูรวมพลัง ร่วมมือทำงานในชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (professional learning community) มีวัฒนธรรมของการร่วมมือและเสริมสร้างการพัฒนาวิชาชีพซึ่งได้แก่ แก้ไขสิ่งที่ปัญหา บำรุงรักษาสิ่งที่ดีอยู่แล้วให้คงอยู่ต่อไป และ สร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์แก่วิชาชีพ ซึ่งมีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) ส่งเสริมพัฒนาเพื่อนครูสู่ครูมืออาชีพ 2) เป็นผู้นำด้านการเรียนการสอนและมีนวัตกรรม 3) เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง 4) มุ่งพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน (Fullan, 2001, p. 96) ในช่วงที่ผ่านมา มีการให้ความสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาต่อการเพิ่มคุณภาพครูมากขึ้น เนื่องจากความพยายามในการปฏิรูปการศึกษา เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในโรงเรียน เกิดแรงผลักดันต่อการพัฒนาวิชาชีพครูและภาวะผู้นำครู (Barth, 2001, pp. 443-449) โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จอย่างรวดเร็วให้ครูเป็นผู้นำในการสอนแก่ครูคนอื่น ๆ นำไปสู่การร่วมมือ มีการยืนยันงานเอกสารงานวิจัยต่าง ๆ ว่าการกระจายภาวะผู้นำไปสู่ครูหรือส่งเสริมให้ครูมีความสามารถในการนำส่งผลทางบวกต่อการปฏิรูปการจั้ตองค์กรของสถานศึกษา และทำให้การแตกแยกของครูลดลง อีกทั้งการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องและการร่วมมือรวมพลังของบุคลากรครูในสถานศึกษาอันเป็นหลักสำคัญของความสามารถทางภาวะผู้นำ และภาวะผู้นำครูนั้นยังเป็นปัจจัยในการพัฒนาสถานศึกษา และมีอิทธิพลทางบวกต่อความเชื่อมั่นในความสามารถ (self-efficacy) และขวัญกำลังใจครู (Harris, 2002, pp. 22-23) นอกจากนี้พบว่าภาวะผู้นำครูในด้านการจัดการเรียนรู้ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน มีการกระจายสัดส่วนภาระงานทางภาวะผู้นำให้แก่ครูอย่างทั่วถึง มีอิทธิพลทางบวกต่อประสิทธิภาพของครูและความผูกพันของนักเรียนเช่นเดียวกับปัจจัยอื่น ๆ ที่พบว่า การเพิ่มพลังอำนาจให้ครูมีภาวะผู้นำมากขึ้น ทำให้ครูเห็นคุณค่าในตนเอง (self esteem) และมีความพึงพอใจในงานเพิ่มขึ้น ยังพบอีกว่าความสามารถทางภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ส่งผลทางตรงต่อประสิทธิภาพของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพราะโรงเรียนที่จะประสบความสำเร็จนั้น ไม่ใช่เฉพาะผู้บริหารโรงเรียนเท่านั้นที่จะต้องมีความรู้จะต้องพัฒนาครูในโรงเรียนให้มีภาวะผู้นำอีกด้วย เป็นที่ยอมรับกันว่าคุณภาพด้านการจัดการเรียนรู้ของครูเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน (Rowan, Correnti & Miller, 2002, pp. 1,525-1,567)

จะเห็นได้ว่าครูในยุคไทยแลนด์ 4.0 เน้นที่การสร้างชุมชนแห่งความสงสัย กระตือรือร้น อยากเรียนอยากรู้ และอยากได้คำตอบขึ้นในชั้นเรียน ทำให้บรรยากาศในห้องเรียนทุกห้องเป็นห้องเรียนแห่งความสงสัย อยากเรียนอยากรู้ อยากหาคำตอบ

“Community of Inquiry” และนักเรียนก็จะลงมือค้นหาคำตอบที่ตนเองสงสัยและอยากรู้เป็นกลุ่ม ค้นหาคำตอบผ่านกระบวนการเรียนการสอนที่เรียกว่าการเรียนรู้โดยยึดปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning = PBL) คือ เริ่มต้นจากความสงสัย อยากเรียนอยากรู้ แล้วก็จะพัฒนาเป็นปัญหาที่ต้องการคำตอบ (Problem) และจากปัญหาที่ต้องการคำตอบก็จะพัฒนาไปสู่การค้นหาคำตอบ ลงมือค้นหาคำตอบ โดยใช้สมรรถนะความเป็นนักเรียน 3.0 นักเรียน 2.0 นักเรียน 1.0 เทคโนโลยีโรบอต และปัญญาประดิษฐ์เป็นตัวช่วย ผู้เรียนแต่ละคนจึงไม่อยู่เฉยๆ แต่กระตือรือร้นและคิดค้นหาความรู้และคำตอบอยู่ตลอดเวลา (Active Learner) ซึ่งในกระบวนการของการเรียนรู้โดยยึดปัญหาเป็นฐาน นักเรียนอาจค้นหาคำตอบจากห้องทดลอง ห้องปฏิบัติการ สถานประกอบการ แปลงสภาพ โรงเรียน บริษัท ธุรกิจของรัฐ หรือของเอกชน นักเรียนได้ค้นหาคำตอบจากสถานที่จริง สถานประกอบการจริงเพื่อให้ได้คำตอบที่เป็นจริง ทำให้เกิดคำว่า Work-based Learning หรือ Work-integrated Learning หรือ Site-based Learning ขึ้นทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน สถานประกอบการจึงกลายเป็นส่วนหนึ่งของห้องเรียนของนักเรียน และจากการเรียนโดยยึดปัญหาเป็นฐานนี้ก็จะทำให้นักเรียนและ/หรือครูค้นพบความรู้ใหม่ สร้างสรรค์ความรู้ใหม่ และสร้างนวัตกรรมใหม่ การเรียนการสอนของครูในยุคไทยแลนด์ 4.0 จึงเป็นการเรียนการสอนที่เน้นการคิดสร้างสรรค์ ที่จะนำไปสู่การผลิตนวัตกรรม (ดิเรก พรสีมา, 2559) ซึ่งในสังคมไทยเกี่ยวกับการศึกษาโดยเฉพาะปัญหาของครูซึ่งมีปัญหาสำคัญด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ของครู กล่าวคือครูบางคนส่วนมากหรือบางส่วนในสถาบันการศึกษาแต่ละระดับยังยึดตนเองเป็นสำคัญหรือเป็นหลักการสอนโดยตนเองเคยใช้วิธีการหรือกระบวนการอย่างไรก็ทำแบบนั้นตลอดไม่มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการจัดการเรียนรู้ไปในทางที่ดีแปลกใหม่และน่าสนใจ จึงทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายไม่มีความสุข สนุกในการเรียนรู้และเกิดความท้อแท้ในการเรียนเพราะรู้สึกว่าจะไม่ได้รับประโยชน์มากมายในการเรียน (ธราญา จิตรชญาวณิช, 2560, หน้า 7) และยิ่งสถานศึกษานั้นครูขาดภาวะผู้นำยอมให้ดำเนินงานต่าง ๆ ไปด้วยความยากลำบาก วุ่นวายสับสน ต่างคนต่างทำงานไม่ประสานกัน และเกิดความขัดแย้ง การบรรลุเป้าหมายก็ย่อมจะล่าช้าและไม่ประสบความสำเร็จบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ (กนกอร สมปราชญ์, 2560, หน้า 222)

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 กล่าวถึงภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย การพัฒนาหลักสูตรและการ

จัดการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อให้เกิดนวัตกรรม ทักษะการคิดขั้นสูงและการความสามารถในการสอนทักษะการคิด มีคุณธรรม จริยธรรม และเน้นประโยชน์ส่วนร่วม การพัฒนาตนเอง การทำงานเป็นทีม การใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ ทักษะการสื่อสาร แต่ยังคงขาดงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0

ด้วยเหตุผลและปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการจัดทำการศึกษาและพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 เพราะการจัดการเรียนรู้เป็นหน้าที่หลักที่สำคัญในวิชาชีพครูผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้านการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาครูผู้สอนมีภาวะผู้นำทางการจัดการเรียนรู้ ย่อมส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีคุณภาพ สอดคล้องตามนัยแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข ตลอดจนพิจารณาถึงความยั่งยืนของการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียน ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของชาติต่อไป

หลักการของรูปแบบ

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0 มีหลักการ ดังนี้

1. เป็นรูปแบบที่พัฒนาขึ้นโดยยึดแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา และรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา
2. เป็นรูปแบบที่ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้และหลักการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์และการกระทำ เป็นการเรียนรู้ในการสร้างความคิด รวบรวม การพัฒนาความเข้าใจและความสามารถต่าง ๆ ด้วยตนเอง และการบูรณาการเพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนจริง
3. เป็นรูปแบบที่ใช้กระบวนการและวิธีการที่หลากหลาย ประกอบด้วย การอบรมเชิงปฏิบัติการ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบชุมชนวิชาชีพ (PLC) การปฏิบัติจริง และการนิเทศ ติดตาม

4. เป็นรูปแบบที่ใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วม โดยมีหลักการสำคัญ ประกอบด้วย การใช้ประสบการณ์ของผู้เข้ารับการอบรม การเรียนรู้ด้วยการกระทำ จนทำให้เกิดความรู้ใหม่อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเกิดจากความสนใจของผู้เข้ารับการอบรม การปฏิสัมพันธ์ของผู้เข้ารับการอบรมทำให้เกิดการขยายตัวของเครือข่ายความรู้ที่ทุกคน มีอยู่อย่างกว้างขวาง และการสื่อสารด้วยการพูดหรือการเขียน เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยน เรียนรู้แบบชุมชนวิชาชีพ (PLC)

วัตถุประสงค์ของรูปแบบ

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของ โรงเรียนประถมศึกษา มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา
2. เพื่อสร้างความตระหนักและเจตคติที่ดีในการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการ จัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา
3. เพื่อพัฒนาทักษะในการใช้ภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุค ไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษาในการปฏิบัติภารกิจให้มีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพสูงสุด

เนื้อหาของรูปแบบ

เนื้อหาของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา มีจำนวน 7 หน่วย ดังนี้

- หน่วยที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
- หน่วยที่ 2 การจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างนวัตกรรม
- หน่วยที่ 3 ทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์
- หน่วยที่ 4 คุณธรรม จริยธรรม
- หน่วยที่ 5 การพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพ
- หน่วยที่ 6 การทำงานเป็นทีม
- หน่วยที่ 7 ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

กระบวนการของรูปแบบ

กระบวนการของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา มีวิธีการพัฒนา ประกอบด้วย

1. การอบรมเชิงปฏิบัติการ ใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วม โดยผู้เข้ารับการพัฒนาดำเนินการเปลี่ยนแปลงเรียนรู้ พุดคุย ระดมสมอง อภิปราย เรียนรู้การปฏิบัติงาน การสอนงาน และวิธีการสร้างองค์ความรู้ที่หลากหลายในการอบรมเชิงปฏิบัติการ
2. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบชุมชนวิชาชีพ (PLC) เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สำหรับผู้เข้ารับการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา ของโรงเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมซึ่งจะมีหัวข้อที่เป็นปัญหาเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการแก้ปัญหาเพื่อจะได้ร่วมกันสรุปเพื่อหาแนวทางที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหานั้น ๆ
3. การฝึกปฏิบัติจริง โดยใช้เอกสารประกอบการพัฒนา ประกอบการปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถ่องแท้ จนเกิดเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน
4. การนิเทศ ติดตาม หมายถึง นิเทศ และกำกับติดตามงานบริหารจัดการ การศึกษาของโรงเรียน เพื่อให้การจัดการศึกษาตรงตามมาตรฐาน เป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาของหน่วยงานต้นสังกัด และมุ่งหวังให้การจัดการศึกษาเกิดประสิทธิผลกับนักเรียนอย่างเต็มตามศักยภาพ

กระบวนการของรูปแบบ ดำเนินการเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การอบรมเชิงปฏิบัติการ เป็นการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา ตามเอกสารประกอบการพัฒนา จำนวน 7 ชุด มีกิจกรรมดังนี้

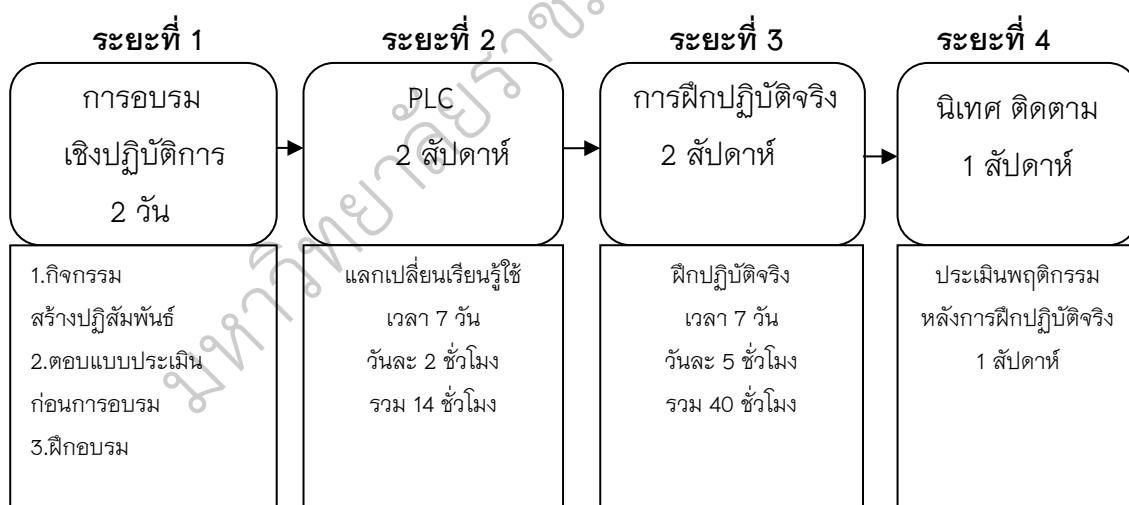
1. กิจกรรมสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ก่อนการอบรมเชิงปฏิบัติการ
2. สสำรวจพฤติกรรมการภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษาของผู้เข้ารับการพัฒนาโดยให้ผู้เข้ารับการพัฒนาดำเนินการประเมินพฤติกรรมการภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 7 องค์ประกอบ ก่อนการอบรม
3. ดำเนินการอบรมเชิงปฏิบัติการ ใช้เวลา 2 วัน

ระยะที่ 2 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบชุมชนวิชาชีพ (PLC) เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สำหรับผู้ที่เข้ารับการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา ใช้เวลา 2 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 ครั้ง ครั้งละ 2 ชั่วโมง รวม 20 ชั่วโมง

ระยะที่ 3 การฝึกปฏิบัติจริง เป็นกิจกรรมพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 2 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 ครั้ง ครั้งละ 5 ชั่วโมง รวม 50 ชั่วโมง

ระยะที่ 4 การนิเทศ ติดตาม การนิเทศ ติดตาม ประเมินผลการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา หลังการฝึกปฏิบัติจริง 1 สัปดาห์ โดยให้ผู้ฝึกปฏิบัติจริง ทำแบบประเมินพฤติกรรมการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา

กระบวนการของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 แสดงเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพกระบวนการรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา

รายละเอียดของกิจกรรม

กิจกรรมการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วยรายละเอียดของกิจกรรม ตามระยะต่าง ๆ ดังนี้

ระยะที่ 1 การอบรมเชิงปฏิบัติการ

การอบรมเชิงปฏิบัติการประกอบด้วยกิจกรรมดังต่อไปนี้

1. กิจกรรมสร้างปฏิสัมพันธ์ การแนะนำตัวเพื่อให้ผู้เข้ารับการพัฒนารูจักซึ่งกันและกัน เป็นการละลายพฤติกรรม เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยและเป็นกัลยาณมิตร เพื่อให้ผู้เข้ารับการพัฒนากล้าที่จะอภิปรายและนำเสนอความคิดเห็น ประกอบด้วย ครูที่สอนในโรงเรียนประถมศึกษา ในศูนย์เครือข่ายต่างอย่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 จำนวน 30 คน จาก 3 โรงเรียน โดยระบุจำนวนครูที่เข้ารับการพัฒนาคือ ตามเกณฑ์ ขนาดของโรงเรียน ดังนี้ โรงเรียนขนาดใหญ่ (จำนวนนักเรียน 301 คนขึ้นไป) โรงเรียนละ 20 คน โรงเรียนอนุบาลต่างอย่ โรงเรียนขนาดกลาง (จำนวนนักเรียน 121–300 คน) โรงเรียนละ 7 คน โรงเรียนบ้านนาอ่างม่วงคำ โรงเรียนขนาดเล็ก (จำนวนนักเรียน 1–120 คน) โรงเรียนละ 3 คน โรงเรียนบ้านหนองบึงทวย ครูผู้เข้ารับการพัฒนาคือ ครูที่สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1–6 จำนวน 30 คน

2. กิจกรรมสำรวจพฤติกรรมภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา ของผู้เข้ารับการพัฒนาคือ โดยให้ผู้เข้ารับการพัฒนาคำแบบประเมินพฤติกรรมภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา 7 องค์ประกอบ

3. ครูที่สอนในโรงเรียนประถมศึกษาทุกกลุ่มทดลองเข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการและร่วมกิจกรรมพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษาเป็นเวลา 2 วัน โดยมีลำดับขั้นตอนในการจัดกิจกรรม ดังนี้

3.1 ขั้นให้ความรู้ เป็นขั้นให้ความรู้แก่ผู้เข้ารับการพัฒนาคือ เกี่ยวกับ แนวคิด หลักการ วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา โดยใช้วิธีการบรรยาย อภิปราย การศึกษาเอกสารประกอบการพัฒนา จัดกิจกรรมระดมสมอง โดยแบ่งกลุ่มผู้เข้ารับการพัฒนาคือเป็นกลุ่มย่อยๆ และสนทนากลุ่มย่อยแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา

3.2 ขั้นนำเสนอผลงานการทำงานกลุ่ม เป็นขั้นตอนที่ผู้เข้ารับการพัฒนาคือแต่ละกลุ่ม ส่งตัวแทนกลุ่มออกมานำเสนอผลงานที่ได้จากการระดมความคิดจากการศึกษาองค์ความรู้ และการศึกษาจากสถานการณ์ต่าง ๆ จากเอกสารประกอบการพัฒนาคือ แล้วแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน หลังจากนั้นสรุปผล

เพื่อเตรียมเสนอเป็นผลงานกลุ่ม และสรุปประเด็นสำคัญ นำเสนอโดยการเขียนแผนภาพความคิด (Mind Mapping)

3.3 ชั้นสรุปองค์ความรู้จากการนำเสนอผลงานการทำงานกลุ่มเป็นขั้นตอนที่วิทยากรและผู้เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการร่วมกันสรุปแนวคิด หลักการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา และนำไปประยุกต์ใช้ในการปรับพฤติกรรมภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา

4. ชั้นสร้างแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ยุคไทยแลนด์ 4.0 เป็นขั้นตอนของการให้ความรู้และฝึกการสร้างแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ยุคไทยแลนด์ 4.0 โดยมีกิจกรรม ดังนี้

วันที่ 1 ของการอบรมเชิงปฏิบัติการ

ลงทะเบียนและรับเอกสาร

ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการอบรมและแนวคิดในการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา

พิธีเปิด

ดำเนินกิจกรรมตามเอกสารประกอบการพัฒนา เล่มที่ 1 การพัฒนาหลักสูตร

สถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนสู่ไทยแลนด์ 4.0

ดำเนินกิจกรรมตามเอกสารประกอบการพัฒนา เล่มที่ 2 การจัดการเรียนรู้เพื่อ

สร้างนวัตกรรมใน

ยุคไทยแลนด์ 4.0

ดำเนินกิจกรรมตามเอกสารประกอบการพัฒนา เล่มที่ 3 ทักษะการคิดเชิง

สร้างสรรค์

ดำเนินกิจกรรมตามเอกสารประกอบการพัฒนา

เล่มที่ 4 คุณธรรม จริยธรรม

อภิปรายตามประเด็นที่ได้รับมอบหมาย

เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนและทำความเข้าใจ

บันทึกผลการเรียนรู้พฤติกรรมภาวะผู้นำครู
แลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา

ในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทย

วันที่ 2 ของการอบรม

ดำเนินกิจกรรมตามเอกสารประกอบการพัฒนา

เล่มที่ 5 การพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพ

ดำเนินกิจกรรมตามเอกสารประกอบการพัฒนา

เล่มที่ 6 การทำงานเป็นทีม

ดำเนินกิจกรรมตามเอกสารประกอบการพัฒนา

เล่มที่ 7 ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

นำเสนอตัวแบบพฤติกรรมการพัฒนาภาวะผู้นำครู

ในการจัดการ

เรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา

สรุปพฤติกรรมการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของ

โรงเรียนประถมศึกษา

บันทึกผลการเรียนรู้พฤติกรรมภาวะผู้นำครู

ในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทย

แลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา

ประเมินผลการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียน

ประถมศึกษา ที่เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยการสะท้อนผลการพัฒนาภาวะผู้นำครู

ในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา

ระยะที่ 2 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบชุมชนวิชาชีพ (PLC)

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบชุมชนวิชาชีพ (PLC) เป็นการ

แลกเปลี่ยนเรียนรู้สำหรับผู้ที่เข้ารับการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทย

แลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา ของโรงเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมซึ่งจะมีหัวข้อที่เป็น

ปัญหาเพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการแก้ปัญหาเพื่อจะได้ร่วมกันสรุปเพื่อหา

แนวทางที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหานั้น ๆ

ระยะที่ 3 การฝึกปฏิบัติจริง

การฝึกปฏิบัติการที่เป็นกิจกรรมการพัฒนาภาวะผู้นำครู
ในโรงเรียนประถมศึกษา เป็นรายสัปดาห์ เป็นเวลา 2 สัปดาห์ ๆ ละ 5 ครั้ง ครั้งละ
5 ชั่วโมง รวม 25 ชั่วโมง โดยแต่ละครั้งมีการจัดกิจกรรมดังนี้

1. กิจกรรมการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทย
แลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและด้านการ
จัดการเรียนรู้เพื่อสร้างนวัตกรรม ผู้เข้ารับการพัฒนาวิเคราะห์พฤติกรรมตนเองโดย
นำเสนอพฤติกรรมภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียน
ประถมศึกษา ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้าง
นวัตกรรมร่วมกันอภิปรายรูปแบบกิจกรรมการพัฒนา นำเสนอแนวทางในการพัฒนาภาวะ
ผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษาด้านการพัฒนา
หลักสูตรสถานศึกษาและด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างนวัตกรรม และผู้เข้ารับการพัฒนา
ตอบแบบประเมินการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0
ของโรงเรียนประถมศึกษา

2. กิจกรรมการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทย
แลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา ด้านทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์และด้านคุณธรรม
จริยธรรม ผู้เข้ารับการพัฒนาทบทวนพฤติกรรมของตนเองโดยเสนอความก้าวหน้าของ
ตนเองจากการปรับและพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์
4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษาที่ได้นำเสนอไว้ในสัปดาห์ที่ 1 พร้อมกับนำเสนอพฤติกรรม
การพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา
ที่ต้องปรับและพัฒนาร่วมกันอภิปรายรูปแบบกิจกรรมการพัฒนาและนำเสนอแนวทางใน
การพัฒนาภาวะผู้นำครู ในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียน
ประถมศึกษา ด้านทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์และด้านคุณธรรม จริยธรรม เป็นแนวทาง
การพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษาของตนเอง

3. กิจกรรมการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทย
แลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา ด้านการพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพ ด้านการ
ทำงานเป็นทีม และด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ผู้เข้ารับการพัฒนาทบทวนพฤติกรรม
ของตนเองโดยเสนอความก้าวหน้าของตนเองจากการปรับและพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำ
ครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ที่ได้นำเสนอไว้ในสัปดาห์ที่ 2 พร้อมกับ
นำเสนอพฤติกรรมการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของ

โรงเรียนประถมศึกษาที่ต้องปรับและพัฒนาาร่วมกันอภิปรายรูปแบบกิจกรรมการพัฒนา และนำเสนอแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา ด้านการพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพ ด้านการทำงานเป็น ทีม และด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการ จัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา

4. กิจกรรมสรุปผลการใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครู ในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา ผู้เข้ารับการพัฒนา นำเสนอความก้าวหน้าของตนเองจากการปรับและพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำครูใน โรงเรียนประถมศึกษาทั้ง 7 ด้าน จากนั้นผู้ที่เข้ารับการพัฒนาาร่วมกันสรุปและสะท้อนผล การพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา และนำเสนอความต้องการในการพัฒนา ตนเอง ผู้วิจัยดำเนินการสรุปและปิดการฝึกปฏิบัติการ

ระยะที่ 4 การนิเทศ ติดตาม

เป็นระยะการติดตามผลการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการ เรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา หลังสิ้นสุดการฝึกปฏิบัติการ 1 สัปดาห์ โดยให้ผู้เข้ารับการพัฒนาทำแบบประเมินภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุค ไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษาเพื่อประเมินพฤติกรรมภาวะผู้นำครูในการจัดการ เรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษาของผู้เข้ารับการพัฒนาหลังการฝึก ปฏิบัติการ

การวัดและประเมินผล

การวัดและประเมินผลรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ดำเนินการ ดังนี้

ระยะที่ 1 การอบรมเชิงปฏิบัติการ มีการประเมินพฤติกรรมภาวะผู้นำครูใน การจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษาก่อนการอบรมเชิง ปฏิบัติการ เพื่อให้ผู้เข้ารับการพัฒนาได้ประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมพัฒนาภาวะ ผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษาทั้ง 7 ด้าน ประกอบด้วย การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

การจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างนวัตกรรม ทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ การมีคุณธรรม จริยธรรม การพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพ การทำงานเป็นทีม และทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

ระยะที่ 2 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบชุมชนวิชาชีพ (PLC) เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษาทั้ง 7 ด้าน ประกอบด้วย การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างนวัตกรรม ทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ การมีคุณธรรม จริยธรรม การพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพ การทำงานเป็นทีม และทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องสามารถพัฒนาได้นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการฝึกปฏิบัติจริง

ระยะที่ 3 การฝึกปฏิบัติจริง ประเมินพฤติกรรมการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษาของผู้เกี่ยวข้องก่อนการฝึกปฏิบัติจริงและหลังสิ้นสุด การฝึกปฏิบัติจริงโดยการสอบถามและสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องการพัฒนาเกี่ยวกับพฤติกรรมการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษาเพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องการพัฒนาได้ประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษาทั้ง 7 ด้าน ประกอบด้วย การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างนวัตกรรม ทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ การมีคุณธรรม จริยธรรม การพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพ การทำงานเป็นทีม และทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

ระยะที่ 4 การนิเทศ ติดตาม การนิเทศ ติดตามประเมินผลการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา หลังการฝึกปฏิบัติจริง 1 สัปดาห์ โดยให้ผู้ฝึกปฏิบัติจริง ทำแบบประเมินพฤติกรรมการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษาทั้ง 7 ด้าน ประกอบด้วย การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างนวัตกรรม ทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ การมีคุณธรรม จริยธรรม การพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพ การทำงานเป็นทีม และทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

กำหนดการอบรมเชิงปฏิบัติการ
การพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้
ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11
ณ ห้องประชุม โรงเรียนต่างอยพัฒนศึกษา
ในวันที่ 24 - 25 ธันวาคม 2561

การอบรมวันที่ 24 ธันวาคม 2561

- เวลา 08.00–08.30 น. – ลงทะเบียนและรับเอกสาร
- เวลา 08.30–08.50 น. – ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการอบรมและแนวคิด
ในการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้
ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11
โดย นายปิยณัฐ วงศ์เครือศรี นักศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
- เวลา 09.00–09.30 น. – พิธีเปิดและบรรยายพิเศษ โดย นายฉลาด เดชธิดา
รองผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
สกลนคร เขต 1 รักษาราชการแทน ผู้อำนวยการ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1
- เวลา 09.30–11.00 น. – ภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0
ของโรงเรียนประถมศึกษา ด้านการพัฒนาหลักสูตร
สถานศึกษา โดย ดร.เพชรปาณี อินทรพาณิชย์
ครูเชี่ยวชาญ โรงเรียนอนุบาลสกลนคร
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1
- เวลา 11.00–12.00 น. – ภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0
ของโรงเรียนประถมศึกษา ด้านการมีคุณธรรม จริยธรรม
โดย ดร.วารุณี งอยผาลา
- เวลา 12.00–13.00 น. – พักรับประทานอาหารกลางวัน
- เวลา 13.00–14.30 น. – ภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0
ของโรงเรียนประถมศึกษา ด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อ
สร้างนวัตกรรม โดย ดร.เพชรปาณี อินทรพาณิชย์
ครูเชี่ยวชาญ โรงเรียนอนุบาลสกลนคร
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1
- เวลา 14.30–16.00 น. – ภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0
ของโรงเรียนประถมศึกษา ด้านทักษะการคิดเชิง
สร้างสรรค์ โดย ดร.รัชฎาพร งอยภูธร

ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนอนุบาลต่างอย
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1

การอบรมวันที่ 25 ธันวาคม 2561

- เวลา 09.00–10.30 น. - ภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0
ของโรงเรียนประถมศึกษา ด้านทักษะการใช้เทคโนโลยี
ดิจิทัลโดย นางสาวสุภาวดี ศรีสุชาติ ครูชำนาญการพิเศษ
โรงเรียนบ้านม่วงวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาสกลนคร เขต 1
- เวลา 10.30–12.00 น. - ภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0
ของโรงเรียนประถมศึกษา ด้านการทำงานเป็นทีม
ผศ.ดร.เพลินพิศ ธรรมรัตน์ อาจารย์คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
- เวลา 12.00–13.00 น. - พักรับประทานอาหารกลางวัน
- เวลา 13.00–14.30 น. - ภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0
ของโรงเรียนประถมศึกษา ด้านการพัฒนาตนเองสู่ความ
เป็นมืออาชีพโดย ผศ.ดร.วัฒนา สุวรรณไตรย์
อาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
- เวลา 14.30–15.30 น. - พิธีปิดการอบรมและมอบเกียรติบัตร
โดย ผศ.ดร.วัฒนา สุวรรณไตรย์
อาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

กำหนดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบชุมชนวิชาชีพ (PLC)

การพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้

ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1

.....

วันที่ 1 ของการ PLC

- เวลา 15.00–17.00 น. แลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบชุมชนวิชาชีพ (PLC)

การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนสู่
ไทยแลนด์ 4.0

วันที่ 2 ของการ PLC

เวลา 15.00–17.00 น.

แลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบชุมชนวิชาชีพ (PLC)
การจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างนวัตกรรมในยุคไทยแลนด์ 4.0

วันที่ 3 ของการ PLC

เวลา 15.00–16.30 น.

แลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบชุมชนวิชาชีพ (PLC)
ด้านทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์

วันที่ 4 ของการ PLC

เวลา 15.00–16.00 น.

แลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบชุมชนวิชาชีพ (PLC)
ด้านคุณธรรม จริยธรรม

วันที่ 5 ของการ PLC

เวลา 15.00–16.00 น.

แลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบชุมชนวิชาชีพ (PLC)
ด้านการพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพ

วันที่ 6 ของการ PLC

เวลา 15.00–16.00 น.

แลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบชุมชนวิชาชีพ (PLC)
ด้านการทำงานเป็นทีม

วันที่ 7 ของการ PLC

เวลา 15.00–16.30 น.

แลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบชุมชนวิชาชีพ (PLC)
ด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

กำหนดการฝึกปฏิบัติการ

การพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้

ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1

.....

วันที่ 1 การฝึกปฏิบัติการ

เวลา 09.00–12.00 น.

– ทบทวนกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการ

เล่มที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

- เวลา 13.00–15.00 น. - ผู้เข้ารับการพัฒนาศึกษาวิเคราะห์ตนตามใบกิจกรรม
เล่มที่ 1 และระบุแผนการปรับปรุงพฤติกรรม

วันที่ 2 การฝึกปฏิบัติการ

- เวลา 09.00–12.00 น. - ทบทวนกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการ
เล่มที่ 2 การจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างนวัตกรรม

- เวลา 13.00–15.00 น. - ผู้เข้ารับการพัฒนาศึกษาวิเคราะห์ตนตามใบกิจกรรม
เล่มที่ 2 และระบุแผนการปรับปรุงพฤติกรรม

วันที่ 3 การฝึกปฏิบัติการ

- เวลา 09.00–12.00 น. - ทบทวนกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการ
เล่มที่ 3 ทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์

- เวลา 13.00–14.30 น. - ผู้เข้ารับการพัฒนาศึกษาวิเคราะห์ตนตามใบกิจกรรม
เล่มที่ 3 และระบุแผนการปรับปรุงพฤติกรรม

วันที่ 4 การฝึกปฏิบัติการ

- เวลา 09.00–12.00 น. - ทบทวนกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการ
เล่มที่ 4 การมีคุณธรรม จริยธรรม

- เวลา 13.00–14.00 น. - ผู้เข้ารับการพัฒนาศึกษาวิเคราะห์ตนตามใบกิจกรรม
เล่มที่ 4 และระบุแผนการปรับปรุงพฤติกรรม

วันที่ 5 การฝึกปฏิบัติการ

- เวลา 09.00–12.00 น. - ทบทวนกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการ
เล่มที่ 5 การพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพ

- เวลา 13.00–14.00 น. - ผู้เข้ารับการพัฒนาศึกษาวิเคราะห์ตนตามใบกิจกรรม
เล่มที่ 5 และระบุแผนการปรับปรุงพฤติกรรม

วันที่ 6 การฝึกปฏิบัติการ

- เวลา 09.00–12.00 น. - ทบทวนกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการ
เล่มที่ 6 การทำงานเป็นทีม

- เวลา 13.00–14.00 น. – ผู้เข้ารับการพัฒนาศักยภาพวิเคราะห์ต้นทุนตามใบกิจกรรม
เล่มที่ 6 และระบุแผนการปรับปรุงพฤติกรรม

วันที่ 7 การฝึกปฏิบัติการ

- เวลา 09.00–12.00 น. – ทบทวนกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการ
เล่มที่ 7 ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล
- เวลา 13.00–14.30 น. – ผู้เข้ารับการพัฒนาศักยภาพวิเคราะห์ต้นทุนตามใบกิจกรรม
เล่มที่ 7 และระบุแผนการปรับปรุงพฤติกรรม

วันที่ 8 การฝึกปฏิบัติการ

- เวลา 09.00–12.00 น. – สรุปผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครู
ในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียน
ประถมศึกษา
- เวลา 13.00–15.00 น. – สรุปและอภิปรายผลจากการทดลองใช้รูปแบบจากคู่มือ
เอกสารประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการ
เรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กนกอร สมปราษฎ์. (2560). *ภาวะผู้นำและภาวะผู้นำการเรียนรู้สำหรับผู้บริหาร
สถานศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). ขอนแก่น: คลังพัฒนา.
- กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา. (2559). *Thailand 4.0 โมเดลขับเคลื่อน
ประเทศไทยสู่ความมั่งคั่ง มั่นคง และยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: กองบริหารงานวิจัยและ
ประกันคุณภาพการศึกษา.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
คุรุสภา, สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ. (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.
2542 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545)*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
ดิเรก พรสีมา. (2559). *ครูไทย 4.0*. มติชน. เข้าถึงได้จาก
<https://www.matichon.co.th/news/345042>.
ธราญา จิตรชญาวนิช. (2560). *การศึกษาและความเป็นครูไทย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย
ไพยม จันทร์น้อย. (2560). *การศึกษา 4.0*. เข้าถึงได้จาก
<http://www.manager.co.th/QOL/viewnews.aspx?NewsID=9600000025195>
ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2560). *ไขคำตอบ โรงเรียน ครู อยู่อย่างไรในยุค 4.0*. เข้าถึงได้จาก
<http://www.komchadluek.net/news/edu-health/259733>
วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ :
มูลนิธิสาคีรี-สฤษดิ์วงศ์.
_____. (2556). *การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสยาม
กัมมาจล.
วิโรจน์ สารรัตนะ. (2556). *กระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษากรณีทัศนะต่อการศึกษา
ศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: ทิพยวิสุทธิ.
_____. (2557). *ภาวะผู้นำและทฤษฎีร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ: ทิพยวิสุทธิ.
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2. (2560). *รายงานผลการ
ดำเนินงานการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน O-NET*. เชียงราย:
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2
สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ
ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวง
ศึกษาธิการกระทรวงศึกษาธิการ.

Avolio, B. J. (1999). *Full Leadership Development*. California: SAGE Publicaion.

Barth, R.S. (2001). Teacher Leader. *Phi Delta Kappan*, 82(6), 443–449

Drucker, P.E. (1968). Your Leadership is Unique. *Leadership*, 17(4), 54

Fansher, H. (2011). *21st Century Learning Environments: Building a Better School*.

- Canada: Springbank Community High School.
- Fullan, M. (2001). *The New Meaning of Education Change*. New York: College Teaching.
- Haris, A. (2002). Improving Schools through Teacher Leadership. *Educational Journal*. Issue 59 p. 22–23.
- Rowan, B., Correnti, R., & Miller, R., (2002). What large-scale, survey research tells us about teacher affect on student achievement: insights from the prospects study of elementary schools. *Teachers College Record*, 104(8), 1525–1567.
- Overholser. (1992). *J. Socrates the in classroom*. New York: College Teaching.

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

ตรวจรูปแบบและเอกสารประกอบการพัฒนา

1. ผศ.ดร.ไชยา ภาวะบุตร   คณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
2. รศ.ดร.ศิกานต์ เพียรธัญญกรณ์   อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

3. ดร.สมพร หลิมเจริญ ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1
4. ดร.เทพรังสรรค์ จันทะรังษี ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญโรงเรียนอนุบาลสกลนคร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1
5. ดร.ฤทัยทรัพย์ ดอกคำ ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญโรงเรียนบ้านนาแก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1
6. ดร.วรกัญญาพิไล แกะระหัน ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษโรงเรียนบ้านโนนสังข์ศรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1
7. ดร.เพชรปानी อินทรพาณิชย์ครูเชี่ยวชาญโรงเรียนอนุบาลสกลนคร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1
8. นางประเสริฐ บรีไพร ครูเชี่ยวชาญโรงเรียนอนุบาลนาแกผดุงราชกิจเจริญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1
9. ดร.รัชฎาพร งามภูธร ครูชำนาญการพิเศษโรงเรียนอนุบาลต่างอย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิวัฒนา สุวรรณไตรย์ ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพลินพิศ ธรรมรัตน์ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้
ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11

เอกสารประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้
ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา
เล่ม 1 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
เพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนสู่ไทยแลนด์ 4.0

ผู้วิจัย

นายปิยณัฐ วงศ์เครือศรี

นักศึกษาระดับดุขฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

คำนำ

เอกสารประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 เป็นเอกสารที่จัดทำขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 โดยมุ่งพัฒนาด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะ และเจตคติ เพื่อให้ครูผู้สอนเกิดองค์ความรู้ในการพัฒนาภาวะผู้นำครูในยุคไทยแลนด์ 4.0 และสร้างความตระหนักในบทบาทหน้าที่และภาระงานด้านการ

สอนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างแท้จริง ผู้วิจัยได้จัดทำเอกสารประกอบการพัฒนาทั้งหมด จำนวน 7 เล่ม ประกอบด้วย

เล่ม 1 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนสู่ไทยแลนด์

4.0

เล่ม 2 การจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างนวัตกรรมในยุคไทยแลนด์ 4.0

เล่ม 3 ทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์

เล่ม 4 คุณธรรม จริยธรรม

เล่ม 5 การพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพ

เล่ม 6 การทำงานเป็นทีม

เล่ม 7 ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ประธานและคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้เชี่ยวชาญ คณะครู และบุคลากรทางการศึกษาที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานหวังเป็นอย่างยิ่งว่า เอกสารประกอบการพัฒนานี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ศึกษาและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

นายปิยณัฐ วงศ์เครือศรี

นักศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
วัตถุประสงค์	1
เนื้อหา	1
ขั้นตอนการดำเนินงาน	1
สื่อและแหล่งการเรียนรู้	2
การวัดและประเมินผล	2

การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนสู่ไทยแลนด์ 4.0	3
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและการใช้หลักสูตร	9
การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนสู่ไทยแลนด์ 4.0	9
การพัฒนาหลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2560	15
บทสรุป	20
กรณีศึกษา	21
ใบกิจกรรมที่ 1	29
ใบกิจกรรมที่ 2	30
ใบกิจกรรมที่ 3	31
ใบกิจกรรมที่ 4	32
เอกสารอ้างอิง	33
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจรูปแบบและเอกสารประกอบการพัฒนา	34
รายชื่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	35

เอกสารประกอบการพัฒนา

เล่มที่ 1

การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนสู่ไทยแลนด์ 4.0

ระยะเวลา 1 ชั่วโมง 30 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการ มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนสู่ไทยแลนด์ 4.0 และหลักสูตรท้องถิ่น
2. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการ สามารถวิเคราะห์ แนวคิด หลักการ ไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนสู่ไทยแลนด์ 4.0
3. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการเกิดความตระหนัก และเห็นความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนสู่ไทยแลนด์ 4.0

เนื้อหา

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนสู่ไทยแลนด์ 4.0
  - 1.1 การจัดทำหรือยกร่างหลักสูตร
  - 1.2 การนำหลักสูตรไปใช้
  - 1.3 การประเมินผลหลักสูตร
2. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและการใช้หลักสูตร
3. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนสู่ไทยแลนด์ 4.0
4. การพัฒนาหลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2560

ขั้นตอนการดำเนินงานกิจกรรม

1. วิทยากรอธิบายขั้นตอน วิธีการศึกษาเอกสารประกอบการพัฒนาแก่ผู้เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการ แล้วแบ่งกลุ่ม ๆ ละเท่า ๆ กัน ร่วมสนทนา อภิปราย วิเคราะห์ ตามเนื้อหาที่กำหนดให้
2. ผู้เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการแต่ละกลุ่มสนทนา และสรุปประเด็นสำคัญ นำเสนอโดยการเขียนแผนภาพความคิด (Mind Mapping) อภิปรายและสรุปประเด็นของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนสู่ไทยแลนด์ 4.0
3. ตัวแทนกลุ่มออกมานำเสนอผลงาน อภิปราย และสนทนา ชักถาม สรุป

ความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนสู่ไทยแลนด์ 4.0

4. วิทยากรบรรยายสรุป แนวคิด หลักการ ของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนสู่ไทยแลนด์ 4.0

5. ผู้เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการร่วมกันสรุปแนวคิด หลักการ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนสู่ไทยแลนด์ 4.0 และนำไปประยุกต์ใช้ในการปรับพฤติกรรมภาวะผู้นำครู

สื่อ/แหล่งเรียนรู้

1. เอกสารประกอบการพัฒนา เล่มที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนสู่ไทยแลนด์ 4.0
2. ตัวอย่าง หลักสูตรสถานศึกษา
3. กระดาษชาร์ตเทา-ขาว
4. ปากกาสีเมจิก

การวัดและประเมินผล

1. ประเมินการปฏิบัติกิจกรรม
2. ประเมินความสนใจ ตั้งใจในการร่วมกิจกรรม
3. ประเมินผลการทำงานการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนสู่ไทยแลนด์ 4.0

การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนสู่ไทยแลนด์ 4.0

หลักสูตรมีความสำคัญยิ่งในการจัดการศึกษาทุกระดับ เพราะเป็นกรอบกำหนดแนวทางการปฏิบัติที่จะนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต รวมทั้งเป็นแนวทางในการให้การศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาไปในทิศทางที่สอดคล้องกับความมุ่งหมายทางการศึกษาที่กำหนด

1. ความหมายและความสำคัญของหลักสูตร

1.1 ความหมายหลักสูตร

นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายและความสำคัญของหลักสูตรไว้ในทัศนะที่แตกต่างกัน สรุปได้ดังนี้

วิจารณ์ พานิช (2555, หน้า 15); วิโรจน์ สารรัตนะ (2556, หน้า 24); ศิริพร กุลสานต์ (2557, หน้า 56); โปยม จันทร์น้อย (2559, หน้า 1-5); ดิเรก พรสีมา (2559, หน้า 1-3); Pratt (1980 p. 4) และ Fansher (2011, p. 1) ประสพการณ์ ซึ่งมีลักษณะเป็นแผนการจัดการจัดกิจกรรม การจัดการเรียนการสอนโดยกำหนดวิธีการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ความรู้ต่าง ๆ ทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนและให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามจุดประสงค์และความมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้

1.2 ความสำคัญของหลักสูตร

การจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพจะต้องอาศัยหลักสูตรเป็นแนวทางในการจัดการ หลักสูตรจึงถือเป็นตัวกำหนดประสิทธิภาพของการศึกษา ดังที่นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตร ดังต่อไปนี้

วิจารณ์ พานิช (2555, หน้า 15); วิโรจน์ สารรัตนะ (2556, หน้า 24) ; ศิริพร กุลสานต์ (2557, หน้า 56); โปยม จันทร์น้อย (2559, หน้า 1-5); ดิเรก พรสีมา (2559, หน้า 1-3); Pratt (1980 p. 4) และ Fansher (2011, p. 1) สรุปว่าหลักสูตร เป็นหัวใจสำคัญของการศึกษาเป็นเครื่องมือชี้วัดถึงความเจริญของชาติ และเป็นตัวกำหนดทิศทางของการศึกษาไปในแนวทางเดียวกันซึ่งสามารถทำให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถ ความสนใจ ความถนัด ที่แท้จริงและสามารถพัฒนาตนเองได้ โดยหลักสูตรจะมุ่งพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา ภาษา ความคิดสร้างสรรค์ รวมถึงตลอดถึงพัฒนาการด้านสังคมและอารมณ์ เปรียบเสมือนเส้นทางที่กำหนดไว้ให้ผู้เรียนได้เกิดองค์ความรู้และมีคุณภาพทางการศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาที่หลักสูตรกำหนดไว้

2. ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร

นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรไว้ในทัศนะที่แตกต่างกันสรุปได้ดังนี้

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2544, หน้า 28-29); Eggleston (1980, p. 7); Skilbeck (1994, p. 2) และ Marsh and other (1990, p. 48) สรุปได้ว่า

การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนสู่ไทยแลนด์ 4.0 หมายถึง แผน
ประสบการณ์หรือแผนการจัดการเรียนการสอนที่เกิดจากการตัดสินใจร่วมกันระหว่าง
บุคลากรภายในสถานศึกษาและภายนอกสถานศึกษาให้มีความสอดคล้องกับสภาพและ
ความต้องการของนักเรียน มีการวางแผน การนำไปใช้และมีการวัดและประเมินผลร่วมกัน

3. องค์ประกอบหลักสูตร

องค์ประกอบหลักสูตร มีผู้ให้แนวคิดไว้หลายลักษณะแตกต่างกัน
นักการศึกษาหลายท่านได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักสูตร ไว้ดังนี้

วิจารณ์ พานิช (2555, หน้า 15) ได้เสนอแนวคิดขององค์ประกอบของครู
เพื่อการจัดการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ครูต้องเป็นผู้สร้างกระบวนการจัดการเรียนรู้
ให้เกิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ดังนี้

1. การวัดและประเมินผลหลักสูตร
2. การนำหลักสูตรไปใช้
3. การจัดทำหลักสูตร
4. การวางแผนหลักสูตร

วิโรจน์ สารรัตน์ (2556, หน้า 24) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำ
ครูในการจัดการเรียนรู้ ไว้ดังนี้

1. การวัดและประเมินผลหลักสูตร
2. การนำหลักสูตรไปใช้
3. การจัดทำหลักสูตร
4. การวางแผนหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรตามงานวิจัยของ ศิริพร กุลสานต์ (2557, หน้า
62) ซึ่งได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ใน
โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีองค์ประกอบการพัฒนา
หลักสูตร 5 องค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. การวัดและประเมินผลหลักสูตร
2. การนำหลักสูตรไปใช้
3. การวิเคราะห์หลักสูตร
4. การร่างและสร้างหลักสูตร
5. การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

โพยม จันทร์น้อย (2559, หน้า 1-5) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อให้เกิดนวัตกรรม ดังนี้

1. การวัดและประเมินผลหลักสูตร
2. การวิเคราะห์หลักสูตร
3. การร่างและสร้างหลักสูตร
4. การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร
5. การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร

ดิเรก พรสีมา (2559, หน้า 1-3) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบ การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ที่เพื่อให้เกิดนวัตกรรม ไว้ดังนี้

1. การวัดและประเมินผลหลักสูตร
2. การนำหลักสูตรไปใช้
3. การวิเคราะห์หลักสูตร
4. การร่างและสร้างหลักสูตร
5. การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2560, หน้า 1-3) ให้แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำครู ในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ไว้ดังนี้

1. การวัดและประเมินผลหลักสูตร
2. การนำหลักสูตรไปใช้
3. การวิเคราะห์หลักสูตร
4. การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

Churches (2008, อ้างถึงใน วิโรจน์ สารรัตนะ, 2556, หน้า 20) ให้แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ไว้ดังนี้

1. การวัดและประเมินผลหลักสูตร
2. การนำหลักสูตรไปใช้
3. การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร

Fansher (2011, p. 1) กล่าวว่าองค์ประกอบของภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีลักษณะสำคัญ 9 ประการ ได้แก่

1. การวัดและประเมินผลหลักสูตร
2. การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร

โครงสร้างหลักสูตร

โครงสร้างของหลักสูตร หมายถึง การกำหนดรูปแบบของการจัดเนื้อหาสาระ การกำหนดขอบเขตหรือจำนวนความมากน้อยของสาระ รวมทั้งเวลาเรียน เพื่อให้บรรลุ เป้าหมายของหลักสูตร ซึ่งหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้ กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 19-22)

1. การแบ่งระดับการศึกษา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัด ระดับการศึกษาเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1.1 ระดับประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6) การศึกษาระดับนี้ เป็น ช่วงแรกของการศึกษาภาคบังคับ มุ่งเน้นทักษะพื้นฐานด้านการอ่าน การเขียน การคิด คำนวณ ทักษะการคิดพื้นฐาน การติดต่อสื่อสาร กระบวนการเรียนรู้ทางสังคมและพื้นฐาน ความเป็นมนุษย์ การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างสมบูรณ์และสมดุลทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และวัฒนธรรม โดยเน้นจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

1.2 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3) เป็นช่วงสุดท้าย ของการศึกษาภาคบังคับ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้สำรวจความถนัดและความสนใจของตนเอง ส่งเสริมการพัฒนาบุคลิกภาพส่วนตัว มีทักษะในการคิดวิจารณ์ญาณ คิดสร้างสรรค์ และ คิดแก้ปัญหา มีทักษะในการดำเนินชีวิต มีทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือ ในการ เรียนรู้ มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความดีงาม และ มีความภูมิใจในความเป็นไทย ตลอดจนใช้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพหรือการศึกษา ต่อ

1.3 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6) การศึกษา ระดับนี้ เน้นการเพิ่มพูนความรู้ และทักษะเฉพาะด้าน สนองตอบความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ มีทักษะในการใช้วิทยาการ และเทคโนโลยี ทักษะกระบวนการคิดขั้นสูง สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิด ประโยชน์ในการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ มุ่งพัฒนาตนและประเทศตามบทบาท ของตน สามารถเป็นผู้นำและผู้ให้บริการชุมชนในด้านต่าง ๆ

2. กลุ่มสาระการเรียนรู้ ประกอบด้วย 8 กลุ่มสาระ ดังนี้

2.1 ภาษาไทย

2.2 คณิตศาสตร์

2.3 วิทยาศาสตร์

2.4 สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

2.5 สุขศึกษาและพลศึกษา

2.6 ศิลปะ

2.7 การงานอาชีพและเทคโนโลยี

2.8 ภาษาต่างประเทศ

3. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเอง ตามศักยภาพ พัฒนาอย่างรอบด้านเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม เสริมสร้างให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย ปลูกฝัง และสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม สามารถจัดการตนเองได้ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ซึ่งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แบ่งเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

3.1 กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักตนเอง รู้รักษ์สิ่งแวดล้อม สามารถคิดตัดสินใจ คิดแก้ปัญหา กำหนดเป้าหมาย วางแผนชีวิตทั้งด้านการเรียน และอาชีพ สามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังช่วยให้ครูรู้จักและเข้าใจผู้เรียน ทั้งยังเป็นกิจกรรมที่ช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครอง ในการมีส่วนร่วมพัฒนาผู้เรียน

3.2 กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาความมีระเบียบวินัย ความเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี ความรับผิดชอบการทำงานร่วมกัน การรู้จักแก้ปัญหา การตัดสินใจที่เหมาะสม ความมีเหตุผล การช่วยเหลือแบ่งปันกัน เอื้ออาทรและสมานฉันท์ โดยจัดให้สอดคล้อง กับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน ให้ได้ปฏิบัติด้วยตนเอง ในทุกขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาวิเคราะห์วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมินและปรับปรุงการทำงาน เน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับวุฒิภาวะของผู้เรียน บริบทของสถานศึกษาและท้องถิ่น กิจกรรมนักเรียนประกอบด้วย

3.2.1 กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ และนักศึกษาวิชาทหาร

3.2.2 กิจกรรมชุมนุม ชมรม

3.3 กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน และท้องถิ่นตามความสนใจ ในลักษณะอาสาสมัคร เพื่อแสดงถึงความรับผิดชอบ ความดีงาม ความเสียสละต่อสังคม

มีจิตสาธารณะ เช่น กิจกรรมอาสาพัฒนาต่าง ๆ กิจกรรมสร้างสรรค์สังคม

4. มาตรฐานการเรียนรู้ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม เพื่อใช้เป็นจุดหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งกำหนดไว้ 2 ลักษณะ คือ

4.1 มาตรฐานการเรียนรู้ขั้นพื้นฐาน เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.2 มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระ การเรียนรู้เมื่อผู้เรียนเรียนจบในแต่ละช่วงชั้น

5. การจัดเวลาเรียน ตามคำสั่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 992/2561 ลงวันที่ 3 พฤษภาคม 2561 ได้กำหนดกรอบโครงสร้างเวลาเรียนขั้นต่ำสำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ได้รับโครงสร้างให้เวลาเรียนมีความยืดหยุ่น ดังนี้

5.1 ระดับชั้นประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6) การจัดเวลาเรียนรวมทั้งหมดให้เป็นไปตามความเหมาะสมของสถานศึกษา ทั้งนี้ ควรคำนึงถึงศักยภาพและพัฒนาการตามช่วงวัยของผู้เรียนและเกณฑ์การจบหลักสูตร

5.2 ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3) การจัดเวลาเรียนรวมทั้งหมดให้เป็นไปตามความเหมาะสมของสถานศึกษา ทั้งนี้ ควรคำนึงถึงศักยภาพและพัฒนาการตามช่วงวัยของผู้เรียนและเกณฑ์การจบหลักสูตร

5.3 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6) การจัดเวลาเรียนรวมทั้งหมดให้เป็นไปตามความเหมาะสมของสถานศึกษา ทั้งนี้ ควรคำนึงถึงศักยภาพและพัฒนาการตามช่วงวัยของผู้เรียนและเกณฑ์การจบหลักสูตร

จากแนวคิด หลักการ ความสำคัญและองค์ประกอบของหลักสูตร ทำให้หลักสูตร เป็นแนวทางสำคัญในการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้พัฒนา และมีคุณลักษณะตามความมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งชี้ให้เห็นถึงแนวทางการจัดการศึกษาของประเทศหรือกล่าวอีกในหนึ่งได้ว่า หลักสูตรเป็นหัวใจของการจัดการเรียนการสอนอย่างแท้จริง

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตร เป็นกระบวนการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทุกประเภท เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามความมุ่งหมายและ

จุดประสงค์ที่กำหนดไว้ และเป็นการวางแผนการประเมินผลให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียน เพื่อผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบจะได้รู้และคิดเพื่อแก้ไขปรับปรุงต่อไป ทั้งนี้ ได้มีผู้กล่าวถึงความหมายของการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้

สวัสดี จงกล (2547, หน้า 19) และ Good (1973, pp. 157-158) จากแนวคิดของนักการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร พบว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การปรับปรุงแก้ไขและจัดทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น หรือเป็นการจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่ โดยไม่มีหลักสูตรเดิมอยู่ก่อน เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน และตอบสนองความต้องการของผู้เรียนให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้

การพัฒนาหลักสูตร เป็นกระบวนการสำคัญในการศึกษา ซึ่งการพัฒนาหลักสูตรนั้นจะต้องมีการวางแผนเพื่อการพัฒนา นับแต่การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน การศึกษาหลักเกณฑ์และขั้นตอนการเลือกรูปแบบที่เหมาะสม มีกระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่ต่อเนื่อง สามารถพัฒนาได้ทั้งกระบวนการครอบคลุมถึงการกำหนดจุดมุ่งหมาย การจัดทำเนื้อหาของหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ การประเมินผลหลักสูตร และการปรับปรุงหรือพัฒนาหลักสูตรเฉพาะส่วนที่ต้องการ การปรับปรุงแก้ไขไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาหลักสูตรรายวิชา หรือพัฒนาในส่วนของการนำหลักสูตรไปใช้ หรือการจัดการเรียนการสอนก็ตาม ทั้งนี้จุดประสงค์สำคัญก็คือการให้ได้มาซึ่งหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพสามารถนำมาจัดการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สังคม และประเทศชาติ

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนสู่ไทย

แลนด์ 4.0

จากแนวคิดและรูปแบบจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จากแนวคิดและรูปแบบของนักพัฒนาหลักสูตร Tabá (1962) และ Oliva (1982) และรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของไทย มากำหนดเป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนสู่ไทยแลนด์ 4.0 ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 ขั้นศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานในด้านต่าง ๆ ได้แก่

- 1.1 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและความต้องการของชุมชน
- 1.2 การวิเคราะห์ศักยภาพของโรงเรียน
- 1.3 การวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง

ขั้นที่ 2 การร่างหลักสูตร

2.1 การกำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตร

2.2 การกำหนดเนื้อหาสาระ

2.3 การจัดการเรียนการสอน กิจกรรมสื่อต่าง ๆ

2.4 การกำหนดวิธีการวัดและประเมินผล

ขั้นที่ 3 การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร

ขั้นที่ 4 การนำหลักสูตรไปใช้

ขั้นที่ 5 การประเมินผลหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนสู่ไทยแลนด์ 4.0 แต่ ละขั้นตอนมีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ในการพัฒนาหลักสูตร จำเป็นต้องศึกษาข้อมูลพื้นฐานในด้านต่าง ๆ เพื่อใช้ในการกำหนดองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรซึ่งได้แก่ วัตถุประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหาสาระ กิจกรรมในการจัดการเรียน การสอน/สื่อ การวัดและประเมินผล

1.1 การศึกษาสภาพและความต้องการของชุมชน โรงเรียนมีหน้าที่ ถ่ายทอดความรู้ ทักษะ และวัฒนธรรมของชุมชน เตรียมคนให้ชุมชนและสังคม เพื่อให้ ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถประกอบการณ์ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดเป็น ทำ เป็นและเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม จำเป็นจะต้องทราบข้อมูลเกี่ยวกับ สภาพความต้องการ ของชุมชนหรือสังคมที่โรงเรียนตั้งอยู่ เพื่อให้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้น มีความเหมาะสมทันสมัย เหมาะสมต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชน การศึกษาสภาพ และความต้องการของชุมชน มีการศึกษาในหลายๆ ด้าน อาจศึกษาจากการสำรวจ สอบถาม สัมภาษณ์บุคคลในชุมชน และศึกษาจากเอกสาร รายงานต่าง ๆ ที่ เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดแนวทางในการตอบสนอง ความต้องการของชุมชนในพื้นที่ได้

ข้อมูลของชุมชนที่สำคัญ มีดังต่อไปนี้

1.1.1 ข้อมูลสภาพทั่วไปของชุมชน แผนที่ชุมชน แสดงที่ตั้งของ สถานี่ต่าง ๆ เช่น วัด โรงเรียน เทศบาล ธนาคาร รวมทั้งการตั้งบ้านเรือนในชุมชน ประวัติ ความเป็นมาและสภาพของชุมชน จำนวนประชากร แยกตามเพศ อายุ จำนวนครัวเรือน สถานี่ที่ท่องเที่ยว ศาสนา เป็นต้น

1.1.2 ข้อมูลด้านการศึกษา จำนวนผู้จบการศึกษาในระดับต่าง ๆ จำนวนนักเรียนในระดับต่าง ๆ เช่น ประถมศึกษา มัธยมศึกษา จำนวนครูที่สอนในระดับต่าง ๆ จำนวนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษา เช่น ศึกษานิเทศก์

1.1.3 ข้อมูลศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชน ภาษาท้องถิ่น โบราณสถาน โบราณวัตถุภายในชุมชน ดนตรี เพลง การแสดงพื้นบ้าน วรรณกรรม ตำนานพื้นบ้านของชุมชน

1.1.4 ข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจ อาชีพ/รายได้ของคนในชุมชน ปฏิทินการปฏิบัติงานของชุมชน เช่น ช่วงการเก็บเกี่ยว การตัดยาง รวมทั้งทรัพยากรในชุมชน เช่น ป่าไม้ แร่ธาตุ แหล่งน้ำ พื้นเศรษฐกิจหลักของชุมชน

1.1.5 ภูมิปัญญาท้องถิ่น ชื่อ ที่อยู่ ความรู้ ความสามารถ ความชำนาญของแต่ละบุคคล

1.1.6 ปัญหาชุมชน ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชน เช่น ยาเสพติด พืชผล ราคาตก ใจร้ายชุกชุม

นอกจากการสำรวจสภาพและความต้องการของชุมชน รวมทั้งข้อมูลสำคัญของชุมชนแล้ว ต้องมีการสำรวจสภาพและความต้องการของผู้เรียน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม ซึ่งข้อมูลเหล่านี้สามารถศึกษาได้จากครูในโรงเรียน ผู้ปกครอง และตัวนักเรียน

1.2 การวิเคราะห์ศักยภาพของโรงเรียน การวิเคราะห์ศักยภาพของโรงเรียนเป็นการวิเคราะห์สภาพทั่วไปของโรงเรียนในด้านต่าง ๆ เช่น บุคลากร งบประมาณ อุปกรณ์ และสื่อต่าง ๆ อาคารสถานที่ ห้องเรียน ปัญหาที่เกิดจากการใช้หลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ข้อมูลเหล่านี้จะช่วยในการพิจารณาว่าโรงเรียนมีความพร้อมหรือไม่ มีผลต่อการตัดสินใจว่าจะเลือกแนวทางการพัฒนาหลักสูตรอย่างไรจึงจะเหมาะสมกับศักยภาพของโรงเรียนมากที่สุด

1.3 การวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง การวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง ใช้แนวทางในการวิเคราะห์ ดังนี้

1. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ให้พิจารณาจาก

1.1 จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

1.2 สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

1.2.1 สารระการการเรียนรู้

1.2.2 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

1.3 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้

1.4 การประเมินผลการเรียนรู้

ซึ่งสถานศึกษาแต่ละแห่งควรนำข้อมูลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่ประกอบด้วย การศึกษาสภาพแวดล้อมความต้องการของชุมชน การวิเคราะห์ศักยภาพของโรงเรียน และการวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง

ขั้นที่ 2 การร่างหลักสูตร

เป็นการกำหนดแผนการจัดประสบการณ์หรือแนวทางการจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียน ประกอบด้วย จุดประสงค์ เนื้อหาสาระ กิจกรรม วิธีวัดและประเมินผลผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ ทักษะและทัศนคติตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

2.1 จุดประสงค์ทั่วไป เป้าหมายหรือสิ่งที่มุ่งหวังต้องการให้เกิด กับผู้เรียนหลังจากที่ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องนั้น ๆ ต้องพิจารณาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง จุดประสงค์ต้องใช้ภาษา ที่ชัดเจน เข้าใจง่ายและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงภายใต้ศักยภาพของแต่ละสถานศึกษา

2.2 การกำหนดเนื้อหาสาระ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งเป็นเครื่องมือหรือสื่อกลางที่จะพาผู้เรียนไปยังวัตถุประสงค์ที่วางไว้ โดยใช้เนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับชุมชนที่เป็นบริบทของโรงเรียนให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ มีความยากง่าย สอดคล้องเหมาะสมกับวัยหรือลำดับขั้นของพัฒนาการ ทั้งร่างกายและจิตใจ รวมทั้งประสบการณ์เดิมของผู้เรียน โดยพิจารณาถึงความพร้อมศักยภาพของผู้เรียน บุคลากรที่เป็นผู้สอน วัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ

2.3 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมและสื่อการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน คือ กิจกรรมที่ทั้งผู้เรียนและผู้สอนเป็นผู้กระทำ มีการใช้สื่อการเรียนการสอนต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ กิจกรรม ในการจัดการเรียนการสอน การบรรยาย การสาธิต ผู้เรียนมีการซักถาม การลงมือปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับจุดประสงค์และเนื้อหาสาระที่กำหนดขึ้น ครูต้องคำนึงถึงพื้นฐานและประสบการณ์เดิมของผู้เรียน การกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนต้องสอดคล้องกับประสบการณ์เดิมของผู้เรียน

ซึ่งอาจจะมีการนำสื่อทั้งในด้านวัสดุอุปกรณ์ และบุคคล สถานที่ในชุมชน เข้ามากำหนด เป็นกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม เพื่อให้การเรียนรู้เชื่อมโยงกับชุมชนส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมของผู้เรียน

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร

การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร เพื่อหาข้อบกพร่องและแก้ไข ให้เหมาะสมและสมบูรณ์ที่สุด สิ่งที่ต้องพิจารณาในหลักสูตรคือ ความสอดคล้อง ของ องค์ประกอบต่าง ๆ ได้แก่ จุดประสงค์ เนื้อหาสาระ การจัดการเรียนการสอน กิจกรรม และสื่อการเรียนรู้ วิธีวัดและประเมินผลผู้เรียน ซึ่งวิธีการตรวจสอบกระทำโดย

1. คณะทำงานร่างหลักสูตร เป็นกลุ่มบุคคลที่พัฒนาหลักสูตรขึ้นมา เช่น คณะครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เป็นผู้ให้ความคิดเห็นและ ข้อเสนอแนะ

2. ผู้เชี่ยวชาญ ในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านเนื้อหาสาระ ด้านสื่อการเรียนรู้อ ด้านหลักสูตรและการสอน เป็นผู้ให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

3. การรับฟังข้อคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง อาจอยู่ในรูปของการประชุม/สัมมนาเพื่อรับฟังข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 4 การนำหลักสูตรไปใช้

การนำหลักสูตรไปใช้ เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญ ครูผู้ที่เป็นผู้ปฏิบัติการในการพัฒนาหลักสูตรเป็นผู้นำหลักสูตรไปใช้ ด้วยการแปลงหลักสูตรสู่การสอน ครูกำหนดวิธีการจัดการเรียนการสอน กำหนดรายละเอียดกิจกรรมในแต่ละคาบ พร้อมทั้ง เตรียมวัสดุต่าง ๆ รวมทั้งการเตรียมสื่อการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพชุมชน

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลหลักสูตร

การประเมินผลหลักสูตร เป็นการตัดสินคุณค่าของหลักสูตรที่ พัฒนาขึ้น โดยใช้ผลจากการรวบรวมข้อมูลในแง่มุมต่าง ๆ เพื่อหาคำตอบว่าหลักสูตรมี ผลสัมฤทธิ์ตามที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงใด มีสิ่งใดที่ควรปรับปรุงเพื่อให้หลักสูตรดียิ่งขึ้น

การประเมินหลักสูตร ให้ครูประเมินจากสิ่งต่าง ๆ ต่อไปนี้

1. ผลที่เกิดกับนักเรียน ได้แก่ ความรู้ ทักษะ เจตคติ และค่านิยม ต่าง ๆ มีการประเมินเป็น 2 ระยะ คือ

1.1 การประเมินระหว่างการจัดการเรียนการสอน ประเมินตาม จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้ในแต่ละคาบของการจัดการเรียนการสอน

1.2 การประเมินเมื่อสิ้นสุดการจัดการเรียนการสอน ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรหรือไม่ อย่างไร

2. การประเมินการจัดการเรียนการสอน เพื่อตรวจสอบว่าเมื่อนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์จริงแล้วเป็นอย่างไร มีปัญหาอุปสรรคอย่างไร การประเมินการจัดการเรียนการสอน ให้คำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ ต่อไปนี้

2.1 การประเมินเนื้อหาสาระที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน เหมาะสมและสอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียน ผู้เรียนสนใจในเนื้อหาสาระเรื่องราวที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนหรือไม่ อย่างไร

2.2 ประเมินสื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนว่าเหมาะสม ชัดเจน เข้าใจง่าย และดึงดูดความสนใจของผู้เรียนเพียงใด

2.3 การประเมินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนว่าเป็นไปตามลำดับจากง่ายไปยากหรือไม่ ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะตามที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้หรือไม่ อย่างไร

แนวทางการพัฒนาหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ มีขั้นตอนที่สถานศึกษาต้องดำเนินการ ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพ แผนภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

ที่มา : เฉลิม พักอ่อน (2552, หน้า 6)

การพัฒนาหลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2560

ที่มาของการประกาศใช้หลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)

1. ยกระดับคุณภาพการศึกษาและมาตรฐานระดับสากล
2. สอดคล้องกับประเทศไทย 4.0 โลกในศตวรรษที่ 21 และทัดเทียมนานาชาติ
3. มีศักยภาพในการแข่งขันและดำรงชีวิตอย่างสร้างสรรค์ในประชาคมโลก
4. จัดการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ

ภาพ สรุปลักษณ์การศึกษาระดับกลาง
ที่มา ดร.กอบวิทย์ พิริยะวัฒน์, เข้าถึงได้จาก

<http://sitawan112.blogspot.com/2018/01/2560.html> (11 พฤศจิกายน 2561)

มีคำสั่งเรื่อง ให้ใช้มาตรฐานและตัวชี้วัด กลุ่มสาระคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภูมิศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ลงวันที่ 7 สิงหาคม 2560 และเมื่อไม่นานมานี้ ได้มีคำสั่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ สพฐ. 30/2561 ลงวันที่ 5 มกราคม 2561 เรื่อง ให้เปลี่ยนแปลงมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ และ วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ซึ่งมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1. กลุ่มสาระฯ ที่เกี่ยวข้องกับการปรับหลักสูตรใหม่ มีเพียง 3 กลุ่มสาระ คือ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษาฯ ในสาระภูมิศาสตร์ ส่วนกลุ่มสาระฯ การงาน อาชีพและเทคโนโลยี มีผลกระทบเล็กน้อยเพราะมีการย้ายสาระที่ 2 การออกแบบและเทคโนโลยี และสาระที่ 3 เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร จากกลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยีมาเป็นสาระที่ 4 ของกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

2. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ยังคงมีรายวิชา พื้นฐานและเพิ่มเติมเหมือนเดิม แต่ในส่วนของรายวิชาเพิ่มเติม มีการกำหนดผลการเรียนรู้ ในหลักสูตร ให้มีความชัดเจนและง่ายสำหรับการนำไปใช้มากยิ่งขึ้น โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 กลุ่มสาระคณิตศาสตร์

- ปรับลดเนื้อหา
- ปรับย้ายเนื้อหาระหว่างชั้น
- เพิ่มเนื้อหาใหม่
- แบ่งรายวิชาออกเป็น

คณิตศาสตร์พื้นฐาน ที่กำหนดสาระการเรียนรู้แกนกลาง กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด สำหรับผู้เรียน ชั้น ป.1-ม.3 และ ม.4-6 แผนการเรียนอื่นๆ จำนวน 3 สาระการเรียนรู้

- สาระที่ 1 จำนวนและพีชคณิต
- สาระที่ 2 การวัดและเรขาคณิต
- สาระที่ 3 สถิติและความน่าจะเป็น

คณิตศาสตร์เพิ่มเติม ที่กำหนดสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม กำหนดผลการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับมาตรฐานการเรียนรู้ในสาระที่ 1-3 และผลการเรียนรู้ในสาระแคลคูลัส สำหรับผู้เรียนชั้น ม.4-6 แผนการเรียนวิทยาศาสตร์

2.2 กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์

- ปรับลดเนื้อหา
- ปรับย้ายเนื้อหาระหว่างชั้น
- เพิ่มเนื้อหาใหม่
- แบ่งรายวิชาออกเป็น

วิทยาศาสตร์พื้นฐาน ที่กำหนดสาระการเรียนรู้แกนกลาง สำหรับผู้เรียนชั้น ป.1-ม.3 และ ม.4-6 แผนการเรียนอื่น ๆ จำนวน 4 สาระการเรียนรู้

- สาระที่ 1 วิทยาศาสตร์ชีวภาพ
- สาระที่ 2 วิทยาศาสตร์กายภาพ
- สาระที่ 3 วิทยาศาสตร์โลกและอวกาศ
- สาระที่ 4 เทคโนโลยี ซึ่งประกอบด้วย

วิทยาศาสตร์เพิ่มเติม ที่กำหนดสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม และกำหนดผลการเรียนรู้ สำหรับผู้เรียนชั้น ม.4-6 แผนการเรียนวิทยาศาสตร์ จำนวน 4 สาระการเรียนรู้

- สาระชีววิทยา
- สาระเคมี
- สาระฟิสิกส์

สาระโลก ดาราศาสตร์ อวกาศ

ทั้งนี้รายวิชาคณิตศาสตร์เพิ่มเติมและวิทยาศาสตร์เพิ่มเติมอื่น ๆ

ในระดับชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย สามารถเปิดสอนได้ตาม ความพร้อมและจุดเน้นของโรงเรียน ตามความต้องการและความถนัดของผู้เรียน โดยโรงเรียนกำหนดผลการเรียนรู้ของรายวิชานั้น ๆ

2.3 กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

- ปรับสาระภูมิศาสตร์ ที่ให้ความสำคัญกับการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ (Geo-Literacy) ซึ่งเน้น ความรู้ทางภูมิศาสตร์ ความสามารถทางภูมิศาสตร์ ทักษะทางภูมิศาสตร์ และกระบวนการทางภูมิศาสตร์

- มีการตัดเนื้อหา เพิ่มเนื้อหา เปลี่ยนคำและข้อความบางส่วน

3. การจัดรายวิชาตามโครงสร้างของหลักสูตรและการปรับหลักสูตร

สถานศึกษา ยังคงมีรายวิชาพื้นฐานและเพิ่มเติมเหมือนเดิม แต่ต้องมีการเปิดรายวิชาใหม่ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เนื่องจากมีการย้ายสาระที่ 2 การออกแบบและเทคโนโลยี และสาระที่ 3 เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร จากกลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยีมาเป็นสาระที่ 4 ของกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วย มาตรฐาน ว 4.1 การออกแบบและเทคโนโลยี และ มาตรฐาน ว 4.2 วิทยาการคำนวณ โดยเฉพาะวิชาคอมพิวเตอร์เดิม ที่จะต้องเปลี่ยนรหัสวิชาจาก "ง" มาเป็น "ว" (นี่ผมยังคิดว่า ถ้าเอาตามหลักสูตรใหม่แบบเดิมก่อนเปลี่ยนแปลงที่กำหนดให้ ฟิสิกส์ เคมี ชีววิทยาและโลก ดาราศาสตร์อวกาศเป็นรายวิชาพื้นฐาน โรงเรียนคงุ่นววยกับการ

กำหนดรหัสวิชาใหม่อย่างแน่นอน การที่ สพฐ. กลับลำให้เป็นรายวิชาเพิ่มเติมเหมือนเดิม โดยส่วนตัวผมคิดว่าทำให้ง่ายสำหรับโรงเรียนมากขึ้น)

4. การจัดครูผู้สอน กลุ่มสาระคณิตศาสตร์ กับ สังคมศึกษาฯ คงมีผลกระทบไม่มากนัก หลัก ๆ คงเป็นกลุ่มสาระฯ วิทยาศาสตร์ที่จะต้องนำครูเทคโนโลยี/ครูคอมพิวเตอร์ ซึ่งเดิมอยู่กับกลุ่มสาระฯ การงานอาชีพ มารวมกับกลุ่มสาระฯ วิทยาศาสตร์ จึงอาจส่งผลให้กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ มีจำนวนครูผู้สอนเพิ่มขึ้น มีจำนวนรายวิชาที่เปิดสอนและจำนวนคาบสอนเพิ่มขึ้น อาจกระทบกับอัตรากำลัง ดังนั้นโรงเรียนจึงต้องวางแผนในระยะยาว นอกจากนี้อาจประสบปัญหาต้องเปิดรายวิชาใหม่ตามมาตรฐาน ว 4.1 การออกแบบและเทคโนโลยี ที่เป็นลักษณะของการจัดกิจกรรมตามแนวคิดสะเต็มศึกษา ซึ่ง

อาจหาครูผู้สอนในวิชานี้ได้ยาก (เกี่ยวกันระหว่างครูวิทยุกับครูคอม) เพราะครูผู้สอนวิชานี้ ต้องเข้าใจ Concept ของ STEM Education พอสมควร ส่วนประเด็นเรื่องที่นั่งของครูว่าครูคอม ต้องย้ายมานั่งห้องพักครูวิทยุใหม่ อันนี้คงแล้วแต่ความเหมาะสมตามบริบทของแต่ละสถานศึกษา จะนั่งตามที่เดิมก็ไม่ได้มีผลอะไรสิ่งสำคัญหรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตรและการสอนต่างหาก

5. การใช้หลักสูตรกับนักเรียนในระดับชั้นต่าง ๆ

- ปีการศึกษา 2561 เริ่มใช้กับ ระดับ ป.1 ป.4 ม.1 และ ม.4

- ปีการศึกษา 2562 เริ่มใช้กับ ระดับ ป.1 ป.2 ป.4 ป.5 ม.1 ม.2 ม.4 และ ม.5

- ปีการศึกษา 2563 เป็นต้นไป ใช้ครบทุกระดับชั้น

อย่างไรก็ตามในปีการศึกษา 2561 ที่จะถึงนี้คงจะยุ่ง ๆ และวุ่นวายหน่อย เพราะเป็นปีแรกของการใช้หลักสูตรใหม่และยังต้องใช้หลักสูตรเดิมควบคู่กันไป ครูผู้สอนก็อาจมีน ่ไปบ้าง

6. หนังสือเรียนตามหลักสูตรใหม่ ที่จะใช้ในระดับ ป.1 ป.4 ม.1 และ ม.4 ในปีการศึกษา 2561 เท่าที่ทราบ ณ ตอนนี้อย่างงี้ไม่มีสำนักพิมพ์ไหนที่ทำเสร็จและได้รับอนุญาต เนื่องจาก สพฐ. เพิ่งออกคำสั่งใหม่และมีการเปลี่ยนแปลงในกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ กับคณิตศาสตร์มากพอสมควร สำนักพิมพ์คงต้องกลับไปปรับกันใหม่ ยังงี้โรงเรียนก็คงต้องเลือกหนังสือจากสำนักพิมพ์ใดสำนักพิมพ์หนึ่งไปก่อนเพราะช่วงนี้ก็เป็นช่วงพิจารณาหนังสือเรียนแล้ว

บทสรุป

การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนสู่ไทยแลนด์ 4.0 เพื่อนำไปใช้ประโยชน์และเป็นกรอบในการวางแผนและพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาและจัดการเรียนการสอน โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ให้มีกระบวนการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ โดยมีการกำหนดวิสัยทัศน์ จุดหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด โครงสร้างเวลาเรียน ตลอดจนเกณฑ์การวัดประเมินผลให้มีความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้โรงเรียนสามารถกำหนดทิศทางในการจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนในแต่ละระดับตาม

ความพร้อมและจุดเน้น โดยมีกรอบแกนกลางเป็นแนวทางที่ชัดเจนเพื่อตอบสนองนโยบาย
ไทยแลนด์ 4.0 มีความพร้อมในการก้าวสู่สังคมคุณภาพ

กรณีศึกษา : การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาระดับประถมศึกษา โรงเรียน
สาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา
The Development of Basic Education Curriculum for Elementary
Students of Kasetsart University Laboratory School,
Center for Educational Research and Development

อชชา แสงอันนีย์ ปรียา บุญญสิริ
และคณะกรรมการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรระดับประถมศึกษา
โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา

1. เกริ่นนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 กำหนดให้โรงเรียนแต่ละโรงเรียนสร้างหลักสูตร สถานศึกษาของตนเอง เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชน สังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น อีกทั้งให้ผู้เรียนมี คุณสมบัติอันพึงประสงค์ เป็นสมาชิกที่ดีของ ครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ รวมถึงการจัดการศึกษาที่ สอดคล้องกับ ความสามารถ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียน งานวิชาการหลักสูตรระดับ ประถมศึกษา โรงเรียน สาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนา การศึกษา ตระหนักในความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตร ให้สอดคล้องกับหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งมีความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่ สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและคุณธรรม ในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สำนักงาน คณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2542) นอกจากนี้แนวการจัดการศึกษาต้องยึด หลักว่าผู้เรียน ทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมี ความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษา ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตาม ธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนัก นายกรัฐมนตรี, 2542) จึงได้ทำการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ระดับ ประถมศึกษา โรงเรียนสาธิต แห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนา การศึกษา ให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 รวมทั้งสอดคล้องกับปรัชญา วิสัยทัศน์ของ โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา เพื่อพัฒนา คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน อีกทั้งความพึงพอใจ ต่อหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนและผู้ปกครอง

2. เนื้อหา

ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ระดับประถมศึกษา โรงเรียนสาธิตแห่ง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษานั้น ผู้วิจัยได้ขอค้นพบ ดังนี้

1. กระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ระดับประถมศึกษา ปัจจัยเกื้อหนุน และปัญหา/อุปสรรค ที่มีผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

1.1 ได้รูปแบบกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งมีรูปแบบเป็นการพัฒนาตามวงจรการ พัฒนาคุณภาพในการทำงาน (Plan-Do-Check-Action: PDCA) คือ การวางแผนการพัฒนาหลักสูตร การนำ หลักสูตรไปทดลองใช้ การประเมินผลหลักสูตร และการปรับปรุงหลักสูตร

1.2 ปัจจัยเกื้อหนุนที่มีผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา พบว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จ ในการวางแผนการพัฒนาหลักสูตรและการจัดทำ หลักสูตรคือ การประชุมอาจารย์ทั้งโรงเรียนเพื่อชี้แจงนโยบายแนวทางการพัฒนา หลักสูตร ทำให้อาจารย์เข้าใจและตระหนักในความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการพัฒนา หลักสูตรของโรงเรียนการทำงานอย่างเป็น ระบบและมีรูปแบบเป็นคณะกรรมการ ทำให้ การทำงานดำเนินไปอย่างมีระบบได้ข้อสรุปร่วมกันมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่ง กัน และกันทำให้มองเห็นแนวทางในการดำเนินงานได้ละเอียดรอบคอบและเป็นผลงานร่วมกัน ของอาจารย์ทุกคน การให้ความรู้ เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรแก่อาจารย์ทั้งโรงเรียน เป็นการสร้างความมั่นใจให้แก่อาจารย์ในการพัฒนาหลักสูตรได้เป็นอย่างดี

1.3 ปัญหาอุปสรรคที่มีผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาหลักสูตรระดับ ประถมศึกษาผู้วิจัยได้ข้อค้นพบคือ เวลาที่ไม่ต่อเนื่องเป็นช่วงยาว ทำให้การทำงานไม่ ต่อเนื่อง เมื่อประชุมครั้งใหม่จึงต้องลำดับความคิดกันใหม่ ทำให้เสียเวลาและงาน ดำเนิน ไปอย่างช้า ๆ ภาระงานของอาจารย์มีมาก ทำให้ไม่สามารถนัดหมายทำงานได้อย่าง สม่าเสมอ เอกสารหลักสูตรในระยะ เริ่มต้นเปลี่ยนแปลงบ่อย ทำให้ต้องติดตามศึกษาความ เปลี่ยนแปลงของสาระการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา ซึ่งมีผลให้อาจารย์ไม่มั่นใจว่าจะต้อง เปลี่ยนแปลงอีกหรือไม่และเกิดความท้อแท้ต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น อาจารย์ยังขาด ความรู้และประสบการณ์ และไม่มั่นใจในการประเมินผลแบบการประเมินการปฏิบัติและ การประเมินตามสภาพจริง

1.4 ได้หลักสูตรสถานศึกษาระดับประถมศึกษา โรงเรียนสาธิตแห่ง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัย และพัฒนาการศึกษา ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มสาระการ เรียนรู้ 8 กลุ่ม และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ศิลปะ การงานพื้นฐาน

อาชีพและ เทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ โดยมีเวลาเรียน 38 คาบต่อสัปดาห์ คาบละ 50 นาที

2. การนำหลักสูตรไปใช้ ปัจจัยเกื้อหนุนและปัญหาอุปสรรคที่มีผลต่อความสำเร็จในการนำหลักสูตรไปใช้

2.1 ได้วิธีการนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งผู้วิจัยได้ข้อค้นพบเกี่ยวกับวิธีการดังนี้คือ มีการประชุมเพื่อเตรียมการ จัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยประชุมสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ในการจัดอาจารย์เข้าสอนนั้นได้จัดตามความถนัด การจัดนักเรียนใช้วิธี คละความสามารถ การจัดการเรียนรู้อาศัยการจัดตามโครงสร้างเวลาและแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเน้นการปฏิบัติ ควบคู่ไปกับการเรียนรู้และคุณธรรม ส่วนการวัดและประเมินผล ได้มีการวัดและประเมินผลจากคุณลักษณะ ทักษะ กระบวนการและผลสอบ/ผลงาน นอกจากนี้มีปัจจัยที่สนับสนุนการจัดการเรียนรู้อย่างพอเพียง ซึ่งได้แก่ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ห้องสมุด สื่อ/แหล่งการเรียนรู้ หนังสือเรียน

2.2 ปัจจัยเกื้อหนุนที่มีผลต่อความสำเร็จในการนำหลักสูตรไปใช้

1) การจัดอาจารย์ผู้สอนในบางสาระการเรียนรู้อาศัยวิธีการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ สอนทั้งระดับ มีข้อดี คือ อาจารย์ไม่ต้องเตรียมการสอนหลายห้อง ทำให้มีเวลาในการเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้ เตรียม อุปกรณ์ และใบกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมที่หลากหลาย ทำให้การจัดการเรียนรู้อิงแต่ละห้อง มีคุณภาพเท่ากัน และมีการวัดและประเมินผลที่เป็นเกณฑ์เดียวกันทั้งระดับชั้น

2) การจัดอาจารย์สอนตามความถนัด ทำให้อาจารย์มีความสุขและสนุกในการสอน

3) การจัดการเรียนรู้อิงตามแผนการจัดการเรียนรู้ ทำให้การจัดการเรียนรู้อิงแต่ละห้องมีคุณภาพเท่ากัน

4) การประชุมวิชาการเพื่อเตรียมการจัดการเรียนรู้อิงแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้อิงมีการ ประชุมปรึกษาหารือกันสัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง เพื่อติดตามปัญหาของการจัดการเรียนรู้อิง กระบวนการเรียนรู้อิง การวัด และประเมินผล และหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

2.3 ปัญหา/อุปสรรคที่มีผลต่อความสำเร็จในการนำหลักสูตรไปใช้ ผู้วิจัยได้ข้อค้นพบคือ การจัดการ เรียนรู้ในบางกลุ่มสาระการเรียนรู้อิง ซึ่งมีเวลาที่ใช้ในการจัดการ

เรียนรู้เพียง 1 คาบต่อสัปดาห์ ทำให้จัดการเรียนรู้ ไม่เพียงพอ หนังสือเรียน/แบบฝึกหัดบางกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีรูปเล่มไม่สวยงามและไม่ได้มาตรฐาน การประเมินผล/วิธีการประเมินผล/ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และทักษะกระบวนการเป็นการประเมินผลที่ค่อนข้างละเอียด มีหัวข้อ ในการประเมินมาก ทำให้ใช้เวลาในการประเมินมาก นอกจากนี้ อาจารย์ผู้สอนในบางกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ สอนคนเดียวทั้งระดับต้องใช้เวลาในการคิดคะแนนมาก

3. ผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาที่พัฒนาขึ้น 3.1 การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3.1.1 การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา ได้ผลการวิจัยดังนี้

1) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 พบว่านักเรียนตั้งแต่ร้อยละ 75 ขึ้นไปมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับดีถึงดีเยี่ยมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ยกเว้นในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาไทยและวิทยาศาสตร์ ด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดอย่างสร้างสรรค์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ใน กลุ่มสาระการเรียนรู้ คณิตศาสตร์ด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดอย่างสร้างสรรค์และรอบรู้รวมทั้งกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ด้านการคิดอย่างสร้างสรรค์ และชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ด้านรอบรู้ ที่มีนักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับดีถึงดีเยี่ยมน้อยกว่าร้อยละ 75

2) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 พบว่านักเรียนตั้งแต่ร้อยละ 75 ขึ้นไป มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับดีถึงดีเยี่ยมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ยกเว้นในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดอย่างสร้างสรรค์ รอบรู้ และใช้ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในสาระการเรียนรู้งานบ้าน งานเกษตรและงานธุรกิจด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิด อย่างสร้างสรรค์และรอบรู้ และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณในกลุ่มสาระการเรียนรู้ คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ด้านการคิดอย่างสร้างสรรค์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ด้านรอบรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย คณิตศาสตร์และงานบ้าน งานเกษตรและงานธุรกิจ และด้านใช้ชีวิต ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ คณิตศาสตร์ ที่มีนักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับดีถึงดีเยี่ยม น้อยกว่าร้อยละ 75

3.1.2 การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษา ได้ผลการวิจัยดังนี้

1) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 พบว่า มีนักเรียนตั้งแต่ร้อยละ 75 ขึ้นไปที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับดีถึงดีเยี่ยมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ยกเว้นชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาไทยและคณิตศาสตร์ ที่มีนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับดีถึงดีเยี่ยมน้อยกว่าร้อยละ 75 โดยในกลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาไทยและคณิตศาสตร์มีนักเรียนร้อยละ 72.73 และ 74.06 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระดับดีถึงดีเยี่ยมตามลำดับ

2) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ได้ผลการวิจัยดังนี้

2.1) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีนักเรียนตั้งแต่ร้อยละ 75 ขึ้นไปที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับดีถึงดีเยี่ยมในกลุ่มสาระการเรียนรู้/สาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษา พลศึกษา ทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์ งานบ้านงานเกษตรและงานธุรกิจ งานช่างและงานประดิษฐ์ และเทคโนโลยี สารสนเทศ ส่วนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษมีนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับดีถึงดีเยี่ยมน้อยกว่าร้อยละ 75

2.2) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีนักเรียนตั้งแต่ร้อยละ 75 ขึ้นไปที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับดีถึงดีเยี่ยมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ยกเว้นในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับดีถึงดีเยี่ยมน้อยกว่าร้อยละ 75 โดยมีนักเรียนร้อยละ 70.31 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับดีถึงดีเยี่ยม

2.3) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีนักเรียนตั้งแต่ร้อยละ 75 ขึ้นไป ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับดีถึงดีเยี่ยมในกลุ่มสาระการเรียนรู้สาระการเรียนรู้สุขศึกษา พลศึกษา ทัศนศิลป์ ดนตรีและ นาฏศิลป์ งานบ้าน งานเกษตรและงานธุรกิจ งานช่างและงานประดิษฐ์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่วนในกลุ่ม สาระการเรียนรู้ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมและภาษาอังกฤษมีนักเรียน ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับดีถึงดีเยี่ยมน้อยกว่าร้อยละ 75

3.2 ปัจจัยเกื้อหนุนและปัญหา/อุปสรรคที่มีผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึง ประสงค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ผู้วิจัยได้ข้อค้นพบ ดังนี้

3.2.1 ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์

1) ปัจจัยเกื้อหนุนที่มีผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ คือ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ในแผนการจัดการเรียนรู้อย่างชัดเจน การพัฒนาและติดตามแก้ไขคุณลักษณะอันพึงประสงค์อย่างสม่ำเสมอของผู้สอน การที่ผู้สอนเป็นแบบอย่างที่ดี การได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทำให้แนวทางการพัฒนานักเรียนไปในแนวทางเดียวกัน ผู้สอนทุกคนมีเป้าหมายในการพัฒนานักเรียนไปในแนวทางเดียวกัน และมีเกณฑ์ที่ชัดเจน และวิธีการประเมินที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน มีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายและสอดคล้องกับตัวบ่งชี้ที่กำหนดในคุณลักษณะอันพึงประสงค์ นักเรียนรู้และเข้าใจการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตลอดจนมีส่วนร่วมในการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การจัดการเรียนรู้โดยการประกวด แข่งขัน การทำงานกลุ่ม ตลอดจนการค้นคว้าจากแหล่งความรู้

2) ปัญหา/อุปสรรคที่มีผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ คือ อาจารย์ผู้สอนในบางกลุ่มสาระการเรียนรู้ ไม่ได้ประจำชั้นในระดับชั้นที่สอน ทำให้ไม่สามารถติดตามการทำงานของนักเรียนได้อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนบางประการ อาจารย์ผู้สอนในบางกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สอนนักเรียนทั้งระดับชั้นรู้จักนักเรียนไม่ทั่วถึง มีผลทำให้การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ขาดความเที่ยงตรง

3.2.2 ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

1) ปัจจัยเกื้อหนุนที่มีผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คือ วิธีการจัดการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยวิธีการที่หลากหลาย บุคลิกภาพของครูที่หน้าตายิ้มแย้ม แจ่มใส ใจดี เข้าใจ เห็นใจนักเรียนและเป็นกันเองกับนักเรียน ความเอาใจใส่ดูแลนักเรียนในการทำการบ้านและ ทบทวนบทเรียนของผู้ปกครอง ความรับผิดชอบและความกระตือรือร้นในการเรียนของนักเรียน

2) ปัญหา/อุปสรรคที่มีผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้แก่ วิธีการจัดการเรียนรู้โดยการบรรยายและไม่มีสื่อประกอบการสอน บุคลิกภาพของครูที่เคร่งขรึม ดุ และไม่เป็นกันเอง กับนักเรียน ความไม่มีเวลาของผู้ปกครองในการดูแลนักเรียนทำการบ้านและทบทวนบทเรียน ความไม่รับผิดชอบ และไม่เอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียน

4. ความคิดเห็นและความพึงพอใจของนักเรียนและผู้ปกครองต่อหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ในระดับ ประถมศึกษา ผู้วิจัยได้ข้อค้นพบดังนี้

1) นักเรียนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนในระดับมากที่สุด ยกเว้นชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ที่ส่วนใหญ่เห็นด้วยในระดับมาก ส่วนในเรื่องความพึงพอใจต่อหลักสูตรและ การจัดการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ นั้นพบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดทุกรายการ

2) ผู้ปกครองส่วนใหญ่เห็นด้วยกับหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุดและมีความพึงพอใจ ต่อหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในระดับมากที่สุดทุกรายการ

3. บทสรุป

รูปแบบกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นการ พัฒนาตามวงจรการพัฒนาคุณภาพในการ ทำงาน (PDCA) กล่าวคือ การนำหลักสูตรไปใช้ โดยมีการประชุมเพื่อเตรียมการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนตามความถนัด การจัดการเรียนการสอนตามความสามารถ การจัดการเรียนรู้ตามโครงสร้างเวลาและแผนการจัดการเรียนรู้ซึ่งเน้นการปฏิบัติควบคู่ไปกับ ความรู้และคุณธรรมซึ่งส่วนใหญ่ทำให้เกิดความสำเร็จ ในการพัฒนาหลักสูตร ส่วนปัญหาอุปสรรคมีเล็กน้อย นอกจากนี้ นักเรียน ส่วนใหญ่มี คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับดีถึงดีเยี่ยม นักเรียน และผู้ปกครองส่วนใหญ่ เห็นด้วยและมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ของโรงเรียน จากข้อค้นพบดังกล่าวแสดงว่ารูปแบบกระบวนการ พัฒนาหลักสูตร สถานศึกษาระดับประถมศึกษา โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัย และพัฒนาการศึกษา เป็นผลทำให้การพัฒนาหลักสูตรประสบความสำเร็จและสามารถนำ นวัตกรรมนี้ขยายผลไปสู่สถานศึกษาอื่น ๆ ต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ใบกิจกรรมที่ 1
บันทึกการอบรมเชิงปฏิบัติการ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

คำชี้แจง จากการอบรมเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร
ในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ท่านมีความเข้าใจในเรื่อง หลักสูตรสถานศึกษา มากน้อยเพียงใด

.....

.....

.....

.....
 .....
 .....
 .....
 2. องค์ประกอบภาวะผู้ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา เรื่อง การพัฒนาหลักสูตร
 สถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนสู่ไทยแลนด์ 4.0 ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรบ้างใน
 ประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

การจัดทำหรือการยกร่างหลักสูตร

.....
 .....
 .....
 .....
 การนำหลักสูตรไปใช้

.....
 .....
 .....
 .....
 การประเมินผลหลักสูตร

ใบกิจกรรมที่ 2

ความสอดคล้องของหลักสูตรสถานศึกษา

การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนสู่ไทยแลนด์ 4.0

คำชี้แจง

1. วิทยากรให้ผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการแบ่งกลุ่ม ๆ ละ 6 คน ร่วมกันศึกษา
 วิเคราะห์ หลักสูตรสถานศึกษาที่นำมาใช้ในปัจจุบันของสถานศึกษา
2. ผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการ ร่วมกันกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิก
 ภายในกลุ่ม

3. ให้สมาชิกในกลุ่มช่วยกันสรุป เรื่องถึง ความสอดคล้องของหลักสูตร
แกนกลางและหลักสูตรสถานศึกษา ลงในกระดาษชาร์ตเทา –ขาว และแบบบันทึกความ
สอดคล้องของหลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรสถานศึกษา

4. ส่งตัวแทน 1 คนออกมานำเสนอบันทึกความรู้ต่อที่ประชุมใหญ่โดยใช้เวลา
3-5 นาที และนำเสนอความรู้หลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรสถานศึกษา ที่สามารถ
นำไปใช้ได้ตามเป้าหมายของหลักสูตรที่มีต่อผู้เรียน

5. ส่งแบบบันทึกการนำเสนอการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะ
ผู้เรียนสู่ไทยแลนด์ 4.0ให้วิทยากรผู้ดำเนินการ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างกลุ่ม
และสรุปองค์ความรู้ร่วมกัน

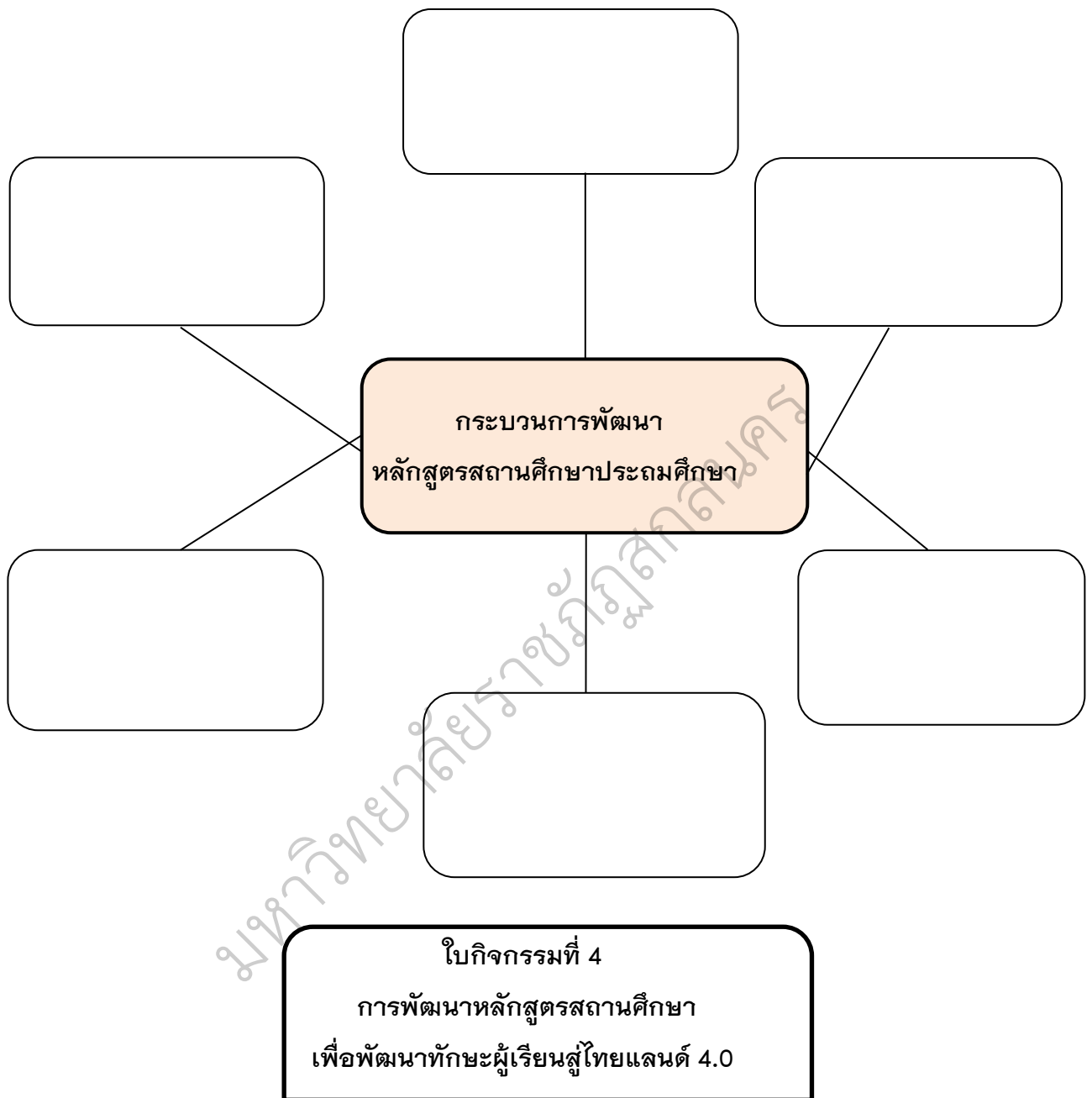
ใบกิจกรรมที่ 3

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนสู่ไทยแลนด์ 4.0

คำชี้แจง ให้ผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการแต่ละกลุ่ม ร่วมสนทนา และระดมความคิด
เรื่อง กระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนสู่ไทยแลนด์ 4.0
แล้วช่วยกันเขียนแผนภาพความคิด (Mind Mapping)ลงในกระดาษชาร์ตเทา – ขาว แล้ว
แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างกลุ่มและสรุปเป็นองค์ความรู้

กลุ่มที่ ..... ชื่อกลุ่ม .....

คำชี้แจง ให้ผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการแต่ละกลุ่ม ร่วมสนทนา และระดมความคิด เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนสู่ไทยแลนด์ 4.0 แล้วช่วยกัน
ตอบคำถาม แล้วแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสรุปเป็นองค์ความรู้ร่วมกัน

---

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนสู่ไทยแลนด์ 4.0 ประถมศึกษา
ในเรื่อง การจัดทำหรือการยกร่างหลักสูตร ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

2. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนสู่ไทยแลนด์ 4.0 ประถมศึกษา
ในเรื่อง การนำหลักสูตรไปใช้ ท่านมีวิธีการอย่างไร

.....

.....

.....

.....

3. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนสู่ไทยแลนด์ 4.0 ประถมศึกษา
ในเรื่อง การประเมินผลนำหลักสูตรท่านมีวิธีการปฏิบัติอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง

กนกอร สมปราชญ์. (2560). *ภาวะผู้นำและภาวะผู้นำการเรียนรู้สำหรับผู้บริหาร
สถานศึกษา(พิมพ์ครั้งที่ 2)*. ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังพัฒนา.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

คุรุสภา, สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ. (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.
2542(แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ.2545)*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

- เฉลิม พักอ่อน. (2552). *การออกแบบการจัดการเรียนรู้อิงมาตรฐาน ตามหลักสูตร
แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ดิเรก พรสีมา. (2559). *ครูไทย 4.0*. มติชน. เข้าถึงได้จาก
<https://www.matichon.co.th/news/345042>.
- ถนอมพร เลหาจรัสแสง. (2557). *ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21*. เชียงใหม่ : สำนักบริการ
เทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธราญา จิตรชญาวนิช. (2560). *การศึกษาและความเป็นครูไทย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย
- ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์. (2560). *เรื่องการศึกษาไทย 4.0 ในบริบทการจัดการศึกษา
เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน*. 28 สิงหาคม 2559. กรุงเทพฯ; โรงแรมเซ็นทราศูนย์
ราชการและคอนเวนชันเซ็นเตอร์ แจ้งวัฒนะ.
- บุญเลี้ยง หุมทอง. (2553). *การพัฒนาหลักสูตร*. กรุงเทพฯ : แอคทีฟ พรินท์.
- ปฎิ นันทวงศ์ และ ไพโรจน์ ดั่งวิเศษ. (2543). *หลักสูตรและการจัดการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน*. สงขลา : สถาบันราชภัฏสงขลา.
- ไพยม จันทรน้อย. (2560). *การศึกษา 4.0*. เข้าถึงได้จาก
<http://www.manager.co.th/QOL/viewnews.aspx?NewsID=9600000025195>
- ไพฑูรย์ สินลาร์ตัน. (2560). *ไขคำตอบ โรงเรียน ครู อยู่อย่างไรในยุค 4.0*. เข้าถึงได้จาก
<http://www.komchadluek.net/news/edu-health/259733>
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ :
มูลนิธิสาคคี-สฤษดิ์วงศ์.
- _____. (2556). *การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสยาม
กัมมาจล.
- วิจารณ์ สารรัตน์. (2556). *กระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษากรณีทัศน์ต่อการศึกษา
ศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: ทิพยวิสุทธี.
- _____. (2557). *ภาวะผู้นำและทฤษฎีร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ: ทิพยวิสุทธี.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2. (2560) รายงานผลการ
ดำเนินงานการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน O-NET. เชียงราย
สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ
ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564). กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวง
ศึกษาธิการกระทรวงศึกษาธิการ.

Bellanca, James and Brandt Ron. (2010). *21th Century Skills: Rethinking How
Students Learn*. USA. Solution Tree Press,(วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรืองและ
อชิป จิตตฤกษ์ แปล). กรุงเทพฯ : โอเพนเวิร์ลด์.

Churches. (2008). *A. Bloom's Digital Taxonomy*. Retrieved from
[http://www.montgomeryschoolsmd.org/uploadedFiles/departments/techtaining/homepa
ge/BloomDigitalTaxonomy2001.pdf](http://www.montgomeryschoolsmd.org/uploadedFiles/departments/techtaining/homepage/BloomDigitalTaxonomy2001.pdf). September 9th, 2011.

Dessler, Gary. (2002). *A Framework for human Resource Management*(2nd ed).
New Jersey: Prentice Hall.

Fansher, H. (2011). *21st Century Learning Environments: Building a Better School*.
Canada: Springbank Community High School.

Fisher, J. (2007). *Teacher Leadership And Oranizational change : A teacher
Leadership's Experience In A P-12 School*. Queensland Dissertation, Ed.d
University of Southem Queensland.

Hitt, M. A., Hoskisson, R. E.,& Ireland, R. D. (2007). *Management of Strategy:*
Concept and Cases. Mason, OH: Thomson South-Western.

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

ตรวจรูปแบบและเอกสารประกอบการพัฒนา

1. ผศ.ดร.ไชยา ภาวะบุตร   คณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
2. รศ.ดร.ติگانต์ เพ็ชรธัญญกรณ์   อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
สกลนคร
3. ดร.สมพร หลิมเจริญ   ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัด

- การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
สกลนคร เขต 1
4. ดร.เทพรังสรรค์ จันทะรังษี ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญโรงเรียนอนุบาลสกลนคร
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1
5. ดร.ฤทัยทรัพย์ ดอกคำ ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญโรงเรียนบ้านนาแก
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1
6. ดร.วรกัญญาพิไล แกะระหัน ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษโรงเรียนบ้านโนนสังข์ศรี
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร
7. ดร.เพชรปानी อินทรพาณิชย์ครูเชี่ยวชาญโรงเรียนอนุบาลสกลนคร
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1
8. นางประเสริฐ บรีโปร ครูเชี่ยวชาญโรงเรียนอนุบาลนาแกผดุงราชกิจเจริญ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1
9. ดร.รัชฎาพร งามยงยุทธ ครูชำนาญการพิเศษโรงเรียนอนุบาลต่างอย
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัฒนา สุวรรณไตรย์	ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพลินพิศ ธรรมรัตน์	กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้
ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11

เอกสารประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้
ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา
เล่ม 2 การจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างนวัตกรรมในยุคไทยแลนด์ 4.0

ผู้วิจัย

นายปิยณัฐ วงศ์เครือศรี

นักศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

คำนำ

เอกสารประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 เป็นเอกสารที่จัดทำขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 โดยมุ่งพัฒนาด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะ และเจตคติ เพื่อให้ครูผู้สอนเกิดองค์ความรู้ในการพัฒนาภาวะผู้นำครูในยุคไทยแลนด์ 4.0 และสร้างความตระหนักในบทบาทหน้าที่และภาระงานด้านการ

สอนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างแท้จริง ผู้วิจัยได้จัดทำเอกสารประกอบการพัฒนาทั้งหมด จำนวน 7 เล่ม ประกอบด้วย

เล่ม 1 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนสู่ไทยแลนด์

4.0

เล่ม 2 การจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างนวัตกรรมในยุคไทยแลนด์ 4.0

เล่ม 3 ทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์

เล่ม 4 คุณธรรม จริยธรรม

เล่ม 5 การพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพ

เล่ม 6 การทำงานเป็นทีม

เล่ม 7 ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ประธานและคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้เชี่ยวชาญ คณะครู และบุคลากรทางการศึกษาที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารประกอบการพัฒนานี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ศึกษาและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

นายปิยณัฐ วงศ์เครือศรี

นักศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
วัตถุประสงค์	1
เนื้อหา	1
ขั้นตอนการดำเนินการ	2
ชื่อและแหล่งการเรียนรู้	2
การวัดและประเมินผล	2
การจัดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดนวัตกรรมในยุคไทยแลนด์ 4.0	3
ออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามความสามารถของผู้เรียน	5
ออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้	5

จัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ที่เน้นการปฏิบัติจริง	10
จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ลักษณะ STEM Education	12
จัดการเรียนรู้ได้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน	13
จัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์	15
จัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต	20
บทสรุป	24
กรณีศึกษา	25
ใบกิจกรรมที่ 1	42
ใบกิจกรรมที่ 2	43
เอกสารอ้างอิง	44
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบและเอกสารประกอบการพัฒนา	46
รายชื่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	47

เอกสารประกอบการพัฒนา

เล่มที่ 2

การจัดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดนวัตกรรมในยุคไทยแลนด์ 4.0

ระยะเวลา 1 ชั่วโมง 30 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เข้ารับการพัฒนามีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิด หลักการเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดนวัตกรรม
2. เพื่อให้ผู้เข้ารับการพัฒนาตระหนักและเห็นความสำคัญของการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดนวัตกรรม
3. เพื่อให้ผู้เข้ารับการพัฒนา สามารถวิเคราะห์การจัดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดนวัตกรรมและสามารถนำไปใช้ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เนื้อหา

การจัดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดนวัตกรรม

- 1.1 ออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามความสามารถของผู้เรียน
- 1.2 ออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้
- 1.3 จัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ที่เน้นการปฏิบัติจริง
- 1.4 จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ลักษณะ STEM Education
- 1.5 จัดการเรียนรู้ได้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน
- 1.6 จัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์
- 1.7 จัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต

ขั้นตอนการดำเนินงานกิจกรรม

วิทยากรอธิบายขั้นตอน วิธีการศึกษาคู่มีแก่ผู้เข้ารับการพัฒนา

วิทยากรแบ่งกลุ่มผู้เข้ารับการพัฒนา กลุ่มละเท่า ๆ กัน ร่วมสนทนา

และวิเคราะห์ ตามเนื้อหาที่กำหนดให้

3. ผู้เข้ารับการพัฒนาชมวีดิทัศน์ เรื่อง “พัฒนาการศึกษาไทยในยุค 4.0 สู่ศตวรรษที่ 21” แล้วร่วมกันวิเคราะห์ และสรุปประเด็นต่าง ๆ

4. ผู้เข้ารับการพัฒนาแต่ละกลุ่มส่งตัวแทน เพื่อมานำเสนอผลงาน อภิปราย และสรุปถึงทักษะการสอนและความสำคัญของการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดนวัตกรรม

5. ผู้เข้ารับการพัฒนาแต่ละกลุ่มชมวีดิทัศน์ เรื่อง “คิดยกกำลังสอง: เรียนแบบฟินน์ ๆ ในฟินแลนด์” ร่วมกันวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างการจัดการเรียนการสอนของประเทศไทยและประเทศฟินแลนด์

6. วิทยากรและผู้เข้ารับการพัฒนาร่วมกันสรุปแนวคิด หลักการ การจัดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดนวัตกรรม เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการปรับพฤติกรรม การพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา

สื่อและแหล่งเรียนรู้

เอกสารประกอบการพัฒนา เล่มที่ 2 การจัดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดนวัตกรรม
 วิดีทัศน์ เรื่อง “พัฒนาการศึกษาไทยในยุค 4.0 สู่ศตวรรษที่ 21” และ “คิद्यกกำลังสอง:
 เรียนแบบฟินน์ ๆ ในฟินแลนด์”

3. กระดาษฟลิปชาร์ต
4. ปากกาเมจิก

การวัดและประเมินผล

1. ประเมินการปฏิบัติกิจกรรม
2. ประเมินความสนใจ และความตั้งใจในการร่วมกิจกรรม
3. ประเมินผลการปฏิบัติงาน

การจัดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดนวัตกรรม

วิจารณ์ พานิช (2555, หน้า 15) ได้เสนอแนวคิดองค์ประกอบของครูเพื่อ
 การจัดการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ครูต้องเป็นผู้สร้างกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้
 เกิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ดังนี้

1. การสอนแบบโครงงาน
2. การสอนแบบ Active Learning
3. การสอนแบบบูรณาการ
4. การสอนแบบโมเดลชิปปา
5. เรียนรู้จากสถานการณ์จริง

วิโรจน์ สารรัตนะ (2556, หน้า 24) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำครูใน
 การจัดการเรียนรู้ ไว้ดังนี้

1. การสอนแบบโครงงาน
2. การสอนแบบโมเดลชิปปา
3. การสอนแบบ Active Learning
4. การสอนแบบบูรณาการ

5. เรียนรู้จากสถานการณ์จริง

6. การพัฒนาหลักสูตร

ถนอมพร เลหาจรัสแสง (2557) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของ

1. การสอนแบบโครงการ
2. การสอนแบบบูรณาการ
3. การสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน
4. เรียนรู้จากสถานการณ์จริง
5. ใช้การวิจัยเพื่อการเรียนรู้

ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์ (2559) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้ที่
หลากหลายเพื่อให้เกิดนวัตกรรม ดังนี้

1. การสอนแบบ Active Learning
2. การสอนแบบโครงการและใช้การวิจัยเพื่อการเรียนรู้
3. การสอนแบบ Stream
4. การจัดการเรียนรู้เพื่อมุ่งการทำงานให้เกิดผลสัมฤทธิ์
5. วัดและประเมินผล

โพยม จันทร์น้อย (2559, หน้า 1-5) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้ที่
หลากหลายเพื่อให้เกิดนวัตกรรม ดังนี้

1. การสอนแบบโครงการและใช้การวิจัยเพื่อการเรียนรู้
2. วัดและประเมินผล
3. การพัฒนาหลักสูตร
4. การสอนแบบ Stream
5. การจัดการเรียนรู้เพื่อมุ่งการทำงานให้เกิดผลสัมฤทธิ์

ดิเรก พรสีมา (2559, หน้า 1-3) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบการ
พัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ที่เพื่อให้เกิดนวัตกรรม ไว้ดังนี้

1. การสอนแบบโครงการและใช้การวิจัยเพื่อการเรียนรู้
2. การสอนแบบ Stream
3. การจัดการเรียนรู้เพื่อมุ่งการทำงานให้เกิดผลสัมฤทธิ์
4. การสอนแบบ Active Learning
5. ใช้การวิจัยเพื่อการเรียนรู้

ไพฑูรย์ สิ้นลารัตน์ (2560, หน้า 1-3) ให้แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ไว้ดังนี้

1. การสอนแบบ Stream
2. การจัดการเรียนรู้เพื่อมุ่งการทำงานให้เกิดผลสัมฤทธิ์
3. การสอนแบบโครงงานและใช้การวิจัยเพื่อการเรียนรู้
4. การสอนแบบ Active Learning

Churches (2008, อ้างถึงใน วิโรจน์ สารรัตนะ, 2556, หน้า 20) ให้แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ไว้ดังนี้

1. การสอนแบบโครงงาน
2. วัดและประเมินผล

Fansher (2011, p. 1) กล่าวว่าองค์ประกอบของภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีลักษณะสำคัญ ได้แก่

1. การสอนแบบ Active Learning
2. การสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

สรุปว่าองค์ประกอบการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้เกิดนวัตกรรม จากการสังเคราะห์องค์ประกอบของนักการศึกษา และนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศ จำนวน 10 คน จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบที่มีความถี่ร้อยละ 50 ขึ้นไป มี 7 องค์ประกอบย่อย คือ

1. ออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามความสามารถของผู้เรียน

การจัดการเรียนรู้เป็นหัวใจสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ ดังนั้นผู้สอนควรพิจารณาเลือกใช้เทคนิคกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม เลือกใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ที่จะช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน และใช้วิธีการวัดผล ประเมินผลที่หลากหลาย ทั้งนี้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพของแต่ละคน และสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้

กระบวนการจัดการเรียนรู้

1. กำหนดจุดประสงค์และสาระสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้
2. วิเคราะห์จุดประสงค์ สื่อและสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งศักยภาพ

ของผู้เรียนและผู้สอน

3. ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์
4. ออกแบบปฏิสัมพันธ์ในแต่ละกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเลือกใช้กระบวนการกลุ่มที่เหมาะสมกับกิจกรรมนั้น ๆ
5. เตรียมใบช่วยสอน สื่อ/อุปกรณ์ และแหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ
6. ออกแบบการประเมินผลและเครื่องมือ
7. จัดการเรียนรู้และบันทึกผลการใช้แผนการจัดการเรียนรู้
8. ปรับปรุงและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้

2. ออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้

การเรียนการสอนโดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง โดยใช้ ICT เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ของผู้เรียน นับเป็นสิ่งที่จำเป็นในโลกยุคดิจิทัล อันที่ผู้เรียนจะต้องใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ และการประกอบอาชีพในอนาคตข้างหน้า การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ ครูต้องจัดประสบการณ์เพื่อให้เด็กสามารถนำ ICT มาใช้ในการค้นหาความรู้ตลอดจนสามารถสร้างสรรค์งาน และเกิดเป็นความรู้ที่คงทน ซึ่งครูจะต้องใช้ความพยายาม ความอดทนในการที่จะให้การจัดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ ที่วางไว้ในฐานะที่เป็นครูสอนคอมพิวเตอร์ ซึ่งไม่พ้นที่จะต้องสอนพื้นฐานการใช้งานการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อให้นักเรียนสามารถสร้างสรรค์งาน และใช้คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือในการค้นหาข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ที่มีอยู่หลากหลาย ตลอดจนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูผู้สอนกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียนการจัดการเรียนการสอนโดยบูรณาการระหว่างวิชาเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่น่าสนใจ โดยเฉพาะการเรียนรู้แบบโครงงาน นักเรียนได้ประสบการณ์ตรงจากการปฏิบัติ และลงมือทำ และอาศัยกระบวนการกลุ่มในการทำงาน กระบวนการทำงานกลุ่ม การจัดการเรียนรู้ต้องมีความมั่นใจในตัว of นักเรียนว่า นักเรียนปฏิบัติได้และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้โดยใช้กลวิธีในการสอนที่หลากหลาย ผู้เรียนสามารถที่สามารถใช้ ICT เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ และเกิดเป็นความรู้ที่คงทน

แนวคิดการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ ICT

ปัญหาการจัดการเรียนการสอนในอดีตที่ผ่านมาและมักกล่าวถึงอยู่จนทุกวันนี้คือ

- ครูไม่เปลี่ยนพฤติกรรมการสอน
- ขาดครูเฉพาะวิชา

– ขาดสื่อ อุปกรณ์การสอน

ที่มาของโรงเรียนในพื้นที่คือการปฏิรูปการเรียนการสอนที่ต้องใช้ ICT เข้าช่วย โดยเฉพาะเข้าช่วย ในเรื่องปรับพฤติกรรมการสอนและแก้ปัญหาการขาดสื่อการเรียนการสอนสำหรับปัญหาการขาดครูเฉพาะวิชานั้น เป็นปัญหาระดับชาติที่ต้องรอรัฐบาลที่มองเห็นพิษภัยต่อการจัดการศึกษาที่เนื่องมาจากการขาดครูเฉพาะวิชา และใช้สติปัญญาของผู้รับผิดชอบโรงเรียนในพื้นที่ที่จะหาช่องทางให้ครูเฉพาะวิชาที่มีอยู่ในโรงเรียนอยู่แล้วเป็นครูของเขตพื้นที่ของจังหวัด ของเขตตรวจราชการและของประเทศที่มีความรู้ความสามารถในการใช้ ICT เพื่อการเรียนการสอนอย่างครุมีอาชีพ และฝ่ายบริหารของโรงเรียนสามารถสนับสนุนส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ ICT ได้อย่างมีอาชีพการเข้าถึงการใช้ ICT เพื่อการเรียนการสอนของโรงเรียนมี 4 ระยะ (Approach) ได้แก่ สัมผัส (Emerging) ประยุกต์ใช้ (Applying) แพร่ขยาย (Infusing) เปลี่ยนร่างแปลงรูป (Transforming)

1. ระยะสัมผัส ได้แก่ การเริ่มต้นการนำ ICT เข้าใช้ ด้วยการซื้อหา รับประทาน ทั้งตัวคอมพิวเตอร์และซอฟต์แวร์ ในขั้นนี้ ทั้งผู้บริหารและครูเริ่มต้นค้นหาความเป็นไปได้ในการใช้ ICT ในการบริหาร และการใช้หลักสูตร

2. ระยะประยุกต์ โรงเรียนใดที่มีความประทับใจใน ICT ก็ถือว่าได้เริ่มต้นเข้าสู่วิธีนี้ ครูใช้ ICT ในการทำงานประจำวัน ครูปรับหลักสูตร เพื่อเพิ่มการใช้ ICT ในการเรียนการสอนในแต่ละรายวิชา แต่ครูยังคงเป็นผู้มีอำนาจ (dominate) ในกระบวนการเรียน

3. ระยะแพร่ขยาย มีการนำคอมพิวเตอร์ไปใช้ในห้องทดลอง ห้องเรียน ครูค้นหาวิธีใหม่ที่จะใช้ ICT เพื่อการเปลี่ยนแปลงผลผลิตของตนให้มีคุณภาพ และแสดงออกถึงความเป็นมืออาชีพยิ่งขึ้นหลักสูตรเริ่มบูรณาการ เพื่อให้เกิดการนำไปใช้ในโลกรของความเป็นจริง

4. ระยะเปลี่ยนร่างแปลงรูป ในระยะนี้ ICT ถูกบูรณาการเข้าไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างมืออาชีพ ช่วยเพิ่มผลผลิตส่วนบุคคล หลักสูตรจึงเป็นหลักสูตรที่ใช้ นักเรียนเป็นศูนย์กลาง (ChildCentered) มีการบูรณาการเรียนการสอนที่นำไปสู่การประยุกต์ใช้จริง

หลักการแนวคิดกระบวนการจัดการเรียนการสอน

1. กระบวนทัศน์เก่า-ใหม่ การใช้เทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพ สามารถช่วยเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ในการจัดการศึกษาในปัจจุบันได้

2. การสร้างสภาพแวดล้อมที่ใช้ ICT เป็นฐานการจัดการเรียนรู้ (Web Based Environment) วารสารนาฯ ๆ ชาติ CEEOL (Informatics Education – an International Journal, Issue Vol5/2006 อ้างใน <http://ceeol.com>) รายงานว่า รูปแบบ การสอนของครู และการเรียนรู้ของนักเรียน ที่ไม่สอดคล้องต้องกันมีผลให้นักเรียนเครียดไปจนถึงล้มเหลวในการเรียนรู้ของนักเรียน ความสมดุล ระหว่างรูปแบบการสอนของครูและการเรียนของนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญ เมื่อมีการเน้นกระบวนการเรียนรู้เป็นรายบุคคล การเรียนโดยใช้ ICT เป็นฐาน จึงเป็นโอกาสที่ดี ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนมีทางเลือกในการเรียนรู้ได้หลายทาง จากการศึกษาพบว่า นักเรียนมีหลายประเภท แต่ละประเภท เรียนรู้ และรับประสบการณ์ต่าง ๆ ต่างกัน แต่ผลการเรียนรู้ไม่ต่างกัน เพื่อตอบสนองการเรียนรู้ที่ต่างกัน จึงมีการพัฒนาระบบสารสนเทศสำหรับการเรียนรู้ของนักเรียน

3. การเรียนรู้ โดยไม่มีการสอน

ในชีวิตจริงมีการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการอยากเรียนอยากรู้ด้วยตนเองในสิ่งที่ตนเองอยากรู้อยากเรียนมากมายจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้งจากหนังสือเอกสาร ตำรา บุคคล สถานที่ หากรู้ความต้องการที่แท้จริงของนักเรียนทั้งความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาสาระตามหลักสูตรโดยตรง หรือมีส่วนเกี่ยวข้อง แล้วจัดหนังสือ ตำรา หรือแหล่งเรียนรู้ทั้งที่เป็นสถานที่ บุคคล ตลอดจนระบบอินเทอร์เน็ตไว้พร้อมบริการได้เสมอ ก็จะช่วยให้ นักเรียนเรียนรู้ได้โดยไม่ต้อง หรือ สอนแบบพบปะ กันในห้องเรียนน้อยลง

4. หลักการสำคัญของแนวคิดนี้ คือ

- 1) ครูเป็นผู้นำส่งข้อมูลใหม่ ๆ กระตุ้นให้นักเรียนทำงาน เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ ที่กำหนดไว้
- 2) การให้ความรู้ที่นักเรียนต้องการจะช่วยให้เกิดการเรียนเรียนรู้ ให้เกิดการคิดได้ดีกว่าการให้ความรู้ในสิ่งที่ครูต้องการ
- 3) นักเรียนเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ฟัง เป็นผู้ลงมือปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- 4) การใช้เวลาในการทำงาน หรืออ่าน ในสิ่งที่สนใจ จะช่วยให้เกิดการ เรียนรู้ดีกว่าการฟังครูพูด

5. การใช้งานเป็นฐานการเรียนรู้ (Task Based Learning)

เรียนรู้โดยใช้งานเป็นฐาน คือ การนำงานมาเป็นศูนย์กลาง หรือเป็นหลักในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แนวคิดนี้ได้รับการพัฒนาโดย N Prabhu จากประเทศอินเดีย ที่เกิดขึ้นจาก

แนวความคิดที่ว่านักเรียนจะเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพหากจิตใจแน่วแน่อยู่ที่งานที่ทำมากกว่าที่จะแน่วแน่อยู่ที่ภาษาที่ใช้แบบแผนการใช้งานเป็นฐานนี้ Jane Willis ได้ให้หลักการ PPP ซึ่งหมายถึง presentation, practice, production ที่นักเรียนจะเริ่มต้นด้วยการทำงาน เมื่อทำเสร็จแล้ว ครูจะชักนำสู่การแก้ไข ปรับแต่งในสิ่งที่นักเรียนแสดงออกมา Jane Willis ได้เสนอกรอบแนวคิดเชิงกระบวนการไว้ 3 ประการ ได้แก่

นำเข้าสู่บทเรียนโดยหัวข้อเนื้อหาสาระ และงานที่จะมอบหมายให้ทำ

วางแผน ทำงาน และรายงานผล

เน้นย้ำที่ใช้ภาษา วิเคราะห์ และฝึกปฏิบัติ (Analysis and practice)

6. รูปแบบการสอน โดยใช้ ICT

เนื่องจากเว็บไซต์ เป็นอภิมหาอาณาจักร สำหรับการเรียนรู้ทั้งปวง ที่จะเลือกเนื้อหาสาระทางปัญญา ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่แต่ละคนรัก ชอบที่จะคิด จะทำ มาใช้ในการคิดการทำให้ดีขึ้น การใช้เว็บไซต์ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตจริงจนกลายเป็นแบบอย่างในระดับโรงเรียน หรือชุมชน ก็จะมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน อย่างไรก็ตาม ก็ดี ก็อาจจะมีข้อจำกัดในเรื่องการใช้ภาษาอังกฤษแต่สำหรับบางคนจะไม่มีข้อจำกัดเลยสำหรับ หากมีพื้นฐานทางภาษาอังกฤษอยู่บ้าง และอยากคิดอยากทำในสิ่งที่ตนเองรัก ชอบ ให้ดีขึ้น

6.1 รูปแบบที่ใช้ในการค้นคว้าของ ICT

เป็นการกำหนดแหล่งความรู้ภายนอกที่เกี่ยวข้องกับบทเรียนโดยกำหนดด้วยสิ่งนำทางการค้นคว้า เช่น แหล่งความรู้ภายนอกที่กำหนดอย่างเป็นลำดับ กล่าวคือมีการศึกษาก่อนหลัง มีความยากง่ายเป็นลำดับมีการจัดเรียง หัวข้อตามลำดับ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนไม่หลงทาง และเรียนรู้ไปตามลำดับขั้นตอน

เว็ลด์ไวด์เว็บ (World Wide Web) ใช้สำหรับเป็นแหล่งความรู้พื้นฐาน และเป็นแหล่งความรู้ภายนอกเพื่อการสืบค้น

อีเมลล์ (E-mail) ใช้ติดต่อสื่อสารระหว่างอาจารย์หรือเพื่อนร่วมชั้นเรียนด้วยกันใช้ส่วนการบ้านหรืองานที่ได้รับมอบหมาย

กระดานข่าว (web board) ใช้ติดต่อสื่อสารระหว่าง ผู้เรียน อาจารย์ และผู้เรียนเป็นกลุ่ม ใช้กำหนดประเด็นหรือกระทู้ตามที่อาจารย์กำหนด หรือตามแต่นักเรียนกำหนด เพื่อช่วยกันอภิปรายตอบคำถามในประเด็นที่เป็นกระทู้นั้น ๆ

แชท (Chat) ใช้ติดต่อสื่อสารระหว่างผู้เรียน อาจารย์และผู้เรียน โดยการสนทนาแบบเวลาจริง(Real time)โดยมีทั้งสนทนาด้วยตัวอักษรและสนทนาทางเสียง

(Voice Chat) ลักษณะใช้คือใช้สนทนาระหว่างผู้เรียนและอาจารย์ ใน ห้องเรียนหรือชั่วโมงเรียนเสมือนว่ากำลังเรียนอยู่ในห้องเรียนจริง ๆ

ไอซีคิว (ICQ) ใช้ติดต่อสื่อสารระหว่างผู้เรียน อาจารย์และผู้เรียนโดยการสนทนาแบบเวลาจริง หรือหลังจากนั้นแล้วโดยเก็บข้อความไว้ การสนทนาระหว่างผู้เรียนและอาจารย์ในห้องเรียนเสมือน ว่ากำลังคุยกันในห้องเรียนจริงๆ และ บางครั้งผู้เรียนก็ไม่จำเป็นต้องอยู่ในเวลานั้น ๆ ไอซีคิวจะเก็บข้อความไว้ให้และยังทราบด้วยว่าในขณะที่นั้นผู้เรียนอยู่หน้าเครื่องคอมพิวเตอร์หรือไม่

คอนเฟอเรนซ์ (Conference) ใช้ติดต่อสื่อสารระหว่างผู้เรียน อาจารย์และผู้เรียนแบบ เวลาจริง โดยที่ผู้เรียนและอาจารย์สามารถเห็นหน้ากันได้โดยผ่านทางกล้องโทรทัศน์ที่ติดอยู่กับเครื่องคอมพิวเตอร์ทั้งสองฝ่ายใช้บรรยายให้ผู้เรียนกับที่อยู่หน้าเครื่องคอมพิวเตอร์เสมือนว่ากำลังเรียนอยู่ในห้องเรียนจริง ๆ

การบ้านอิเล็กทรอนิกส์ ใช้สำหรับติดต่อสื่อสารระหว่างผู้เรียน อาจารย์เป็นเสมือนสมุดประจำตัวนักเรียน โดยที่นักเรียนไม่ต้องถือสมุดการบ้านจริง ๆ และใช้ส่งงานตามที่อาจารย์กำหนด เช่น ให้นักเรียนรายงานโดยที่อาจารย์สามารถเปิดดูการบ้านอิเล็กทรอนิกส์ของนักเรียนและเขียนบันทึกเพื่อตรวจงาน และให้คะแนนได้แต่นักเรียนจะเปิดดูไม่ได้

สรุป

การเรียนรู้ในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะห้องเรียนและครู การเรียนการสอนแบบดั้งเดิมจะ ลดน้อยลง ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอนเปลี่ยนแปลงไป เกิดเป็นกระบวนการเรียนรู้แบบใหม่ จึงมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่ทุกฝ่ายจะต้องช่วยกันพัฒนาองค์ความรู้ใหม่จากองค์ความรู้เดิมที่มีอยู่ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

การที่จะนำระบบ ICT มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนนั้น ไม่ไกลดังที่เราได้คาดหวังแต่สามารถทำให้เกิดเป็นรูปธรรมได้ โดยได้รับความร่วมมือในหลาย ๆ ด้าน เพื่อให้ เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบการศึกษาในยุคปัจจุบัน ที่กำลังก้าวเข้าสู่อนาคต หรือที่เราเรียกกันว่ายุคสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT)

3. จัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ที่เน้นการปฏิบัติจริง

ลักษณะของ Active Learning

เป็นการเรียนการสอนที่พัฒนาศักยภาพทางสมอง ได้แก่ การคิด การแก้ปัญหา การนำ
ความรู้ไปประยุกต์ใช้

เป็นการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้

ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้และจัดระบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน มีการสร้างองค์ความรู้ การสร้างปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน
และร่วมมือกันมากกว่าการแข่งขัน

ผู้เรียนได้เรียนรู้ความรับผิดชอบร่วมกัน การมีวินัยในการทำงาน และการแบ่งหน้าที่ความ
รับผิดชอบ

เป็นกระบวนการสร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนอ่าน ฟัง คิด

เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนเน้นทักษะการคิดขั้นสูง

เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนบูรณาการข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศ และหลักการสู่
การสร้างความคิดรวบยอด

ผู้สอนจะเป็นผู้อำนวยการควบคุมในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วย
ตนเอง

ความรู้เกิดจากประสบการณ์ การสร้างองค์ความรู้ และการสรุปบทวนของผู้เรียน

บทบาทของครู กับ Active Learning ณิชนัน แก้วชัยเจริญกิจ (2550) ได้
กล่าวถึงบทบาทของครูผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางของ Active
Learning ดังนี้

จัดให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน กิจกรรมต้องสะท้อนความ
ต้องการในการพัฒนาผู้เรียนและเน้นการนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงของผู้เรียน

สร้างบรรยากาศของการมีส่วนร่วม และการเจรจาโต้ตอบที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์
ที่ดีกับผู้สอนและเพื่อนในชั้นเรียน

จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นพลวัต ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมใน
ทุกกิจกรรมรวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้

จัดสภาพการเรียนรู้แบบร่วมมือ ส่งเสริมให้เกิดการร่วมมือในกลุ่มผู้เรียน

จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ท้าทาย และให้โอกาสผู้เรียนได้รับวิธีการ
สอนที่หลากหลาย

วางแผนเกี่ยวกับเวลาในการจัดการเรียนการสอนอย่างชัดเจน ทั้งในส่วนของเนื้อหา และกิจกรรม

ครูผู้สอนต้องใจกว้าง ยอมรับในความสามารถในการแสดงออก และความคิดของผู้เรียน

4. จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ลักษณะ STEM Education

คำว่า “สะเต็ม” หรือ “STEM” เป็นคำย่อจากภาษาอังกฤษของศาสตร์ 4 สาขาวิชา ได้แก่ วิทยาศาสตร์ (Science) เทคโนโลยี (Technology) วิศวกรรมศาสตร์ (Engineering) และคณิตศาสตร์ (Mathematics) หมายถึงองค์ความรู้ วิชาการของศาสตร์ทั้งสี่ที่มีความเชื่อมโยงกันในโลกของความเป็นจริงที่ต้องอาศัยองค์ความรู้ต่าง ๆ มาบูรณาการเข้าด้วยกันในการดำเนินชีวิตและการทำงาน คำว่า STEM ถูกใช้ครั้งแรกโดยสถาบันวิทยาศาสตร์แห่งประเทศสหรัฐอเมริกา (the National Science Foundation: NSF) ซึ่งใช้คำนี้เพื่ออ้างถึงโครงการหรือโปรแกรมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์ อย่างไรก็ตามสถาบันวิทยาศาสตร์แห่งประเทศสหรัฐอเมริกาไม่ได้ให้นิยามที่ชัดเจนของคำว่า STEM มีผลให้มีการใช้และให้ความหมายของคำนี้แตกต่างกันไป (Hanover Research, 2011, p. 5) เช่น มีการใช้คำว่า STEM ในการอ้างอิงถึงกลุ่มอาชีพที่มีความเกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์

สะเต็มศึกษา คือ แนวทางการจัดการศึกษาที่บูรณาการความรู้ใน 4 สหวิทยาการ ได้แก่ วิทยาศาสตร์ วิศวกรรม เทคโนโลยี และคณิตศาสตร์ โดยเน้นการนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริง รวมทั้งการพัฒนากระบวนการหรือผลผลิตใหม่ ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต และการทำงาน ช่วยนักเรียนสร้างความเชื่อมโยงระหว่าง 4 สหวิทยาการ กับชีวิตจริงและการทำงาน การจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ไม่เน้นเพียงการท่องจำทฤษฎีหรือกฎทางวิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ แต่เป็นการสร้างความเข้าใจทฤษฎีหรือกฎเหล่านั้นผ่านการปฏิบัติให้เห็นจริงควบคู่กับการพัฒนาทักษะการคิด ตั้งคำถาม แก้ปัญหาและการหาข้อมูลและวิเคราะห์ข้อค้นพบใหม่ ๆ พร้อมทั้งสามารถนำข้อค้นพบนั้นไปใช้หรือบูรณาการกับชีวิตประจำวันได้

การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มมีลักษณะ 5 ประการได้แก่ (1) เป็นการสอนที่เน้นการบูรณาการ (2) ช่วยนักเรียนสร้างความเชื่อมโยงระหว่างเนื้อหาวิชาทั้ง 4

กับชีวิตประจำวันและการทำอาชีพ (3) เน้นการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 (4) ทำทลายความคิดของนักเรียน และ (5) เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น และความเข้าใจที่สอดคล้องกับเนื้อหาทั้ง 4 วิชา จุดประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา คือ ส่งเสริมให้ผู้เรียนรักและเห็นคุณค่าของการเรียนวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์ และเห็นว่าวิชาเหล่านั้นเป็นเรื่องใกล้ตัวที่สามารถนำมาใช้ได้ทุกวัน

5. จัดการเรียนรู้ได้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน

นักวิชาการและนักวิจัยทั้งในและต่างประเทศเห็นพ้องต้องกันว่า การจัดการเรียนรู้แบบใช้วิจัยเป็นฐาน หมายถึง แนวคิดที่รวมการวิจัยและการสอนเข้าด้วยกัน ซึ่งการจัดการเรียนรู้แบบวิจัยเป็นฐานที่ดีนั้น ต้องมาจากหลักสูตรที่กำหนดให้มีการทำวิจัย ใช้กระบวนการวิจัยในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มีการจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนใช้เครื่องมือในการวิจัยและมีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ผลงานวิจัยประกอบเนื้อหาที่ศึกษาให้แก่ผู้เรียน (Green, 2010, online)

ทิตนา แชมมณี (2552, หน้า 144-145) ให้ความหมายว่า เป็นสภาพการณ์ของการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนใช้กระบวนการวิจัย หรือผลการวิจัยเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้เนื้อหาสาระต่าง ๆ โดยอาจใช้ การประมวลผลงานวิจัย (Research review) มาประกอบการสอนเนื้อหาสาระ ใช้ผลการวิจัยมาเป็นเนื้อหาสาระในการเรียนรู้ใช้กระบวนการวิจัยในการศึกษาเนื้อหาสาระ หรือให้ผู้เรียนลงมือทำวิจัยโดยตรง หรือช่วยฝึกฝนทักษะการวิจัยต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียน

ลัดดา ภูเกียรติ (2552, หน้า 146) ให้ความหมายว่า เป็นกระบวนการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ คิดค้นคำตอบ และตัดสินใจในการเรียนรู้ของตนเองและเป็นการจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์เพื่อแสวงหาความรู้ใหม่หรือค้นหาคำตอบที่เชื่อถือได้ โดยอาศัยกระบวนการสืบสอบในศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษาวิจัยในการดำเนินการสืบค้น พิสูจน์ ทดสอบ เก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล

บัญญัติ ประดิษฐาทุกา (2556, หน้า 11) ให้ความหมายว่า พฤติกรรมการจัดการเรียนรู้แบบวิจัยเป็นฐาน หมายถึง เป็นการกระทำของผู้สอนเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ผลงานวิจัยประกอบเนื้อหาที่ศึกษาให้แก่ผู้เรียน ได้แก่ ผลงานวิจัยของผู้สอนหรือผลงานวิจัยของผู้อื่นในวิชาที่ศึกษา ตลอดจนการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่ใช้

กระบวนการวิจัย ทั้งนี้พฤติกรรมการจัดการเรียนรู้แบบวิจัยเป็นฐานวัดจากตัวแปรสังเกตได้ 2 องค์ประกอบ ได้แก่

1.1 การใช้ผลการวิจัยประกอบการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การที่ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยนำงานวิจัยของตนเอง หรือผู้อื่นในศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง que ผู้เรียนกำลังทำการเรียนรู้มาเล่าให้ผู้เรียนฟัง หรือให้ผู้เรียนไปศึกษางานวิจัยของผู้สอนหรือผู้อื่นในศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง que ผู้เรียนกำลังทำการเรียนรู้

1.2 การใช้กระบวนการวิจัยในการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การที่ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยที่เริ่มจาก การระบุปัญหา การคาดคะเน คำตอบหรือการตั้งสมมติฐาน การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการสรุปและนำเสนอผลการศึกษาตามลำดับ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาสาระที่เรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนสามารถใช้กระบวนการวิจัยครบทุกขั้นตอน หรือใช้บางขั้นตอนตามความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาสาระการเรียนรู้ และข้อจำกัดที่มี

แนวทางการสอนแบบวิจัยเป็นฐาน

การสอนแบบวิจัยเป็นฐานมีแนวทาง 4 แนวทาง ซึ่งผู้สอนสามารถเลือกใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหาสาระวิชา วัตถุประสงค์ สถานการณ์ และศักยภาพของผู้เรียน ดังนี้

แนวทางที่ 1 ผู้สอนนำผลการวิจัยมาใช้ในการสอน

แนวทางที่ 2 ผู้เรียนศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง que เรียนรู้

แนวทางที่ 3 ผู้สอนใช้กระบวนการวิจัยในการสอน

แนวทางที่ 4 ผู้เรียนทำวิจัยในเรื่อง que เรียนรู้

แนวทางที่ 1 ผู้สอนเป็นคนอ่านงานวิจัย และนำผลการวิจัยมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ของตนเองในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น นำเนื้อหาที่เป็นผลการวิจัยมาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ หรือมาเล่าให้ผู้เรียนฟังเป็นการเรียนรู้เพิ่มเติม

แนวทางที่ 2 ให้ผู้เรียนไปศึกษาค้นคว้างานวิจัยด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการเป็นผู้บริโภคงานวิจัย ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้สอนที่ต้องเลือกงานวิจัยที่เหมาะสมกับระดับชั้นและวัยของผู้เรียน หรือผู้สอนอาจต้องทำหน้าที่ในการสรุปองงานวิจัยให้มีความเหมาะสมกับระดับของผู้เรียน

แนวทางที่ 3 ผู้สอนใช้กระบวนการวิจัยในการสอน คือ ผู้สอนออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยเข้าไปช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาสาระที่ต้องการ

ซึ่งผู้สอนสามารถใช้กระบวนการวิจัยครบทุกขั้นตอนหรือใช้บางขั้นตอนตามความเหมาะสมกับเนื้อหาสาระการเรียนรู้ วัตถุประสงค์และข้อจำกัดที่มี

แนวที่ 4 ให้ผู้เรียนลงมือทำวิจัยด้วยตนเอง โดยผู้สอนช่วยให้ผู้เรียนดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยต่าง ๆ อย่างมีคุณภาพมากที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้

6. จัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์

เราสามารถออกแบบการสอน ตามแนวทาง CBL ได้ โดยจัดรูปแบบการสอนเป็น 5 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 กระตุ้นความสนใจ

แม้ในรูปแบบการสอนแบบปกติจะมีชั้นนำเข้าสู่บทเรียน เพื่อนำผู้เรียนเข้าสู่เนื้อหาบทเรียนของเราอยู่แล้วก็ตาม แต่ในการจัดการเรียนรู้แบบ CBL นั้น มีความจำเป็นมากที่เราจะต้องกระตุ้นความสนใจผู้เรียน การทำให้ผู้เรียนนั้นมีความอยากเรียน อยากรู้ อยากค้นหาคำตอบ ถือเป็นปัจจัยสำคัญสู่ความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนแบบ CBL

ในการจัดการสอนแบบดั้งเดิมที่เราคุ้นชิน มักจะใช้ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับต่าง ๆ หรือแม้กระทั่งการลงโทษเพื่อให้ผู้เรียนสนใจในเนื้อหาบทเรียน ซึ่งเราจะเห็นได้ว่าผู้เรียนฟังครูสอน แบบจำเป็น และเข้าเรียนแบบจำทน ขาดความสนใจต่อบทเรียนที่เราเตรียมการมา แต่ในการจัดการเรียนการสอนแบบ CBL นั้นจะมีวิธีการจัดการกระตุ้นผู้เรียนที่แตกต่างออกไป ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีกว่าเดิม และสนใจในการค้นหาความรู้ด้วยตนเองได้ โดยที่เราสามารถจัดการกระตุ้นความสนใจได้ดังนี้

1. ใช้เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน หรือสิ่งที่ผู้เรียนสนใจเป็นตัวกระตุ้น ปกติแล้วผู้สอนมักจะมีเป้าประสงค์ในใจว่า เรียนเพื่อสอบ เราจึงสอนเพื่อให้ผู้เรียนไปสอบ จนลืมนึกไปว่า การเรียนคือการพัฒนาชีวิต เนื้อหาที่เรียนต้องนำไปใช้ในชีวิตของผู้เรียนได้ ถ้าเรียนไปแล้วไม่สามารถนำไปใช้ได้จริง นั่นแสดงว่าเนื้อหานั้นไร้ค่า แต่ถ้าเนื้อหาที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน เนื้อหาเหล่านั้นจะไม่มีไร้อีกต่อไป ผู้สอนจึงมีหน้าที่จัดการให้เนื้อหานั้นเกี่ยวข้องกับชีวิตของผู้เรียน เช่น “เงินหาง่ายถ้าใช้เป็น” “คนรวยใช้เงินอย่างไร” การใช้เรื่องการเก็บออม และการลงทุนเพื่อกระตุ้นความสนใจในวิชาคณิตศาสตร์ แทนที่จะบอกให้จำสูตรอย่างเดียว การใช้เนื้อหาเรื่องพีชพันธุที่

ปลูกได้ในบ้านของตัวเองกระตุ้นความสนใจในวิชาวิทยาศาสตร์ แทนที่จะสอนให้จำพีชที่
ไกลตัว หรือการใช้บทสนทนาที่จำเป็นในชีวิตประจำวันในการกระตุ้นความสนใจในวิชา
ภาษาอังกฤษ แทนที่จะสอนแค่ไวยากรณ์ เป็นต้น

2. ใช้สื่อมัลติมีเดีย การใช้สื่อมัลติมีเดียถือเป็นการกระตุ้นความสนใจ
ของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ทั้งรูปภาพ เสียง ข้อความต่าง ๆ ที่นำมาใช้ ผู้สอนจำเป็นจะต้อง
เลือกสื่อที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา โดยที่สื่อเหล่านั้นเป็นสื่อที่กระตุ้นความสนใจ หรือสร้างแรง
บันดาลใจในบทเรียนนั้น ๆ ได้ดี จึงจะส่งผลต่อผู้เรียนได้มาก และส่งผลให้ผู้เรียนอยากหา
คำตอบในเนื้อหาที่เราจะทำการเรียนการสอน ครู อาจารย์ วันนี้อย่าเพราะมีคนทั่วโลกทำ
สื่อต่าง ๆ ให้ใช้ฟรี โดยไม่มีค่าลิขสิทธิ์ คุณครูสามารถนำมาใช้ได้เลย ในบทต่อไปจะนำ
รายละเอียดที่มาของสื่อเหล่านี้มาเล่าสู่กันฟังครับ

3. ใช้เกม หรือกิจกรรม การใช้เกมหรือกิจกรรมนั้นเป็นตัวเลือกที่ดีมากใน
การกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน ซึ่งเกมหรือกิจกรรมที่เลือกมานั้นอาจจะเป็นสถานการณ์การ
ง่าย ๆ ทั่วไป จนไปถึงเกมหรือกิจกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่เราจะจัดการเรียน
การสอน ซึ่งผู้สอนสามารถเลือกใช้ได้หลากหลายให้เหมาะกับนักเรียน การกระตุ้นผู้เรียนนั้น
ผู้สอนจำเป็นที่จะต้องเลือกกิจกรรมให้สอดคล้องกับนักเรียน เราต้องรู้ก่อนว่าเนื้อหาที่เราจะ
ทำการจัดการเรียนการสอนนั้นจำเป็นกับชีวิตของผู้เรียนหรือไม่ แล้วเลือกกิจกรรมที่
เหมาะสมกับเนื้อหานั้น เพื่อเป็นการดึงความสนใจผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ ทำให้ผู้เรียนเห็น
ความสำคัญในเนื้อหา ซึ่งจะทำให้ผู้สอนสามารถเลือกเนื้อหามาใช้ในกระบวนการกระตุ้นได้
ง่ายขึ้น ผู้สอนนั้นสามารถใช้การกระตุ้นทั้งสามหัวข้อพร้อมกันได้ เช่น การใช้เหตุการณ์ที่
เกี่ยวข้องกับชีวิตของผู้เรียนมานำเสนอในรูปแบบของสื่อมัลติมีเดีย เมื่อจบการนำเสนอสื่อ
แล้วจึงนำเกมหรือกิจกรรมมาเป็นการกระตุ้นอีกทีหนึ่ง

ขั้นตอนที่ 2 ตั้งปัญหาและแบ่งกลุ่มตามความสนใจ

ขั้นตอนต่อมาหลังจากการกระตุ้นความสนใจคือการตั้งปัญหา และแบ่งกลุ่ม
ผู้เรียนตามความสนใจ กระบวนการนี้ทั้งหมดจะเป็นการใช้ปัญหาเป็นตัวนำ ขั้นตอนการตั้ง
ปัญหาในรูปแบบของการจัดการเรียนการสอนแบบ CBL นั้นผู้สอนไม่ได้เป็นผู้กำหนด
คำถามให้ตั้งแต่แรก แต่จะเป็นการปล่อยให้ผู้เรียนค้นหาปัญหาที่ตนเองสงสัย โดยปัญหา
ที่เกิดขึ้นนั้นจะเป็นปัญหาที่ผู้เรียนสนใจในบทเรียน เมื่อผู้เรียนค้นพบปัญหาที่ตนเองสงสัย
แล้วนั้นจึงทำการแบ่งกลุ่มตามความสนใจ จำนวนของกลุ่มนั้นจะตั้งขึ้นตามจำนวนปัญหา

ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน และสมาชิกของแต่ละกลุ่มนั้นก็เกิดจากความพอใจของผู้เรียนเอง และดำเนินการแก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ ด้วยตนเอง กระบวนการ CBL นั้นจะได้ผลดีมาจาก ความสมัครใจ ความสนใจ และความร่วมมือกันของผู้เรียน กระบวนการนี้จะเห็นได้ว่า ผู้เรียนนั้นไม่ได้ถูกบังคับให้รู้ แต่เกิดความ “อยากรู้” ด้วยตนเอง และเมื่อผู้เรียนเกิดความ อยากรู้ นั่นจึงเป็นจังหวะที่ดีที่จะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนนั้นค้นหาเนื้อหาที่ตนเองต้องการ ซึ่งผู้เรียนนั้นพร้อมที่จะเปิดรับความรู้ที่ได้เป็นอย่างดี

ขั้นตอนที่ 3 ค้นคว้าและคิด

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ใช้เวลามากที่สุดในการจัดกระบวนการเรียนการสอน แบบ CBL ผู้สอนจะปล่อยให้ผู้เรียนนั้นได้ใช้เวลาในการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ ผู้สอนนั้นมีหน้าที่เดินให้คำปรึกษาตามกลุ่ม ให้คำปรึกษาเวลาที่ผู้เรียนมีปัญหา ผู้สอนจะต้องหักห้ามใจไม่ให้สอน แต่จะเปลี่ยนหน้าที่จากการสอนทั่วไปที่คอยบอกต่อเนื้อหาคำตอบและตัดสินความถูกต้องของคำตอบ เป็นผู้ให้คำปรึกษา ชี้แนะ และตอบคำถามด้วยคำถาม เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิด โดยหลีกเลี่ยงการตัดสิน และการอธิบายเนื้อหาอย่างละเอียดอันจะเป็นการส่งผลให้ผู้เรียนหมดอิสระทางความคิด แต่จะใช้วิธีการง่าย ๆ เช่นการถามกลับ จะดีหรือ แย่ไหมถึงคิดแบบนั้น มันมีวิธีการอื่นที่ดีกว่านี้หรือไม่ หรือเพื่อน ๆ คิดเห็นอย่างไรในเรื่องนี้

สิ่งสำคัญอีกข้อหนึ่งสำหรับผู้สอนนั้นไม่ใช่ความรู้ในเนื้อหาข้อมูลนั้นๆ แต่เป็นแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อที่ผู้สอนนั้นจะสามารถนำไปแนะนำผู้เรียนได้ ผู้สอนในรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบ CBL นั้นไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นผู้ที่รู้ที่สุดในห้องเรียน เพราะว่าความรู้มันเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาและมีจำนวนมาก แต่สิ่งสำคัญกว่าก็คือการที่ผู้สอนนั้นจำเป็นต้องแนะนำให้ผู้เรียนหาความรู้ได้ถูกแหล่ง แนะนำให้ผู้เรียนรู้จักเลือกข้อมูลความรู้ได้อย่างถูกต้อง และปล่อยให้ผู้เรียนสนุกไปกับการเรียนรู้และค้นคว้าความรู้

สิ่งที่ได้จากกระบวนการนี้ไม่ใช่คำตอบที่ถูกต้อง แต่เป็นทักษะการคิดและค้นคว้าหาคำตอบที่จะเกิดขึ้นจากช่วงเวลาที่คุณสอนนั้นปล่อยให้ผู้เรียนได้ใช้เวลากับเนื้อหาที่ตนเองสนใจได้อย่างเต็มที่ ผู้สอนหลายท่านอาจจะมีข้อโต้แย้งว่า ถ้าหากผู้เรียนนั้นค้นหาคำตอบไม่ได้ หรือได้คำตอบที่ไม่ถูกต้องนั้นจะเกิดข้อเสียอย่างแน่นอน ซึ่งอาจจะทำให้ผู้สอนหลายท่านยกเลิกวิธีการนี้และหันกลับไปใช้รูปแบบสอนแบบเดิมเพื่อความสบายใจ แต่เนื่องจากกระบวนการเรียนการสอนแบบ CBL นั้นเรามองไกลมากกว่าคำตอบที่ถูกต้อง

แต่คือการฝึกฝนให้ผู้เรียนได้รู้จักคิด และรู้จักค้นคว้าหาข้อมูล รู้จักเลือกใช้และตัดสินใจในข้อมูลที่หาได้อย่างง่ายดายในยุคสมัยนี้ผ่านเครื่องมือต่าง ๆ ถ้าผู้สอนนั้นยังกังวลเกี่ยวกับคำตอบที่ผู้เรียนได้จะไม่ตรงกับความต้องการของเนื้อหา ผู้เขียนจะขอบอกว่าอย่าเพิ่งใจร้อน เพราะว่ากระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบ CBL นั้นเราเพิ่งดำเนินการมาได้เพียงครึ่งทางเท่านั้นเอง

ขั้นตอนที่ 4 นำเสนอ

ในขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนนั้นจะได้นำเสนอผลงาน ที่ตนเองที่ได้ไปค้นคว้าและคิดออกมา และผลงานที่นำเสนออยู่นั้นอยากให้ผู้สอนพึงระลึกว่านี่คือผลงานแห่งความทุ่มเทของผู้เรียนอย่างแท้จริง ดังนั้นเมื่อผู้เรียนออกมาทำการเสนอหน้าชั้น ผู้สอนนั้นจำเป็นจะต้องปล่อยให้ผู้เรียนนั้นนำเสนอจนจบ โดยที่ผู้สอนนั้นไม่มีความจำเป็นต้องแทรกแซงระหว่างการนำเสนอ แสดงความคิดเห็น หรือซักถามใดใด ผู้ที่มีหน้าที่หลักในการแสดงความคิดเห็น และซักถามนั้นคือผู้เรียนร่วมชั้น

เมื่อจบการนำเสนอผู้สอนจะเป็นผู้เปิดประเด็นให้มีการซักถามในชั้นเรียน และนี่คือกระบวนการที่จะทำให้ผู้เรียนนั้นตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ตนเองได้ค้นหามา ถ้าหากข้อมูลที่หามานั้นไม่ถูกต้อง การซักถามในห้องเรียนนั้นจะเกิดประเด็นใหม่ ๆ ที่ผู้เรียนนั้นจำเป็นต้องมีข้อมูลเพื่อตอบผู้ซักถามให้ถูกต้อง ซึ่งผู้เรียนนั้นก็พบว่าข้อมูลของตนไม่ถูกต้องหรือครอบคลุมพอ และต้องเพิ่มเติมตรงไหนบ้างจากการซักถามของผู้เรียนด้วยกัน โดยที่ผู้สอนจะทำหน้าที่คอยควบคุมคำถามและข้อคิดเห็นต่าง ๆ ให้อยู่ในประเด็น ไม่หลุดจากเนื้อหามากนัก ถ้าหากในผู้เรียนร่วมชั้นไม่มีข้อซักถามหรือข้อสงสัยใดใด ผู้สอนอาจจะเป็นผู้เริ่มถามเองก็ได้ เพื่อให้เกิดบรรยากาศของการซักถามในชั้นเรียน ซึ่งวิธีการนี้อาจจะต่อยอดไปสู่ความรู้ใหม่ ๆ ที่ไกลกว่าเนื้อหาเดิมที่เคยสอนกันมา และเป็นเนื้อหาที่ผู้เรียนนั้นเต็มใจที่จะค้นหาด้วยตนเอง

ขั้นตอนที่ 5 ประเมินผล

ขั้นตอนนี้เป็นการประเมินผลกิจกรรมทั้งหมดที่ผู้เรียนได้ทำมาตลอดเวลาของการเรียนรู้ในรูปแบบ CBL ก่อนอื่นต้องทำความเข้าใจในรูปแบบของการประเมินผลก่อน สิ่งที่ไม่ว่าจะเป็นกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ หรือหลักสูตรแกนกลางต้องการนั้น คือการที่ผู้เรียนมีการพัฒนาทั้งด้านของ

ความรู้ (Knowledge)

ทักษะ (Skill)

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ (Attitude)

ดังนั้นการประเมินผลนั้นจึงจำเป็นต้องทำให้ครอบคลุมทั้ง 3 ด้านนี้ เพื่อให้ได้คุณภาพของผู้เรียนที่เป็นมาตรฐาน โดยปกติแล้วผู้สอนจะคุ้นเคยกับการประเมินด้านความรู้ นั่นก็คือการจัดสอบ หรือการหาคะแนนจากแบบทดสอบต่าง ๆ ที่แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนนั้นมีความรู้ แต่ในส่วนของการประเมินด้านทักษะ และการประเมินด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้นไม่มีความชัดเจนมากนัก จึงกลายเป็นว่าคะแนนที่เราเห็นกันจากการเรียนรู้ในรูปแบบปกตินี้มักจะเป็นคะแนนของความรู้ทั้งสิ้น

ในรูปแบบการเรียนการสอนแบบ CBL นั้นจำเป็นต้องประเมินทั้ง 3 ด้าน ซึ่งมีวิธีการดังนี้

1. ด้านความรู้

เราสามารถประเมินความรู้ได้ด้วยวิธีการที่เราคุ้นเคยกันมาตลอด นั่นก็คือการจัดให้มีการสอบวัด หรือแบบฝึกหัดต่าง ๆ และนำคะแนนมาชี้วัดว่าผู้เรียนมีความรู้ในเนื้อหาด้านนี้เท่าไร

2. ด้านทักษะ

การประเมินด้านทักษะนั้นจะเป็นการประเมินความสามารถของผู้เรียน ซึ่งเราสามารถเลือกรูปแบบการประเมินแบบรูบริค (Rubric) ในการประเมินผู้เรียนได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับที่ตั้งหัวข้อในการประเมิน และรายละเอียดการประเมินที่จำเป็น เช่น เราจะประเมินในหัวข้อทักษะการนำเสนอ รายละเอียดการประเมินที่จำเป็นคือด้านเนื้อหา ด้านความชัดเจนในการพูด และด้านเทคนิคในการนำเสนอ เป็นต้น

3. ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ในการประเมินด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้นสามารถใช้การประเมินแบบรูบริค (Rubric) ได้ ซึ่งก็จะมีส่วนคล้ายกับการประเมินด้านทักษะนั่นคือ การตั้งหัวข้อการประเมินในคุณลักษณะที่ผู้สอนอยากให้เกิดขึ้นในผู้เรียน และรายละเอียดสำหรับการประเมินที่สอดคล้องกัน

ทั้งนี้ผู้สอนจำเป็นต้องรู้ว่าต้องการให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ใดเกิดขึ้นในผู้เรียน เพื่อการตั้งหัวข้อการประเมินที่ถูกต้อง ซึ่งในส่วนนี้ผู้สอนนั้นสามารถดูรายละเอียดได้ในหลักสูตรแกนกลางได้ แต่สิ่งหนึ่งที่สำคัญ คือการให้ผู้เรียนมี

ส่วนร่วมในการประเมิน โดยเฉพาะในด้านของทักษะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เนื่องจากด้านความรู้เราสามารถประเมินได้อย่างชัดเจนจากแบบทดสอบต่าง ๆ แต่ด้านทักษะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้นจำเป็นต้องประเมินจากผู้สอนและผู้เรียนด้วยตัวเอง ซึ่งจะเป็นการประเมินรอบด้าน ทั้งผู้เรียนที่ทำกิจกรรมด้วยกัน และผู้สอนที่คอยสังเกตการณ์อยู่ในชั้นเรียน เพื่อการประเมินที่มีความแม่นยำมากขึ้น ซึ่งในส่วนนี้อาจจะเป็นการโหวตให้คะแนนในด้านต่าง ๆ หรือแม้แต่การแจกแบบสอบถามให้กรอกในหัวข้อที่ต้องการ เป็นต้น

7. จัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต

สภาพสังคมในทศวรรษใหม่ เป็นยุคของความเร็วและความล้ำสมัยของเทคโนโลยีการสื่อสาร ความหลากหลายทางเชื้อชาติ วัฒนธรรม การหล่อหลอมรวมความคิดและความเชื่อของกลุ่มคน ที่บุคคลในสังคมจะต้องตั้งรับการมีวิถีชีวิตยุคใหม่อย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างมากมายนี้เอง ได้ส่งผลกระทบต่อเด็กวัยเรียน ทั้งการดำเนินชีวิตท่ามกลางกระแสเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลง และความคาดหวังของผู้ปกครองต่อการศึกษาต่อของบุตรหลาน ตลอดจนการเผชิญสิ่งยั่วยุหรือตัวแบบที่ไม่เหมาะสมต่าง ๆ รอบตัว ก่อให้เกิดปัญหาเด็กและเยาวชนอย่างมากทั้งปัญหาด้านการปรับตัว ปัญหาด้านอารมณ์และจิตใจ ปัญหาสุขภาพ ปัญหาความรุนแรง ปัญหาเด็กติดเกม ปัญหายาเสพติด ปัญหาทางเพศ ฯลฯ โดยเฉพาะในเด็กและมีทักษะชีวิตต่ำขาดภูมิคุ้มกันทางสังคมที่ดี เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐานไปแล้ว อาจเป็นคนที่ไม่ประสบความสำเร็จในชีวิต มีปัญหาทางอารมณ์ จิตใจ และมีความขัดแย้งในชีวิตได้ง่าย ครูจึงต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิตเป็นภูมิคุ้มกัน ให้รอดพ้นจากการครอบงำความคิดของสื่อเทคโนโลยี และตั้งรับต่อการก้าวรุกทางสังคมอย่างรู้เท่าความหมายของทักษะชีวิต

เป็นความสามารถของบุคคลที่จะจัดการกับปัญหาต่าง ๆ รอบตัวในสภาพสังคมปัจจุบันและเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคตการพัฒนาและเสริมสร้างทักษะชีวิตเป็นภูมิคุ้มกันชีวิตให้แก่เด็กและเยาวชนในสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงและเตรียมพร้อมสำหรับการดำเนินชีวิตในอนาคต จึงเป็นภารกิจสำคัญของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จะต้องจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยเสริมสร้างทักษะชีวิตให้มากที่สุด ทั้งใน 8 สาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน อันได้แก่ กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมโฮมรูม กิจกรรมนักเรียน

(กิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารียุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ กิจกรรมชมรม/ชุมนุม) กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์และกิจกรรมที่เสริมสร้างคุณลักษณะตามนโยบายของสถานศึกษา ซึ่งเป็นกิจกรรมที่สามารถพัฒนาและเสริมสร้างทักษะชีวิตได้ทุกองค์ประกอบของทักษะชีวิต

ทักษะชีวิตในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพมาตรฐานการเรียนรู้ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ คือ

1. ความสามารถในการสื่อสาร
2. ความสามารถในการคิด
3. ความสามารถในการแก้ปัญหา
4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต
5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงานและการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีนโยบายและเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในด้านความสามารถและทักษะตลอดจนคุณลักษณะที่จะช่วยเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามเป้าหมายของหลักสูตร และมีภูมิคุ้มกันการดำเนินชีวิต ผู้เรียนจะต้องมีความสามารถในการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงและท้าทาย ซึ่งต้องใช้กระบวนการคิดและการตัดสินใจที่เหมาะสมจึงจะสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างปลอดภัยและมีความสุข

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงกำหนดให้สถานศึกษาต้องพัฒนาและเสริมสร้างทักษะชีวิตให้ผู้เรียนเกิดการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น คิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ มีทักษะการจัดการกับอารมณ์และความเครียด รู้จักสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ด้วยการจัดการเรียนการสอนทักษะชีวิตบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พุทธศักราช 2551 ให้ผู้เรียนเกิดการ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันจะนำไปสู่การมีทักษะชีวิต ตามความคาดหวังของหลักสูตรตามช่วงวัยในแต่ละชั้นปี

การพัฒนาทักษะชีวิต

การพัฒนาทักษะชีวิต เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองใน ด้านความรู้ทักษะและเจตคติในการเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น การคิดวิเคราะห์ตัดสินใจ และแก้ไขปัญหาการจัดการกับอารมณ์และความเครียด และการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับ ผู้อื่น เพื่อการปรับตัวการป้องกันตนเองในสถานการณ์ต่าง ๆ จัดการกับชีวิตตนเองได้อย่าง มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่กำหนดให้ทักษะชีวิตเป็นสมรรถนะสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนพึงได้รับการ พัฒนา โดยสถานศึกษาต้องจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามตัวชี้วัดมาตรฐานการ เรียนรู้ทั้ง 8 สาระการเรียนรู้และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร ทักษะชีวิตในสาระการเรียนรู้ จำแนกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ

1. ทักษะชีวิตทั่วไป

เป็นทักษะพื้นฐานของผู้เรียนในการเผชิญปัญหาปกติในชีวิตประจำวัน เช่น ความขัดแย้งทางความคิด การทะเลาะเบาะแว้ง การสื่อสารที่ไม่มีประสิทธิภาพ การวิพากษ์วิจารณ์ การจำแนกแยกแยะข้อมูลข่าวสาร การตัดสินใจเลือกกระทำสิ่งต่าง ๆ การแก้ปัญหาในการดำรงชีวิตประจำวัน การคิดวางแผนในการดำรงชีวิตประจำวัน ฯลฯ ซึ่งผู้ที่ได้รับการพัฒนาทักษะชีวิตทั่วไป จะเป็นผู้ที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิด ตัดสินใจ และแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสมหรือ ที่เรียกว่า มีความสามารถในการคิด และการสื่อความหมายทักษะชีวิตทั่วไป ถือเป็นทักษะที่เป็นแกนของทักษะต่าง ๆ และเป็นทักษะ พื้นฐานของการเกิดทักษะชีวิตองค์ประกอบอื่น ๆ รวมทั้งความรู้ในเนื้อหาสาระต่าง ๆ อย่างกว้างขวางครูผู้สอนสามารถจัดการเรียนรู้ที่สร้างทักษะชีวิตทั่วไปด้วยกระบวนการ เรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ จากการสอนปกติในชั้นเรียนด้วยกระบวนการเรียนรู้เชิง ประสบการณ์ การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมหรือกระบวนการกลุ่มและเทคนิคเกมการศึกษา ที่ให้ผู้เรียนได้มีการอภิปรายแสดงความรู้สึกรู้สึกนึกคิดอย่างมีประสิทธิภาพ หลังการเสร็จสิ้น จัดกิจกรรมตามจุดประสงค์แต่ละครั้ง ด้วยประเด็นคำถามให้เกิดการสะท้อน (Reflect) การเชื่อมโยง (Connect) การปรับประยุกต์ความคิดและนำไปใช้ (Apply) หลังจากเสร็จสิ้น กิจกรรมการเรียนรู้ในชั่วโมงการเรียนปกติ เป็นการบูรณาการ หรือสอนแทรกทักษะชีวิตใน กระบวนการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่อิงมาตรฐานและตัวชี้วัดหลักสูตร

แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 นอกจากนี้ ยังพัฒนาทักษะชีวิตทั่วไป ผ่านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เช่น กิจกรรมชมรมกิจกรรมการแสดงความสามารถพิเศษต่าง ๆ การศึกษาแหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกสถานศึกษา เป็นต้น

2. ทักษะชีวิตเฉพาะ

เป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับใช้ในการเผชิญกับปัญหาในชีวิตที่

เฉพาะเจาะจง เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาเอดส์ ปัญหาเพศ การตั้งครรภ์ที่ไม่พร้อม ปัญหาการปรับตัวต่อสภาวะวิกฤต ปัญหาสัมพันธภาพที่ไม่ดีกับเพื่อนและผู้อื่น ผู้ที่มีทักษะชีวิตในการเผชิญปัญหาเฉพาะเจาะจง จะเป็นผู้ที่มีความเข้มแข็งทางใจ หรือมีพลังสุขภาพจิต ซึ่งจะช่วยให้สามารถเอาชนะปัญหาอุปสรรคไปสู่ความสำเร็จที่ต้องการ สามารถปรับตัวในสถานการณ์วิกฤตและผ่านพ้นเหตุการณ์วิกฤตไปได้โดยไม่เกิดผลกระทบตามมา หรือสามารถฟื้นตัวกลับมาดำเนินชีวิตต่อไปได้อย่างรวดเร็วทักษะชีวิตเฉพาะ ถือว่าเป็นทักษะขั้นสูงที่มีความสำคัญต่อการจัดการกับชีวิตตนเองของผู้เรียน ได้แก่ ทักษะการรู้จักตนเอง เห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น เช่น การรู้ความแตกต่างระหว่างชายหญิง คุณค่าและศักดิ์ศรีของชายหญิง ทักษะการจัดการกับอารมณ์และความเครียด เช่น การคิดที่ไม่เครียด การคิดเชิงบวก ทักษะการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น เช่น ทักษะการปฏิเสธการชวนไปมีพฤติกรรมเสี่ยง ทักษะการใช้ภาษาภายในที่สร้างความเข้าใจอันดีต่อการการพูดสื่อสารที่สร้างมิตรทักษะชีวิตเฉพาะสามารถพัฒนาได้ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์และการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ที่ผู้เรียนได้เรียนรู้และสร้างความรู้ด้วยตนเองร่วมกับกลุ่ม ได้เรียนรู้จากเหตุการณ์สถานการณ์จริงในชีวิต จากสื่อ และแหล่งเรียนรู้ที่มีความหมายกับชีวิตของตนเอง เชื่อมโยงชีวิตและการดำเนินชีวิตของผู้เรียนในปัจจุบันและอนาคต สารการเรียนรู้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2554 ที่มีสาระการเรียนรู้เฉพาะเจาะจงทั้งมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด ได้แก่

1. ทักษะชีวิตในสาระและมาตรฐานการเรียนรู้

1.1 สาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา

1.2 สาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

1.3 สาระการเรียนรู้ภาษาไทย

2. ทักษะชีวิตในกิจกรรมระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.1 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยหลักสูตรกิจกรรมแนะแนวหรือโฮมรูม เกี่ยวกับกิจกรรมเพศศึกษา กิจกรรมทักษะชีวิต สารเสพติด เอดส์ ความรุนแรง การรู้จัก เข้าใจตนเอง และกิจกรรมตามองค์ประกอบทักษะชีวิตในช่วงโมงกิจกรรมแนะแนว การจัด ค่ายทักษะชีวิต เป็นต้น

2.2 สร้างทักษะชีวิตเฉพาะปัญหา เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้วยการ ช่วยเหลือแนะนำ (advisory) โดยครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้น เป็นผู้ให้คำปรึกษาผู้เรียน เป็นรายบุคคลตามสภาพปัญหาและความรุนแรงของปัญหา

2.3 การสร้างทักษะชีวิตในเด็กที่อยู่ในสภาวะวิกฤต ด้วยการ ใช้ จิตวิทยาการแนะแนวหรือการให้คำปรึกษา (Counseling) หรืออาจส่งต่อ (refer) กรณี ต้องการบำบัดรักษาจากสถานบริการทางสาธารณสุขหรือหน่วยงานต่าง ๆ เช่น ภาวะ วิกฤตชีวิตติดยาบ้า หรือการมีพฤติกรรมทางจิต

บทสรุป

การจัดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดนวัตกรรมในยุคไทยแลนด์ 4.0 คือ การที่ผู้เรียน สามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากสื่อการสอนทุกรูปแบบ ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อดิจิทัล โดยเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะในการสืบค้นและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เนื่องจากข้อมูลใน ปัจจุบันมีจำนวนมาก ผู้เรียนจึงต้องมีความสามารถในการค้นหาและตรวจสอบความ ถูกต้องของข้อมูล ซึ่งได้แก่ การออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามความสามารถของผู้เรียน การออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ แบบ Active Learning ที่เน้นการปฏิบัติจริง การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ลักษณะ STEM Education การจัดการเรียนรู้ได้โดยใช่วิจัยเป็นฐาน การจัดการเรียนรู้แบบ สร้างสรรค์ และจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต

กรณีศึกษา : การจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนในยุค Thailand 4.0 Learning Management for Students in the Thailand 4.0 Era

พาสณา จุลรัตน์ (Pasana Chularut)

1. เกริ่นนำ

ปัจจุบันประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่ยุค Thailand 4.0 ซึ่งขับเคลื่อนประเทศด้วยเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรมไปสู่ความ “มั่งคั่ง มั่นคง และยั่งยืน” เน้นภาคการผลิตไปสู่ภาคบริการมากขึ้นและประชากรมีรายได้สูง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเทศไทยจะต้องมีการสร้างนวัตกรรมเป็นของตนเอง ดังนั้น การศึกษาจึงต้องเร่งดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน เพื่อก้าวเข้าสู่ “การศึกษา 4.0” อย่างเป็นทางการด้วยเช่นกัน การศึกษาในยุค Thailand 4.0 ไม่ใช่เป็นเพียงการให้ความรู้กับคนหรือผู้เรียนเท่านั้น แต่เป็นการเตรียมมนุษย์ให้เป็นมนุษย์ กล่าวคือ ในการเรียนรู้ใด ๆ ก็ตาม นอกจากความรู้ที่ผู้เรียน

จะได้รับแล้ว ผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาทักษะที่สำคัญในการดำเนินชีวิตไปด้วย และการจะก้าวเข้าสู่ยุค Thailand 4.0 ในบริบทที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา นอกจากการปรับปรุงเรื่องของหลักสูตร ตำรา และบทบาทของครูผู้สอนแล้ว เราก็ควรจะต้องส่งเสริมทักษะแห่งอนาคตให้กับผู้เรียนด้วย เพราะเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับการรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคมในอนาคต ซึ่งทักษะที่สำคัญเหล่านี้ได้แก่ ทักษะการคิดเชิงบริหาร ทักษะการใช้ Internet ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะความคิดสร้างสรรค์ ทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล ทักษะด้านภาษาอังกฤษ ทักษะด้านคณิตศาสตร์ และทักษะด้านจิตสาธารณะ เป็นต้น ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะดังกล่าว นอกจากกลวิธีและกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ แล้ว ครูผู้สอนควรนำแนวทางของ STEM Education, Active Learning และ Problem Based Learning มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ด้วยเช่นกัน เพื่อหล่อหลอมให้ผู้เรียนเกิด “ทักษะ” ต่าง ๆ ที่คงอยู่และมีพัฒนาการเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องที่สามารถนำไปเป็นฐานในการสร้างผลผลิตหรือนวัตกรรม (innovation) ได้ในอนาคต

2. เนื้อหา

สถาบันการศึกษา และครูผู้สอนควรต้องจัดการศึกษา/จัดการเรียนรู้ไปในทิศทางเชิงสร้างสรรค์มากยิ่งขึ้น โดยการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ มีทักษะในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ได้ เมื่อใดที่ผู้เรียนมีความสุขและสนุกกับการเรียนรู้ และคิดว่าสิ่งใดยิ่งยากยิ่งทำ ท้ายนั้นแสดงว่าการยกระดับคุณภาพการศึกษาของชาติประสบความสำเร็จแล้ว ในบทความนี้ ผู้เขียนขอเสนอประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับ “การจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนในยุค Thailand 4.0” โดยแยกหัวข้อให้เห็นชัดเจนดังนี้

1) การเตรียมหลักสูตร

การศึกษาทุกระดับจำเป็นต้องได้รับการปฏิรูป เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป อย่างรวดเร็ว การศึกษาหรือหลักสูตรในยุค Thailand 4.0 ควรมีเป้าหมายหลักเพื่อผลผลิต โดยครูต้องฝึกให้ ผู้เรียนใช้ทักษะการคิดมากกว่าการใช้ความจำ ไม่เน้นการสอน/การเรียนรู้แบบท่องจำ ไม่เน้นการสอบเพื่อให้ได้ คะแนนสูง ๆ

ครูผู้สอนควรเลิกการบรรยายเป็นสำคัญ แต่ควรให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์และใช้สถานการณ์ปัญหา เป็นฐานในการเรียนรู้ (Problem Base Learning) และใช้การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ลักษณะเหล่านี้เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ โดยผู้เรียนได้แสวงหาความรู้มาใช้ในการแก้ปัญหาที่ได้รับมอบหมายอย่างมีกระบวนการและมีขั้นตอน ซึ่งจะทำให้ได้มาซึ่งความรู้ที่ทันต่อเหตุการณ์ และเป็นความรู้ที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ได้จริง นอกจากนี้ ครูต้องสอนน้อย แต่ให้ผู้เรียนเรียนมาก และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือ กระทำด้วยตนเอง ให้ผู้เรียนเลือกเรียนและกระทำกิจกรรมการเรียนรู้ตามความถนัดและความสนใจของตน โดยครูผู้สอนต้องเชื่อมั่นในตัวผู้เรียนว่ามีความสามารถในการแสวงหาความรู้ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองได้ ในขณะเดียวกัน หลักสูตรทุกระดับควรมีการสอนเรื่องความดีและคุณธรรมควบคู่ไปกับการสอนเรื่องขององค์ความรู้ โดยเฉพาะครูผู้สอนและพ่อแม่ควรเริ่มสั่งสอนและปลูกฝังด้านคุณธรรมให้กับเด็กตั้งแต่การศึกษาในระดับปฐมวัย ให้เด็กรู้จักแยกแยะความดีกับความชั่ว ให้รู้จักแบ่งปัน มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และมีความละเอียดหรือเกรงกลัวต่อบาป เพราะคุณธรรมเหล่านี้เป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

สถาบันการศึกษาควรมีการส่งเสริมการเรียนการสอนและนำ “STEM Education (Science, Technology, Engineering, Mathematics)” มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนโดยเฉพาะ วิชาวิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ เพราะเป็นศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับโลกและวัตถุต่าง ๆ ซึ่งมีความสำคัญยิ่ง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจและรู้เท่าทันโลกหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และสามารถนำความรู้ในศาสตร์เหล่านี้ (STEM) ไปบูรณาการและพัฒนา นวัตกรรม (Innovation) อันเป็นฐานในการพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคตได้นอกจากนี้ โรงเรียน สถานประกอบการของรัฐและเอกชน พิพิธภัณฑ์ แหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ฯลฯ ควรจัดให้มีห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ห้องแสดงนิทรรศการ และห้องสาธิต เพื่อให้ผู้เรียนได้มาศึกษาดูงานได้สะดวก เพราะการเรียนรู้ในยุค 4.0 ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในห้องเรียนแล้วอีกต่อไป แต่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้นอกห้องเรียนได้ตลอดเวลา เช่นกัน

การจัดการเรียนรู้ทุกวิชาควรต้องเป็นไปในทำนองเดียวกัน โดยมีความทันสมัย ไม่กำหนดรูปแบบการ เรียนรู้ที่ตายตัว แต่ควรมีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมตามความถนัดของผู้เรียนและ สถานการณ์ต่าง ๆ มีกระบวนการเรียนรู้แบบต่อเนื่อง และผู้เรียนทุกคนต้องร่วมมือกันในการเรียนรู้ นอกจากนี้ การจัดความพร้อมของโรงเรียนแต่ละแห่งควรต้องเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นสื่อ อุปกรณ์ ครูผู้สอน และอาคาร

สถานที่ เพื่อไม่ให้เกิดการเปรียบเทียบถึงความแตกต่าง อย่างไรก็ตาม การปรับปรุงหลักสูตรอย่างเดียวยังคงไม่เพียงพอต่อการก้าวสู่ยุค 4.0 ที่ประสบความสำเร็จอย่างแน่นอน ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องปรับปรุง ตำราเรียนที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้ เกิดความสงสัย เกิดคำถาม และอยากค้นคว้าหาคำตอบ ดังนั้น ตำราเรียนจึงควรต้องตอบสนองความต้องการของผู้เรียนจริง ๆ และระบบการประเมินก็ควรให้มีความเหมาะสม และสอดคล้องกับหลักสูตรด้วยเช่นกันโดยเฉพาะข้อสอบที่ใช้วัดผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ควรเป็นข้อสอบอัตนัย หรือเป็นสถานการณ์ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นในลักษณะการคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมี วิจัยญาณ การคิดสร้างสรรค์ และการคิดแก้ปัญหา เป็นต้น อันจะช่วยให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิด ประพันธ์คิดริ สู่เสาร์จ (2556: คำนำ) กล่าวว่าความสามารถในการคิดเป็นพื้นฐานสำคัญที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งใน การดำรงชีวิตของบุคคลได้อย่างมีคุณภาพในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศ นอกจากนี้ ครูผู้สอนควรปรับระบบการสอบให้มีจำนวนน้อยลง เพื่อไม่ให้ผู้เรียนวิตกกังวลกับการเตรียมตัวสอบมากเกินไป เพราะบางครั้งปริมาณของจำนวนข้อสอบที่มากเกินไป ไม่สามารถสะท้อนความรู้ที่ผู้เรียนมีได้อย่างแท้จริง

2) บทบาทของครูผู้สอนในยุค Thailand 4.0

รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2559, หน้า 10; ธนวัฒน์ ศรีไพโรจน์ และคณะ, 2561, หน้า 98) กล่าวว่า การศึกษาในยุค Thailand 4.0 ควรมีการสร้างคนหรือผู้เรียน ให้มีทักษะในศตวรรษที่ 21 ด้วยเช่นกัน ดังนั้น ในยุคนี้ การกำหนดสมรรถนะและบทบาทของครูผู้สอนใน ศตวรรษที่ 21 จึงมีการกล่าวถึงเป็นลำดับแรก ๆ เนื่องจากคุณภาพของครูผู้สอนมักเป็นปัจจัยสำคัญของความสำเร็จทางการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ต่อประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียน และหน้าที่ของ ครูผู้สอนจึงมิใช่การสอนหนังสือเพื่อส่งต่อความรู้ไปสู่ผู้เรียนเท่านั้น แต่ครูควรเป็นผู้ที่มีบทบาทในการหล่อหลอม ให้เกิดทักษะที่สำคัญแก่ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ครูผู้สอนจึงมีหน้าที่เป็น “ผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ หรือ เรียกว่า กระบวนกร (facilitator)” มากกว่าซึ่งบทบาทสำคัญของครูผู้สอนในยุค 4.0 คือ ครูมีหน้าที่วางแผนการจัดการเรียนรู้ ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ และเตรียมสื่ออุปกรณ์การเรียนรู้ให้มีความเหมาะสมกับวัยและเนื้อหา ที่เรียน รวมทั้งครูผู้สอนควรกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียน

สนใจในการเรียนรู้โดยครูผู้สอนควรจัดการเรียนรู้ ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ อย่างแท้จริง ควรมีลักษณะที่เอื้อต่อการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ได้ลงมือ ปฏิบัติ และ รู้วิธีแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ จนทำให้ผู้เรียนสามารถนำองค์ ความรู้ที่มีอยู่มา บูรณาการเชิงสร้างสรรค์ เพื่อสร้างผลผลิตหรือนวัตกรรมต่าง ๆ ขึ้นมาได้ เพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการของ ประเทศ ซึ่งคุณลักษณะนี้จะติดตัวผู้เรียนไป ตลอดชีวิต ต้องฝึกให้ผู้เรียนเรียนรู้ภูมิปัญญาหลักของไทยและจากทั่วโลก ที่สำคัญต้องให้ ผู้เรียนเรียนรู้กระบวนการที่จะแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ โดยสอนวิธีวิจัยตั้งแต่ชั้น ประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา และครูผู้สอนก็ต้องทำวิจัยชั้นเรียน โดยนำผลการวิจัย ด้านการเรียนการสอนมาพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ เพราะการวิจัย เป็นกระบวนการในการแสวงหาคำตอบ การ แสวงหาความรู้ใหม่ และการสร้างองค์ความรู้ ใหม่ที่น่าเชื่อถือได้ โดยผ่านกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และการ วิจัยด้านการเรียนกา สอนนับเป็นตัวอย่างของความก้าวหน้าของศาสตร์ทางการสอนประเภทหนึ่ง (ชนาธิป พรกุล, 2552, หน้า 6; ทิศนา แคมมณี, 2553, หน้า 471)

ครูผู้สอนควรจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนรู้จักการคิดวิเคราะห์ เน้นการวิเคราะห์ ปัญหาเป็นรายบุคคล มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง ฝึกให้ ผู้เรียนตรวจสอบ ทบทวน และกำกับตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ต้องมีความมั่นใจในตนเอง และสนับสนุนให้ผู้เรียนกล้าคิดนอกกรอบ คิดสิ่งที่แปลกแหวกแนว ไม่เหมือนความคิดของ คนทั่วไป ครูควรเตรียมคำถามที่แปลกใหม่/ท้าทายความสามารถของผู้เรียน และในการ สอนให้ผู้เรียนสามารถสร้างนวัตกรรมได้นั้น ครูผู้สอนต้องฝึกให้ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านการทำ โครงการ/โครงการที่มี การสรุปผลการศึกษาค้นคว้าในรูปแบบการจัดสัมมนา การเสวนา และการจัดนิทรรศการ เป็นต้น เพราะรูปแบบ การเรียนรู้ลักษณะนี้จะเป็นเวทีให้ผู้เรียนได้ ฝึกการบริหารจัดการ การวางแผน การแก้ปัญหา ตลอดจนการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับ เพื่อน ๆ อันเป็นกระบวนการที่จะช่วยทำให้ผู้เรียนได้ผลิตผลงาน หรือนวัตกรรมที่เป็นองค์ ความรู้จากกระบวนการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์นั่นเอง การจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนใน ยุค 4.0 จึงควรเป็นการ เรียนการสอนที่เน้นการคิดอย่างสร้างสรรค์ (Creative Learning) ด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้ การสร้างชุมชนแห่งความสงสัย (Community of Inquiry) ก็นับเป็น ภารกิจหลักอีกอย่าง หนึ่งของครูผู้สอน โดยครูต้องสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ที่ทำให้ ผู้เรียนมีความกระหายใคร่รู้ กระตือรือร้น และ อยากค้นหาคำตอบ เพราะความสงสัยจะ

นำไปสู่การตั้งคำถามและแสวงหาคำตอบ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนกลายเป็น “Active Learner” โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้โดยยึดปัญหาเป็นฐาน (Problem Base Learning = PBL) ซึ่งผู้เรียนอาจจะค้นหาคำตอบที่เป็นจริงได้จากทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน ดิเรก พรสีมา (2559) กล่าวว่าใน กระบวนการของการเรียนรู้โดยยึดปัญหาเป็นฐาน ผู้เรียนอาจค้นหาคำตอบได้จากห้องทดลอง ห้องปฏิบัติการ แพลงสาธิต โรงงาน สถานประกอบการ บริษัท ห้างร้านที่เป็นธุรกิจของรัฐและเอกชน จึงทำให้เกิดคำว่า “Workbased Learning” หรือ “Work-integrated Learning” หรือ “Site-based Learning” ขึ้น และสถาน ประกอบการ เหล่านี้ก็จะกลายเป็นส่วนหนึ่งของห้องเรียนในยุค 4.0 และจากการจัดการเรียนรู้โดยยึดปัญหาเป็น ฐานนี้ ก็จะช่วยให้ครูผู้สอนและผู้เรียนค้นพบความรู้ใหม่ สร้างสรรค์ความรู้ใหม่ และสร้างนวัตกรรมใหม่ได้ เพราะ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เผชิญสถานการณ์ที่เป็น ปัญหาจริง และร่วมกันคิดหาทางแก้ปัญหาต่าง ๆ จะช่วยให้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย (Meaningful Learning) และนำไปสู่การพัฒนาทักษะกระบวนการ ต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และการเรียนรู้ตลอดชีวิต (ทศนา แคมมณี, 2553, หน้า 137) ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าบทบาทและหน้าที่ของครูผู้สอนในยุค Thailand 4.0 คือ เป็นผู้อำนวยความสะดวก ในการเรียนรู้ที่ทำหน้าที่หล่อหลอมให้ผู้เรียนเกิด “ทักษะ” ด้านต่าง ๆ ที่คงอยู่ และมีพัฒนาการเกิดขึ้นอย่าง ต่อเนื่อง และเน้นให้ผู้เรียนใช้การคิดวิเคราะห์การแก้ปัญหา และการคิดสร้างสรรค์ ที่สามารถนำไปเป็นฐานใน การสร้างผลผลิตหรือนวัตกรรม (Innovation) ได้ในอนาคต เพื่อตอบสนองนโยบาย Thailand 4.0 ของประเทศ คือ การก้าว ไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง และทรัพยากรบุคคลของประเทศเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และใช้ ความสามารถนั้นในการขับเคลื่อนประเทศ

3) ทักษะที่สำคัญสำหรับผู้เรียนในยุคไทยแลนด์ 4.0

การจะก้าวเข้าสู่ยุค Thailand 4.0 ในบริบทที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา นอกจากการปรับปรุง เรื่องของ หลักสูตร ตำรา และบทบาทของครูผู้สอนแล้ว เราก็ควรจะต้องส่งเสริมทักษะแห่งอนาคตให้กับผู้เรียนด้วย เพราะ เป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับการรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคมในอนาคต ซึ่งทักษะที่สำคัญเหล่านี้ ได้แก่ ทักษะการคิดเชิงบริหาร ทักษะการใช้ Internet ทักษะการคิดวิเคราะห์ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการแก้ปัญหาทักษะความคิดสร้างสรรค์ ทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคลทักษะด้าน ภาษาอังกฤษ ทักษะด้านคณิตศาสตร์ และทักษะด้านจิตสาธารณะ โดยมีรายละเอียดดังนี้ (อาานนท์ ตักคิ้ววิชัย, 2560)

3.1) ทักษะการคิดเชิงบริหาร (Executive Function Skills)

นายแพทย์วีระพันธ์ สุพรรณไชยมาตย์ (บ้านเมือง, 2559) กล่าวว่าในการก้าวเข้าสู่ยุค Thailand 4.0 ทักษะที่จำเป็นสำหรับเด็กไทย คือ ทักษะการคิดเชิงบริหาร (Executive Function : EF) ซึ่งเป็น ทักษะทางสมองที่เด็กใช้ควบคุมอารมณ์ ความคิด และการกระทำ กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อกำกับตนเองให้สามารถ ทำงานจนประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ EF จะช่วยให้เด็กคิดเป็น เรียนรู้เป็น แก้ปัญหาเป็น สามารถ อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และที่สำคัญช่วยลดปัญหาความล้มเหลวทางการเรียน ผู้เรียนออกจากโรงเรียน กลางคัน และห่างไกลจากการใช้ยาเสพติด จากงานวิจัยพบว่าเด็กไทยมี EF ค่อนข้างต่ำ (ผู้จัดการออนไลน์, 2559) จึงส่งผลให้เด็กเมื่อเติบโตขึ้นมักตัดสินใจผิดพลาด มีปัญหา ความจำ ไม่มีความยับยั้งชั่งใจ หุนหันพลันแล่น โดยเฉพาะเมื่อเจอสิ่งที่ท้าทายหรือสิ่งที่ไม่ดี ดังนั้น สถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงต้องหันมาให้ความสำคัญกับการ พัฒนา EF ให้กับเด็ก โดยเฉพาะในโรงเรียน ครูผู้สอนควรจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ ผู้เรียน ได้ลงมือปฏิบัติ ผึกการคิด การวางแผน การแก้ปัญหา การควบคุมอารมณ์ การ กำกับตนเอง และการยั้งคิด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ครูควรปล่อยให้เด็กได้ออกไปเรียนรู้ตาม ธรรมชาติของเด็กในบรรยากาศที่ผ่อนคลาย และมี อิสระ ทักษะ EF ที่สำคัญประกอบด้วย ทักษะย่อย 9 ด้านดังนี้ (1) ทักษะความจำที่นำมาใช้งาน (Working Memory) (2) ทักษะการ ยืดหยุ่นทางความคิด (Shift Cognitive Flexibility) (3) ทักษะการยับยั้งชั่งใจ (Inhibitory Control) (4) ทักษะการใส่ใจจดจ่อ (Focus) (5) การควบคุมอารมณ์ (Emotion Control) (6) การ ตรวจสอบตนเอง (Self-Monitoring) (7) การริเริ่มและลงมือทำ (Initiating) (8) การวางแผนและการจัดระบบ ดำเนินการ (Planning and Organizing) และ (9) การมุ่งเป้าหมาย (Goal-Directed Persistence) (สำนักงาน กองทุนสนับสนุนการสร้าง เสริมสุขภาพ, 2560)

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาทักษะสมองด้าน EF เด็กจะได้รับประโยชน์ สูงสุด ถ้าเด็กได้รับการพัฒนา ตั้งแต่ช่วงปฐมวัย อายุระหว่างแรกเกิด-6 ขวบ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ครูผู้สอนไม่ควรให้เด็กปฐมวัยเร่งเรียนเรื่องการ อ่าน การเขียนมากเกินไป จนไปกีดกั้นการพัฒนาทักษะด้านอื่น ๆ ของเด็ก เช่น ทักษะความคิดสร้างสรรค์ ทักษะการ คิดวิเคราะห์ และทักษะการคิดแก้ปัญหา เป็นต้น ศาสตราจารย์ นายแพทย์วิจารณ์ พานิช (ผู้จัดการ ออนไลน์, 2559) กล่าวว่าในปัจจุบัน เด็กที่เก่งและฉลาดคือ เด็กที่สามารถ เรียนรู้ได้ดี สอบได้คะแนนสูง ๆ สามารถอ่านออกเขียนได้ ซึ่งเราต้องปรับเปลี่ยนความคิด

เสียใหม่ว่า เด็กเก่งคือ เด็กที่สามารถควบคุมอารมณ์ของ ตนเองได้ รู้จักยับยั้งชั่งใจตนเอง สามารถคิดตัดสินใจ และแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสมดังนั้น เราจึงต้องฝึกทักษะ EF ให้แก่เด็กตั้งแต่ช่วงต้น ๆ ของชีวิต เพราะเด็กที่มี EF ดีจะมีทักษะพื้นฐานในการดำเนินชีวิตที่ดี และมักจะ เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ประสบความสำเร็จในอนาคต ดังคำกล่าวที่ว่า “EF คือ รากฐานอันแข็งแกร่งของการพัฒนา

3.2) ทักษะการใช้ Internet (Internet Skills) Internet เป็นเครื่องมือสำคัญ สำหรับการค้นคว้าหาความรู้ โดยเฉพาะในปัจจุบัน เราคงปฏิเสธ ไม่ได้ว่า Internet มีประโยชน์และจำเป็นอย่างยิ่งต่อการเตรียมความพร้อมให้กับเด็กหรือผู้เรียนก้าวเข้าสู่ยุค 4.0 เด็กในปัจจุบันจะอยู่กับ Internet เกือบตลอดเวลา เด็กใช้ชีวิตส่วนใหญ่ไปกับ Social Media รวมทั้งเรียน หนังสือกับ Youtube นั้นแสดงว่าเด็กหรือผู้เรียนไม่สามารถหลีกเลี่ยงจาก กระแสของเทคโนโลยีเหล่านี้ได้ อย่างไรก็ตาม ทักษะการใช้ Internet ก็เปรียบเสมือน เหรียญที่มี 2 ด้าน คือ มีทั้งข้อดีและข้อเสีย ถ้าเด็กหรือผู้เรียนหมกมุ่นอยู่กับการท่อง Internet เพื่อสร้างความบันเทิงให้กับตนเอง เช่น เล่นเกม facebook, Line, instagram และ shopping โดยไม่สนใจการเรียนและการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนหรือบุคคลอื่น Internet ก็จะมี ผลกระทบ ทางลบต่อตัวผู้เรียนดังนั้น ในฐานะครูผู้สอน ครูควรแนะนำและให้แนวทางในการใช้ Internet อย่างเหมาะสมแก่ ผู้เรียน เช่น ครูต้องสอนให้ผู้เรียนรู้จักแบ่งเวลาในการใช้ Internet ให้เหมาะสม โดยเฉพาะ เวลาที่ใช้ internet เพื่อศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลควรมี ระยะเวลายาวนานกว่าเพื่อความบันเทิง และครูควรแนะนำแหล่งอ้างอิงหรือ ฐานข้อมูลที่มี ประโยชน์ต่อการเรียนรู้แก่ผู้เรียน รวมทั้งครูควรฝึกให้ผู้เรียนรู้จักเลือกและแยกแยะข้อมูล ประเภท ต่าง ๆ ที่หลากหลาย อันจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการใช้ Internet ได้ มากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2560, หน้า 19) กล่าวว่าเป็นปัจจุบัน เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา เป็นทิศทางของการพัฒนาที่จำเป็น เนื่องจากเป็นช่วงการเข้าสู่ยุค “Internet of thing” ซึ่งกิจกรรมในชีวิตประจำวัน ของบุคคล ส่วนใหญ่มักผ่านโครงข่ายการเชื่อมต่อขนาดใหญ่ และคงหนีไม่พ้นกระบวนการเรียนรู้ที่เปิด กว้าง สำหรับการค้นคว้าหาความรู้อย่างไม่มีการสิ้นสุด จนทำให้เกิด knowledge network หรือศูนย์การเรียนรู้บน เครือข่าย โดย UniNet จะทำหน้าที่เป็นโครงข่ายเชื่อมโยง ทุกสถาบันการศึกษาทุกระดับทั้งรัฐและเอกชน และมี Thai MOOCs เป็นเนื้อหาของการ เรียนรู้ที่วางอยู่บนโครงข่าย Network เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าถึงทุกองค์ความรู้ได้ ตลอดเวลา โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ (วิรัช ปัทม์ศิริโรจน์, 2559: 3)

3.3) ทักษะการคิดวิเคราะห์ (Analytical Thinking Skills)

นายแพทย์ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์ รมช. กระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2559, หน้า 10-13) กล่าวว่าการศึกษาในยุค Thailand 4.0 ควรมีการสร้างคนให้มีทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยเน้นทักษะในการคิดวิเคราะห์เป็นหลัก เพราะบุคคลที่รู้จักคิดวิเคราะห์จะเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน การคิดวิเคราะห์เป็นรากฐานสำคัญของการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตและเป็นพื้นฐานของการคิดทั้งหมด บุคคลที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์จะมีความสามารถในด้านต่าง ๆ เหนือกว่าบุคคลทั่วไป ดังนั้น ในการจัดการ เรียนรู้เพื่อเอื้อต่อการพัฒนาการคิดวิเคราะห์ให้กับผู้เรียน ครูผู้สอน ต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการคิด วิเคราะห์ให้ดีเสียก่อน หลังจากนั้นจึงค่อย ๆ สอดแทรกหรือบูรณาการการคิดวิเคราะห์เข้าไปในกระบวนการ จัดการเรียนรู้อบรม (ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ, 2556, หน้า 69) และดิลก ดิลกานนท์ (2525 อ้างถึงใน ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ, 2556, หน้า 82-83) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาการคิดวิเคราะห์ให้แก่ผู้เรียนไว้ ดังนี้ (1) ครูผู้สอนกำหนดสิ่งต่าง ๆ เช่น เรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ แล้วให้ผู้เรียนฝึกการวิเคราะห์ประเด็นต่าง ๆ ของสิ่งเหล่านี้ตามที่ครูกำหนด (2) ครู กำหนดจุดมุ่งหมายของการวิเคราะห์ให้ชัดเจนว่าต้องการให้ผู้เรียนวิเคราะห์เพื่ออะไร (3) ฝึกให้ผู้เรียนรู้จักการ นอกจากนี้ ครูผู้สอนควรตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน การตั้งคำถามที่ดีจะเป็น ประโยชน์และช่วยพัฒนาการคิดได้เป็นอย่างดี และครูผู้สอนควรจัดบรรยากาศภายในห้องเรียนที่มีการเปิดรับการ เรียนรู้มากขึ้น โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถคิด ตัดสินใจ และเลือกสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง และเมื่อผู้เรียนทำผิด ครูก็ไม่ควรลงโทษเด็ก เพราะการเรียนรู้แบบลองถูกลองผิด ก็นับเป็นการเรียนรู้รูปแบบหนึ่งที่ช่วยฝึกให้ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์ได้ เพราะการเรียนรู้จากความผิดพลาด จะทำให้ผู้เรียนสามารถ วิเคราะห์หรือแยกแยะ ประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ และจะประเมินว่าจะทำเช่นนี้อีกหรือไม่ในคราวต่อ ๆ ไป

3.4) ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking Skills)

การคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นความสามารถทางการคิดที่ช่วยให้บุคคลไตร่ตรอง พิจารณา ประเมินข้อมูลและสิ่งต่าง ๆ อย่างรอบด้าน รู้ที่มาที่ไป เข้าใจเหตุและผล ซึ่งจะ ช่วยลดความผิดพลาดในการ ตัดสินใจได้ในการขับเคลื่อนประเทศไทยไปสู่ประเทศที่บุคคล สามารถพัฒนานวัตกรรมได้เอง จำเป็นที่เด็กหรือ ผู้เรียนควรได้รับการส่งเสริมให้มีความคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นผู้ที่ไม่หลงเชื่ออะไรง่าย ๆ ต้องรู้จักคิดอย่างรอบด้าน

สามารถประมวลข้อมูลทั้งทางด้านข้อเท็จจริง และความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นที่คิดทั้งทางกว้าง ทางลึก และไกล ตลอดจนสามารถวิเคราะห์ข้อมูลและพิจารณาข้อมูลอย่างสมเหตุสมผลได้ (ทีศนา แคมมณี, 2556, หน้า 114-115) และชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2557, หน้า 100) กล่าวว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นการคิดที่มีความสำคัญยิ่ง ต่อการดำเนินชีวิต หากบุคคลได้รับการฝึกฝนจะทำให้สามารถคิดตัดสินใจในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ได้อย่าง รอบคอบ เป็นความคิดที่ช่วยในการจัดระบบข้อมูล เชื่อมโยงความรู้และประสบการณ์ สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น รวมทั้งยังเป็นเครื่องมือสำหรับการเรียนรู้ ที่มุ่งเน้นให้ค้นคว้าและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ทำให้ พิจารณาอย่างไตร่ตรองและเกิดองค์ความรู้ใหม่ ๆ ขึ้น สังคมปัจจุบันเต็มไปด้วยข้อมูลข่าวสารมากมายที่มีทั้งเป็นข้อมูลจริงและเป็นเท็จ โดยเฉพาะในโลก online ที่เต็มไปด้วยการทะลักหลายของข้อมูล (information overload) จำเป็นอย่างยิ่งที่บุคคลต้องใช้การคิด อย่างมีวิจารณญาณในการรับและแยกแยะข้อมูล ประกอบกับประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่ยุค 4.0 แล้ว ซึ่งบุคคลหรือ ผู้เรียนจะต้องสามารถสร้างนวัตกรรมหรืองานวิจัยได้ ซึ่งในการกระทำกิจกรรมหรืองานดังกล่าวอาศัยความคิด สร้างสรรค์เพียงอย่างเดียวคงไม่เพียงพอ แต่ต้องอาศัยทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้วย ดังนั้น ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณให้แก่ผู้เรียน ครูผู้สอนควรให้ผู้เรียนฝึกการสังเกต ฝึกการ อธิบายหรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ โดยเน้นการใช้เหตุผล ฝึกการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น โดย ไม่ใช้อารมณ์ แต่ต้องอยู่บนพื้นฐานของเหตุผล ฝึกการเปรียบเทียบและการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ ฝึกการ วิพากษ์วิจารณ์และจำแนกหาจุดเด่น-จุดด้อย คิดถึงข้อดีข้อเสีย รวมทั้งฝึกการสรุปความ (ทีศนา แคมมณี, 2556, หน้า 56) นอกจากนี้ ครูไม่ควรเน้นการท่องจำหรือให้ทำตามที่ครูบอก แต่ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิดในหลาย ๆ มิติ โดยฝึกทั้งการพูดและการเขียนไปพร้อม ๆ กัน ครูควรใช้คำถามที่ท้าทายรวมทั้งจัดสื่อการสอนที่น่าสนใจ เพื่อกระตุ้นผู้เรียนได้คิดหาคำตอบและแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องราวได้อย่างมีวิจารณญาณ ตลอดจนครูผู้สอน ควรให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดอย่างมีวิจารณญาณจากเนื้อหาที่มีความหลากหลาย เช่น จากข่าวหรือเหตุการณ์สำคัญ

3.5) ทักษะการแก้ปัญหา (Problem Solving Skills) ในการก้าวเข้าสู่ยุค Thailand 4.0 ทักษะการแก้ปัญหาเป็นทักษะที่มีความสำคัญยิ่ง ประเทศชาติ จะไม่สามารถพัฒนาหรือสร้างนวัตกรรมของตนขึ้นมาได้ ถ้าทรัพยากรบุคคลไม่มีทักษะในการแก้ปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในตัวผู้เรียนจำเป็นจะต้องได้รับการพัฒนาและฝึกฝนให้มีทักษะนี้ด้วย

วิธีการจัดการเรียนรู้ที่ หลากหลาย เช่น การใช้บทบาทสมมติ โครงงาน การสืบสวน สอบสวน และการศึกษานอกสถานที่ เป็นต้น อย่างไรก็ตามไม่มีวิธีการจัดการเรียนรู้หรือวิธีการสอนใดที่ดีที่สุดที่จะสอนให้ผู้เรียนมีทักษะในการแก้ปัญหาได้ นอกเสียจากการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกการแก้ปัญหาด้วยตนเอง ครูผู้สอนควรให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้คิด อธิบาย อภิปราย และเปรียบเทียบแนวคิดที่หลากหลายจนเกิดเป็นกระบวนการแก้ปัญหา ของตัวผู้เรียนเอง (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2558) และจากผลการวิจัยพบว่าการจัดการ เรียนรู้แบบเปิด (Open Approach) ที่ให้ ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ส่วนบุคคลของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และ ความสามารถในการหาแนวทางการ แก้ปัญหาที่แตกต่างกันของผู้เรียน สามารถช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนา กระบวนการคิด และ การแก้ปัญหาได้อย่างเต็มศักยภาพ ดังนั้น ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการ แก้ปัญหาให้กับผู้เรียน ครูผู้สอนไม่ควรเน้นการเรียนรู้ที่มุ่งคำตอบที่ถูกต้อง โดยละเลย กระบวนการในการได้มาซึ่ง คำตอบ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนขาดทักษะในการแก้ปัญหา และไม่สามารถนำความรู้ที่มีไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ อื่น ๆ ได้ นอกจากนี้ ครูผู้สอนควร นำเสนอสถานการณ์ปัญหาที่แปลกใหม่ และไม่คุ้นเคย เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียน เกิดความ ออยากรู้อยากเห็นและพยายามค้นคว้าหาแนวทางในการแก้ปัญหาที่หลากหลายด้วยตนเอง รวมทั้งครูควร เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น และฝึกการซักถามในสิ่งที่ไม่ เข้าใจด้วย (ประภัสสร เพชรสุ่ม และคณะ, 2560, หน้า 86) ดังที่ ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2555, หน้า 11-13) กล่าวว่า การให้ผู้เรียนได้เผชิญกับสถานการณ์ที่เป็นปัญหา และการ พยายามหาแนวทางในการแก้ปัญหาของตนเอง จะช่วยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์โดยตรง และสามารถ สร้างแนวทางพื้นฐานในการแก้ปัญหาของตัวเองได้ นอกจากนี้ การ จัดการเรียนรู้โดยการให้ผู้เรียนเผชิญกับ การแก้ปัญหาจะช่วยพัฒนาผู้เรียนในด้านต่าง ๆ ด้วยเช่นกัน เช่น การฝึกทักษะการสังเกต การค้นคว้าและเก็บ รวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ และตรวจสอบข้อมูล การแปลผลและการสรุปความ การฝึกการทำงานเป็นทีม การ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ระหว่างผู้เรียน เป็นต้น

3.6) ทักษะความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking Skills) นักวิชาการ

อธิบายว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถทางสมองระดับสูงที่คิดได้กว้างไกล หลาย ทิศทาง หลายแง่มุม หรือที่เรียกว่าลักษณะการคิดแบบอเนกนัย (divergent thinking) ประกอบด้วย ความคิดย่อย ๆ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น และความคิด ละเอียตลออ ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถในการ

คิดสิ่งแปลกใหม่ ไม่เหมือนความคิดของคนทั่วไป รวมทั้งสามารถคิดตัดแปลงความคิดเดิมให้เป็นสิ่งแปลกใหม่ที่มีคุณประโยชน์และได้รับการยอมรับจากสังคม (Socially valued idea) กล่าวคือ เด็กต้องสามารถคิดต่อยอดผลงานที่มีอยู่เดิมให้แปลกใหม่กว่าเดิม สามารถ ประยุกต์และใช้ประโยชน์ของสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์มีประโยชน์และ จำเป็นสำหรับบุคคลในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในบริบทของการศึกษายุค Thailand 4.0 ที่ต้องการให้ผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์ผลงานของตนเองได้อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันต่างมุ่งเน้นแต่เนื้อหาวิชา การสอนไม่มีความสัมพันธ์กับชีวิตประจำวันหรือชีวิตจริง ซึ่งทำให้ผู้เรียนเกิด ความเบื่อหน่ายในการเรียน รู้สึกอึดอัด และทำให้ความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนมีแนวโน้มลดลง ทำให้สมองไม่ได้ รับการพัฒนาเท่าที่ควร และส่งผลให้อัจฉริยภาพที่มีอยู่ในตัวผู้เรียนตามธรรมชาติจะถูกทำลายลงด้วย ดังผลการ ประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา รายงานว่าผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับปรับปรุง (กิตติยา แก้วเอี่ยม, 2558, หน้า 14) ดังนั้น ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียน ครูผู้สอนควรจัดการเรียนรู้ ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดจินตนาการ ได้ลงมือสร้างสรรค์ผลงานตามที่ได้คิดไว้ เพราะถ้าได้แต่คิด แต่ไม่เคยได้ ลงมือกระทำ ความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างนวัตกรรมต่าง ๆ ก็คงจะไม่เกิดขึ้นเช่นเดียวกัน กิจกรรมที่เอื้อต่อการ พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ เช่น กิจกรรมด้านศิลปะ การประพันธ์ การประดิษฐ์หรือการออกแบบผลงานที่สามารถคิดหาคำตอบได้หลายทางเลือก เป็นต้น ส่วนวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ เช่น การสอนแบบระดมพลังสมอง การสอนคิดแบบหมวก 6 ใบ และการสอนตามแนวคิดของวิลเลียมส์ เป็นต้น นอกจากนี้ บรรยากาศในการเรียนรู้ของห้องเรียนก็มีส่วนสำคัญในการพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์เช่นกัน โดย ครูผู้สอนควรจัดบรรยากาศให้มีความผ่อนคลาย ให้อิสระทางความคิด สนับสนุนความคิดที่แปลกใหม่ มีความเป็น กลาง ไม่อคติหรือชื่นชมเฉพาะผลงานที่ประสบความสำเร็จเท่านั้น บางครั้งผู้เรียนบางคนอาจยังไม่ประสบ ความสำเร็จในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย ดังนั้น ครูผู้สอนควรให้กำลังใจและชี้แนะข้อบกพร่องให้ผู้เรียนทราบ เพื่อจะได้เป็นการจูงใจให้ผู้เรียนมีความพยายามและมุ่งมั่นที่จะทำงานนั้นต่อไป อย่างไรก็ตาม ความคิดสร้างสรรค์ควรได้รับการกระตุ้นด้วยกิจกรรมที่หลากหลายอย่างต่อเนื่อง และกิจกรรมเหล่านี้จะต้องมีความเหมาะสมตาม ความสามารถและวัยของผู้เรียน (ลักขณา สิริวัฒน์, 2558, หน้า 161;

ฐูปทอง กว้างสวาสดี, 2554, หน้า 276-278) นอกจากนี้ ครูผู้สอนควรกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิด ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือประสบการณ์การเรียนรู้ ระหว่างผู้เรียนอย่างเป็นอิสระ ซึ่งสอดคล้องกับอุษณีย์ อนุรุทธ์วงศ์ (2552, หน้า 71) กล่าวว่าความคิดสร้างสรรค์ คือ กระบวนการทางปัญญาในระดับสูงที่ใช้กระบวนการทางความคิดหลาย ๆ อย่างมารวมกัน เพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ หรือแก้ปัญหาที่มีอยู่ให้ดีขึ้น และความคิดสร้างสรรค์จะเกิดขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อผู้สร้างสรรค์ต้องมีอิสรภาพทางความคิด ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีความสุข สนุกในการเรียนรู้ และส่งผลให้ผู้เรียนสามารถคิดจินตนาการสร้างสรรค์ ผลงานและ เกิดผลทางบวกต่อผู้เรียนในแง่ของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางความคิดสร้างสรรค์ กล้าเสี่ยงที่จะคิดสร้าง ผลงานที่แปลกใหม่ ตลอดจนเห็นคุณค่าของผลงานนั้น ด้วยความภาคภูมิใจ

3.7) ทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล (Interpersonal Relationship Skills) พัฒนาทักษะด้านนี้ให้แก่ผู้เรียน ซึ่งครูผู้สอนควรให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ ด้านต่าง ๆ ดังนี้ (1) ฝึกการสื่อสาร โดย สลับการเป็นผู้ฟังและผู้พูดที่ดี (2) ฝึกการแสดงน้ำใจ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รู้จักการให้และการรับ (3) ฝึกการให้ เกียรติผู้อื่นอย่างจริงใจ เพราะจะช่วยให้ผู้อื่นมีความภาคภูมิใจและมีความรู้สึกที่ดีตอบแทนมา (4) ฝึกการชมเชย และให้กำลังใจผู้อื่นในสถานการณ์ที่เหมาะสม (นันทนา วงษ์อินทร์, 2543) นอกจากนี้ ครูผู้สอนควรเปิดโอกาสให้ ผู้เรียนได้เปิดเผยและเล่าเรื่องราวของตนเองให้เพื่อน ๆ รับทราบบ้าง อันจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคุ้นเคยและมีความสนิทสนมมากขึ้น ตลอดจนครูควรจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมและทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน ๆ และ สนับสนุนการทำงานเป็นทีม/กลุ่มมากกว่าการทำงานเป็นรายบุคคล และที่สำคัญครูผู้สอน ต้องมีความเป็นกันเอง มีความยุติธรรม ไม่เลือกปฏิบัติหรืออคติกับผู้เรียนคนใดคนหนึ่ง เพื่อผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลได้อย่างเต็มที่ และเป็นการปูพื้นฐานให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพต่อไปในอนาคตที่สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

3.8) ทักษะด้านภาษาอังกฤษ (English skills) ทักษะภาษาอังกฤษเป็น หัวใจสำคัญในการสื่อสารกับนานาชาติ ไม่ว่าจะเป็นการติดต่อสื่อสาร การค้าขาย และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ฯลฯ ในยุค Thailand 4.0 ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ (English Proficiency) จึงนับว่าเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะภาษาอังกฤษจะช่วยให้เด็กไทยสามารถ ค้นคว้าหาข้อมูลและ ติดตามความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์

เทคโนโลยี และวิทยาการด้านต่าง ๆ ได้จากทั่วโลก ในขณะเดียวกัน หากเด็กไทยต้องการเผยแพร่ความคิด บทความ งานวิจัย ตำรา วัฒนธรรม และนวัตกรรมต่าง ๆ ไปสู่เวทีโลก ภาษาอังกฤษก็จะเป็นตัวกลางในการสื่อสารผลงานดังกล่าว แต่จากผลการประเมินความสามารถ ด้านภาษาอังกฤษของแบบทดสอบต่าง ๆ เช่น TOEFL หรือ TOEIC ปรากฏว่าผลคะแนนของเด็กไทยยังต่ำมาก เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ในชาติอาเซียน หากยังเป็นเช่นนี้อยู่ ประเทศไทยก็จะเสียเปรียบในการแข่งขัน อย่างแน่นอน ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษในสถาบันการศึกษาจึงควรต้องปรับเปลี่ยนให้มีความทันสมัย และเอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นในห้องเรียนหรือนอกห้องเรียน โดยเฉพาะรูปแบบการเรียนรู้ควรให้ ผู้เรียนได้เรียนรู้กับอาจารย์ชาวต่างชาติบ้าง และควรกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวันตามโอกาสที่เหมาะสม ครูไม่ควรเน้นการสอนเฉพาะหลักไวยากรณ์เท่านั้น เพราะในสมัยก่อน เด็กไทยอาจจะทำข้อสอบได้ แต่พูดหรือสนทนาภาษาอังกฤษไม่ได้เลย ดังนั้น ในปัจจุบัน การสอนภาษาอังกฤษที่มีประสิทธิภาพ นอกจากการสอนหลักไวยากรณ์แล้ว ครูผู้สอนจำเป็นต้องให้ผู้เรียนได้ฝึกสนทนาภาษาอังกฤษกับเจ้าของภาษาในสถานการณ์จริงด้วย และควรเริ่มเรียนภาษาอังกฤษหรือภาษาที่สองในช่วงต้น ๆ ของชีวิต เพราะเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมในการเรียนรู้ซึ่งจะช่วยให้การเรียนภาษามีประสิทธิภาพมากขึ้น (Anderson, 1995, หน้า 371) นอกจากนี้ ทิศนา แชมมณี (2556, หน้า 126) เสนอแนะว่ากระบวนการเรียนรู้ที่ครูผู้สอนควรใช้ในการสอนทางด้าน ภาษาคือ “กระบวนการเรียนภาษา” กระบวนการนี้มีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทักษะทาง ภาษา ซึ่งวิชาภาษาอังกฤษก็เช่นเดียวกัน ครูผู้สอนควรนำกระบวนการเรียนรู้แบบนี้ไปใช้ในการสอนวิชา ภาษาอังกฤษ โดยมีขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้ (1) การทำความเข้าใจสัญลักษณ์ รูปภาพ สื่อ และเครื่องหมาย ในขั้นนี้ ครูควรสอนให้ผู้เรียนเรียนรู้เกี่ยวกับความหมายของคำ กลุ่มคำ ประโยค และสำนวนต่าง ๆ

(2) การสร้างความคิด รวบรวม ในขั้นนี้ ครูควรสอนให้ผู้เรียนรู้จักการเชื่อมโยงความรู้จากประสบการณ์ที่ผ่านมา อันจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจและมองเห็นภาพรวมเกี่ยวกับสิ่งที่เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง (3) การสื่อความหมาย ความคิด ในขั้นนี้ ครูควร สอนให้ผู้เรียนฝึกการถ่ายทอดภาษาให้ผู้อื่นเข้าใจ โดยเฉพาะ การฝึกการสนทนาและสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษ และ (4) การพัฒนาความสามารถ ในขั้นนี้ ครูผู้สอนควรกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้การเรียนรู้ตามขั้นตอนต่าง ๆ คือ ความรู้ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์

และการประเมินค่า ซึ่งรูปแบบและ กระบวนการเรียนรู้เหล่านี้จะเป็นช่วยให้ผู้เรียน เรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษได้อย่างมีความหมาย และมี ประสิทธิภาพสูงสุด

3.9) ทักษะด้านคณิตศาสตร์ (Mathematics Skills) ความสามารถทางคณิตศาสตร์เป็นทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในการสร้างองค์ความรู้ และศึกษาหา ความรู้ในสาขาวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมศาสตร์ จากการประเมินผลนานาชาติ (PISA = Programme for International Student Assessment) ความสามารถด้านคณิตศาสตร์ของเด็กไทย พบว่าได้คะแนนน้อยมาก ซึ่งจะทำให้ศักยภาพในการแข่งขันของประเทศไทยต่ำไปด้วย ดังนั้น หากเราต้องการให้ ประเทศไทยประสบความสำเร็จตามนโยบาย 4.0 เด็กไทยจำเป็นต้องมีความแตกฉานด้านคณิตศาสตร์อย่าง หลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะในการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ ครูผู้สอนควรเน้นการใช้หลักการทางคณิตศาสตร์ การให้เหตุผล และการใช้ตรรกะมากกว่าการเน้นการคิดคำนวณ ซึ่ง PISA ไม่ได้เน้นประเด็นการคำนวณมากนัก (อานนท์ ศักดิ์วรวิชญ์, 2560, หน้า 3-4) อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่าเด็กหรือผู้เรียนส่วนใหญ่ทำคะแนนวิชา คณิตศาสตร์ได้ไม่ดี ไม่ใช่เพราะเด็กไม่เก่ง หรือไม่มีความสามารถ แต่ต้นเหตุที่สำคัญกลับพบว่าเด็กมีเจตคติทาง ลบต่อวิชาคณิตศาสตร์ เพราะครูสอนคณิตศาสตร์มักมีบุคลิกภาพที่น่าเกรงขาม ซึ่งช่วงเข้มงวด ซอซุด และพูด เสียงดัง จนผู้เรียนรู้สึกกลัวครู ไม่กล้าถามคำถาม เมื่อเกิดความสงสัยหรือไม่เข้าใจในเนื้อหาที่ครูสอน ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ผู้เรียนไม่รู้สึกละเมียด และไม่มีความสุขเมื่อต้องเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ดังนั้น ครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ควร ปรับบุคลิกภาพของตนให้ยิ้มแย้ม แจ่มใส มีความเป็นกันเอง มีความอ่อนคลาย ให้กำลังใจ และให้การเสริมแรงใน โอกาสที่เหมาะสม ตลอดจนควรสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้มีความรู้สึกผ่อนคลาย อบอุ่น และมีอิสระ เพื่อให้ผู้เรียนจะได้กล้าคุยหรือถามคำถามได้ อันจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนคณิตศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ในการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ ครูผู้สอนควรใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย และมีความสอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียน เช่น การใช้สถานการณ์จำลอง การใช้เกม ประกอบการสอน การสอนแบบ ร่วมมือกันเรียนรู้ และการสอนแก้โจทย์คณิตศาสตร์ที่เน้นการคิดแบบอเนกนัย เป็นต้น ทิศนา แคมมณี (2556, หน้า 126)เสนอว่ากระบวนการเรียนรู้ที่ครูควรใช้ในการสอนวิชาคณิตศาสตร์คือ “กระบวนการคณิตศาสตร์” ซึ่งประกอบด้วย 2 วิธีการ ได้แก่ (1) การสอนทักษะการคิดคำนวณ โดยมีขั้นตอนย่อย คือ การสร้างความคิดรวบ ยอดของคำ นิยามศัพท์ การสอนกฎด้วยวิธีอุปนัย (คือ สอนจากตัวอย่างไปสู่

กฎเกณฑ์ใหม่) การฝึกการวินิจฉัย และการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง และ (2) การสอนทักษะแก้ปัญหาโจทย์ โดยมีขั้นตอนย่อย คือ การแปลโจทย์ เชิงภาษา การหาวิธีแก้โจทย์ โจทย์ การวางแผน การปฏิบัติตามขั้นตอน และการตรวจสอบคำถาม ซึ่งรูปแบบ และกระบวนการเรียนรู้เหล่านี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน โดยช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากที่จะเรียนรู้ และที่สำคัญช่วยให้ผู้เรียนมีความสุข สนุกในการเรียนรู้ และเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.10) ทักษะด้านจิตสาธารณะ (Public Mind Skills) ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะความก้าวหน้าทางด้าน เทคโนโลยี ซึ่งกระแสความเจริญอย่างรวดเร็วนี้จะส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคมไทย เช่น มีการแข่งขันกันสูง มีการให้คุณค่าของวัตถุสิ่งของมากกว่าความดีงาม มีการแก่งแย่งชิงดีกัน เอาเปรียบคนที่ด้อยกว่า มีความเห็นแก่ตัว และมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเองมากกว่าผลประโยชน์ของส่วนรวม ดังนั้น จึงเป็นไปได้ ว่าคนไทยมีแนวโน้มจะมีจิตสาธารณะต่ำลง ในอนาคตอันใกล้นี้ ประเทศไทยก็จะก้าวเข้าสู่ยุค 4.0 อย่างเต็มตัว ดังนั้น เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ในบริบทของการศึกษา ครูผู้สอนจึงควร สร้างจิตสาธารณะให้เกิดแก่ผู้เรียน เมื่อกล่าวถึงคำว่า “จิตสาธารณะ” มีผู้ให้ความหมายไว้มากมาย ซึ่งพอสรุป ใจความสำคัญได้ว่า จิตสาธารณะหมายถึง จิตสำนึกที่ดีในการตระหนักถึงหน้าที่ ความรับผิดชอบต่อสาธารณะ มากกว่าตนเอง นั่นคือการรู้จักการให้มากกว่าการรับ ยึดมั่นทั้งในด้านคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนร่วมมือในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในชุมชนหรือสังคม โดยไม่ขัดต่อกฎหมาย บุคคลที่มีจิตสาธารณะจะไม่นิ่งดูตาย อะไรที่เป็น ประโยชน์ต่อสาธารณะแม้เพียงเล็กน้อยก็จะทำ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถ้าสามารถปลูกฝังให้เด็กหรือเยาวชนได้ ก็จะเป็น ประโยชน์ต่อสังคม โดยเป็นการช่วยลดปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองและสังคม และจะช่วยทำให้สังคมเป็นสุขในเชิง ประจักษ์ได้

การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะเป็นหน้าที่ที่ครูผู้สอนทุกคนพึงตระหนักและต้องร่วมมือกัน ปลูกฝังให้เกิดแก่ผู้เรียน โดยการสอดแทรกไว้ในกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาที่ตนเองสอนแต่ละครั้ง หรืออาจจะ บูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ด้วยก็ได้ ครูผู้สอนควรให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับจิตสาธารณะโดย ผ่านการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง (Learning by doing) จากวิธีการที่หลากหลายอย่างต่อเนื่อง และค่อยเป็นค่อยไป อย่าเร่งรีบจนเกินไป ตัวอย่างกิจกรรมเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ เช่น ครูให้ผู้เรียนช่วยกันหา แนวทางในการแก้ปัญหาและรักษาสภาพแวดล้อม

ในชุมชนด้วยการไปทัศนศึกษาและลงมือปฏิบัติกิจกรรมใน สถานที่จริง หรือคร่อมอบหมายให้ผู้เรียนช่วยกันคิดโครงการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วม เป็นต้น นอกจากนี้ ผู้บริหารและครูผู้สอนควรประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ผู้เรียน อาจกล่าวได้ว่าจิตสาธารณะ เป็นสิ่งที่มี ความสำคัญ มีความจำเป็น อันจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมในทุกระดับ ถ้าหากบุคคลในระดับครอบครัวได้รับการ พัฒนาอย่างต่อเนื่องและเข้มแข็ง ดังนั้น การสร้างและปลูกฝังจิตสาธารณะต้องสร้างให้กับเด็กและเยาวชนโดยเริ่ม ทั้งจากที่บ้านและโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สถาบันการศึกษาขั้นพื้นฐานนับเป็นสถานที่สำคัญในการบ่มเพาะ เด็กหรือผู้เรียนให้เป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศในอนาคต เพราะ สถาบันการศึกษานอกจากมีหน้าที่อบรมสั่งสอนด้านวิชาการแก่ผู้เรียนแล้ว ควรจะต้องอบรมคุณธรรม จริยธรรม ด้านจิตสาธารณะ โดยการปลูกฝังให้ผู้เรียนรู้จักการเสียสละ การให้มากกว่าการรับ ซึ่งจะเป็นการเตรียมเข้าสู่การ พัฒนาจิตใจตนเองของผู้เรียนสู่จิตสำนึกสาธารณะต่อไปในอนาคต

3. บทสรุป

นโยบาย Thailand 4.0 คือโมเดลในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศที่มีเป้าหมายสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศไปสู่ความมั่งคั่ง มั่นคง และยั่งยืน โดยมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่เศรษฐกิจ ที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม (Value – Based Economy) เน้นภาคการผลิตไปสู่ภาคบริการมากขึ้นและประชากร มีรายได้สูง นั้นหมายความว่าประเทศไทยจะต้องมีการสร้างนวัตกรรมเป็นของตนเอง และมีการพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีคุณภาพสูง เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศ ซึ่งการที่จะพัฒนาบุคคลให้มีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถสอดคล้องกับนโยบายดังกล่าวได้ ดังนั้น การศึกษาจึงต้องเร่งดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ ให้กับผู้เรียน เพื่อก้าวเข้าสู่ “การศึกษา 4.0” อย่างเป็นรูปธรรมด้วยเช่นกัน กล่าวคือ ในการเรียนรู้ใด ๆ ก็ตาม ผู้เรียนจะต้องได้รับการสอนให้มี “ความรู้คู่คุณธรรมและมีทักษะในศตวรรษที่ 21” ได้แก่ ทักษะการคิดเชิงบริหาร ทักษะการใช้ Internet ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะความคิดสร้างสรรค์ ทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ทักษะด้านภาษาอังกฤษ ทักษะด้าน คณิตศาสตร์ และทักษะด้านจิตสาธารณะ นอกจากนี้

ครูผู้สอนควรนำแนวทางของ STEM Education, Active Learning และ Problem Based Learning มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจและรู้เท่าทัน โลกหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และในการจัดการเรียนรู้ทุก ๆ วิชาควรมีความทันสมัย มีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมและความถนัดของผู้เรียน ครูผู้สอนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือ ปฏิบัติในสถานการณ์จริง และรู้วิธีแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยบทบาทและหน้าที่ของครูผู้สอนในยุค Thailand 4.0 คือ เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ที่ทำหน้าที่หล่อหลอมให้ผู้เรียนเกิด “ทักษะ” ด้านต่าง ๆ และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการคิด สร้างสรรค์ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำองค์ความรู้ที่มีอยู่มาบูรณาการเชิงสร้างสรรค์ เพื่อสร้างผลผลิตหรือ นวัตกรรมต่าง ๆ ขึ้นมาได้ อันเป็นฐานในการพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต ซึ่งผู้เขียนเชื่อว่าภายในเวลาไม่กี่ปี ข้างหน้า ประเทศไทยจะต้องมีนวัตกรรมเป็นของตนเองและก้าวไปสู่ประเทศไทยยุค 4.0 อย่างเต็มตัว รวมทั้งเปลี่ยนแปลงจาก “ประเทศกำลังพัฒนา” ไปสู่ “ประเทศพัฒนาแล้ว” อย่างแน่นอน

ใบกิจกรรมที่ 1

คำชี้แจง ให้ผู้เข้ารับการพัฒนาแต่ละกลุ่มชมวีดิทัศน์ เรื่อง “การศึกษาไทยในยุค 4.0” และ “พัฒนาการศึกษาไทยในยุค 4.0 สู่ศตวรรษที่ 21” และร่วมกันระดมความคิดว่าครูไทยควรมีทักษะในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดนวัตกรรมในยุคไทยแลนด์ 4.0 ได้อย่างไรบ้าง

การศึกษาไทยในยุค ไทยแลนด์ 4.0

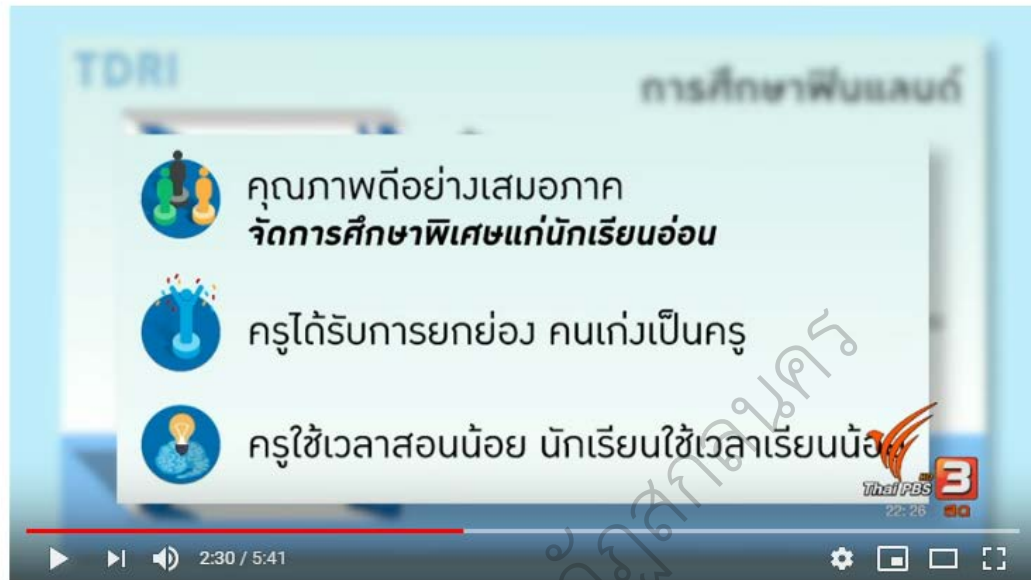

พัฒนาการศึกษาไทย 4.0 สู่ ศตวรรษที่ 21

ใบกิจกรรมที่ 2

คำชี้แจง ให้ผู้เข้ารับการพัฒนาแต่ละกลุ่มชมวิดีโอเรื่อง “ศตวรรษกำลังสอง: เรียนแบบ ฟินน์ ๆ ในฟินแลนด์” ร่วมกันวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างการจัดการเรียนการสอนของ

ประเทศไทยและประเทศฟินแลนด์และมีวิธีการสอนแบบใดที่ผู้เข้ารับการพัฒนามาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในห้องเรียนได้บ้าง อภิปรายพร้อมก็นำเสนอ

คิดยกกำลังสอง: เรียนแบบฟินน่า...ในฟินแลนด์

เอกสารอ้างอิง

- กนกอร สมปราชญ์. (2560). *ภาวะผู้นำและภาวะผู้นำการเรียนรู้สำหรับผู้บริหาร สถานศึกษา(พิมพ์ครั้งที่ 2)*. ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังพัฒนา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- คุรุสภา, สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ. (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542(แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ.2545)*. กรุงเทพฯ: พรึกหวานกราฟฟิค.
- เฉลิม พักอ่อน. (2552). *การออกแบบการจัดการเรียนรู้อิงมาตรฐาน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ดิเรก พรสีมา. (2559). *ครูไทย 4.0*. มติชน. เข้าถึงได้จาก <https://www.matichon.co.th/news/345042>.
- ถนอมพร เลหาจรัสแสง. (2557). *ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21*. เชียงใหม่ : สำนักบริการเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธราญา จิตรชญาวนิช. (2560). *การศึกษาและความเป็นครูไทย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์. (2560). *เรื่องการศึกษาไทย 4.0 ในบริบทการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน*. 28 สิงหาคม 2559. กรุงเทพฯ; โรงแรมเซ็นทาราคูณย์ ราชการและคอนเวนชันเซ็นเตอร์ แจ้งวัฒนะ.
- บุญเลี้ยง ทุมทอง. (2553). *การพัฒนาหลักสูตร*. กรุงเทพฯ : แอคทีฟ พรินท์.
- ปฎล นันทวงศ์ และ ไพโรจน์ ดั่งวิเศษ. (2543). *หลักสูตรและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. สงขลา : สถาบันราชภัฏสงขลา.
- ไพยม จันทร์น้อย. (2560). *การศึกษา 4.0*. เข้าถึงได้จาก <http://www.manager.co.th/QOL/viewnews.aspx?NewsID=9600000025195>
- ไพฑูรย์ ลินลารัตน์. (2560). *ไขคำตอบ โรงเรียน ครู อยู่อย่างไรในยุค 4.0*. เข้าถึงได้จาก <http://www.komchadluek.net/news/edu-health/259733>
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

- _____. (2556). การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสยาม
กัมมาจล.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2556). กระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษากรณีทัศนะต่อการศึกษา
ศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: ทิพยวิสุทธิ.
- _____. (2557). ภาวะผู้นำและทฤษฎีร่วมสมัย. กรุงเทพฯ: ทิพยวิสุทธิ.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2. (2560) รายงานผลการ
ดำเนินงานการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน O-NET. เชียงราย
- สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ
ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564). กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวง
ศึกษาธิการกระทรวงศึกษาธิการ.
- Bellanca, James and Brandt Ron. (2010). *21th Century Skills: Rethinking How
Students Learn*. USA. Solution Tree Press,(วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรืองและ
อชิป จิตตฤกษ์ แปล). กรุงเทพฯ : โอเพนเวิร์ลด์.
- Churches. (2008). *A. Bloom's Digital Taxonomy*. Retrieved from
[http://www.montgomeryschoolsmd.org/uploadedFiles/departments/techtaining/homepa
ge/BloomDigitalTaxonomy2001.pdf](http://www.montgomeryschoolsmd.org/uploadedFiles/departments/techtaining/homepage/BloomDigitalTaxonomy2001.pdf). September 9th, 2011.
- Dessler, Gary. (2002). *A Framework for human Resource Management*(2nd ed).
New Jersey: Prentice Hall.
- Fansher, H. (2011). *21st Century Learning Environments: Building a Better School*.
Canada: Springbank Community High School.
- Fisher, J. (2007). *Teacher Leadership And Oranizational change : A teacher
Leadership's Experience In A P-12 School*. Queensland Dissertation, Ed.d
University of Southem Queensland.
- Hitt, M. A., Hoskisson, R. E.,& Ireland, R. D. (2007). *Management of Strategy:*
Concept and Cases. Mason, OH: Thomson South-Western.

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

ตรวจรูปแบบและเอกสารประกอบการพัฒนา

1. ผศ.ดร.ไชยา ภาวะบุตร   คณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
2. รศ.ดร.ศิกานต์ เพียรธัญญกรณ์   อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
สกลนคร
3. ดร.สมพร หลิมเจริญ   ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัด
การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
สกลนคร เขต 1
4. ดร.เทพรังสรรค์ จันทะรังษี   ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญโรงเรียนอนุบาลสกลนคร
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1
5. ดร.ฤทัยทรัพย์ ดอกคำ   ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญโรงเรียนบ้านนาแก
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1
6. ดร.วรกัญญาพิไล แกะระหัน   ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษโรงเรียนบ้านโนนสังข์ศรี
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำเภอดงหลวง
7. ดร.เพชรปภาณี อินทรพาณิชย์ครูเชี่ยวชาญโรงเรียนอนุบาลสกลนคร
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1
8. นางประเสริฐ บรีโปร   ครูเชี่ยวชาญโรงเรียนอนุบาลนาแกผดุงราชกิจเจริญ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1
9. ดร.รัชฎาพร งามภูธร   ครูชำนาญการพิเศษโรงเรียนอนุบาลต่างอย
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัฒนา สุวรรณไตรย์

ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญพิศ ธรรมรัตน์

กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้

ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11

เอกสารประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้
ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา
เล่ม 3 ทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์

ผู้วิจัย

นายปิยณัฐ วงศ์เครือศร

นักศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

คำนำ

เอกสารประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 เป็นเอกสารที่จัดทำขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 โดยมุ่งพัฒนาด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะ และเจตคติ เพื่อให้ครูผู้สอนเกิดองค์ความรู้ในการพัฒนาภาวะผู้นำครูในยุคไทยแลนด์ 4.0 และสร้างความตระหนักในบทบาทหน้าที่และภาระงานด้านการสอนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างแท้จริง ผู้วิจัยได้จัดทำเอกสารประกอบการพัฒนาทั้งหมด จำนวน 7 เล่ม ประกอบด้วย

เล่ม 1 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนสู่ไทยแลนด์ 4.0

เล่ม 2 การจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างนวัตกรรมในยุคไทยแลนด์ 4.0

เล่ม 3 ทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์

เล่ม 4 คุณธรรม จริยธรรม

เล่ม 5 การพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพ

เล่ม 6 การทำงานเป็นทีม

เล่ม 7 ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ประธานและคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้เชี่ยวชาญ คณะครู และบุคลากรทางการศึกษาที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานหวังเป็นอย่างยิ่งว่า เอกสารประกอบการพัฒนานี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ศึกษาและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

นายปิยณัฐ วงศ์เครือศรี

นักศึกษาระดับคุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
วัตถุประสงค์	1
เนื้อหา	1
ขั้นตอนการดำเนินงาน	1
สื่อและแหล่งการเรียนรู้	2
การวัดและประเมินผล	2
การคิดเชิงสร้างสรรค์	2
ความหมายและความสำคัญ	3
องค์ประกอบของการคิดเชิงสร้างสรรค์	3
การส่งเสริมการคิดเชิงสร้างสรรค์	3
บทสรุป	6
กรณีศึกษา	7
ใบกิจกรรมที่ 1	15
ใบกิจกรรมที่ 2	16
เอกสารอ้างอิง	17
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจรูปแบบและเอกสารประกอบการพัฒนา	19
รายชื่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	20

เล่มที่ 3

การคิดเชิงสร้างสรรค์

ระยะเวลา 1 ชั่วโมง 30 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการ มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการคิดเชิงสร้างสรรค์
2. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการ สามารถวิเคราะห์ แนวคิด หลักการ ไปใช้ในการคิดเชิงสร้างสรรค์
3. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการเกิดความตระหนัก และเห็นความสำคัญของการคิดเชิงสร้างสรรค์

เนื้อหา

1. ความหมายและความสำคัญ
2. องค์ประกอบของการคิดเชิงสร้างสรรค์
3. การส่งเสริมการคิดเชิงสร้างสรรค์

ขั้นตอนการดำเนินงานกิจกรรม

1. วิทยากรอธิบายขั้นตอน/วิธีการศึกษาเอกสารประกอบการพัฒนาแก่ผู้เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการ แล้วแบ่งกลุ่ม ๆ ละเท่า ๆ กัน ร่วมสนทนา อภิปราย วิเคราะห์ ตามเนื้อหาที่กำหนดให้
2. ผู้เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการแต่ละกลุ่มสนทนา และสรุปประเด็นสำคัญ นำเสนอโดยการเขียนแผนภาพความคิด (Mind Mapping) อภิปรายและสรุปประเด็นของการคิดเชิงสร้างสรรค์

3. ตัวแทนกลุ่มออกมานำเสนอผลงาน อภิปราย และสนทนา ชักถาม สรุป ความสำคัญของการคิดเชิงสร้างสรรค์
4. วิทยากรบรรยายสรุป แนวคิด หลักการ ของการคิดเชิงสร้างสรรค์
5. ผู้เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการร่วมกันสรุปแนวคิด หลักการ การคิดเชิงสร้างสรรค์ และนำไปประยุกต์ใช้ในการปรับพฤติกรรมภาวะผู้นำครู

สื่อ/แหล่งเรียนรู้

1. เอกสารประกอบการพัฒนา เล่มที่ 3 การคิดเชิงสร้างสรรค์
2. กระดาษชาร์ตเทา-ขาว
3. ปากกาสีเมจิก

การวัดและประเมินผล

1. ประเมินการปฏิบัติกิจกรรม
2. ประเมินความสนใจ ตั้งใจในการร่วมกิจกรรม
3. ประเมินผลการปฏิบัติงานการการคิดเชิงสร้างสรรค์

การคิดเชิงสร้างสรรค์

1. ความหมายและความสำคัญ

ความคิดเชิงสร้างสรรค์ หมายถึง การคิดสิ่งใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิมและก่อให้เกิดประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม องค์ประกอบของความคิดเชิงสร้างสรรค์นั้นจะต้องเป็นสิ่งใหม่ ใช้การได้ และมีความเหมาะสม ความคิดสร้างสรรค์นั้นสามารถเกิดขึ้นได้ 2 รูปแบบ คือ เริ่มจากจินตนาการแล้วย้อนกลับไปสู่สภาพความเป็นจริง เช่น หากเรามีจินตนาการเราสามารถสร้างสรรค์จินตนาการให้ประสบความสำเร็จได้ และเริ่มจากความรู้อันแล้วคิดต่อยอดไปสู่สิ่งใหม่ ความคิดสร้างสรรค์ในลักษณะนี้สามารถต่อยอดนำไปสู่สิ่งใหม่ ๆ ได้

ความหมายของการคิดเชิงสร้างสรรค์

การคิดเชิงสร้างสรรค์ หมายถึง การขยายขอบเขตความคิดออกไปจากกรอบความคิดที่มีอยู่ สู่ความคิดใหม่ ๆ ที่ไม่เคยมีมาก่อน เพื่อค้นหาคำตอบที่ดีที่สุดให้กับปัญหาที่เกิดขึ้น

ลำดับขั้นของการคิดเชิงสร้างสรรค์ กำหนดเป้าหมายของการคิด แสวงหาแนวคิดใหม่ การประเมินและคัดเลือกแนวคิด เช่น เรามี 3 วันในการเตรียมตัวสอบเพื่อให้ได้ A เราต้องกำหนดเป้าหมาย จากนั้นแสวงหาแนวคิด เช่น อ่านหนังสือให้มาก ให้เพื่อนติว จากนั้นเลือกแนวคิด

องค์ประกอบที่ช่วยเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ มีองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้ ทักษะและบุคลิกลักษณะที่ดี มีความสามารถด้านสติปัญญา มีความรู้ มีรูปแบบการคิดที่ดี มีแรงจูงใจในกระบวนการคิดเชิงสร้างสรรค์ นอกจากนี้สภาพแวดล้อมต้องเอื้ออำนวยต่อการคิดเชิงสร้างสรรค์ด้วย

ความสำคัญของการคิดเชิงสร้างสรรค์

1. ความคิดเชิงสร้างสรรค์ ช่วยให้เราแก้ไขปัญหาได้ลงตัวกับปัญหา
2. ความคิดเชิงสร้างสรรค์ก่อให้เกิดนวัตกรรมที่ไม่หยุดยั้ง
3. ความคิดเชิงสร้างสรรค์ช่วยให้เราได้สิ่งที่ ดีกว่า แทนการจมอยู่กับสิ่งเดิม ๆ
4. ความคิดเชิงสร้างสรรค์เป็นองค์ประกอบสำคัญของความฉลาด

2. องค์ประกอบของการคิดเชิงสร้างสรรค์

องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์นี้ได้รับอิทธิพลมาจากทฤษฎีโครงสร้างทางสติปัญญาของกิลฟอร์ด (Guilford, 1967, p. 62) ซึ่งเชื่อว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถทางสมองที่คิดได้อย่างซับซ้อน กว้างไกล หลายทิศทาง หรือที่เรียกว่า คิดอเนกนัย (Divergent thinking) ซึ่งประกอบด้วย ความคิดริเริ่ม (Originality) ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) ความคิดละเอียดลออ (Elaboration) Guilford (1967, pp. 145-151) ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ไว้ดังนี้

1. ความคิดริเริ่ม (Originality) หมายถึง ความคิดแปลกใหม่ไม่ซ้ำกันกับความคิดของคนอื่น และแตกต่างจากความคิดธรรมดา ความคิดริเริ่มอาจเกิดจากการคิดจากเดิมที่มีอยู่แล้วให้แปลกแตกต่างจากที่เคยเห็น หรือสามารถพลิกแพลงให้กลายเป็นสิ่งที่ไม่เคยคาดคิด ความคิดริเริ่มอาจเป็นการนำเอาความคิดเก่ามาปรุงแต่งผสมผสานจนเกิดเป็นของใหม่ ความคิดริเริ่มมีหลายระดับซึ่งอาจเป็นความคิดครั้งแรกที่เกิดขึ้นโดยไม่มีใครสอนแม้ความคิดนั้นจะมีผู้อื่นคิดไว้ก่อนแล้วก็ตาม

2. ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) หมายถึง ปริมาณความคิดที่ไม่ซ้ำกันในเรื่องเดียวกัน โดยแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

2.1 ความคล่องแคล่วทางด้านถ้อยคำ (Word Fluency) เป็นความสามารถในการใช้ถ้อยคำอย่างคล่องแคล่ว

2.2 ความคิดคล่องแคล่วทางการโยงสัมพันธ์ (Associational Fluency) เป็นความสามารถที่จะคิดหาถ้อยคำที่เหมือนกันได้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ภายในเวลาที่กำหนด

2.3 ความคล่องแคล่วทางการแสดงออก (Expression Fluency) เป็นความสามารถในการใช้วลีหรือประโยค กล่าวคือ สามารถที่จะนำคำมาเรียงกันอย่างรวดเร็วเพื่อให้ได้ประโยคที่ต้องการ

2.4 ความคล่องแคล่วในการคิด (Ideational Fluency) เป็นความสามารถที่จะคิดค้นสิ่งที่ต้องการภายในเวลาที่กำหนด เช่น ใช้คิดหาประโยชน์ของก้อนอิฐให้ได้มากที่สุดภายในเวลาที่กำหนดซึ่งอาจเป็น 5 นาที หรือ 10 นาที

3. ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) หมายถึง ประเภทหรือแบบของการคิดแบ่งออกเป็น

3.1 ความคิดยืดหยุ่นที่เกิดขึ้นทันที (Spontaneous Flexibility) เป็นความสามารถที่จะพยายามคิดได้หลายทางอย่างอิสระ ตัวอย่างของคนที่มีความคิดยืดหยุ่นในด้านนี้จะคิดได้ว่าประโยชน์ของหนังสือพิมพ์มีอะไรบ้าง ความคิดของผู้ที่ยืดหยุ่นสามารถจัดกลุ่มได้หลายทิศทางหรือหลายด้าน เช่น เพื่อรู้ข่าวสาร เพื่อโฆษณาสินค้า เพื่อธุรกิจ ฯลฯ ในขณะที่คนที่ไม่มีความคิดสร้างสรรค์จะคิดได้เพียงทิศทางเดียว คือ เพื่อรู้ข่าวสารเท่านั้น

3.2 ความคิดยืดหยุ่นทางการดัดแปลง (Adaptive Flexibility)

หมายถึง ความสามารถในการดัดแปลงความรู้ หรือประสบการณ์ให้เกิดประโยชน์หลาย ๆ ด้าน ซึ่งมีประโยชน์ต่อการแก้ปัญหา ผู้ที่มีความยืดหยุ่นจะคิดดัดแปลงได้ไม่ซ้ำกัน

4. ความคิดละเอียดละออ (Elaboration) หมายถึง ความคิดในรายละเอียด เป็นขั้นตอน สามารถอธิบายให้เห็นภาพชัดเจน หรือเป็นแผนงานที่สมบูรณ์ขึ้น ความคิดละเอียดละออจัดเป็นรายละเอียดที่นำมาตกแต่ง ขยายความคิดครั้งแรกให้สมบูรณ์ขึ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นการคิดนอกเนกนัย ที่ประกอบด้วยความคิดริเริ่ม ความคล่องแคล่วในการคิด ความยืดหยุ่นในการคิด และความคิดละเอียดลออ

สำหรับองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์มีส่วนสำคัญ เช่นเดียวกับความคิดสร้างสรรค์ทั่วไป

การส่งเสริมการคิดเชิงสร้างสรรค์

ในสมัยก่อนเราเชื่อกันว่าความคิดสร้างสรรค์นั้นเป็นพรสวรรค์ที่ติดตัวคนบางคนมาตั้งแต่เกิด แต่พอมาถึงปัจจุบันที่เป็นยุคแห่งวิทยาการทำให้ความเชื่อดังเดิมที่มีเคยมีมาปรับเปลี่ยนไป เพราะนักจิตวิทยาส่วนใหญ่เห็นพ้องต้องกันว่าความคิดสร้างสรรค์นั้นเป็น

ความสามารถที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ทุกคนตั้งแต่เกิด เพียงแต่มีการแสดงออกหรือมีพัฒนาการมากน้อยต่างกันไป และยังสามารถพัฒนาเพิ่มให้มีมากขึ้นด้วยการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ

การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์นั้นอาจทำได้ทั้งทางตรงโดยการสอนและฝึกอบรม และทางอ้อมก็สามารถทำได้ด้วยการจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมความเป็นอิสระในการเรียนรู้ อย่างเช่น

การส่งเสริมให้ใช้จินตนาการตนเอง

ส่งเสริมและกระตุ้นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

ยอมรับความสามารถและคุณค่าของคนอย่างไม่มีเงื่อนไข

แสดงให้เห็นว่าความคิดของทุกคนมีคุณค่า และนำไปใช้ประโยชน์ได้

ให้ความเข้าใจ เห็นใจและความรู้สึกของคนอื่น

อย่าพยายามกำหนดให้ทุกคนคิดเหมือนกัน ทำเหมือนกัน

ควรสนับสนุนผู้คิดค้นผลงานแปลกใหม่ได้มีโอกาสนำเสนอ

ระลึกเสมอว่าการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ต้องค่อยเป็นค่อยไปและใช้

เวลา

การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์นั้นมีเทคนิคที่ใช้กันอยู่หลายวิธีการด้วยกันอัน
ได้แก่

1. การระดมสมอง (Brainstorming) เป็นเทคนิคเพื่อรวบรวมทางเลือกและ
การแก้ปัญหา โดยให้โอกาสในการคิดอย่างอิสระที่สุดและไม่มีการวิพากษ์วิจารณ์ใด ๆ
ระหว่างการคิด เพราะการวิพากษ์วิจารณ์จะเป็นการขัดขวางความคิดสร้างสรรค์
2. การปลุกฝังความกล้าที่จะทำสิ่งสร้างสรรค์ เป็นเทคนิคที่ใช้การตั้งคำถาม
ง่ายๆเพื่อให้คิดโดยจัดให้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น เมื่อฝึกฝนมากเข้าก็
จะช่วยในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้มีมากขึ้น
3. การสร้างความคิดใหม่ เป็นอีกเทคนิคหนึ่งที่ใช้การแจกแจงวิธีการใน
การแก้ปัญหาใดปัญหาหนึ่งมาให้ได้ 10 วิธีการ จากนั้นก็แบ่ง 10 วิธีการที่ได้ออกเป็น
วิธีการย่อย ๆ ลงไปอีก เพื่อให้ได้ทางเลือกหรือคำตอบที่ดีที่สุด
4. การตรวจสอบความคิด เป็นเทคนิคที่ใช้การค้นหาความคิดหรือแนวทางที่
ใช้ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ โดยการตรวจสอบความคิดของผู้ที่เคยทำไว้แล้ว

บทสรุป

สรุปการคิดเชิงสร้างสรรค์ คือ ความคิดที่แปลกใหม่ แหวกแนว นอกกรอบ
ออกไป จากความคิดเดิม ๆ ในบางครั้งเป็นความคิดที่บูรณาการจากสิ่งเดิม ๆ ที่มีอยู่แล้ว
นำไปสู่สิ่งที่แปลกใหม่ หรือเป็นความคิดใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อน โดยอาศัยการได้รับโอกาส
ความท้าทาย และความเป็นไปได้ ซึ่งเป็นหัวใจที่จะนำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งมี
องค์ประกอบดังต่อไปนี้ ความคิดริเริ่ม (Originality) ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency)
ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) ความคิดละเอียดละออ (Elaboration)

กรณีศึกษา : ความคิดสร้างสรรค์และการจัดการเรียนรู้ ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

สมาน อัครภูมิ

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

เมื่อกล่าวถึงความคิดสร้างสรรค์ บ่อยครั้งเราจะโยงความคิดของเราไปยังเรื่อง “ศิลปะ” หรือไม่ก็ “สิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ และที่น่าตกใจที่สุดคือ คนส่วนใหญ่มอบหน้าที่ “การคิดสร้างสรรค์ให้กับคนบางคนหรือ บางกลุ่มเท่านั้น แทนที่จะเป็นสิ่งที่ทุกคนทำได้ และสิ่งที่ธรรมดาทั่วไป ใคร ๆ ก็คิดและทำได้” ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาไทยที่ผ่านมา ทั้งในช่วงการประเมินในรอบที่ 2 (ปี พ.ศ. 2549-2553) และรอบที่ 3 (ปี พ.ศ. 2554-2459) ซึ่งกำลังดำเนินการอยู่ในบางส่วนในปัจจุบัน ขณะที่เขียนบทความนี้พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ตก “มาตรฐาน หรือ ตัวบ่งชี้ที่ 4 คือ การคิดสร้างสรรค์” และผลการจัดสอบวัดไอคิวของเด็กไทย พบว่า ยิ่งอายุมากขึ้น และเรียนสูงมากขึ้นไอคิวยิ่งต่ำลง จนผู้เขียนเคยพูดล้อเล่นด้วยความเจ็บปวดในหัวใจ ในฐานะนักการศึกษาคนหนึ่งของไทยว่า “ผมไม่กลัววัดไอคิว เนื่องจากตัวเองจบปริญญาเอก” ซึ่งสะท้อนข้อบกพร่องของปราชญ์ชาวบ้านคือท่านครูบาสุทธินันท์ที่กล่าวว่า “ความโง่ไม่มีขาย อยากรู้ได้ให้เข้าโรงเรียน” (ธีระ รุญเจริญ 2550) และอาจจะสรุปโยงต่อยอดได้ว่า “ถ้าอยากโง่มากให้เรียนถึงปริญญาเอก” ครั้นจริง ๆ แล้วปรากฏการณ์ที่กล่าวมาข้างต้น อาจจะเป็นจริงในบางกรณี บางประเทศ และรวมทั้ง ประเทศไทยด้วย ทั้งนี้อาจจะเกิดมาจากความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับความฉลาด การคิดสร้างสรรค์ และ การจัดการศึกษาที่ไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ของบุคคล และไม่ส่งเสริมต่อการพัฒนาศักยภาพของสมองก็เป็นได้ ผู้เขียนสนใจและใฝ่รู้เรื่องนี้มาเกือบสามสิบกว่าปี สมัยที่เป็นศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษาและเคยได้เข้ารับ การอบรมเป็นวิทยากรบริการ หรือ Facilitators กับ Elliott-Kemp ในปี พ.ศ. 2526 และหนึ่งในเรื่องที่ได้รับ การอบรมก็คือ เรื่องความคิดสร้างสรรค์และวงจรการเรียนรู้แบบ ประสบการณ์เป็นฐาน ซึ่งประสบการณ์ที่เกิดขึ้น ระหว่างการอบรมครั้งนั้นทำให้ผู้เขียนได้

ย้อนกลับไปคิดถึงประสบการณ์การศึกษาที่เกิดก่อนและหลังการเป็นนักเรียนแลกเปลี่ยน เอ.เอฟ.เอส.ที่ผู้เขียนได้มีโอกาสได้ไปเรียนอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาของประเทศ สหรัฐอเมริกา เป็นหนึ่งปีการศึกษานั้น เปลี่ยนวิถีชีวิตและวิถีคิดของผู้เขียนทั้งชีวิต ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ทุกครั้งที่คิด พูด หรือเขียนเกี่ยวกับเรื่องความคิดสร้างสรรค์ และการจัดการศึกษาก็อดคิดไม่ได้ว่า ความฉลาดและการเรียนรู้เป็นคุณสมบัติที่ธรรมชาติให้มากับมนุษย์ทุกคน ไม่ว่าจะเกิดเป็นคนชาติไหน และเผ่าพันธุ์อะไร ซึ่งอาจจะมิต้นทุนทางปัญญาแตกต่างกันเป็นธรรมดา แต่ทุกคนมีโอกาสจะเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพได้ไม่แตกต่างกัน ถ้าได้รับการศึกษาที่ดี มีสังคมประภคที่เอื้อ และให้เวลาในการเรียนรู้เพียงพอ ประเด็นเหล่านี้คือสิ่งที่อยากจะทบทวนและนำมาเสนอไว้ในบทความนี้

2. เนื้อหา

แนวทางการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

สมองเป็นอวัยวะสำคัญของกระบวนการคิดทุกชนิด ดังนั้น ถ้าเราจะเข้าใจแนวทางการพัฒนา ความคิดสร้างสรรค์ ก็คงหนีไม่พ้นที่ต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับสมอง และวิธีการเรียนรู้ของสมอง ซึ่งมีหลายทฤษฎี อธิบายเกี่ยวกับเรื่องนี้

สมัยที่ผู้เขียนเข้ารับการอบรมกับ Elliott Kemp (1983) เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์นั้น วิทยากร ได้อธิบายว่าสมองของคนเราที่เกี่ยวข้องกับการคิดมี 2 ส่วนใหญ่ ๆ คือ สมองซีกซ้าย และซีกขวา โดยสมองซีกซ้าย เก่งในเรื่องตรรกะ และการคิดเชิงเหตุเชิงผล ส่วนสมองซีกขวาก็เก่งเรื่องความคิดสร้างสรรค์ ถ้าต้องการฝึกสมอง ซีกซ้าย ให้ขยับอวัยวะซีกขวา และตรงกันข้ามถ้าต้องการฝึกสมองซีกขวา ให้ขยับสมองซีกซ้าย ส่วนจะจริง หรือเท็จแค่ไหนก็ไม่รู้ แต่ที่น่าสนใจและยังได้นำใช้มาจนถึงปัจจุบันคือ การพัฒนาสมองซีกไหนไม่สำคัญเท่ากับ การฝึกให้สมองทั้งสองข้างทำงานร่วมกัน โดยเฉพาะความคิดสร้างสรรค์นั้นมักจะเกิดขึ้นตอนที่เราปล่อยวาง และฝึกคิดแบบสบายอารมณ์ จุดปลดปล่อยพลังสร้างสรรค์ของคนแต่ละคนไม่เหมือนกัน บางคนคิดได้ตอนอาบน้ำ บางคนคิดได้ตอนเคลิ้มจะหลับ บางคนคิดได้ตอนว่ายน้ำ เป็นต้น ประเด็นสำคัญคือ เมื่อคิดได้แล้วต้องรีบให้ สมองซีกซ้ายทำงาน คือ รีบจด หรือบันทึกโดยวิธีใดวิธีหนึ่ง เช่น พกกระดาษจดบันทึกไว้บันทึกตลอดเวลา หรือไม่ ก็มีเครื่องบันทึกเสียงติดตัวไว้ใช้งานเมื่อคิดออก ปัญหาของผู้เขียนคือ ชอบคิดอะไรดี ๆ ได้ตอนอาบน้ำ จึงยาก ต่อการจดบันทึกครับ

นักวิชาการด้านสมองยุคใหม่เห็นว่าแนวคิดเรื่องสมองสองซีก (ขวาและซ้าย) ดังกล่าวมาข้างต้น ไม่สามารถอธิบายการเรียนรู้ของสมองได้ทุกกรณี (Jensen, 2008) แต่ผู้เขียนก็ยังใช้ประโยชน์ของสมองซีกซ้าย และซีกขวาที่กล่าวมาข้างต้นในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของตนเอง และการนำใช้ความคิดสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้น ระหว่างการฝึกการคิดสร้างสรรค์โดยการใช้พฤติกรรมของสมองด้านซ้ายโดยการพิจารณาแนวคิดที่ได้ด้วยตรรกะ และการจัดบันทึกดังกล่าวมาแล้ว

แนวคิดเกี่ยวกับสมองที่น่าสนใจอีกแนวคิดหนึ่งคือคำบรรยายและหนังสือของ คุณหนูดี วนิษา เรช) ที่กล่าวว่าสมองเล็ก หรือใหญ่ หยักมาก หรือหยักน้อย ต่างก็เริ่มต้นด้วย 1 แสนล้านเซลล์เหมือนกัน และไม่ทำให้ คนฉลาดมากหรือน้อยต่างกัน ความแตกต่างที่ทำให้คนฉลาดหรือไม่อยู่ที่การฝึกการใช้สมองเพื่อให้เกิดไอเดียความคิด เชื่อมระหว่างเซลล์สมอง โยเชื่อมมากเท่าใดยิ่งเพิ่มความฉลาดมากเท่านั้น ซึ่งน่าจะเป็นคำอธิบายได้ดีกับข้อมูลที่ว่า ทำไมนักเรียนไทยส่วนใหญ่จึงคิดสร้างสรรค์ไม่เป็น เพราะการเรียนการสอนในสถานศึกษาไทยเน้นการท่องจำ และบริบทสังคมไทยมีลักษณะของการครอบงำจากครู ผู้ใหญ่และผู้มีอำนาจจนทำให้นักเรียนขาดที่จะคิดที่แตกต่าง ทั้งจากกลุ่มและผู้มีอิทธิพลต่อชีวิตของเขา และเป็นคำอธิบายว่ายิ่งเรียน โอเคยิ่งต่ำลงด้วยเช่นกัน

แนวคิดสองเรื่องสุดท้ายที่จะนำมากล่าวถึงคือรูปแบบกระบวนการสารสนเทศ (The Information Processing Model) ของ Robert Stahl และระดับเชาวน์ปัญญา (The Cognitive Domain Taxonomy) ของ Bloom (อ้างถึงใน Sousa 2006) ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

รูปแบบกระบวนการสารสนเทศ (The Information Processing Model) มีวัตถุประสงค์เชิญชวนให้นักวิชาการและครูได้เห็นว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นได้อย่างไร โดยมีหลักคิดว่ากระบวนการเรียนรู้ของบุคคลซึ่งอธิบายได้ โดยกระบวนการสารสนเทศเริ่มต้นจากการรับรู้ของบุคคลโดยผ่านการมองเห็น (Sight) การฟัง (Hearing) การสัมผัส (Touch) การได้กลิ่น (Smell) และการลิ้มรส (Taste) ผ่านสัมผัสทั้งห้า ถ้าสัมผัสแล้วไม่ใส่ใจ หรือไม่สำคัญก็จะผ่านไป เสมือนไม่เคยรับรู้ แต่ถ้าใส่ใจก็จะเกิดความจำระยะสั้น (Immediate Memory) และเช่นเดียวกัน ถ้าไม่ใส่ใจหรือ เห็นว่าไม่สำคัญก็จะผ่านไป หรือลืมไป แต่ถ้าสำคัญและใส่ใจอยู่ก็จะนำไปสู่ความจำที่นำไปใช้ประโยชน์ได้ นำไปสู่การจัดเก็บ ทบทวน และย้อนเก็บหลายรอบ จนนำไปสู่ความจำระยะยาว (Long-Term Storage) และพัฒนาไปสู่ ตัวตนของผู้เรียนนั้น ๆ หรือที่ผู้เขียนเรียกว่า “ผลึกความคิด” ในเรื่องนั้น ๆ และหลายกลุ่มเรื่อง และโดยรวม แล้วก็นำไปสู่ลักษณะเฉพาะของบุคคลนั้น

ที่ผู้เขียนนำเรื่องนี้มาเสนอเพราะเห็นว่าความคิดสร้างสรรค์ แม้จะตั้งอยู่บนฐานของการคิดนอกกรอบ แต่ยังคงกรอบที่ยึดโยงกับฐานอย่างใดอย่างหนึ่ง ไม่ใช่หลุดโลกโดยไม่มีที่มาที่ไป ดังนั้นข้อมูล สารสนเทศ และความรู้ยังเป็นสิ่งจำเป็นของการคิดในทุกมิติ เพราะการคิดเป็นกระบวนการในการพิจารณาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จากข้อมูล ข้อมูลสารสนเทศหรือความรู้เพื่อประกอบการพิจารณาที่แตกต่างกับคนอื่น หรือคนอื่นคิดไม่ถึงก็เริ่มเป็นการคิด สร้างสรรค์มากขึ้น ยิ่งคิดต่างจากที่เคยคิด หรือต่างจากคนอื่นได้มากเท่าใด ยิ่งนอกกรอบมากขึ้น และยิ่งสร้างสรรค์ มากเท่านั้น นั่นเอง

สำหรับระดับเชาวน์ปัญญาของ Bloom ล่าสุดนั้น Bloom จัดลำดับเชาวน์ปัญญาของคนๆ หนึ่งที่เริ่มจาก ความสามารถในการจำ (Remember) ความสามารถในการเข้าใจ (Understand) ความสามารถในการประยุกต์ใช้ (Apply) ความสามารถในการวิเคราะห์ (Analyze) ความสามารถในการประเมิน (Evaluate) และความสามารถในการสร้างสรรค์ (Create) ลำดับฐานทักษะเชาวน์ปัญญาของ Bloom ซึ่งให้เห็นว่าการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์นั้น ก็เริ่มต้นมาจากความรู้ความจำ ความเข้าใจ ไปสู่การประยุกต์ใช้ การสังเคราะห์ การประเมิน และการสร้างสรรค์ ส่วนจะทำแบบไหน และอย่างไรนั้นเป็นเรื่องของกระบวนการและวิธีการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งมี หลายแนวคิดดังจะได้นำมาเสนอในตอนต่อไป

จากแนวคิดที่นำเสนอไปข้างต้นพอสรุปได้ว่า ความคิดสร้างสรรค์ แม้จะเป็นผลผลิตสำคัญของสมอง ชีกขวา ตามความเข้าใจของนักวิชาการยุคต้น ๆ แต่ถ้าจะใช้ประโยชน์จากการคิดสร้างสรรค์ ต้องฝึกสมองทั้งสองซีก ให้ทำงานร่วมกัน การฝึกสมอง ชีกขวา ต้องฝึกใช้อวัยวะซีกซ้าย และถ้าจะฝึกสมองซีกซ้าย ต้องฝึกใช้อวัยวะซีกขวา แปลว่า ถ้าต้องการฝึกสมองทั้งสองซีก ต้องฝึกใช้อวัยวะทั้งสองซีกอย่างสม่ำเสมอ และฝึกสลับการใช้สมองสองซีก ไปมาให้ชำนาญ คิดสร้างสรรค์ได้ต้องริบจาดและใช้สมองอีกซีกในการคิดวิเคราะห์เพื่อนำมาใช้แนวคิดสร้างสรรค์ที่ได้

ความคิดของมนุษย์ตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อมูล มนุษย์คิดโดยปราศจากข้อมูลไม่ได้ ดังนั้น การฝึก ความไวต่อประสาทสัมผัสและการรับรู้เป็นองค์ประกอบพื้นฐานในการคิด ดังจะเห็นได้ว่านักคิดและ นักวิทยาศาสตร์ที่ยิ่งใหญ่มักจะเป็นนักสังเกตที่ดี และเห็นสิ่งที่คนอื่นไม่เห็น บนความเข้าใจ องค์รวมของสรรพสิ่ง

ประเด็นสุดท้ายคือลำดับฐานการคิดเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาการคิด และความคิดสร้างสรรค์ ดังที่ Bloom เสนอแนะเอาไว้ การเข้าใจวิธีคิดในแต่ละระดับ

ฝึกฝนการคิดในแต่ละฐาน และเลื่อนระดับการคิด สลับขึ้นและลงระหว่างระดับของการคิด ในแต่ละฐานจนเชี่ยวชาญจะเป็นวิธีการและเป็นเส้นทางในการพัฒนา การคิดโดยทั่วไปและการคิดสร้างสรรค์ของเราได้เป็นอย่างดีไรสารสนเทศ และความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่คิด ดังนั้น คุณภาพการคิดและผลผลิตของการคิด แตกต่างกันที่มีข้อมูล สารสนเทศ หรือความรู้ที่มีและใช้ในการพิจารณาเรื่องนั้น ๆ ใครก็ตามที่คิดได้ดีกว่า บนฐานข้อมูล สารสนเทศ และความรู้เดียวกัน คือ ผู้ที่มีความสามารถในการคิดที่ดีกว่า และใครก็ตามที่คิดได้ถึง

การจัดการเรียนการสอนกับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

แม้ว่าผู้เขียนจะเชื่อว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่พัฒนาได้ แต่ไม่แน่ใจว่าจะสอนกันได้หรือไม่ เพราะความคิดสร้างสรรค์เกิดขึ้นในตัวตนของผู้เรียนเป็นหลัก ส่วนการสอนเป็นเพียงการชี้ช่องทางสู่เป้าหมายคือ การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์เท่านั้น แต่การใช้กระบวนการจัดการเรียนการสอน ซึ่งหมายถึงการจัดการกิจกรรม การเรียนรู้โดยความร่วมมือกันระหว่างผู้สอนและผู้เรียนน่าจะนำไปสู่โอกาสในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ได้มากขึ้น แต่การบ่มเพาะความคิดสร้างสรรค์นั้นเป็นเรื่องละเอียดอ่อน กิจกรรมการเรียนการสอนเป็นเพียง การเพาะเมล็ดกล้าความคิดสร้างสรรค์เท่านั้น แต่บริบทและสังคมประกิต ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมในการเจริญงอกงาม ของการคิดสร้างสรรค์ด้วย ดังนั้น ความสำเร็จของการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้กับเด็กและเยาวชนของไทยนั้น ต้องให้ความสำคัญทั้งกระบวนการสร้าง และการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเจริญงอกงามของการคิด สร้างสรรค์ด้วย

ก่อนที่จะกล่าวถึงแนวการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์นั้น ขอทบทวน แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ดังนี้คือ แนวคิดแรกคือกระบวนการการพัฒนาความคิด สร้างสรรค์ในทัศนะของ คีรีวรรณ เสรีรัตน์ ปริญญา ลักษิตานนท์ และสมชาย หิรัญกิตติ (2538) กล่าวถึงขั้นตอน ในการกำหนดความคิดสร้างสรรค์ไว้ 4 ขั้นตอนคือ ขั้นเตรียมการ ขั้นใช้ความคิด ขั้นเข้าใจที่ลึกซึ้ง และพิสูจน์ว่าเป็นจริง (Creative Process)

O'Sullivan (2010) กล่าวถึงกระบวนการความคิดสร้างสรรค์ไว้ว่าความคิดสร้างสรรค์ไม่ได้เกิดขึ้น ด้วยตัวมันเอง แต่มีรากฐานมาจากความคิดที่มีอยู่แล้ว เช่น สี รูปร่าง แสง และเงา เป็นต้น ความรู้พื้นฐานเหล่านี้ นำไปสู่การสร้างสรรคภาพศิลปะที่สร้างสรรค์ เสกเช่นเดียวกันกับระดับเสียง จังหวะ ช่วงทำนอง และอะไร ประมาณนี้เป็น

ฐานคิดในการสร้างสรรค์บทเพลงอัจฉริยะ สิ่งใหม่ที่ผลิตขึ้นไม่ได้แปลว่าดีหรือไม่ดี และใช้ได้หรือ ใช้ไม่ได้ด้วยตัวมันเอง แต่ความคิดสร้างสรรค์ตัดสินกันด้วยคุณค่า ถ้าสิ่งใดไม่มีคุณค่าสิ่งนั้นก็ไม่ได้แค่มืออยู่ แต่ไม่ใช่สิ่งสร้างสรรค์ สิ่งที่จะเรียกได้ว่าเป็นความคิดสร้างสรรค์ต้องประกอบด้วยสิ่งที่คิดหรือสร้างขึ้นนั้นเป็น สิ่งใหม่ (New) และมีประโยชน์ (Useful)

O'Sullivan กล่าวถึงสิ่งที่เป็นพื้นฐานของความคิดสร้างสรรค์ไว้ 6 อย่าง ดังนี้

1. ฐานความรู้ทั้งเกี่ยวกับเรื่องนั้นและเกี่ยวข้อง
2. ยินดีที่จะได้รับการติชม ซึ่งเป็นประตูเปิดสู่การค้นหาและการค้นพบ
3. ความสามารถในการนำใช้ความคิดสร้างสรรค์และมุ่งมั่นในการแสวงหาความสำเร็จ
4. มีแรงบันดาลใจในการแสวงหาทางเลือกใหม่อยู่เสมอ แม้จะได้คำตอบหรือทางเลือกใหม่ แล้วก็ตาม
5. พร้อมที่จะเปิดช่องว่างทางความคิดอยู่เสมอในระหว่างการคิดสร้างสรรค์ ให้จิตใต้สำนึกและ สัญชาตญาณได้ทำหน้าที่ของมัน
6. ความสามารถในการใช้หลักเหตุผลในการประเมินความเป็นไปได้ของแนวคิดใหม่ที่ค้นพบ

และ O'Sullivan เสนอเทคนิคในการคิดสร้างสรรค์ไว้ 2 วิธีคือ การคิดเชิงอุปมาอุปมัย (Metaphoric Thinking) กับ การคิดนอกกรอบ (Lateral Thinking) ดังมีสาระสำคัญ ดังนี้ การคิดเชิงอุปมาอุปมัยเป็นวิธีการเสนอภาพความคิดในลักษณะการเปรียบเทียบให้เห็นเป็นรูปธรรม ทั้งนี้เพราะความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งใหม่ที่สร้างขึ้นบนฐานของสิ่งที่มีอยู่ และคุ้นชิน ดังนั้นการที่จะทำให้เห็นสิ่งใหม่ ที่ไม่คุ้นชินที่วิธีหนึ่งก็โดยการสร้างมโนภาพด้วยการอุปมาอุปมัย นั่นเอง เช่น การยกตัวอย่างสถานะเศรษฐกิจ โดยเปรียบเทียบเรือกับระดับน้ำของท่านคิกฤติ ปราโมทย์ ซึ่งช่วยให้ผู้เขียนเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจได้แม้จะไม่ค่อยมีพื้นฐานเรื่องนี้ก็ตาม ซึ่งท่านอธิบายว่า สถานะเศรษฐกิจก็เหมือน “เรือกับระดับน้ำ” ถ้าน้ำขึ้นเรือและเรือก็ลอยขึ้น ตามเศรษฐกิจก็ไม่มีปัญหา (คงหมายความว่าเงินจะเฟ้อเท่าไรไม่สำคัญ ถ้าเปอร์เซ็นต์รายได้มันสูงกว่าเงินเฟ้อ) แต่ถ้าน้ำขึ้น (เงินเฟ้อ) แล้วเรือไม่ลอย (รายได้ไม่เพิ่ม) เรือมันก็จม เศรษฐกิจล้ม) เป็นต้น

การคิดนอกกรอบหรือบางที่อาจจะได้ยินว่าการคิดทางข้าง ซึ่งถ้าจะแปลตามตัวหนังสือ แปลแบบ หลังตรงกว่า แต่ผู้เขียนเห็นว่า “Lateral Thinking” เป็นการคิด

แบบรอบทิศ 360 องศา จึงเห็นว่า “การคิด นอกกรอบ” น่าจะถูกต้องกว่า เพราะการคิด นอกกรอบจะไม่ติดยึดกับตรรกะ หรือลำดับขั้นตอน คิดอะไรได้ก็นำใช้ เป็นวิธีคิดในการ แก้ปัญหา จากมติใหม่หลายทิศทาง แสวงหาทุกทางออกที่เป็นไปได้ การคิดนอกกรอบเป็น กระบวนการในการกระตุ้นการคิดที่ออกนอกกรอบความคิดแบบเดิม ๆ หรือที่เรียกว่า “Out of the Box” โดยมี ขั้นตอนพื้นฐาน 4 ขั้นตอนคือ (1) ระบุปัญหาให้เจาะจงที่สุดเท่าที่จะ ทำได้ (2) ใช้วิธีคิดนอกกรอบแบบใดแบบหนึ่ง เพื่อกระตุ้นให้จิตคิดแบบไม่ติดยึด (3) แสวงหาความคิดนอกจากวิธีคิด หรือวิธีทำแบบเดิม ๆ และ (4) เมื่อได้ คำตอบใหม่แล้ว ให้ย้อนกลับไปดูปัญหาที่ระบุไว้ในขั้นตอนที่หนึ่งและเปรียบเทียบประโยชน์

Claxton และ Lucas (2004) เสนอแนวทางในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ไว้ 4 แนวทาง ดังนี้

1. การเปลี่ยนนิสัยจิต (Habits of mind) โดยมีหลักคิดว่าเราจะเป็นคน แบบไหน อยู่ที่นิสัยจิต ของเรา และนิสัยจิตเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงและพัฒนาได้ ดังนั้น ถ้าคุณอยากเป็นคนมีความคิดสร้างสรรค์ก็ฝึกเอา เช่น ฝึกเป็นคนที่อยู่กับความไม่ชัดเจน สับสน และยอมรับความไม่รู้ของตนได้ ฝึกการตั้งคำถามดี ๆ มากกว่า เป็นคนขี้กังวลและ มองโลกในแง่ร้ายเสมอ เป็นต้น
2. การเข้าใจและใช้สภาวะจิตที่เหมาะสม (States of mind) คือในแต่ละ วัน และแต่ละช่วง ของวันสภาวะจิตของคนแต่ละคนและแต่ละเวลาจะแตกต่างกัน ถ้าเรา สังเกตและเข้าใจเราก็จะสามารถเลือกใช้ สภาวะจิตที่เหมาะสมในการคิดสร้างสรรค์ได้ดีขึ้น โดยมีองค์ประกอบสำคัญที่ควรพิจารณาคือ การใส่ใจในเรื่องที่คิด (Focus) แนวทางในการ คิด (Orientation) เช่น การคิดแบบในออกนอก หรือนอกเข้าไป การรับรู้และเลือก สารสนเทศที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ การค้นหาความหมายที่แท้จริงในสิ่งที่คิด หรือ เกี่ยวข้อง เป็นต้น และวารสารบริหารการศึกษาระดับบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏ อุบลราชธานีความคล่องตัวในการคิด (Sociability) หมายความว่า คุณเป็นคนเล่นกับ ความคิดของตนเองแบบไหน เหมือนกับ การเข้าสังคมในชีวิตประจำวัน เราเป็นคนเข้าคนง่าย หรือยาก เรื่องมาก หรือเรื่องน้อย หรือไม่เอาเรื่อง เป็นต้น การฝึกจิตและการปรับจิตก็ เช่นเดียวกันคุณรับได้กับความคิดของคนอื่นมากน้อยเพียงใด คุณปรับความรู้สึกนึกคิด ต่อ ความคิดจากการตรวจสอบและวิพากษ์วิจารณ์ได้มากน้อยเพียงใด เหล่านี้เรียกว่าสภาวะ ทางสังคมของจิต

3. การเรียนรู้และใช้เทคนิคการคิดสร้างสรรค์ (Creative Techniques)

หมายความว่ากระบวนการ เฉพาะหรือแบบฝึกการคิดสร้างสรรค์เป็นเครื่องมือการพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ได้ โดยเฉพาะการฝึกสมาธิ เช่น การฝึกสมาธิ (Meditation) การฝึกมโนภาพ (Visualization) หรือการฝึกคิดสองชั้น (Double-loop Thinking) เป็นต้น

4. การค้นพบบริบทที่เอื้อต่อการคิดสร้างสรรค์ของตน (Creative Contexts)

หมายถึง การค้นหา ให้พบว่าบริบท หรือบรรยากาศใดเอื้อต่อการคิดสร้างสรรค์ของตนมากที่สุด ทั้งบริบททางกายภาพ สังคม และวิธีการจากแนวคิดที่นำเสนอไปข้างต้น แม้ทฤษฎีการจะให้แนวทางและเทคนิคในการพัฒนาความคิด สร้างสรรค์หลากหลายวิธี และสามารถศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมได้อีกมาก แต่ผู้เขียนก็ยังเห็นว่าความคิดสร้างสรรค์ ก็เหมือนพฤติกรรมการเรียนรู้ทั้งหมดนั้นเป็นสิ่งที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้ด้วยตนเอง เพราะเป็นสิ่งที่ไม่สอนกันไม่ได้ ผู้สอนหรือผู้จัดการเรียนการสอนทำให้สูงสุดก็คือการจัดกิจกรรมที่เชื่อว่า จะทำให้กระตุ้น ส่งเสริม และนำไปสู่ การพัฒนาตนเองของผู้ประสงค์จะพัฒนาตนเอง เท่านั้น หัวใจจึงอยู่ที่การพัฒนาตนเอง ส่วนการจัดการเรียนการสอน เป็นเพียงเครื่องมือ หรือวิธีการช่วยให้การพัฒนาตนเองมีความเป็นไปได้มากที่สุดเท่านั้น

3. บทสรุป

ทั้งหมดที่กล่าวมาแล้วนำไปสู่หลักสำคัญที่ว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถในการเข้าใจ ปรากฏการณ์ที่เป็นอยู่ มุมมองที่เรามีต่อโลกรอบตัว และลักษณะนิสัยการคิดที่เราสั่งสมมา และที่อยากเป็น ในอนาคต ความคิดและความคิดสร้างสรรค์เป็นเรื่องเฉพาะบุคคล เป็นคุณลักษณะที่บุคคลต้องเรียนรู้และพัฒนา ด้วยตนเอง ส่วนการจัดการเรียนการสอน หรือการฝึกอบรมเป็นเพียงกิจกรรมที่เชื่อว่าจะกระตุ้น ส่งเสริม และ ช่วยให้ผู้เรียนหรือผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของตนเองเท่านั้น นอกจากนี้ผู้เขียนยังเชื่อว่า สังคมประเกิต หรือบริบทเชิงสังคมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่เอื้อต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของคน ในสังคมนั้น ๆ และหากสังคมประเกิตหรือบริบทเชิงสังคมในสังคมนั้นเป็นอุปสรรค ก็จะเป็นตัวสกัดกั้นความคิด สร้างสรรค์ของคนในสังคมนั้นไปโดยปริยาย ดังนั้น การประเมินความสำเร็จในการจัดการศึกษาของแต่ละสังคมนั้น ไม่ควรดูและโทษเฉพาะระบบและกระบวนการจัดการศึกษาเพียงอย่างเดียว ควรดูและโทษระบบและกระบวนการ ทางสังคม หรือที่ผู้เขียนเรียกว่า “สังคมประเกิต หรือบริบทเชิงสังคม” ของประเทศนั้นประกอบด้วย

ใบกิจกรรมที่ 1

บันทึกการอบรมเชิงปฏิบัติการ การคิดเชิงสร้างสรรค์

คำชี้แจง จากการอบรมเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร
ในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ท่านมีความเข้าใจในเรื่อง การคิดเชิงสร้างสรรค์ มากน้อยเพียงใด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. องค์ประกอบภาวะผู้ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา เรื่อง การคิดเชิงสร้างสรรค์ ท่านมี
ความคิดเห็นอย่างไรบ้างในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

การคิดริเริ่ม

.....

.....

การคิดคล่องแคล่ว

.....

.....

การคิดยืดหยุ่น

.....

.....

การคิดละเอียดละออ

.....

.....

ใบกิจกรรมที่ 2

การคิดเชิงสร้างสรรค์

คำชี้แจง

1. วิทยากรให้ผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการแบ่งกลุ่ม ๆ ละ 6 คน ร่วมกันศึกษาวิเคราะห์ การคิดเชิงสร้างสรรค์
2. ผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการ ร่วมกันกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกภายในกลุ่ม
3. ให้สมาชิกในกลุ่มช่วยกันระดมความคิด ในการสร้างให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ ลงในกระดาษชาร์ตเทป -ขาว
4. ส่งตัวแทน 1 คนออกมานำเสนอบันทึกความรู้ต่อที่ประชุมใหญ่โดยใช้เวลา 3-5 นาที และนำเสนอความรู้การคิดเชิงสร้างสรรค์ ที่สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้
5. ส่งแบบบันทึกการนำเสนอการคิดเชิงสร้างสรรค์ให้วิทยากรผู้ดำเนินการ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างกลุ่ม และสรุปองค์ความรู้ร่วมกัน

เอกสารอ้างอิง

- กนกอร สมปราชญ์. (2560). *ภาวะผู้นำและภาวะผู้นำการเรียนรู้สำหรับผู้บริหาร*
สถานศึกษา(พิมพ์ครั้งที่ 2). ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังพัฒนา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- คุรุสภา, สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ. (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.*
2542(แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ.2545. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- เฉลิม พักอ่อน. (2552). *การออกแบบการจัดการเรียนรู้อิงมาตรฐาน ตามหลักสูตร*
แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ดิเรก พรสีมา. (2559). *ครูไทย 4.0*. มติชน. เข้าถึงได้จาก
<https://www.matichon.co.th/news/345042>.
- ถนอมพร เลหาจรัสแสง. (2557). *ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21*. เชียงใหม่ : สำนักบริการ
เทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธราญา จิตรชญาวนิช. (2560). *การศึกษาและความเป็นครูไทย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย
- ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์. (2560). *เรื่องการศึกษาไทย 4.0 ในบริบทการจัดการศึกษา*
เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. 28 สิงหาคม 2559. กรุงเทพฯ; โรงแรมเซ็นทาราศูนย์
ราชการและคอนเวนชันเซ็นเตอร์ แจ้งวัฒนะ.
- บุญเลี้ยง ทুমทอง. (2553). *การพัฒนาหลักสูตร*. กรุงเทพฯ : แอคทีฟ พรินท์.
- ปฎล นันทวงศ์ และ ไพโรจน์ ดั่งวิเศษ. (2543). *หลักสูตรและการจัดการศึกษา*
ขั้นพื้นฐาน. สงขลา : สถาบันราชภัฏสงขลา.
- โพยม จันทร์น้อย. (2560). *การศึกษา 4.0*. เข้าถึงได้จาก
<http://www.manager.co.th/QOL/viewnews.aspx?NewsID=9600000025195>
- ไพฑูรย์ สิ้นลารัตน์. (2560). *ไขคำตอบ โรงเรียน ครู อยู่อย่างไรในยุค 4.0*. เข้าถึงได้จาก
<http://www.komchadluek.net/news/edu-health/259733>

- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- _____. (2556). *การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสยามกัมมาจล.
- วิโรจน์ สารรัตนะ. (2556). *กระบวนการทัศน์ใหม่ทางการศึกษากรณีทัศน์ต่อการศึกษาศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: ทิพยวิสุทธิ์.
- _____. (2557). *ภาวะผู้นำและทฤษฎีร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ: ทิพยวิสุทธิ์.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2. (2560) *รายงานผลการดำเนินงานการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน O-NET*. เชียงราย
- สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการกระทรวงศึกษาธิการ.
- Bellanca, James and Brandt Ron. (2010). *21th Century Skills: Rethinking How Students Learn*. USA. Solution Tree Press, (วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรืองและ อธิป จิตตฤกษ์ แปล). กรุงเทพฯ : ไอเพนเวิร์ลด์.
- Churches. (2008). *A. Bloom's Digital Taxonomy*. Retrieved from <http://www.montgomeryschoolsmd.org/uploadedFiles/departments/techtaining/homepage/BloomDigitalTaxonomy2001.pdf>. September 9th, 2011.
- Dessler, Gary. (2002). *A Framework for human Resource Management*(2nd ed). New Jersey: Prentice Hall.
- Fansher, H. (2011). *21st Century Learning Environments: Building a Better School*. Canada: Springbank Community High School.
- Fisher, J. (2007). *Teacher Leadership And Oranizational change : A teacher Leadership's Experience In A P-12 School*. Queensland Dissertation, Ed.d University of Southem Queensland.
- Hitt, M. A., Hoskisson, R. E.,& Ireland, R. D. (2007). *Management of Strategy: Concept and Cases*. Mason, OH: Thomson South-Western.

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

ตรวจรูปแบบและเอกสารประกอบการพัฒนา

1. ผศ.ดร.ไชยา ภาวะบุตร   คณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
2. รศ.ดร.ศิกานต์ เพียรธัญญกรณ์   อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
สกลนคร
3. ดร.สมพร หลิมเจริญ   ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัด
การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
สกลนคร เขต 1
4. ดร.เทพรังสรรค์ จันทะรังษี   ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญโรงเรียนอนุบาลสกลนคร
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1
5. ดร.ฤทัยทรัพย์ ดอกคำ   ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญโรงเรียนบ้านนาแก
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1
6. ดร.วรกัญญาพิไล แกะระหัน   ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษโรงเรียนบ้านโนนสังข์ศรี
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำเภอดงหลวง
7. ดร.เพชรปภาณี อินทรพาณิชย์ครูเชี่ยวชาญโรงเรียนอนุบาลสกลนคร
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1
8. นางประเสริฐ บริโปร   ครูเชี่ยวชาญโรงเรียนอนุบาลนาแกผดุงราชกิจเจริญ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1
9. ดร.รัชฎาพร งามภูธร   ครูชำนาญการพิเศษโรงเรียนอนุบาลต่างอย
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิมณา สุวรรณไตรย์

ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพลินพิศ ธรรมรัตน์

กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้
ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11

เอกสารประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้
ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา
เล่ม 4 คุณธรรม จริยธรรม

ผู้วิจัย

นายปิยณัฐ วงศ์เครือศรี

นักศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

คำนำ

เอกสารประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 เป็นเอกสารที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 โดยมุ่งพัฒนาด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะ และเจตคติ เพื่อให้ครูผู้สอนเกิดองค์ความรู้ในการพัฒนาภาวะผู้นำครูในยุคไทยแลนด์ 4.0 และสร้างความตระหนักในบทบาทหน้าที่และภาระงานด้านการสอนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างแท้จริง ผู้วิจัยได้จัดทำเอกสารประกอบการพัฒนาทั้งหมด จำนวน 7 เล่ม ประกอบด้วย

เล่ม 1 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนสู่ไทยแลนด์ 4.0

เล่ม 2 การจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างนวัตกรรมในยุคไทยแลนด์ 4.0

เล่ม 3 ทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์

เล่ม 4 คุณธรรม จริยธรรม

เล่ม 5 การพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพ

เล่ม 6 การทำงานเป็นทีม

เล่ม 7 ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ประธานและคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้เชี่ยวชาญ คณะครู และบุคลากรทางการศึกษาที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานหวังเป็นอย่างยิ่งว่า เอกสารประกอบการพัฒนานี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ศึกษาและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

นายปิยณัฐ วงศ์เครือศรี

นักศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
วัตถุประสงค์	1
เนื้อหา	1
ขั้นตอนการดำเนินงาน	1
สื่อและแหล่งการเรียนรู้	2
การวัดและประเมินผล	2
ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรม	2
มาตรฐานวิชาชีพครูของคุรุสภา	9
การพัฒนาและการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม	22
บทสรุป	25
กรณีศึกษา	26
ใบกิจกรรมที่ 1	32
ใบกิจกรรมที่ 2	33
เอกสารอ้างอิง	34
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจรูปแบบและเอกสารประกอบการพัฒนา	36
รายชื่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	37

เล่มที่ 4

คุณธรรม จริยธรรม

ระยะเวลา 1 ชั่วโมง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เข้ารับการพัฒนามีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิด หลักการเกี่ยวกับความเป็นครู
2. เพื่อให้ผู้เข้ารับการพัฒนาตระหนักและเห็นความสำคัญของความเป็นครู
3. เพื่อให้ผู้เข้ารับการพัฒนาสามารถวิเคราะห์ความเป็นครูและสามารถนำไปใช้ในโรงเรียนประถมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เนื้อหา

1. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรม
2. มาตรฐานวิชาชีพครูของคุรุสภา
3. การพัฒนาและการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม

ขั้นตอนการดำเนินงานกิจกรรม

1. วิทยากรอธิบายขั้นตอน วิธีการศึกษาคู่มือแก่ผู้เข้ารับการพัฒนา
2. วิทยากรแบ่งกลุ่มผู้เข้ารับการพัฒนา กลุ่มละเท่า ๆ กัน ร่วมสนทนา และวิเคราะห์ ตามเนื้อหาที่กำหนดให้
3. ผู้เข้ารับการพัฒนาชมวีดิทัศน์ ภาพยนตร์โฆษณา ตอน “ครูคุณธรรม” แล้วร่วมกันวิเคราะห์ และสรุปตอบคำถามในประเด็นต่าง ๆ
4. ผู้เข้ารับการพัฒนาแต่ละกลุ่มศึกษาเอกสารเรื่อง “คุณธรรม จริยธรรม” แล้วสนทนา อภิปราย และสรุปประเด็นสำคัญ โดยการเขียนแผนผังความคิด(Mind Mapping) เกี่ยวกับความเป็นครู ลงในกระดาษ ฟลิปชาร์ต ตามประเด็นที่กำหนดไว้

5. ผู้เข้ารับการพัฒนาแต่ละกลุ่มส่งตัวแทน เพื่อมานำเสนอผลงาน อภิปราย และสรุปถึงความสำคัญของความเป็นครู

6. วิทยากรและผู้เข้ารับการพัฒนา ร่วมกันสรุปแนวคิด หลักการเหมาะสมกับ ความเป็นครู เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการปรับพฤติกรรมกรรมการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียน ประถมศึกษา

สื่อและแหล่งเรียนรู้

1. เอกสารประกอบการพัฒนา เล่มที่ 4 คุณธรรม จริยธรรม
2. วีดิทัศน์ ภาพยนตร์โฆษณา ตอน “ครูคุณธรรม”
3. กระดาษฟลิปชาร์ต
4. ปากกาเมจิก

การวัดและประเมินผล

1. ประเมินการปฏิบัติกิจกรรม
2. ประเมินความสนใจ และความตั้งใจในการร่วมกิจกรรม
3. ประเมินผลการทำงาน

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรม

คุณธรรมและจริยธรรมเป็นเสมือนบทบัญญัติของความดีและความงามของ จิตใจที่ส่งผลให้บุคคลประพฤติดีประพฤติชอบ คุณธรรมและจริยธรรมจึงเป็นองค์ประกอบ ที่มีความสำคัญต่อการประกอบกรในวิชาชีพของบุคคลในทุกสาขาอาชีพ การทำความเข้าใจกับความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมจะทำให้ผู้ประกอบการวิชาชีพมีความ ตระหนักถึงคุณประโยชน์และโทษที่เป็นผลสืบเนื่องจากการมีคุณธรรมจริยธรรมและการ ขาดคุณธรรมและจริยธรรม นักจริยศาสตร์และสังคมศาสตร์ได้ให้ความหมายของ คุณธรรมและจริยธรรมทั้งที่เป็นพื้นฐานของความคิดและความหมายที่เกี่ยวข้องและ เชื่อมโยงกับพฤติกรรมในด้านอื่น ๆ ด้วย ดังที่ อาริสโตเติล (Aristotle) ได้กล่าวถึง ความหมายของธรรมชาติและคุณธรรมจริยธรรมว่าเป็นคุณลักษณะที่ทำให้ปัจเจกชน

ทั้งหลายอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข (จำเริญรัตน์ เจือจันทร์, 2548) ความสุขจึงมีความเชื่อมโยงกับคุณธรรมและจริยธรรมด้วยเช่นกัน จากผลการศึกษาและงานวิจัย คุณธรรมและจริยธรรมในหลายสถานการณ์ที่แตกต่างกันจะทำให้เกิดความเข้าใจ พฤติกรรมด้านคุณธรรมและจริยธรรมของผู้ประกอบวิชาชีพนั้น ๆ ได้

1.1 ความหมายของคุณธรรมและจริยธรรม

คุณธรรม ประกอบด้วยคำสองคำ คือ คำว่า คุณ แปลว่า ประโยชน์ และ คำว่า ธรรม ในทำนองเดียวกันกับคำว่า จริยธรรม ก็ประกอบด้วยคำว่า จริย แปลว่า ความประพฤติที่พึงประสงค์ ทั้งคุณธรรมและจริยธรรม มีคำว่า ธรรม เป็นคำร่วม ซึ่ง พระเทวินทร์ เทวินโท (2544) อธิบายความหมายของคำว่าธรรม ว่า หมายถึง ความจริง ความประพฤติดี ความถูกต้อง คุณความดี ความชอบ คำสั่งสอน ดังนั้นเพื่อความเข้าใจในความหมายของทั้งสองคำนี้จึงควรพิจารณาคำนิยามตามแนวทัศนะของ จริยศาสตร์และสังคมศาสตร์ควบคู่กันไปด้วย

คำว่า คุณธรรม (Moral) และจริยธรรม (Ethics) ในทัศนะของจริยศาสตร์ และสังคมศาสตร์มีความหมายดังต่อไปนี้

คุณธรรม หมายถึง หลักจริยธรรมที่สร้างความรู้สึกรับผิดชอบซื่อสัตย์ มีคุณงามความดีภายในจิตใจอยู่ในขั้นสมบูรณ์จนเต็มเปี่ยมไปด้วยความสุขความยินดี (ประภาศรี สีหอำไพ, 2543)

คุณธรรม หมายถึง สิ่งที่คุณคณยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ดีงามมีประโยชน์มากมาย และมีโทษน้อย (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2538)

จริยธรรม หมายถึง ความประพฤติปฏิบัติที่มีธรรมะเป็นตัวกำกับ จริยธรรมก็คือ ธรรมที่เป็นไป ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม กฏศีลธรรม (พระเทวินทร์ เทวินโท, 2544)

จริยธรรม ในความหมายของ สุนทร โคตรบรรเทา (2544) กล่าวว่า ถ้าจะตีความแคบ ๆ จริยธรรมคงหมายถึง ศีลธรรมประการหนึ่งและคุณธรรมอีกประการหนึ่งรวมเป็นสองประการด้วยกัน

นอกจากนี้ วรียา ชินวรรโณ (2546) ได้ประมวลความหมายของคำว่า จริยธรรม ตามที่บุคคลต่าง ๆ ได้กล่าวไว้ ดังนี้

พระราชชัชยิกวี (ภิกขุพุทธทาส อินทปัญโญ) กล่าวว่า จริยธรรมเป็นสิ่งพึงประพฤติ จะต้องประพฤติ ส่วนศีลธรรม นั้น คือสิ่งที่กำลังประพฤติอยู่หรือประพฤติดีแล้ว

วิทย์ วิศทเวทย์ อธิบายว่า จริยธรรมคือความประพฤติตามค่านิยมที่พึงประสงค์

สาโรช บัวศรี ให้ความหมายของจริยธรรมว่า คือ หลักความประพฤติที่อบรมกิริยาและปลูกฝังลักษณะนิสัยให้อยู่ในครรลองของของคุณธรรมหรือศีลธรรม

สุลักษณ์ ศิวรักษ์ กล่าวว่า จริยธรรม คือสิ่งที่คนในสังคมเกิดความเชื่อถือซึ่งมีตัวตนมาจากปรมาตมส์จะ

ก่อ สวัสดิพิพาณิชย์ กล่าวว่า จริยธรรม ประมวลความประพฤติและความนึกคิดในสิ่งที่ดีงามและเหมาะสม

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2538) กล่าวว่า คำว่า จริยธรรม นั้น หมายถึงระบบการทำความดี ละเว้นความชั่ว ซึ่งเป็นระบบที่หมายถึงสาเหตุที่บุคคลจะกระทำหรือไม่กระทำ และผลของการกระทำและไม่กระทำ ตลอดจนกระบวนการเกิดและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเหล่านี้ด้วย สำหรับความหมายของจริยธรรมในการทำงาน

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2538) กล่าวว่า คือ ระบบการทำความดีละเว้นความชั่ว ในเรื่องซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบและเกี่ยวข้องกับผูปฏิบัติ เกี่ยวข้องกับสถานการณ์การทำงาน เกี่ยวข้องกับกระบวนการทำงาน และผลงานตลอดจนเกี่ยวข้องกับผู้รับผลประโยชน์หรือโทษจากผลงานนั้น ๆ

จากความหมายของทั้งสองคำดังกล่าว พบว่ามีความใกล้เคียงกันเป็นอย่างมากจึงมักเป็นคำที่ใช้คู่กัน แต่อย่างไรก็ตามสรุปได้ว่าการมีคุณธรรมและจริยธรรมของบุคคลทั้งในการดำรงชีวิตประจำวันและในการทำงานหรือการประกอบวิชาชีพจะส่งผลให้บุคคลมีความสุขในการอยู่ร่วมกันในสังคม

1.2 แหล่งกำเนิดคุณธรรมและจริยธรรม

คุณธรรมและจริยธรรม เป็นหลักการที่มนุษย์ในสังคมควรยึดถือปฏิบัติเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างเป็นสุขในสังคม ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดคุณธรรมและจริยธรรมขึ้นในสังคมตลอดมา เนื่องจากมีความพยายามที่ต้องการสร้างหลักคุณธรรมและจริยธรรมที่เป็นสากลให้บุคคลเกิดความรู้สึกในเรื่องของคุณธรรมและจริยธรรมในแนวทางที่สอดคล้องกับพฤติกรรม แหล่งกำเนิดของคุณธรรมจริยธรรมอาจแบ่งออกได้เป็น 2 ประการ คือ

1.2.1 แหล่งกำเนิดภายในตัวบุคคล อริสโตเติล (Aristotle) ได้แยกแยะแหล่งที่เกิดของคุณธรรมว่าเป็นคุณธรรมอันเกิดจากปัญญา และคุณธรรมอันเกิดจากศีลธรรม

และจริยธรรมว่า คุณธรรมอันเกิดจากปัญญา เป็นคุณธรรมในระดับปัจเจกบุคคล กล่าวคือ ผู้ที่มีสติปัญญา มักจะสามารถพัฒนาจริยธรรมได้ด้วยหลักของการคิดไตร่ตรอง ส่วนคุณธรรมอันเกิดจากศีลธรรมและจริยธรรมนั้น เป็นคุณธรรมที่เกิดจากการปฏิบัติจริง ด้วยการเรียนรู้จากการอยู่ร่วมกัน เป็นการแสดงพฤติกรรมที่ถูกต้องซึ่งนำไปสู่สภาวะของความเป็นสุข (จำเริญรัตน์ เจือจันทร์, 2537) แหล่งกำเนิดนี้กล่าวถึงพื้นฐานของมนุษย์ที่ได้มาจากธรรมชาติเป็นตัวกำหนด ซึ่งแบ่งแยกออกเป็น 2 ประการ คือ

1) ตัวกำหนดมาจากพันธุกรรมที่ส่งทอดมาจากบรรพบุรุษ มนุษย์เกิดมาพร้อมด้วยคุณภาพของสมองที่จะพัฒนาขึ้นเป็นความเฉลียวฉลาดด้านปัญญาโดยได้รับการถ่ายทอดส่วนนี้มาจากบรรพบุรุษโดยผ่านกระบวนการทางพันธุกรรม การพัฒนาของสมองจะดำเนินไปตามรหัสพันธุกรรมที่กำหนดไว้ตั้งแต่เกิด แม้ว่าการพัฒนาด้านการศึกษาและสติปัญญาจะเจริญพัฒนาต่อมาจากภายใต้อิทธิพลของการอบรมเลี้ยงดูและสิ่งแวดล้อม แต่คุณภาพของสมองที่บุคคลได้รับจะเป็นพื้นฐานเบื้องต้น ดังเช่น ที่พระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสรู้ธรรมได้ด้วยตนเองด้วยปัญญาของพระองค์ แต่การเกิดมโนธรรมในมนุษย์ พระองค์ได้ทรงแบ่งประเภทของบุคคลออกเป็นดอกบัวประเภทต่าง ๆ บุคคลที่เป็นประเภทดอกบัวที่อยู่บานชูช่อเหนือน้ำ คือ บุคคลที่สามารถเรียนรู้และประจักษ์ในความดีและความชั่วด้วยปัญญานั้นเอง ส่วนบุคคลที่เป็นประเภทดอกบัวประเภทอื่น ๆ ก็อาจสามารถรู้ผิดชอบชั่วดีได้ด้วยการอบรมสั่งสอนตามระดับความสามารถของสติปัญญา นอกจากนี้ สัญชาตญาณแห่งชีวิต (Life instinct) ของมนุษย์ ทำให้มนุษย์คิดหาแนวทางในการที่จะมีชีวิตอยู่รอด และการมีสติปัญญาในระดับที่สูง ทำให้มนุษย์สามารถคิด พิจารณา และแยกแยะเหตุและผลได้เพื่อมีชีวิตอยู่รอดได้อย่างยั่งยืน

2) ตัวกำหนดมาจากสภาพจิต จากแนวความคิดที่ว่าจริยธรรมมีแหล่งกำเนิดจาก ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ซึ่งเกิดขึ้นจากมโนธรรมที่อยู่ในความรู้สึกนึกคิด ดังนั้น แหล่งกำเนิดของคุณธรรมและจริยธรรมจึงเป็นคุณภาพของสมองในการคิด และคุณภาพของจิตที่สามารถแยกแยะความถูก ความผิดได้เป็นพื้นฐาน สภาพของจิตนั้นทำให้บุคคลจดจำสิ่งที่เคยดัดเค้น บาดหมางใจ หรือรู้สึกผิดตลอดเวลากับการตัดสินใจที่พลาดพลั้งไป ดังนั้นสภาพจิตก่อให้เกิดอารมณ์และความรู้สึกที่อาจนำไปสู่การมีคุณธรรมและจริยธรรมและการขาดคุณธรรมและจริยธรรมได้เท่า ๆ กัน แต่อย่างไรก็ตามคุณธรรมและจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับสติปัญญา นักบริหารการศึกษาที่มีคุณสมบัติด้านสติปัญญา ย่อมได้เปรียบในด้านความคิดและการแสวงหาเหตุผล และสามารถพิจารณาผลที่จะบังเกิด

ขึ้นจากการกระทำของตนได้ นักบริหารที่มีสติปัญญาในระดับสูงจะเป็นผู้ที่สามารถคิดแก้ปัญหาโดยยึดหลักเหตุผลที่ให้ประโยชน์สุขแก่ตนเองและไม่ทำให้ตนเองได้รับความเดือดร้อนในภายหลังได้ ซึ่งกล่าวได้ว่าเกิดเป็นผลประโยชน์ที่ยังความสุขมาให้อย่างยั่งยืน

1.2.2 แหล่งกำเนิดภายนอกตัวบุคคล ส่วนสาเหตุภายนอกตัวบุคคล

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2538) กล่าวว่า ในการที่บุคคลนั้นจะทำความดี หรือละเว้นการกระทำที่ไม่น่าพึงปรารถนามากน้อยเพียงใดนั้น สาเหตุที่สำคัญ คือ คนรอบข้าง ภาวะเปียบ สังคม วัฒนธรรมและสถานการณ์ที่บุคคลประสบอยู่ นอกจากสภาพแวดล้อมในการทำงาน การมีหรือการขาดแคลนสิ่งเอื้ออำนวยในการทำงาน ตลอดจนบรรยากาศทางสังคมในที่ทำงาน กลุ่มเพื่อนและวัฒนธรรมในองค์กร จะมีผลต่อพฤติกรรมการทำงาน และสุขภาพจิต ตลอดจนความสุขความพอใจในการทำงาน วริยา ชินวโรธ (2546) ได้อธิบายถึงอิทธิพลที่เป็นผลต่อการเกิดคุณธรรมและจริยธรรมในประเทศไทยซึ่งเริ่มมีขึ้นในสมัยสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นรากฐานของแหล่งคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งสามารถนำมาอธิบายได้ ดังนี้

1) อิทธิพลของคำสาบานกฎหมาย ระเบียบและวินัย หลักจริยธรรมที่ได้จากคำสาบาน ถือเป็นราชประเพณีที่ผู้บริหารบ้านเมืองต้องกระทำ นอกจากกฎหมายที่ระบุไว้เป็นจริยธรรมหรือวินัยของผู้ปฏิบัติงาน การให้คำสาบานจึงเป็นการกำหนดพฤติกรรมที่เป็นคุณธรรมจริยธรรมซึ่งเป็นเงื่อนไขผูกมัดด้วยวาจาที่เชื่อมโยงกับความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรม ซึ่งทำให้เกิดเป็นข้อกำหนดแนวทางความประพฤติซึ่งมีวัฒนธรรมเป็นตัวกำกับอยู่ด้วยและอาจกลายมาเป็นกฎเกณฑ์ในที่สุด

ส่วนในเรื่องของกฎหมายในปัจจุบัน นักบริหารต้องคำนึงถึงหลักกฎหมายอย่างเป็นธรรม กฎหมายบ้านเมืองเป็นตัวกำหนดคุณธรรมและจริยธรรมในด้านการกระทำต่อกันในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ เพื่อขจัดความขัดแย้งระหว่างประชาชนในประเทศนั้น ๆ ประชาชนจำเป็นจะต้องเรียนรู้และต้องปฏิบัติตามกฎหมายที่เป็นเป็นกฎหมายสำหรับประชาชนซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการดำเนินชีวิตประจำวันซึ่งเป็นเรื่องของคุณธรรมและจริยธรรม ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2538) พบว่า การที่บุคคลรู้ว่าอะไรดีอะไรเหมาะสมและสำคัญนั้นไม่เพียงพอ ที่จะทำให้เขามีพฤติกรรมตามนั้นได้ เพราะคนที่ทำผิดกฎหมาย เช่น ไปลักทรัพย์หรือทำร้ายร่างกายผู้อื่น ไม่ได้ทำไปเพราะรู้เท่าไม่ถึงการณ์ แต่ทำไปทั้ง ๆ ที่รู้ว่าผิด เพราะหลังจากที่กระทำลงไปแล้วก็หลบหนี

ซ่อนตัวเพราะกลัวถูกจับมาลงโทษนั่นเอง นักบริหารก็เช่นกัน เมื่อรู้ตัวว่ากระทำผิดมักจะรู้
 แก่ใจและมักจะแสดงพฤติกรรมอื่น ๆ เพื่อกลบเกลื่อน

2) อิทธิพลของศาสนา ทุกศาสนาย่อมมีคำสั่งสอนเป็นศีลและธรรมให้
 บุคคลผู้นับถือและศรัทธาให้การยอมรับและเชื่อฟัง พร้อมทั้งจะปฏิบัติตามโดยไม่มีเงื่อนไข
 ดังเช่น พุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติของประเทศไทย ได้กล่าวแถลงธรรมในการ
 บริหารจัดการและการปกครองแผ่นดินของพระมหากษัตริย์ อันได้แก่ ทศพิธราชธรรม
 จักรวรรดิวัตร ราชสังคหวัตร และราชวสตีธรรม เป็นต้น (วริยา ชินวรรโณ, 2546) ธรรม
 เหล่านี้อันที่จริงแล้วเป็นหลักธรรมที่ข้าราชการ ผู้บริหารและผู้ประกอบวิชาชีพต่าง ๆ ควร
 ยึดถือปฏิบัติตามด้วย

ทศพิธราชธรรม คือ ธรรมของพระราชา มีข้อปฏิบัติรวม 10 ประการ
 ซึ่งนำมาประยุกต์ใช้ได้ กับหลักการบริหารอย่างมีคุณธรรมและจริยธรรมได้ ดังนี้

- (1) ทาน คือ การให้ทานทรัพย์สิ่งของ
- (2) ศีล คือ ความประพฤติที่ดีงาม
- (3) บริจาคะ คือ การบริจาค การยอมสละผลประโยชน์ส่วนตน เพื่อ
 ผลประโยชน์ส่วนรวม
- (4) อาชวะ คือ ความซื่อตรงต่อตนเองและผู้อื่น มีความเป็นกลาง คือ
 ความไม่ลำเอียงหรือมือคด
- (5) มัทวะ คือ ความสุภาพอ่อนโยนต่อปวงชนทั้งปวง มีสัมมาคารวะ
- (6) ตบะ คือ มีความเพียร ไม่เกียจคร้าน มีความพยายามแสวงหา
 แนวทางสู่ความสำเร็จ
- (7) อักโกธะ คือ ความไม่โกรธ การทำจิตใจให้โปร่งใส มีสติและรู้เหตุผล
 อยู่ตลอดเวลา
- (8) อวิหิงสา คือ ความไม่เบียดเบียนข่มเหง ความไม่ล่วงละเมิดสิทธิของ
 ผู้อื่น
- (9) ขันติ คือ ความอดทน ความคงสภาพให้สามารถต่อสู้กับอุปสรรคได้
 โดยไม่ท้อถอย
- (10) อวิโรธนะ คือ ไม่ประพฤติผิดในธรรม ไม่ผิดพลาด เป็นผู้ที่ทำแต่
 ความดีและได้ผลลัพธ์ของการกระทำที่ดี

1.3 ความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรมกับอาชีพ

คุณธรรมและจริยธรรม มีความสำคัญอยู่ที่การให้คุณค่าของบุคคลจนเกิดเป็นความประทับใจอย่างลึกซึ้งซึ่งเรียกว่าเป็นค่านิยมเฉพาะของบุคคลต่อสิ่งนั้น ๆ จริยธรรมที่เกิดจากค่านิยมอาจแบ่งออกได้เป็น 2 ประการ ประการแรก คือ ค่านิยมพื้นฐาน เป็นค่านิยมที่ทำให้บุคคลมีคุณธรรมประจำใจ มีธรรมเนียมประเพณีที่ดี กฎหมาย และกฎระเบียบที่ควบคุมสังคม และ ประการที่ 2 คือ ค่านิยมวิชาชีพ ทำให้บุคคลมีอุดมการณ์ประจำวิชาชีพ มีจรรยาบรรณวิชาชีพหรือมีพระราชบัญญัติวิชาชีพ เป็นต้น (จำเริญรัตน์ เจือจันทร์, 2548) ซึ่งจะกล่าวถึงในเรื่องของจรรยาบรรณวิชาชีพในตอนต่อไป ความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรมอาจแบ่งออกได้เป็น 3 ระดับ คือ

1.3.1 ระดับการดำรงชีวิต คุณธรรมและจริยธรรมจะเป็นตัวนำที่ทำให้บุคคลได้กำหนดพฤติกรรมของตนเอง เพื่อทำให้เกิดความสุข

1.3.2 ระดับสังคม ความสุขของบุคคลที่อยู่ในกลุ่มเพื่อนและสังคม คือ การได้รับการยอมรับ บุคคลต้องอาศัยคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อรักษาไว้ซึ่งศักดิ์ศรีและส่งเสริมชื่อเสียง เกียรติคุณของบุคคล และในฐานะผู้ประกอบการวิชาชีพ เช่น จริยธรรมจะเป็นอุดมการณ์หรือจุดมุ่งหมายอันสูงสุดสำหรับวิชาชีพนักกฎหมายในอันที่จะให้ความยุติธรรม การดำรงไว้ซึ่งความสุขของสังคม และการใช้เหตุผลยิ่งกว่าการกระทำตามอำเภอใจ (วิชา มหาคุณ, 2546)

1.3.3 ระดับโลก คุณธรรมและจริยธรรมอาจกล่าวได้ว่าเป็นหลักธรรมที่คุ้มครองโลกให้อยู่รวมกันได้อย่างสันติสุข โดยเฉพาะในโลกยุคโลกาภิวัตน์ ที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมก่อให้เกิดการแพร่กระจายในด้านข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งการไหลของวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ในยุคนี้เป็นยุคของการแข่งขันและท้าทายความสามารถในการดำเนินการบริหารทุกสาขารวมทั้งธุรกิจการค้าในระบบโลกสากล

การดำรงชีวิตตามปกติสุขของมนุษย์จะมีปัญหาถ้ามนุษย์เกิดความวิตกกังวลและสับสนในเรื่องของคุณธรรมและจริยธรรม และเรียกร้องสิ่งนี้เพื่อความอยู่รอดร่วมกันอยู่ตลอดเวลา จะพบว่าความไม่มีคุณธรรมและจริยธรรมของประเทศหนึ่งอาจทำลายล้างสันติสุขของทุกประเทศในโลกนี้ได้ แต่ทว่าความมีคุณธรรมและจริยธรรมต้องได้รับการปลูกฝังด้วยการอบรมสั่งสอนให้ติดแน่นอยู่ในระบบความคิด ซึ่งต้องใช้ระยะเวลายาวนานพอสมควร

มาตรฐานวิชาชีพครูของคุรุสภา

ประกอบด้วยมาตรฐาน 3 ด้าน คือ มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ
มาตรฐานการปฏิบัติงาน และมาตรฐานการปฏิบัติตน (จรรยาบรรณของวิชาชีพ)

โดยจรรยาบรรณของวิชาชีพได้มีการกำหนดแบบแผนพฤติกรรมตาม
จรรยาบรรณของวิชาชีพ เพื่อประมวลพฤติกรรมที่เป็นตัวอย่างของการประพฤติปฏิบัติ
ประกอบด้วย พฤติกรรมที่พึงประสงค์ และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

1. มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ

มาตรฐานความรู้	มาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพ
<p>มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการศึกษา หรือเทียบเท่าหรือคุณวุฒิอื่นที่คุรุสภารับรอง โดยมีความรู้ ดังต่อไปนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ความเป็นครู 2) ปรัชญาการศึกษา 3) ภาษาและวัฒนธรรม 4) จิตวิทยาสำหรับครู 5) หลักสูตร 6) การจัดการเรียนรู้และการจัดการชั้นเรียน 7) การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ 8) นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา 9) การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ 10) การประกันคุณภาพการศึกษา 11) คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ 	<p>ผ่านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ตามหลักสูตร ปริญญาทางการศึกษา เป็นเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งปี และผ่านเกณฑ์การประเมินปฏิบัติการสอนตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการคุรุสภากำหนด ดังต่อไปนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) การฝึกปฏิบัติการวิชาชีพระหว่างเรียน 2) การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในสาขาวิชาเฉพาะ

1.1 มาตรฐานความรู้

มาตรฐาน ความรู้	สาระความรู้	สมรรถนะ
1.ความเป็นครู	(1) สภาพงานครู คุณลักษณะ และมาตรฐานวิชาชีพครู (2) การปลูกฝังจิตวิญญาณความเป็นครู (3) กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับครูและวิชาชีพครู (4) การจัดการความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพครู (5) การสร้างความก้าวหน้าและพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง	(1) รอบรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอนและกลยุทธ์การสอน เพื่อให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ได้ (2) แสวงหาและเลือกใช้ข้อมูลข่าวสารความรู้เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง (3) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียนที่ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพผู้เรียน (4) มีจิตวิญญาณความเป็นครู
2. ปรัชญาการศึกษา	(1) ปรัชญา แนวคิด และทฤษฎีทางการศึกษาศาสนา เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม (2) แนวคิด และกลวิธีการจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืน	(1) ประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาสถานศึกษา (2) วิเคราะห์เกี่ยวกับการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
3. ภาษาและวัฒนธรรม	(1) ภาษาและวัฒนธรรมไทยเพื่อการเป็นครู (2) ภาษาต่างประเทศเพื่อพัฒนาวิชาชีพครู	(1) สามารถใช้ทักษะการฟัง การพูด การอ่าน การเขียนภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ เพื่อการสื่อความหมายอย่างถูกต้อง (2) ใช้ภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ
4. จิตวิทยาสำหรับครู	(1) จิตวิทยาพื้นฐานและจิตวิทยาพัฒนาการของมนุษย์ (2) จิตวิทยาการเรียนรู้และจิตวิทยาการศึกษา (3) จิตวิทยาการแนะแนวและการให้คำปรึกษา	(1) สามารถให้คำแนะนำช่วยเหลือผู้เรียนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (2) ใช้จิตวิทยาเพื่อความเข้าใจและสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ
5. หลักสูตร	(1) หลักการ แนวคิดในการจัดทำหลักสูตร (2) การนำหลักสูตรไปใช้ (3) การพัฒนาหลักสูตร	(1) วิเคราะห์หลักสูตรและสามารถจัดทำหลักสูตรได้ (2) ปฏิบัติการประเมินหลักสูตรและนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตร

มาตรฐาน ความรู้	สาระความรู้	สมรรถนะ
--------------------	-------------	---------

6. การจัดการเรียนรู้และการจัดการชั้นเรียน	<p>(1) หลักการ แนวคิด แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ และสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้</p> <p>(2) ทฤษฎีและรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ และแก้ปัญหาได้</p> <p>(3) การบูรณาการการเรียนรู้แบบเรียนรวม</p> <p>(4) การจัดการชั้นเรียน</p> <p>(5) การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ในสถานศึกษา</p>	<p>(1) สามารถจัดทำแผนการเรียนรู้และนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลจริง</p> <p>(2) สามารถสร้างบรรยากาศการจัดการชั้นเรียนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้</p>
7. การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้	<p>(1) หลักการ แนวคิด แนวปฏิบัติในการวิจัย</p> <p>(2) การใช้และผลิตงานวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้</p>	<p>(1) สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน</p> <p>(2) สามารถทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและพัฒนาผู้เรียน</p>
8. นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา	<p>(1) หลักการ แนวคิด การออกแบบ การประยุกต์ใช้ และการประเมินสื่อ นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา</p> <p>(2) เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสาร</p>	<p>(1) ประยุกต์ใช้ และประเมินสื่อ นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้</p> <p>(2) สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสาร</p>
9. การวัดและการประเมินผล การเรียนรู้	<p>(1) หลักการ แนวคิด และแนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ของผู้เรียน</p> <p>(2) ปฏิบัติการวัดและการประเมินผล</p>	<p>(1) สามารถวัดและประเมินผลได้</p> <p>(2) สามารถนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน</p>
10. การประกันคุณภาพการศึกษา	<p>(1) หลักการ แนวคิด แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการคุณภาพการศึกษา</p> <p>(2) การประกันคุณภาพการศึกษา</p>	<p>(1) สามารถจัดการคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง</p> <p>(2) สามารถดำเนินการจัดกิจกรรมประเมินคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้</p>
11. คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ	<p>(1) หลักธรรมาภิบาล และความซื่อสัตย์สุจริต (2) คุณธรรม และจริยธรรมของวิชาชีพครู (3) จรรยาบรรณของวิชาชีพที่คุรุสภากำหนด</p>	<p>(1) ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีจิตสำนึกสาธารณะ และเสียสละให้สังคม</p> <p>(2) ปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ</p>

1.2 มาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพครู

มาตรฐาน ประสบการณ์ วิชาชีพครู	สาระการฝึก	สมรรถนะ
12. การฝึก ปฏิบัติวิชาชีพ ระหว่างเรียน	(1) การสังเกตการจัดการเรียนรู้ (2) การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียน สร้างความรู้ด้วยตนเอง (3) การทดลองสอนในสถานการณ์จำลอง และ สถานการณ์จริง (4) การออกแบบทดสอบ ข้อสอบหรือเครื่องมือ วัดผล (5) การตรวจข้อสอบ การให้คะแนน และการ ตัดสินผลการเรียน (6) การสอบภาคปฏิบัติและการให้คะแนน (7) การวิจัยแก้ปัญหาผู้เรียน (8) การพัฒนาความเป็นครูมืออาชีพ	(1) สามารถจัดทำแผนการจัดการ เรียนรู้ เพื่อจุดประสงค์การสอนที่ หลากหลาย (2) สามารถปฏิบัติการสอน ออกแบบทดสอบ วัดและประเมินผล ผู้เรียน
13. การ ปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษา ในสาขาวิชา เฉพาะ	(1) การปฏิบัติการสอนวิชาเอก (2) การวัดและประเมินผล และนำผลไปใช้ใน การพัฒนาผู้เรียน (3) การวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน (4) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือแบ่งปันความรู้ใน การสัมมนาการศึกษา	(1) สามารถจัดการเรียนรู้ในสาขา วิชาเอก (2) สามารถประเมิน ปรับปรุง และ ศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน (3) ปฏิบัติงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย

2. มาตรฐานการปฏิบัติงาน

มาตรฐานที่ 1 ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครู

อยู่เสมอ

หมายถึง การศึกษาค้นคว้าเพื่อพัฒนาตนเอง การเผยแพร่ผลงานทาง
วิชาการ และการเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการที่องค์กรหรือหน่วยงาน หรือสมาคมจัดขึ้น
เช่น การประชุม การอบรม การสัมมนา และการประชุมปฏิบัติการ เป็นต้น ทั้งนี้ต้องมี
ผลงานหรือรายงานที่ปรากฏชัดเจน

มาตรฐานที่ 2 ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดแก่ผู้เรียน

หมายถึง การเลือกอย่างชาญฉลาด ด้วยความรัก และหวังดีต่อผู้เรียน ดังนั้น ในการเลือกกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมอื่น ๆ ครูต้องคำนึงถึงประโยชน์ที่จะเกิดแก่ผู้เรียนเป็นหลัก

มาตรฐานที่ 3 มุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนได้เต็มตามศักยภาพ

หมายถึง การใช้ความพยายามอย่างเต็มความสามารถของครูที่จะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ให้มากที่สุด ตามความถนัด ความสนใจ ความต้องการ โดยวิเคราะห์ วิจัยปัญหาความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน ปรับเปลี่ยนวิธีการสอนที่จะให้ได้ผลดีกว่าเดิม รวมทั้งการส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ตามศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคนอย่างเป็นระบบ

มาตรฐานที่ 4 พัฒนาแผนการสอนให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง

หมายถึง การเลือกใช้ ปรับปรุง หรือสร้างแผนการสอน บันทึกการสอน หรือเตรียมการสอนในลักษณะอื่น ๆ ที่สามารถนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 5 พัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ

หมายถึง การประดิษฐ์ คิดค้น ผลิต เลือกใช้ ปรับปรุงเครื่องมืออุปกรณ์ เอกสารสิ่งพิมพ์ เทคนิควิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ของการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 6 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผลถาวรที่เกิดแก่ผู้เรียน

หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการแสวงหาความรู้ ตามสภาพความแตกต่างของบุคคลด้วยการปฏิบัติจริง และสรุปความรู้ทั้งหลายได้ด้วยตนเองก่อให้เกิดค่านิยมและนิสัยในการปฏิบัติจนเป็นบุคลิกภาพถาวรติดตัวผู้เรียนตลอดไป

มาตรฐานที่ 7 รายงานผลการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนได้อย่างมีระบบ

หมายถึง การรายงานผลการพัฒนาผู้เรียนที่เกิดจากการปฏิบัติการเรียนการสอนให้ครอบคลุมสาเหตุ ปัจจัย และการดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง โดยครูนำเสนอรายงานการปฏิบัติในรายละเอียด ดังนี้

- 1) ปัญหาความต้องการของผู้เรียนที่ต้องได้รับการพัฒนา และเป้าหมายของการพัฒนาผู้เรียน
- 2) เทคนิค วิธีการ หรือนวัตกรรมการเรียนการสอนที่นำมาใช้เพื่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน และขั้นตอนวิธีการใช้เทคนิควิธีการหรือนวัตกรรมนั้น ๆ
- 3) ผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามวิธีการที่กำหนด ที่เกิดกับผู้เรียน
- 4) ข้อเสนอแนะแนวทางใหม่ ๆ ในการปรับปรุงและพัฒนาผู้เรียนให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

มาตรฐานที่ 8 ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน

หมายถึง การแสดงออกการประพฤติและปฏิบัติในด้านบุคลิกภาพทั่วไป การแต่งกาย กิริยา วาจา และจรรยาบรรณที่เหมาะสมกับความเป็นครูอย่างสม่ำเสมอ ที่ทำให้ผู้เรียนเลื่อมใสศรัทธา และถือเป็นแบบอย่าง

มาตรฐานที่ 9 ร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์

หมายถึง การตระหนักถึงความสำคัญ รับฟังความคิดเห็น ยอมรับในความรู้ความสามารถ ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ของเพื่อนร่วมงานด้วยความเต็มใจ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา และร่วมรับผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำนั้น

มาตรฐานที่ 10 ร่วมมือกับผู้อื่นในชุมชนอย่างสร้างสรรค์

หมายถึง การตระหนักถึงความสำคัญ รับฟังความคิดเห็น ยอมรับในความรู้ความสามารถ ของบุคคลอื่นในชุมชน และร่วมมือปฏิบัติงานเพื่อพัฒนางานของสถานศึกษา ให้ชุมชนและสถานศึกษามีการยอมรับซึ่งกันและกัน และปฏิบัติงานร่วมกันด้วยความเต็มใจ

มาตรฐานที่ 11 แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา

หมายถึง การค้นหา สังเกต จดจำ และรวบรวมข้อมูลข่าวสารตามสถานการณ์ของสังคมทุกด้าน โดยเฉพาะสารสนเทศเกี่ยวกับวิชาชีพครู สามารถวิเคราะห์ วิจัยอย่างมีเหตุผล และใช้ข้อมูลประกอบการแก้ปัญหา พัฒนาตนเอง พัฒนางาน และพัฒนาสังคมได้อย่างเหมาะสม

มาตรฐานที่ 12 สร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในทุกสถานการณ์

หมายถึง การสร้างกิจกรรมการเรียนรู้โดยการนำเอาปัญหาหรือความจำเป็นในการพัฒนาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการเรียนและการจัดกิจกรรมอื่น ๆ ในโรงเรียนมา กำหนดเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาของผู้เรียนที่ถาวร เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาของครูอีกแบบหนึ่งที่จะนำเอาวิกฤติต่าง ๆ มาเป็นโอกาส ในการพัฒนาครูจำเป็นต้องมองมุมต่าง ๆ ของปัญหาแล้วผันมุมมองของปัญหาไปในทางการพัฒนา กำหนดเป็นกิจกรรมในการพัฒนาของผู้เรียน ครูจึงต้องเป็นผู้มองมุมบวกในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ กล้าที่จะเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ มีสติในการแก้ปัญหา มิได้ตอบสนองปัญหาต่าง ๆ ด้วยอารมณ์หรือแง่มุมแบบตรงตัว ครูสามารถมองหามุมในทุก ๆ โอกาส มองเห็นแนวทางที่นำสู่ผลก้าวหน้าของผู้เรียน

3. มาตรฐานการปฏิบัติตน (จรรยาบรรณของวิชาชีพ)

จรรยาบรรณต่อตนเอง

1. ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องมีวินัยในตนเอง พัฒนาตนเองด้านวิชาชีพ บุคลิกภาพ และวิสัยทัศน์ ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิทยาการ เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอยู่เสมอ

จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ

2. ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องรัก ศรัทธา ซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบต่อวิชาชีพ และเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพ

จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ

3. ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องรัก เมตตา เอาใจใส่ ช่วยเหลือ ส่งเสริม ให้กำลังใจแก่ศิษย์และผู้รับบริการ ตามบทบาทหน้าที่โดยเสมอหน้า

4. ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ทักษะ และนิสัยที่ถูกต้องดีงามแก่ศิษย์และผู้รับบริการ ตามบทบาทหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ ด้วยความบริสุทธิ์ใจ

5. ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ

6. ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องไม่กระทำตนเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมของศิษย์และผู้รับบริการ

7. ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องให้บริการด้วยความจริงใจและเสมอภาค โดยไม่เรียกรับหรือยอมรับผลประโยชน์จากการใช้ตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบ

จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ

8. ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา พึงช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันอย่างสร้างสรรค์ โดยยึดมั่นในระบบคุณธรรม สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ

จรรยาบรรณต่อสังคม

9. ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา พึงประพฤติปฏิบัติตนเป็นผู้นำในการอนุรักษ์และพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา สิ่งแวดล้อม รักษาผลประโยชน์ของส่วนรวมและยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

การจำแนกพฤติกรรมที่พึง/ไม่พึงประสงค์

จรรยาบรรณต่อตนเอง

1. ครูต้องมีวินัยในตนเอง พัฒนาตนเองด้านวิชาชีพ บุคลิกภาพ และวิสัยทัศน์ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิทยาการ เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอยู่เสมอ โดยต้องประพฤติและละเว้นการประพฤติตามแบบแผนพฤติกรรม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

พฤติกรรมที่พึงประสงค์	พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์
(1) ประพฤติตนเหมาะสมกับสถานภาพและเป็นแบบอย่างที่ดี	(1) เกี่ยวข้องกับอบายมุขหรือเสพสิ่งเสพติดจนขาดสติหรือแสดงกิริยาไม่สุภาพเป็นที่น่ารังเกียจในสังคม
(2) ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตตามประเพณีและวัฒนธรรมไทย	(2) ประพฤติผิดทางชู้สาวหรือมีพฤติกรรมล่วงละเมิดทางเพศ
(3) ปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จอย่างมีคุณภาพตามเป้าหมายที่กำหนด	(3) ขาดความรับผิดชอบ ความกระตือรือร้น ความเอาใจใส่ จนเกิดความเสียหายในการปฏิบัติงานตามหน้าที่
(4) ศึกษา หาความรู้ วางแผนพัฒนาตนเอง พัฒนางาน และสะสมผลงานอย่างสม่ำเสมอ	(4) ไม่รู้หรือไม่แสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ในการจัดการเรียนรู้ และการปฏิบัติหน้าที่
(5) คำนึงว่า แสวงหา และนำเทคนิคด้านวิชาชีพ ที่พัฒนาและก้าวหน้าเป็นที่ยอมรับมาใช้แก่ศิษย์และผู้รับบริการให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่พึงประสงค์	(5) ขัดขวางการพัฒนาองค์การจนเกิดผลเสียหาย

จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ

2. ครูต้องรัก ศรัทธา ซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบต่อวิชาชีพ และเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพ โดยต้องประพฤติและละเว้นการประพฤติตามแบบแผนพฤติกรรม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

พฤติกรรมที่พึงประสงค์	พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์
(1) แสดงความชื่นชมและศรัทธาในคุณค่าของวิชาชีพ	(1) ไม่แสดงความภาคภูมิใจในการประกอบวิชาชีพ
(2) รักษาชื่อเสียงและปกป้องศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพ	(2) ดูหมิ่น เหยียดหยาม ให้ร้ายผู้ร่วมประกอบวิชาชีพศาสตร์ในวิชาชีพ หรือองค์กรวิชาชีพ
(3) ยกย่องและเชิดชูเกียรติผู้มีผลงานในวิชาชีพ ให้สาธารณชนรับรู้	(3) ประกอบการงานอื่นที่ไม่เหมาะสมกับการเป็นผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา
(4) อุทิศตนเพื่อความก้าวหน้าของวิชาชีพ	(4) ไม่ซื่อสัตย์สุจริต ไม่รับผิดชอบ หรือไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ หรือแบบแผนของทางราชการจนก่อให้เกิดความเสียหาย
(5) ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริตตามกฎระเบียบ และแบบแผนของทางราชการ	(5) คัดลอกหรือนำผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตน
(6) เลือกใช้หลักวิชาที่ถูกต้อง สร้างสรรค์เทคนิค วิธีการใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาวิชาชีพ	(6) ใช้หลักวิชาการที่ไม่ถูกต้องในการปฏิบัติวิชาชีพส่งผลให้ศิษย์หรือผู้รับบริการเกิดความเสียหาย
(7) ใช้องค์ความรู้หลากหลายในการปฏิบัติหน้าที่ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสมาชิกในองค์กร	(7) ใช้ความรู้ทางวิชาการ วิชาชีพ หรืออาศัยองค์กรวิชาชีพแสวงหาประโยชน์เพื่อตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ
(8) เข้าร่วมกิจกรรมของวิชาชีพหรือองค์กรวิชาชีพอย่างสร้างสรรค์	

จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ

3. ครูต้องรัก เมตตา เอาใจใส่ ช่วยเหลือ ส่งเสริม ให้กำลังใจแก่ศิษย์และ
ผู้รับบริการ ตามบทบาทหน้าที่โดยเสมอหน้า
4. ครูต้องส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ทักษะ และนิสัยที่ถูกต้องดีงามแก่ศิษย์และ
ผู้รับบริการ ตามบทบาทหน้าที่อย่างเต็มความสามารถด้วยความบริสุทธิ์ใจ
5. ครูต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ
6. ครูต้องไม่กระทำตนเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกาย สติปัญญา จิตใจ
อารมณ์ และสังคมของศิษย์และผู้รับบริการ
7. ครูต้องให้บริการด้วยความจริงใจและเสมอภาค โดยไม่เรียกรับหรือยอมรับ
ผลประโยชน์ จากการใช้ตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบ
โดยต้องประพฤติและละเว้นการประพฤติตามแบบแผนพฤติกรรม ดังตัวอย่าง
ต่อไปนี้

พฤติกรรมที่พึงประสงค์	พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์
(1) ให้คำปรึกษาหรือช่วยเหลือศิษย์และผู้รับบริการ ด้วยความเมตตากรุณาอย่างเต็มกำลังความสามารถ และเสมอภาค	(1) ลงโทษศิษย์อย่างไม่เหมาะสม
(2) สนับสนุนการดำเนินงานเพื่อปกป้องสิทธิเด็ก เยาวชน และผู้ด้อยโอกาส	(2) ไม่ใส่ใจหรือไม่รับรู้ปัญหาของศิษย์หรือ ผู้รับบริการจนเกิดผลเสียหายต่อศิษย์หรือ ผู้รับบริการ
(3) ตั้งใจ เสียสละ และอุทิศตนในการปฏิบัติ หน้าที่ เพื่อให้ศิษย์และผู้รับบริการได้รับการพัฒนา ตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของ แต่ละบุคคล	(3) ดุหมั่นเหี้ยมดุด่าศิษย์หรือผู้รับบริการ
(4) ส่งเสริมให้ศิษย์และผู้รับบริการสามารถแสวงหา ความรู้ได้ด้วยตนเองจากสื่อ อุปกรณ์ และ แหล่ง เรียนรู้ที่หลากหลาย	(4) เปิดเผยความลับของศิษย์หรือผู้รับบริการ เป็นผลให้ได้รับความอับอายหรือเสื่อมเสีย ชื่อเสียง
(5) ให้ศิษย์และผู้รับบริการ มีส่วนร่วมวางแผนการ เรียนรู้ และเลือกวิธีการปฏิบัติที่เหมาะสม กับตนเอง	(5) จูงใจ โหมน้ำว ยุยงส่งเสริมให้ศิษย์หรือ ผู้รับบริการปฏิบัติขัดต่อศีลธรรมหรือ กฎระเบียบ
(6) เสริมสร้างความภาคภูมิใจให้แก่ศิษย์และ ผู้รับบริการด้วยการรับฟังความคิดเห็น ยก ย่อง ชมเชย และให้กำลังใจอย่างกัลยาณมิตร	(6) ชักชวนใช้จ้างวานศิษย์หรือผู้รับบริการให้ จัดซื้อ จัดหาสิ่งเสพติดหรือเข้าไปเกี่ยวข้องกับ อบายมุข
	(7) เรียกร้องผลตอบแทนจากศิษย์หรือ ผู้รับบริการในนามตามหน้าที่ที่ต้องให้บริการ

จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ

8. ครูพึงช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันอย่างสร้างสรรค์ โดยยึดมั่นในระบบคุณธรรม สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ โดยพึงประพฤติและละเว้นการประพฤติตามแบบแผนพฤติกรรม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

พฤติกรรมที่พึงประสงค์	พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์
(1) เสียสละ เอื้ออาทร และให้ความช่วยเหลือผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ (2) มีความรัก ความสามัคคี และร่วมใจกันฝึกกำลังในการพัฒนาการศึกษา	(1) ปิดบังข้อมูลข่าวสารในการปฏิบัติงาน จนทำให้เกิดความเสียหายต่องานหรือผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ (2) ปฏิเสธความรับผิดชอบ โดยตำหนิให้ร้ายผู้อื่นในความบกพร่องที่เกิดขึ้น (3) สร้างกลุ่มอิทธิพลภายในองค์กรหรือกลั่นแกล้ง ผู้ร่วมประกอบวิชาชีพให้เกิดความเสียหาย (4) เจตนาให้ข้อมูลเท็จทำให้เกิดความเข้าใจผิดหรือเกิดความเสียหายต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ (5) วิพากษ์ วิจารณ์ผู้ร่วมประกอบวิชาชีพในเรื่องที่ก่อให้เกิดความเสียหายหรือแตกความสามัคคี

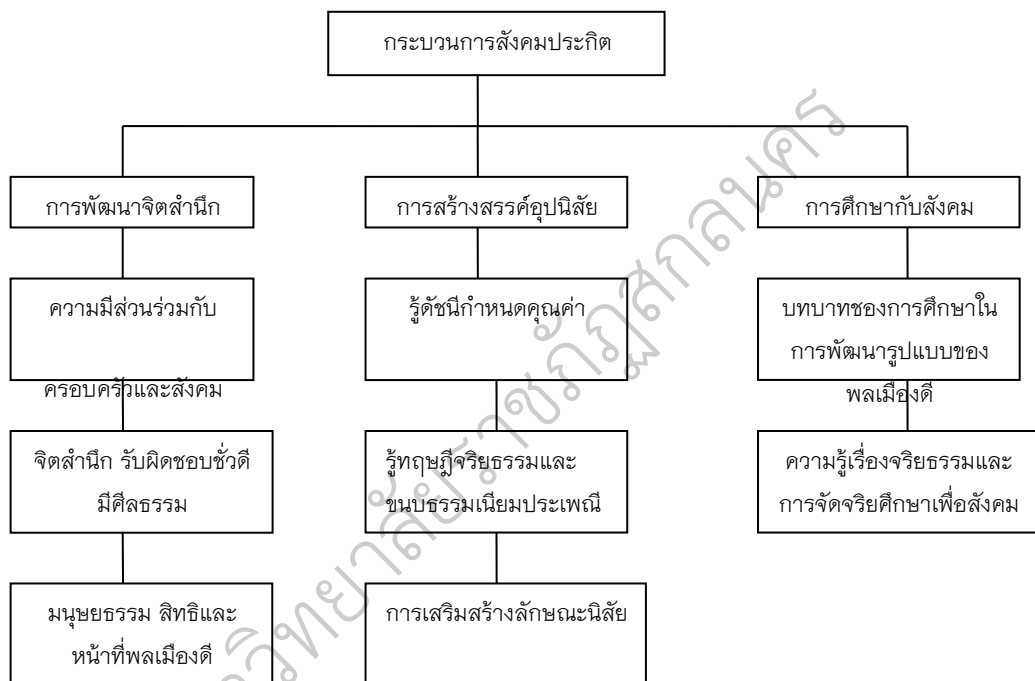
จรรยาบรรณต่อสังคม

9. ครูพึงประพฤติปฏิบัติตนเป็นผู้นำในการอนุรักษ์และพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา สิ่งแวดล้อม รักษาผลประโยชน์ของส่วนรวมและยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยพึงประพฤติและละเว้นการประพฤติตามแบบแผนพฤติกรรม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

พฤติกรรมที่พึงประสงค์	พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์
(1) ยึดมั่น สนับสนุน และส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข	(1) ไม่ให้ความร่วมมือหรือสนับสนุนกิจกรรมของชุมชนที่จัดเพื่อประโยชน์ต่อการศึกษาทั้งทางตรงหรือทางอ้อม
(2) นำภูมิปัญญาท้องถิ่นและศิลปวัฒนธรรมมาเป็นปัจจัยในการจัดการศึกษาให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม	(2) ไม่แสดงความเป็นผู้นำในการอนุรักษ์หรือพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาหรือสิ่งแวดล้อม
(3) จัดกิจกรรมส่งเสริมให้ศิษย์เกิดการเรียนรู้ และสามารถดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง	(3) ไม่ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการอนุรักษ์หรือพัฒนาสิ่งแวดล้อม
(4) เป็นผู้นำในการวางแผนและดำเนินการเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมพัฒนาเศรษฐกิจ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และศิลปวัฒนธรรม	(4) ปฏิบัติตนเป็นปฏิปักษ์ต่อวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชนหรือสังคม

3. การพัฒนาและการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม

คุณธรรมจริยธรรมเกิดขึ้นมาพร้อม ๆ กับการพัฒนาการด้านสติปัญญาและการอบรม กลุ่มเกลาให้รู้จักผิดชอบชั่วดีของสังคม คุณธรรมจริยธรรมจึงเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ ทั้งในระบบนอกโรงเรียนและในโรงเรียน การศึกษาคือการพัฒนาคุณภาพชีวิต ทำให้ชีวิตมีคุณค่าและกำกับให้ตนเองเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมอันพึงประสงค์ด้วยการปลูกฝังพื้นฐานด้านจริยธรรมในด้านต่าง ๆ กระบวนการปลูกฝัง

ที่มา : ประภาศรี สีหอำไพ, 2543 หน้า 41

3.1 การศึกษาเพื่อการปลูกฝังจริยธรรม การศึกษาเป็นการให้ความรู้ในเรื่องจริยธรรม การให้การศึกษา รวมถึงการอบรมบ่มนิสัย ให้เรียนรู้สิ่งที่ถูกผิด และการตักเตือนให้เกิดความสำนึกในความถูกต้องและความผิด

1) การปลูกฝังพื้นฐานด้านวิชาการ การเรียนการสอน การศึกษาของไทยมีความเกี่ยวข้องกับศาสนาอย่างเป็นเนื้อเดียวกัน ดังนั้นจะเห็นได้ว่า หลักสูตรต่าง ๆ ที่นำมาใช้จะมีลักษณะแนวทางที่เป็นไปในทางเดียวกันกับพุทธปรัชญา

2) การปลูกฝังพื้นฐานด้านชีวิตและสังคม การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในการดำรงชีวิตทางด้านสังคมก็จะนำพระธรรมที่เป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า

มาเป็นหลักในการคิดและการแก้ปัญหาในเชิงคุณธรรมจริยธรรม การอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขภายใต้กฎเกณฑ์ของสังคมและจิตสำนึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น

3) การปลูกฝังพื้นฐานด้านจิตวิทยา เป็นพื้นฐานที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ด้วยการคิด การหยั่งเห็น การคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีการไตร่ตรองจนเกิดความเข้าใจ จนเกิดเป็นจิตสำนึก การศึกษาจึงต้องมุ่งอบรมให้บุคคลคิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาเป็น ซึ่งมีความมุ่งหมายปลายทาง คือให้คิดดี ทำดีและแก้ปัญหาได้ดี การศึกษาจิตวิทยาทำให้เข้าใจธรรมชาติความต้องการของมนุษย์เพื่อให้เข้าใจตนเองและผู้อื่นด้วย การสร้างแรงจูงใจตนเองเพื่อให้สามารถพัฒนาไปสู่ความดีงามได้

เนื่องจากจริยธรรมคุณธรรมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการได้รับประสบการณ์และจากการอบรมสั่งสอน ชี้นำให้มองเห็นความผิด ชอบ ชั่ว ดี บุคคลมักจะได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากกลุ่มที่เป็นตัวแทนทางสังคมที่ทำหน้าที่ รับผิดชอบในการอบรมเลี้ยงดูให้บุคคลในสังคมเป็นผู้ที่ตระหนักรู้และมีพฤติกรรมที่กล่าวได้ว่า เป็นผู้ที่มีจริยธรรมคุณธรรม คือ ครอบครัวยุติธรรม เพื่อน สื่อสารมวลชน และศาสนา บุคคลในกลุ่มสังคมเหล่านี้ต้องพยายามค้นหาวิธีการเพื่อพัฒนาและปลูกฝังจริยธรรมคุณธรรม

3.2 การพัฒนาจริยธรรมคุณธรรมด้วยการปลูกฝังค่านิยม การปลูกฝังค่านิยมเป็นวิธีการปลูกฝังที่เริ่มต้นด้วยกระบวนการในขั้นพื้นฐาน เช่น

- 1) กำหนดพฤติกรรมที่พึงปรารถนาตามคุณธรรมจริยธรรมอย่างสอดคล้องกัน
- 2) เสนอตัวอย่างพฤติกรรมที่พึงปรารถนา พร้อมทั้งแสดงให้เห็นผลดีผลเสีย
- 3) ประเมินพฤติกรรมที่สอดคล้องและไม่สอดคล้องกับคุณธรรมและจริยธรรมโดยใช้เกณฑ์ผลของพฤติกรรมต่อตนเอง หมู่คณะและสังคม
- 4) แลกเปลี่ยนและวิจารณ์การประเมินในกลุ่ม
- 5) ฝึกปฏิบัติให้บุคคลกระทำด้วยใจสมัครและให้ประเมินผลสำเร็จด้วยตนเอง
- 6) ย้ำให้บุคคลรับเอาพฤติกรรมที่สอดคล้องกับจริยธรรมและคุณธรรมโดยให้นำมาเป็นส่วนหนึ่งของตน
- 7) การปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและการชักชวนให้ผู้อื่นประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่เหมาะสมกับจริยธรรมและคุณธรรม

8) พัฒนาค่านิยมจากระดับญาติพี่น้อง ไปสู่หมู่คณะและสังคม เช่น เริ่มต้นจากความกตัญญู ความเสียสละ ความสามัคคีในหมู่พี่น้อง หมู่คณะ และสังคม ไปจนถึงประเทศชาติ

9) จัดกิจกรรมเสริม เช่น กิจกรรมรณรงค์ นิทรรศการ การประชุม สัมมนา การอภิปราย การศึกษากรณี การจัดงานประเพณี เป็นต้น

3.3 การพัฒนาจริยธรรมคุณธรรมด้วยการใช้สติปัญญา มนุษย์เกิดมาพร้อมด้วยสติปัญญาที่ติดตัวมาแต่กำเนิดแม้ว่าจะมีสติปัญญาที่ไม่เท่ากัน สติปัญญาเป็นเครื่องมือในการดำรงชีวิตของมนุษย์ สามารถพัฒนาให้เพิ่มพูนความสามารถได้ สติปัญญา คือ ความฉลาด ผู้ที่มีสติปัญญาดีคือผู้ที่สามารถคิดแก้ไขปัญหาได้ดีเนื่องจากเข้าใจปัญหาได้ดี นอกจากนี้ยังเป็นผู้ที่สามารถปรับตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการพัฒนาจริยธรรมคุณธรรมของนักบริหารนั้น เนื่องจากเป็นผู้ที่มีสติปัญญาอยู่ในเกณฑ์ที่เหนือผู้อื่น วิธีการพัฒนาด้วยการใช้สติปัญญาจึงน่าจะกระทำได้อย่างเป็นผลดี วิธีการพัฒนาจริยธรรมและคุณธรรมด้วยการใช้สติปัญญา ประภาศรี สีหอำไพ (2543, หน้า 243) เสนอแนะ เช่น

1) กลุ่มสัมพันธ์ การสร้างความเข้าใจสมาชิกในแกมมที่เป็นเชิงบวกและการปรับพฤติกรรมความคิดของกลุ่ม

2) การสืบสวนสอบสวน เป็นการใช้วิธีซักถามเพื่อให้ได้คำตอบของผลของการกระทำที่นำไปสู่ความสุขหรือความทุกข์ระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับสังคม

3) การแสดงบทบาทสมมติ เพื่อให้เกิดแนวความคิดในการแก้ปัญหาในเชิงคุณธรรมและจริยธรรมร่วมกัน

4) การเล่นเกม มาสู่หลักการของความคิดที่จะทำให้คู่ต่อสู้แพ้ซึ่งอาจเกิดผลกระทบที่ไม่พึงประสงค์สะท้อนกลับมายังตนเอง

5) การใช้สื่อโสตทัศนอุปกรณ์ ให้ดูตัวอย่างภาพการแสดงพฤติกรรมเพื่อนำมาวิเคราะห์

6) การจัดค่ายจริยธรรม เพื่อให้บุคคลที่ประสบการณ์ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสถานการณ์ที่จำเป็น

การจัดกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมปัญญาเป็นแนวทางที่ทำให้ได้มีโอกาสคิดในสถานการณ์ที่ตนเองเป็นบุคคลภายนอกหรือผู้สังเกตการณ์ เนื่องจากบุคคลมักจะไม่เห็นแนวทางเมื่อตกอยู่ในสถานการณ์ที่เข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้อง การแก้ปัญหาทางจริยธรรมจึงอาจมีสภาพคล้ายเส้นผมบังภูเขาได้

บทสรุป

การมีคุณธรรม จริยธรรม หลักการสำคัญที่ให้ไว้สำหรับบุคคลหรือสังคมได้นำไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต จะช่วยให้บุคคลปฏิบัติงานได้อย่างราบรื่น มีความสำเร็จในงานที่ทำ เป็นคนดีของครอบครัว สังคม และประเทศชาติ สำหรับครูกับคุณธรรมนั้นจะต้องเป็นของคู่กัน หากครูขาดคุณธรรมเมื่อใดก็เหมือนกับนักบวชที่ไร้ศีล คุณธรรมเป็นอุปนิสัยอันดีงามที่สะสมอยู่ในจิตใจ ซึ่งได้มาจากความเพียรพยายามที่จะประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ดีงาม ติดต่อกันมาเป็นเวลานาน คุณธรรมจะมีความสัมพันธ์กับหน้าที่ เพราะกระทำหน้าที่จนเป็นนิสัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

กรณีศึกษา : แนวทางการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของครู

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

The Moral and Ethical Development of Teachers

Under the Office of Basic Education Commission

ศษกรณ บัวคำ, สุวิมล โพธิ์กลิ่น, สมาน อัครวภูมิ

หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

1. เกริ่นนำ

วิชาชีพครู ได้รับการยกย่องและจัดเป็นวิชาชีพชั้นสูงที่มีความจำเป็นต่อสังคม เป็นอาชีพที่ช่วย สร้างสรรค์จรรโลงให้สังคมเป็นไปในทางที่ปรารถนา ฉะนั้นกลุ่มผู้ประกอบวิชาชีพครูจึงต้องมีความรับผิดชอบ ต่อสังคมในระดับที่สูงเช่นกัน ยิ่งสังคมยกย่องเคารพ และไว้วางใจผู้ประกอบวิชาชีพครูมากเท่าไรผู้ประกอบ วิชาชีพครูก็ต้องประพฤติปฏิบัติตน ให้เหมาะสมกับความเคารพเชื่อถือไว้วางใจเพียงนั้น การกำหนดจรรยาบรรณ วิชาชีพครูจึง เป็นมาตรการหนึ่งที่ใช้ควบคุมความประพฤติของผู้ประกอบวิชาชีพครู อาจกล่าวได้ว่าเป็น การประกันคุณภาพของครูให้กับสังคมประการหนึ่งด้วยเป็นการยืนยันกับสังคมว่าใน วิชาชีพครุนั้น ครูจะต้องควบคุม สอดส่อง ดูแลความประพฤติของกลุ่มครูด้วยกัน ตลอดเวลา มีการลงโทษทั้งทางกฎหมายและทางสังคม การควบคุม ความประพฤติหรือ การปฏิบัติตนของครุนั้นวิธีการที่ดีที่สุดวิธีการหนึ่งคือการสร้างจิตสำนึกหรือการควบคุม ทางจิตใจ ครูที่มีคุณธรรมจริยธรรมสูงถือได้ว่าเป็นครูที่มีจรรยาบรรณ

ครูเป็นบุคคลที่มีความสำคัญยิ่งต่อกระบวนการจัดการศึกษา เป็นปัจจัยที่ส่งผล ต่อประสิทธิภาพของ สถานศึกษาเพราะเป็นผู้จัดการเรียนการสอนแก่เด็กทั้งสอนความรู้ทาง วิชาการและรวมถึงการอบรมพัฒนาจิตใจ ให้มีคุณธรรมจริยธรรม ช่วยพัฒนาให้เด็กและ เยาวชนของชาติเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ ช่วยพัฒนาความเจริญ แก่สังคม ประเทศชาติต่อไป ดังนั้น สังคมไทยจึงให้การยกย่องนับถือครูมองเห็นความสำคัญของครู ว่าเปรียบเสมือน เป็นแม่พิมพ์ของชาติ ครูจึงเป็นที่คาดหวังว่าเป็นผู้ตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรมเป็น แบบอย่างที่ดี ดำรงตนอยู่ในจรรยาบรรณ

วิชาชีพและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องซึ่งพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 (2546, หน้า 16) ได้กำหนดมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา คือ ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะและคุณภาพที่พึงประสงค์ในการ ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาต้องประพฤติปฏิบัติตามเพื่อให้เกิดคุณภาพในการประกอบวิชาชีพ สามารถสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาให้แก่ผู้รับบริการจากวิชาชีพได้ว่าเป็นบริการที่มีคุณภาพ กฎหมายจึงให้ความสำคัญกับวิชาชีพทางการศึกษาและกำหนดให้เป็นวิชาชีพควบคุม เนื่องจากต้องใช้ความรู้ ทักษะ และความเชี่ยวชาญในการประกอบวิชาชีพ

ปัญหาพฤติกรรมของครู คือ ขาดระเบียบวินัย เห็นแก่ตัว ขาดความกตัญญูกตเวที ประพฤติตน ไม่ถูกกาลเทศะ การแต่งกายไม่เหมาะสมกับเวลาและสถานที่ ไม่มีความรับผิดชอบ ขาดความอ่อนน้อมถ่อมตน หรือการไม่มีสัมมาคารวะ มีแต่ความก้าวร้าว ไม่ฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง ขาดความซื่อสัตย์ในการทำงาน ฉ้อโกงผู้อื่น ทุจริตในหน้าที่ ขาดมนุษยธรรม ส่งผลให้เกิดโทษทางวินัยอยู่เนือง ๆ

ข้าราชการครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นผู้มีความใกล้ชิดกับ ผู้เรียนและชุมชนมากที่สุด จึงเป็นเหตุผลที่ข้าราชการครูต้องสร้างความน่าเชื่อถือไว้วางใจเพื่อให้ผู้เรียน ชุมชน และสังคมเกิดความศรัทธาต่อบุคคลซึ่งทำหน้าที่ครู ดังนั้นครูต้องแสดงออกถึงพฤติกรรมอันน่าเชื่อถือ เป็นแบบอย่างด้านคุณธรรมและจริยธรรมที่ถูกต้อง โดยพฤติกรรมดังกล่าวต้องแสดงถึงพฤติกรรมที่มีคุณธรรมตามที่สังคมยอมรับ

2. เนื้อหา

สภาพปัจจุบันของการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน มีประเด็นเหมาะแก่การนำมาเป็นแนวทางการพัฒนาประกอบด้วย 3 แนวทาง คือ

- 1) การศึกษาเรียนรู้ ด้วยตนเอง
- 2) การฝึกประสบการณ์
- 3) การสร้างเจตคติที่ดี

โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนก เป็นรายด้านพบว่าด้านการสร้างเจตคติที่ดีมีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านการฝึกประสบการณ์

และด้านการศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ ฤวิล บุญสวัสดิ์ (2532, หน้า 32) กล่าวถึงวิธีการพัฒนาบุคลากร มี 3 วิธี ได้แก่

1) การให้การฝึกอบรม ได้แก่ การให้ความรู้และทักษะสำหรับการทำงาน ในหน้าที่ปัจจุบัน เพื่อให้ ผู้ปฏิบัติงานมีสมรรถภาพในการทำงาน และเพื่อประสิทธิภาพของการทำงาน การใช้การฝึกอบรมมักจะนิยมใช้เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายแผนงานหรือวิธีการทำงานใหม่ ๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเสมอกับหน่วยงานเพราะ หน่วยงานมีความจำเป็นที่จะต้องปรับตัวและพัฒนาให้เข้ากับสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมอยู่เสมอ

2) การให้การศึกษา ได้แก่ การให้ความรู้ และทักษะสำหรับการทำงานในตำแหน่งอื่น ๆ ในอนาคตบุคคลที่ทำงานต่างก็มีความหวังว่าจะมีความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงาน มีโอกาสเลื่อนตำแหน่งในระดับที่สูงขึ้น การส่งบุคคลในหน่วยงานเข้ารับการฝึกอบรมบางหลักสูตรเกี่ยวกับงานของตำแหน่งในระดับสูงขึ้นถือได้ว่าเป็นการเตรียมกำลังคน ที่มีความสามารถไว้พร้อมสำหรับอนาคต เป็นการวางแผนทดแทนกำลังคนสำหรับหน่วยงานตลอดจนเป็นการสร้างขวัญกำลังใจให้แก่บุคลากรในหน่วยงาน เพราะเมื่อบุคลากรได้รับทราบทิศทางและอนาคตในการทำงานแล้ว จะเกิดความมั่นใจในอนาคตและอุทิศกำลังกายใจให้กับหน่วยงานอย่างแท้จริงส่งเสริมและสนับสนุนให้การศึกษา และมีโครงการฝึกอบรมควบคู่กันไปเช่นเดียวกัน

3) การให้การพัฒนา ได้แก่ การให้ความรู้และทักษะสำหรับ การเป็นสมาชิกที่สมบูรณ์ของหน่วยงานเพราะหน่วยงานจำเป็นต้องมีการปรับตัวให้เข้าสภาพความเปลี่ยนแปลง ของสังคม บุคคลและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นกลไกที่สำคัญของหน่วยงาน จำเป็นต้องปรับตัวเองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง ดังกล่าว ดังนั้นการให้การพัฒนาจึงเป็นกิจกรรมต่อเนื่องเพื่อให้บุคคลในหน่วยงานได้เรียนรู้และศึกษาสิ่งใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกองค์กรรวมทั้งสิ่งแวดล้อมด้วยสาระในแนวทางการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของครู คือ ครูมีการศึกษาหาความรู้และทำ ความเข้าใจเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพและมาตรฐานวิชาชีพอย่างสม่ำเสมอ ยังมีความสอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู (2541, หน้า บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาแนวทางการพัฒนาวิสัยและจริยธรรม ข้าราชการครู พบว่า ต้องมีการจัดอบรมหลักสูตรต่าง ๆ ในทุกระดับ ทุกตำแหน่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประพฤติตน เป็นแบบอย่างของผู้บังคับบัญชา ส่งเสริมให้ข้าราชการครูมีวิสัยและจริยธรรมตามจรรยาบรรณและมาตรฐานวิชาชีพ พร้อมทั้งส่งเสริมให้ครูมีทัศนคติและค่านิยมที่ดีในอาชีพ ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับ ศิราณัฐ บุญขาว

(2557, หน้า 70) ได้ศึกษา รูปแบบการศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู พบว่า ข้าราชการครู มีการพัฒนาตนเองและวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่องซึ่งอยู่ในรูปของการฝึกอบรม การทัศนศึกษาดูงาน การเผยแพร่ ผลงานทางวิชาการ การเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการที่องค์กรหรือหน่วยงานจัดขึ้น รวมทั้งส่งเสริมให้ครูได้ศึกษาต่อ ในระดับที่สูงขึ้นจึงส่งผลให้บุคลากรมีแรงจูงใจกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับ ครูสภา (2542, หน้า 226-228) ได้วิจัยเรื่องรูปแบบการกำกับดูแลการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู โดยให้มี การเสริมสร้างและพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพให้ครบ 3 ด้าน คือ

- 1) การให้ความรู้ความเข้าใจ
- 2) การสร้างความรู้สึกรัก หรือเจตคติ
- 3) การแสดงพฤติกรรมหรือการปรับพฤติกรรม

จากการศึกษาพบว่าแนวทางการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของครู ประกอบด้วยแนวทางการพัฒนา ดังนี้

- 1) การศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self Learning) เป็นการศึกษาค้นคว้าความรู้ในจรรยาบรรณวิชาชีพและมาตรฐาน วิชาชีพ โดยเฉพาะมาตรฐานการปฏิบัติตนและแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู โดยการเรียนรู้ ด้วยตนเองทั้งหมดจะอยู่ในชุดฝึกอบรม (Training Package)
- 2) การฝึกประสบการณ์ (Experience Training) เน้นการฝึกในการปฏิบัติหน้าที่ตามจรรยาบรรณวิชาชีพ การปฏิบัติตนตามมาตรฐานวิชาชีพ และการปฏิบัติหน้าที่ตามแบบแผนพฤติกรรมจรรยาบรรณวิชาชีพครู โดยการฝึกประสบการณ์ทั้งหมดจะอยู่ในชุดการฝึกในขณะปฏิบัติงาน (On-The Job Training)
- 3) การสร้างเจตคติที่ดี (Creating Attitude) เน้นการสร้างทัศนคติที่ดีและเข้าใจ ในวิธีการปฏิบัติหน้าที่ตามจรรยาบรรณวิชาชีพพร้อมทั้งปฏิบัติตนตามมาตรฐานวิชาชีพครู และเน้นการสร้าง ความศรัทธาและพึงพอใจในอาชีพครู โดยการสร้างเจตคติที่ดีจะอยู่ในชุดการศึกษากรณีตัวอย่าง (Case Study) ซึ่ง สมาน อัครภูมิ (2557 : 128) กล่าวว่าคนที่ควรได้รับการนับถือว่าเป็นผู้มีคุณธรรมนั้นต้องพิจารณาอย่างถี่ถ้วน ในสิ่งที่ตนเองจะทำว่าจะส่งผลต่อผู้อื่นอย่างไรในการกระทำของตน ผู้ที่มีคุณธรรมจะพิจารณาข้อเท็จจริงอย่างถ่องแท้ และตรวจสอบการนำข้อเท็จจริงเหล่านั้นไปใช้ จะไตร่ตรองหลักปฏิบัติจนแน่ใจว่าไม่คลาดเคลื่อนพร้อมจะรับฟัง ความเห็นและข้อเสนอแนะที่แตกต่างและ

จะทำตามผลสรุปที่ได้จากการพิจารณาข้างต้นในที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ แนวทางการพัฒนาของ ชาญชัย ลลิตรังสิม และเชิดวิทย์ ฤทธิประศาสน์ (2530 : 15-17) ได้เสนอแนะวิธีการพัฒนาบุคลากร 7 วิธี ได้แก่

- 1) การให้การศึกษางานไปพร้อม ๆ กับปฏิบัติงาน
- 2) การปฐมนิเทศ เป็นกระบวนการที่หล่อ หลอมผู้ปฏิบัติงานใหม่ทั้งสภาพร่างกายและจิตใจอย่างมีประสิทธิภาพให้สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี
- 3) การให้ปฏิบัติงานในฐานะผู้ช่วย
- 4) การให้ฝึกงานระหว่างศึกษา คือการให้ฝึกทำงานจริงก่อนบรรจุ
- 5) ฝึกงาน ระยะสั้น
- 6) การศึกษาอบรมนอกเวลาทำการ
- 7) การศึกษาต่อเพิ่มเติม คือการให้ลาไปศึกษาต่อเต็มเวลา ไม่ต้องมาทำงาน แต่ต้องไปศึกษาวิชาที่หน่วยงานต้องการ เพื่อให้กลับมาทำงานด้านที่เกี่ยวกับวิชาที่ไปศึกษา มาโดยเฉพาะ

3. บทสรุป

แนวทางการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 1) การศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นการศึกษาหาความรู้ในจรรยาบรรณวิชาชีพและ มาตรฐานวิชาชีพ เพื่อให้ครู (1) รู้และเข้าใจข้อกำหนดเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพ (2) รู้และเข้าใจข้อกำหนดเกี่ยวกับ มาตรฐานการปฏิบัติตน (3) รู้และเข้าใจข้อกำหนดเกี่ยวกับแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู โดยการเรียนรู้ด้วยตนเองจะอยู่ในชุดฝึกอบรม 2) การฝึกประสบการณ์ เน้นการฝึกในการปฏิบัติหน้าที่ตาม จรรยาบรรณวิชาชีพ การปฏิบัติตนตามมาตรฐานวิชาชีพ และการปฏิบัติหน้าที่ตามแบบแผนพฤติกรรมจรรยาบรรณ วิชาชีพครู เพื่อให้ครู (1) ปฏิบัติงานในหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ (2) ปฏิบัติหน้าที่ ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต และเที่ยงธรรม (3) ปฏิบัติตนโดยยึดวินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยการฝึกประสบการณ์อยู่ในชุดการฝึกในขณะปฏิบัติงาน 3) การสร้างเจตคติที่ดี เน้นการสร้างความตระหนัก และเข้าใจในวิธีการปฏิบัติหน้าที่ตามจรรยาบรรณวิชาชีพและการปฏิบัติตนตามมาตรฐานวิชาชีพครู เน้นการสร้าง ความศรัทธาและพึงพอใจในอาชีพครู เพื่อให้ครู (1) ละอายต่อการทำผิดจรรยาบรรณวิชาชีพครู (2) เกรงกลัว ต่อการทำผิดวินัย

ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยการสร้างเจตคติที่ดีอยู่ในชุดการศึกษากรณี
ตัวอย่าง และผลการประเมินแนวทางการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของครู สังกัด
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พบว่า แนวทางการพัฒนาคุณธรรมและ
จริยธรรมของครู มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้และ ความมีประโยชน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ใบกิจกรรมที่ 1

คำชี้แจง ให้ผู้เข้ารับการอบรม เรื่อง “คุณธรรม จริยธรรม” แล้วร่วมกัน
วิเคราะห์ และสรุปตอบคำถามดังต่อไปนี้

1. ความหมายของคุณธรรม จริยธรรม

.....
.....
.....
.....

2. บทบาทและหน้าที่ของครู คือ

.....
.....
.....
.....

3. มาตรฐานวิชาชีพครูของคุรุสภา คือ

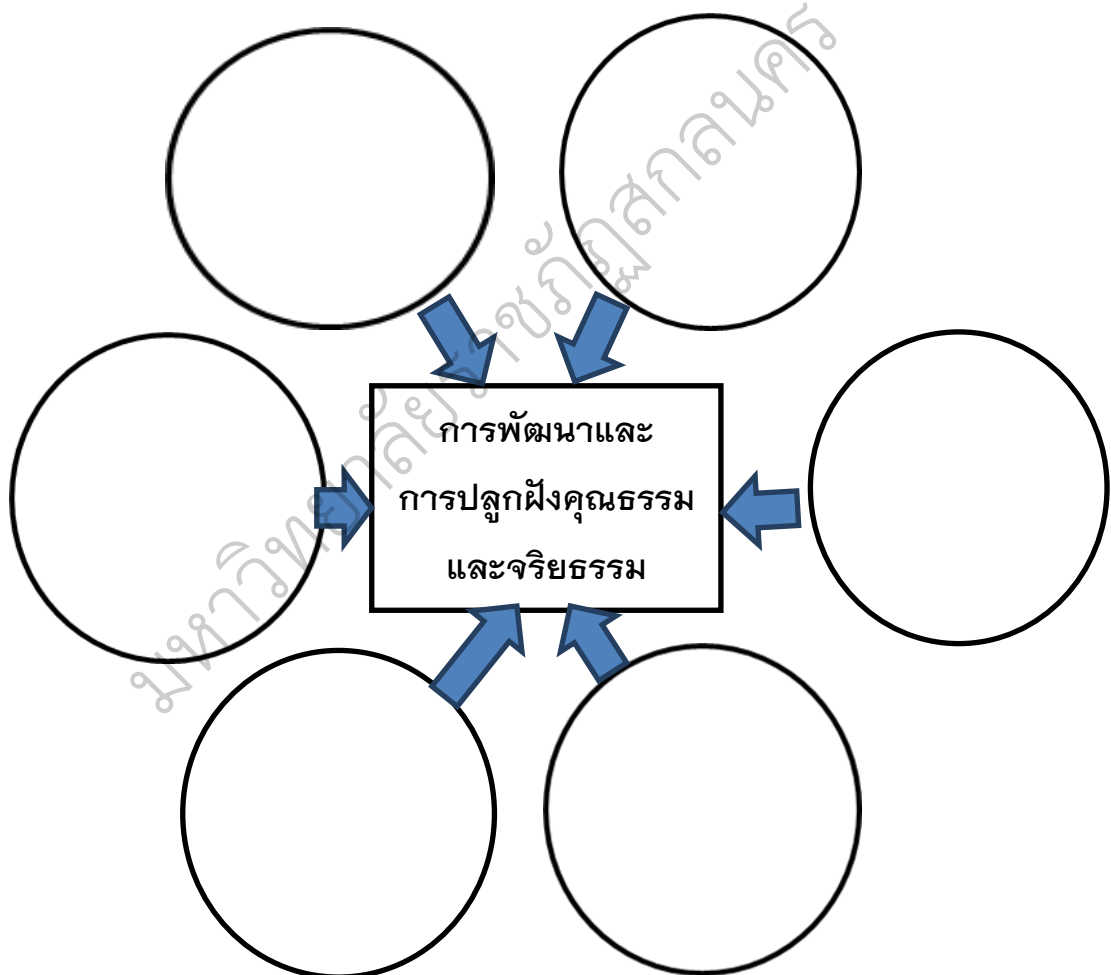
.....
.....
.....
.....

4. การพัฒนาและการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม คือ

.....
.....
.....
.....

ใบกิจกรรมที่ 2

คำชี้แจง ให้ผู้เข้ารับการพัฒนาศึกษาเอกสารเรื่อง “การพัฒนาและการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม” แล้วร่วมสนทนา และระดมความคิด แล้วเขียนเป็นแผนผังความคิด (Mind Mapping) ลงในกระดาษ ฟลิปชาร์ต

เอกสารอ้างอิง

- กนกอร สมปราชญ์. (2560). *ภาวะผู้นำและภาวะผู้นำการเรียนรู้สำหรับผู้บริหาร*
สถานศึกษา(พิมพ์ครั้งที่ 2). ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังพัฒนา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- คุรุสภา, สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ. (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.*
2542(แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ.2545. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- เฉลิม พักอ่อน. (2552). *การออกแบบการจัดการเรียนรู้อิงมาตรฐาน ตามหลักสูตร*
แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ดิเรก พรสีมา. (2559). *ครูไทย 4.0*. มติชน. เข้าถึงได้จาก
<https://www.matichon.co.th/news/345042>.
- ถนอมพร เลหาจรัสแสง. (2557). *ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21*. เชียงใหม่ : สำนักบริการ
เทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธราญา จิตรชญาวนิช. (2560). *การศึกษาและความเป็นครูไทย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย
- ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์. (2560). *เรื่องการศึกษาไทย 4.0 ในบริบทการจัดการศึกษา*
เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. 28 สิงหาคม 2559. กรุงเทพฯ; โรงแรมเซ็นทาราศูนย์
ราชการและคอนเวนชันเซ็นเตอร์ แจ้งวัฒนะ.
- บุญเลี้ยง ทুমทอง. (2553). *การพัฒนาหลักสูตร*. กรุงเทพฯ : แอคทีฟ พรินท์.
- ปฎล นันทวงศ์ และ ไพโรจน์ ดั่งวิเศษ. (2543). *หลักสูตรและการจัดการศึกษา*
ขั้นพื้นฐาน. สงขลา : สถาบันราชภัฏสงขลา.
- โพยม จันทร์น้อย. (2560). *การศึกษา 4.0*. เข้าถึงได้จาก
<http://www.manager.co.th/QOL/viewnews.aspx?NewsID=9600000025195>
- ไพฑูรย์ สิ้นลารัตน์. (2560). *ไขคำตอบ โรงเรียน ครู อยู่อย่างไรในยุค 4.0*. เข้าถึงได้จาก
<http://www.komchadluek.net/news/edu-health/259733>

- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- _____. (2556). *การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสยามกัมมาจล.
- วิโรจน์ สารรัตนะ. (2556). *กระบวนการทัศน์ใหม่ทางการศึกษากรณีทัศน์ต่อการศึกษาศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: ทิพยวิสุทธิ์.
- _____. (2557). *ภาวะผู้นำและทฤษฎีร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ: ทิพยวิสุทธิ์.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2. (2560) *รายงานผลการดำเนินงานการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน O-NET*. เชียงราย
- สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการกระทรวงศึกษาธิการ.
- Bellanca, James and Brandt Ron. (2010). *21th Century Skills: Rethinking How Students Learn*. USA. Solution Tree Press,(วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรืองและ อธิป จิตตฤกษ์ แปล). กรุงเทพฯ : โอเพนเวิร์ลด์.
- Churches. (2008). *A. Bloom's Digital Taxonomy*. Retrieved from <http://www.montgomeryschoolsmd.org/uploadedFiles/departments/techtaining/homepage/BloomDigitalTaxonomy2001.pdf>. September 9th, 2011.
- Dessler, Gary. (2002). *A Framework for human Resource Management*(2nd ed). New Jersey: Prentice Hall.
- Fansher, H. (2011). *21st Century Learning Environments: Building a Better School*. Canada: Springbank Community High School.
- Fisher, J. (2007). *Teacher Leadership And Organizational change : A teacher Leadership's Experience In A P-12 School*. Queensland Dissertation, Ed.d University of Southern Queensland.
- Hitt, M. A., Hoskisson, R. E.,& Ireland, R. D. (2007). *Management of Strategy: Concept and Cases*. Mason, OH: Thomson South-Western.

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิมณา สุวรรณไตรย์

ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญพิศ ธรรมรัตน์

กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้
ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11

เอกสารประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้
ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา
เล่ม 5 การพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพ

ผู้วิจัย

นายปิยณัฐ วงศ์เครือศรี

นักศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

คำนำ

เอกสารประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 เป็นเอกสารที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 โดยมุ่งพัฒนาด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะ และเจตคติ เพื่อให้ครูผู้สอนเกิดองค์ความรู้ในการพัฒนาภาวะผู้นำครูในยุคไทยแลนด์ 4.0 และสร้างความตระหนักในบทบาทหน้าที่และภาระงานด้านการสอนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างแท้จริง ผู้วิจัยได้จัดทำเอกสารประกอบการพัฒนาทั้งหมด จำนวน 7 เล่ม ประกอบด้วย

เล่ม 1 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนสู่ไทยแลนด์

4.0

เล่ม 2 การจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างนวัตกรรมในยุคไทยแลนด์ 4.0

เล่ม 3 ทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์

เล่ม 4 คุณธรรม จริยธรรม

เล่ม 5 การพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพ

เล่ม 6 การทำงานเป็นทีม

เล่ม 7 ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ประธานและคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้เชี่ยวชาญ คณะครู และบุคลากรทางการศึกษาที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารประกอบการพัฒนานี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ศึกษาและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

นายปิยณัฐ วงศ์เครือศรี

นักศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
วัตถุประสงค์	1
เนื้อหา	1
ขั้นตอนการดำเนินงาน	1
สื่อและแหล่งการเรียนรู้	2
การวัดและประเมินผล	2
การพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพ	2
ความหมายของการพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพ	4
วิธีการพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพ	8
การพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพตามมาตรฐานวิชาชีพครู	9
บทสรุป	14
กรณีศึกษา	15
ใบกิจกรรมที่ 1	19
ใบกิจกรรมที่ 2	20
เอกสารอ้างอิง	21
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจรูปแบบและเอกสารประกอบการพัฒนา	23
รายชื่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	24

เอกสารประกอบการพัฒนา

เล่มที่ 5

การพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพ

ระยะเวลา 1 ชั่วโมง 30 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เข้ารับการพัฒนามีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิด หลักการ เกี่ยวกับการพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพ
2. เพื่อให้ผู้เข้ารับการพัฒนาตระหนักและเห็นความสำคัญของการพัฒนาตนเอง
3. เพื่อให้ผู้เข้ารับการพัฒนา สามารถวิเคราะห์การพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพ และสามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เนื้อหา

การพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพ

1. ความหมายของการพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพ
2. วิธีการพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพ
3. การพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพตามมาตรฐานวิชาชีพครู

ขั้นตอนการดำเนินงานกิจกรรม

1. วิทยากรอธิบายขั้นตอน วิธีการศึกษาคู่มือแก่ผู้เข้ารับการพัฒนา
2. วิทยากรแบ่งกลุ่มผู้เข้ารับการพัฒนา กลุ่มละเท่า ๆ กัน ร่วมสนทนา และวิเคราะห์ ตามเนื้อหาที่กำหนดให้
3. ผู้เข้ารับการพัฒนาศึกษาเอกสาร เรื่อง “การพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพ” แล้วร่วมกันวิเคราะห์ และสรุปในประเด็นวิธีการพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพ

4. ผู้เข้ารับการพัฒนาแต่ละกลุ่มส่งตัวแทน เพื่อมานำเสนอผลงาน อภิปราย และสรุปวิธีการพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพ

5. ผู้เข้ารับการพัฒนาแต่ละกลุ่มชมวีดิทัศน์ เรื่อง “การพัฒนาตนเองสู่ความเป็นครูมืออาชีพ” ร่วมกันวิเคราะห์การพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพลูกครูมืออาชีพ

6. วิทยากรและผู้เข้ารับการพัฒนาร่วมกันสรุปแนวคิด หลักการ การพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการปรับพฤติกรรมการพัฒนาภาวะผู้นำครู ในโรงเรียนประถมศึกษา

สื่อและแหล่งเรียนรู้

1. เอกสารประกอบการพัฒนา เล่มที่ 5 การพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพ
2. วีดิทัศน์ เรื่อง “การพัฒนาตนเองสู่ความเป็นครูมืออาชีพ”
3. กระดาษฟลิปชาร์ต
4. ปากกาเมจิก

การวัดและประเมินผล

1. ประเมินการปฏิบัติกิจกรรม
2. ประเมินความสนใจ และความตั้งใจในการร่วมกิจกรรม
3. ประเมินผลการทำงาน

การพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพ

ครูเป็นผู้ที่มีหน้าที่สอนโดยตรงกับผู้เรียน ดังนั้น การพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพถือเป็นหัวใจสำคัญที่จะทำให้การศึกษาพัฒนาได้ ต่อไปผู้วิจัยจะนำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับองค์ประกอบย่อยของการพัฒนาตนเองและเพื่อนครู ดังต่อไปนี้

ครู คือ บุคคลที่ทำหน้าที่หลักทางด้าน การเรียนการสอน และการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ในสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน (พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 : มาตรา 4 กล่าวว่า วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูงที่ได้รับการยกย่องและมีเกียรติในสังคม การพัฒนาวิชาชีพครูจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสภาพสังคม เศรษฐกิจและวิชาการได้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้มี

ผลกระทบต่อนักเรียนและรูปแบบการเรียนรู้ ครูจึงไม่สามารถที่จะหยุดการเรียนรู้ โดยต้องพัฒนาทั้งความรู้และเทคนิควิธีการสอนในรูปแบบใหม่ ๆ การพัฒนาวิชาชีพครูจึงถือเป็นปัจจัยหลักในการนำไปสู่คุณภาพของครูผู้สอน และนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพที่ดีของผู้เรียนอีกด้วย (ปองทิพย์ เทพอารีย์, 2551, หน้า 1)

สอดคล้องกับ กระทรวงศึกษาธิการ กล่าวว่า ครูควรมีหน้าที่ในการพัฒนาอาชีพครูด้วยตนเอง เพราะว่าครูต้องเป็นผู้ที่ได้รับการฝึกฝนให้เป็นผู้มีความสามารถระดับสูงในการปฏิบัติงาน โดยจะต้องพัฒนาทั้งความรู้ทางปัญญา และทักษะต่าง ๆ ในการสอน ให้ทันกับความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ เนื่องจากความมุ่งหวังของคนที่มีต่อสถาบันการศึกษาได้เปลี่ยนแปลงไป หน่วยงานทางการศึกษา ต้องมีการจัดให้ครูได้พัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลากระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้ความสำคัญในเรื่องคุณภาพครู โดยกำหนดแผนการปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษาระยะที่ 9 พ.ศ. 2545-2549 เพื่อพัฒนาครูและบุคลากรให้มีคุณภาพเหมาะสมกับเป็นผู้ปฏิบัติงานมืออาชีพ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยครูต้องมีความเชี่ยวชาญเฉพาะในสาขาที่สอนหรือในงานที่รับผิดชอบ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, หน้า 16) ต่อมา ครุสภาได้กำหนดข้อบังคับในด้านมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพครู พ.ศ. 2548 โดยครูจะต้องมีมาตรฐานทางด้านความรู้ ในด้านต่าง ๆ ซึ่งประกอบไปด้วยด้านภาษาและเทคโนโลยีสำหรับครู ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านจิตวิทยาสำหรับครู ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา ด้านการบริหารจัดการในห้องเรียน ด้านการวิจัยทางการศึกษา ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา และด้านความเป็นครู ทำให้ครูต้องพัฒนาตนเองให้ได้ถึงมาตรฐานที่รัฐกำหนด (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2550, หน้า 41)

การพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพของครูและบุคลากรทางการศึกษาถือเป็นกิจกรรมที่สำคัญต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคลากร ให้เอื้ออำนวยต่อการบริหารบุคลากร โดยมีเป้าหมาย คือประโยชน์ของการพัฒนาอาชีพครูโดยองค์กรสนับสนุน มีประโยชน์ต่อองค์กร เป็นการรับประกันว่าบุคลากรที่มีความสามารถจะอยู่กับองค์กรต่อไป ทำให้สามารถดึงดูดบุคคลที่มีความสามารถสูงเข้ามาทำงานได้มากขึ้น เนื่องจากบุคลากรที่มีความสามารถสูงมักจะเลือกทำงานกับองค์กรที่ให้ความสำคัญต่ออนาคตและความก้าวหน้าของบุคลากร ช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่องค์กร ทำให้บุคลากรภายในองค์กร และบุคคลภายนอกมององค์กรด้วยความรู้สึกที่ดี ลดความล้าสมัย ความซ้ำซาก

จำเจ ดังนั้น การพัฒนาอาชีพจะช่วยให้บุคลากรครูมีการพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพ อยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้ เพราะบุคลากรครูเหล่านั้น จำเป็นต้องเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ต่าง ๆ ที่จำเป็นก่อนที่จะก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งงาน อื่น ๆ ได้ (ชูชัย สมมติไกร, 2549, หน้า 298-299; ปองทิพย์ เทพอารีย์, 2551, หน้า 3-4)

1. ความหมายการพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพ

มีนักการศึกษา นักวิชาการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ได้ให้ความหมายการพัฒนาตนเอง ดังผู้วิจัยนำเสนอต่อไปนี้

Guba และ Lincoln (1982) กล่าวว่า การพัฒนาตนเอง หมายถึง ความต้องการของบุคคลที่จะพัฒนาความรู้ ความสามารถของตนจากที่เป็นอยู่ ให้มีความรู้ ความสามารถที่มากขึ้น หรือ สูงขึ้น ให้ได้ผลตามที่หน่วยงานต้องการหรือได้ผลงานที่ดี ยิ่งขึ้นกว่าเดิม โดยความต้องการของบุคคลเป็นผลต่างระหว่างสภาพที่ควรจะเป็นกับสภาพที่เป็นอยู่จริง และเป็นความต้องการเมื่อสิ่งที่ได้รับก่อให้เกิดประโยชน์ (สุวิมล ว่องวาณิช, 2548, หน้า 39)

ปราชญา กล้าผจญ และ พอดตา บุตรสุทธิวงศ์ (2550, หน้า 90-93) ได้กล่าวถึงการพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพว่าเป็นการพัฒนาใน 3 ด้าน คือ ด้านที่หนึ่ง พัฒนาการ ด้านที่สอง พัฒนาการ และด้านที่สามคือ พัฒนาการในด้านการพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพนั้นประกอบไปด้วย

1) การรู้คุณค่าในตนเอง เข้าใจตนเอง รู้ค่านิยมที่ตนเองใช้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิต

2) การจัดการตนเองได้ เช่น ควบคุมอารมณ์ได้ มีความโปร่งใส และมีความสามารถในการปรับตัว

3) การตระหนักรู้ทางสังคม มุ่งสู่ผลสัมฤทธิ์ มีความคิดริเริ่ม

4) การบริหารจัดการความสัมพันธ์ การมีอารมณ์ขัน มองโลกในแง่ดี

ชาญชัย อาจินสมาจาร (2547, หน้า 21-22) ได้กล่าวถึง การพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงตนเองจากศักยภาพเดิมที่มีอยู่ไปสู่ศักยภาพระดับที่สูงกว่า โดย

1) บุคคลต้องสามารถปลดปล่อยศักยภาพระดับใหม่ออกมา

2) มีสิ่งท้าทายภายนอกที่เหมาะสม

3) คนที่มีการพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพ ควรรับรู้ความท้าทายในตัวคนทั้งหมด (total self)

4) เป็นการริเริ่มด้วยตัวเอง แรงจูงใจเบื้องต้นเกิดขึ้นผ่านผลสัมฤทธิ์ของตัวเอง และการทำให้บรรลุความสำเร็จด้วยตนเอง รางวัลและการลงโทษจากภายนอกเป็นเรื่องที่รองลงมา

5) การพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพ ต้องมีการเรียนรู้ มีการหยั่งเชิงอย่างสร้างสรรค์

6) การพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพ ต้องเต็มใจที่จะเสี่ยง

7) ต้องมีความตั้งใจที่เข้มแข็งเพียงพอที่จะผ่านขึ้นไปสู่ศักยภาพใหม่

8) การพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพต้องการคำแนะนำและการสนับสนุนของนักพัฒนาตนเองที่มีวุฒิภาวะมากกว่าการพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพจะประสบความสำเร็จได้เมื่อมีความต้องการที่เกิดจากงาน บุคคลควรมีความต้องการในการปรับปรุงเพื่อเป็นผู้ทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์การพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพเป็นการใช้ความรับผิดชอบส่วนตัวในการเรียนรู้โดยตนเอง และพัฒนาผ่านกระบวนการประเมินผล การสะท้อนกลับ และการปฏิบัติ

ต่อมา ปราณี รามสูต และจำรัส ดั่งสุวรรณ (2545, หน้า 125-129) ได้แบ่งหลักการพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การตระหนักถึงความจำเป็นในการปรับปรุงตนเอง เป็นความต้องการในการที่จะพัฒนาตนเองเพื่อชีวิตที่ประสบความสำเร็จ คือการพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพในแง่ความรู้ และในทุกด้านให้ดีขึ้นมากที่สุด เท่าที่จะทำได้ ขั้นที่ 2 เป็นขั้นการวิเคราะห์ตนเอง โดยการสังเกตตนเอง ประเมินตนเอง และสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่น รวมทั้งเปรียบเทียบบุคลิกภาพที่สังคมต้องการ ขั้นที่ 3 การวางแผนพัฒนาตนและการตั้งเป้าหมาย

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2545, หน้า 167) ได้กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพใน 6 ด้าน คือ 1) การพัฒนาด้านจิตใจ 2) การพัฒนาด้านร่างกาย 3) การพัฒนาด้านสติปัญญา และความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ 4) การพัฒนาด้านสังคม 5) การพัฒนาด้านความรู้ ความสามารถ และ 6) ด้านการพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพสู่ความต้องการของตลาดแรงงาน

Peter M. Senge (1990 ; อ้างถึงใน คักดีไทย สุรกิจบวร, 2545, หน้า 183) ได้กล่าวถึงการพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพ (Personal Mastery) ว่า เป็นวินัย

เป็นการฝึกฝนอบรมตนเองด้วยการเรียนรู้อยู่เสมอเป็นรากฐานสำคัญ เพื่อขยายขีดความสามารถให้เชี่ยวชาญมากขึ้น เป็นสภาพที่เป็นอยู่จริงที่เห็นว่าอะไรมีความสำคัญต่อตัวบุคคลและต่อองค์กร เห็นภาพในอนาคตที่เป็นไปได้ สร้างวิสัยทัศน์ส่วนตนขึ้นมา (Personal vision) รักษาความตึงอย่างสร้างสรรค์ (Creative tension) และมีความพลังแห่งความตั้งใจ (will power) ที่จะพัฒนาตนเองให้รอบรู้แรงจูงใจเป็นสภาวะทางจิตใจ ที่เกิดขึ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมให้ได้มาซึ่งเป้าหมายเฉพาะอย่าง แรงจูงใจจะเกิดขึ้นเมื่อเกิดความขาดแคลนบางอย่างของบุคคล ทำให้เกิดความต้องการ ความคาดหวังที่จะได้มาซึ่งเป้าหมายเฉพาะอย่าง นักจิตวิทยาได้ศึกษาแรงจูงใจในทัศนะของความต้องการ (Needs) แรงกระตุ้น (Motives) หรือ แรงผลักดัน (Drives)

มนุษย์ทุกคนมีความต้องการ หรือแรงกระตุ้นในการขับเคลื่อน เพื่อให้มีการแสดงพฤติกรรมให้บรรลุเป้าหมาย เพื่อตอบสนองต่อความต้องการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งความต้องการที่สำคัญในชีวิตมนุษย์ตามทฤษฎีของ Maslow (1954, pp. 80-91; อ้างถึงใน วราภรณ์ นักจิตวิทยา, 2545, หน้า 11; มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2546, หน้า 135) โดยแบ่งเป็น 5 ระดับ จากระดับต่ำสุดไปสู่ระดับสูงสุด

- 1) ความต้องการพื้นฐาน ทางร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการเพื่อความอยู่รอดของชีวิต เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ที่อยู่อาศัย
- 2) ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Safety and Security Needs) เป็นความต้องการความมั่นคงและปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินของบุคคล
- 3) ความต้องการความรัก การเป็นที่ยอมรับ (Social Needs) ต้องการมีเพื่อนสนิทที่ไว้ใจได้ อยากทำงานกับผู้ที่เราพึงพอใจ เริ่มแรก มาสโลว์ เสนอว่า เป็นความต้องการความรักและการมีส่วนร่วมในสังคม (love and belonging needs) ต่อมาได้รวมเอาความรู้สึกต้องการมิตรภาพต้องการมีสัมพันธภาพกับเพื่อน กับสามีภรรยา และกับบุตรหลานเข้ามาด้วย ความต้องการขั้นนี้เป็นความต้องการที่จะเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับจากสังคม ถ้าไม่ได้รับความพึงพอใจในขั้นนี้ก็จะเกิดความรู้สึกโดดเดี่ยว ว้าเหว่ ถูกตัดออกจากสังคม สามารถทำให้เกิดผลต่อเนื่องไปถึงการปรับตัวที่ไม่ดีในสังคมได้
- 4) ความต้องการเกียรติยศชื่อเสียง (Esteem Needs) อยากให้คนอื่นยกย่อง ให้เกียรติการยอมรับนับถือจากคนอื่น และการยอมรับนับถือตนเอง เคารพตนเอง
- 5) ความต้องการการประสบความสำเร็จ (Self-Actualization Needs) เป็นความต้องการพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพตามศักยภาพสูงสุด ได้แสดงออกซึ่งทักษะ

และความเป็นเลิศในบางสิ่งบางอย่างที่ตนมี และมีอารมณ์ซึ่งแสดงออกถึงบุคลิกภาพที่สมบูรณ์

ในการนำทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์ไปใช้ในการจูงใจในการบริหารนั้น ความต้องการที่ได้รับความพึงพอใจแล้วจะไม่เป็นตัวจูงใจ แต่จะเกิดความต้องการในขั้นที่สูงขึ้น ความต้องการที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองจะเป็นแรงจูงใจต่อไป อีกทั้งความต้องการของแต่ละบุคคลมีความซับซ้อน ในเวลาเดียวกันบุคคลคนหนึ่งอาจมีความต้องการหลายอย่าง ซึ่งในแต่ละองค์กรต้องปรับใช้ให้เหมาะสมตามลักษณะและองค์ประกอบขององค์กรนั้น เพื่อสร้างความพึงพอใจและตอบสนองความต้องการของคนในองค์กรเพื่อนำไปสู่ประสิทธิภาพในการทำงานต่อไป

ส่วนความต้องการตามทฤษฎีของ เฮิร์ซเบิร์ก (Herzberg's Two Factors Theory) โดยเฮิร์ซเบิร์กและคณะ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2546, หน้า 145; อ้างถึงจาก Herzberg and others, 1959) ได้ศึกษาโดยวิธีสัมภาษณ์นักบัญชีและวิศวกร 203 คน ใน 9 บริษัทเกี่ยวกับความรู้สึกที่ดีและไม่ดีเกี่ยวกับงานของตน จากผลการวิเคราะห์ เฮิร์ซเบิร์กพบว่า ปัจจัยที่จะทำให้เกิดความรู้สึกที่พึงพอใจและไม่พึงพอใจในงานแบ่งเป็น

- 1) ปัจจัยที่สร้างความพึงพอใจในงาน ได้แก่ ความสำเร็จ การได้รับการยอมรับนับถือลักษณะของงาน ความรับผิดชอบ และความก้าวหน้า
- 2) ปัจจัยที่สร้างความไม่พึงพอใจในงาน ได้แก่ เงินเดือน ความเป็นไปได้ที่จะเจริญในงาน ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ความสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน สถานภาพ การนิเทศงาน นโยบายขององค์กร เงื่อนไขของงาน ชีวิตส่วนตัว และความมั่นคงในงาน

เมื่อเปรียบเทียบทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ กับทฤษฎีของเฮิร์ซเบิร์กพบว่า ปัจจัยอนามัย เทียบได้กับความต้องการระดับสามขั้นแรกของมาสโลว์ ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยอนามัยไม่ได้นำไปสู่ความพอใจในงาน ส่วนปัจจัยตัวกระตุ้นคล้ายกับความต้องการระดับสูงของมาสโลว์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับเนื้อหาของงาน การพัฒนาส่วนบุคคลเท่านั้นที่ก่อให้เกิดการจูงใจบุคคล ในการทำงานด้วยความพึงพอใจ

สรุปได้ว่า การพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพ คือ ความต้องการของบุคคลในการที่จะพัฒนาความรู้ ความสามารถของตนจากที่เป็นอยู่ ให้มีความรู้ ความสามารถที่มากขึ้น หรือสูงขึ้น ให้ได้ผลตามที่หน่วยงานต้องการหรือได้ผลงานที่ดียิ่งขึ้นกว่าเดิม โดย

ความต้องการของบุคคลเป็นผลต่างระหว่างสภาพที่ควรจะเป็นกับสภาพที่เป็นอยู่จริง และเป็นความต้องการเมื่อสิ่งที่ได้รับก่อให้เกิดประโยชน์ เป็นการพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพทั้งในด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลที่จำเป็น พัฒนาคน อีกทั้งยังเป็นการพัฒนางานที่ตนรับผิดชอบด้วย ทำให้บุคคลสามารถดำเนินกิจกรรมที่สนองความต้องการ แรงจูงใจ หรือเป้าหมายที่ตนได้ตั้งไว้ และพัฒนาตนเองตามศักยภาพของตนให้ดีขึ้นทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม เพื่อให้เป็นสมาชิกที่มีประสิทธิภาพของสังคม เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ตลอดจนเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขของบุคคล

2. วิธีการพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพ

องค์กร หน่วยงานต่าง ๆ มีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาบุคลากรของตน ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด เป็นผู้ทรงคุณค่า การที่บุคลากรได้รับการพัฒนานั้น จะเป็นหลักประกันได้ว่า หน่วยงานนั้นจะสามารถรักษากาลากรไว้ได้ยาวนาน และเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีค่าสูงขององค์กรนั้นต่อไป

เกรียงศักดิ์ เขียวยิ่ง (2539, หน้า 28) กล่าวถึงวิธีการพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพโดยการฝึกอบรม ตามหลักวิชาการ โดยแยกประเภทของการฝึกอบรมเป็น 5 วิธี คือ

- 1) การลงมือฝึกปฏิบัติงานจริง
- 2) การบรรยายให้ห้องเรียน
- 3) การลงมือปฏิบัติงานจริง นอกเวลางานควบคู่กันไป
- 4) การอบรมเพิ่มเติม
- 5) การฝึกจำลองเหตุการณ์และใช้วิธีการอื่น ๆ

ชิดชม สฤษฏีราชโยธิน (2542, หน้า 26) ได้กล่าวถึงวิธีการพัฒนาบุคลากรที่มีการฝึกอบรม (Training) ซึ่งจะช่วยในด้านการพัฒนาความรู้ แนวคิดให้กว้างมากขึ้น การประชุม และการเข้าร่วมประชุมเพื่อมีบทบาทในคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องกับงานที่รับผิดชอบ โดยเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น รวมทั้งการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น

สรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพ แบ่งได้เป็น 2 ด้าน คือ ปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมโดยปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ 1) เพศ 2) อายุ 3) ประสบการณ์ในการทำงาน 4) เงินเดือน 5) สถานภาพสมรส 6) วุฒิการศึกษา 7) แรงจูงใจ

ส่วนปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม เป็นเงื่อนไขขององค์กรที่กำหนดขึ้นมาอย่าง สอดคล้องและเอื้อต่อการพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพ

3. การพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพตามมาตรฐานวิชาชีพครู

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2544, หน้า 28–29) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545, หน้า 28) ได้กล่าวถึงงาน สำคัญในเรื่องบุคลากรครู คือ เรื่องบันไดอาชีพ (Career Path) หรือเส้นทางแห่ง ความก้าวหน้าในวิชาชีพ และชีวิตการทำงาน เรื่องการฝึกอบรม การเพิ่มพูนความรู้ความ ซำนาญ การปรับเปลี่ยนทัศนคติและแนวคิดใหม่ ๆ ทางการศึกษา และด้านการเรียนการ สอน การพัฒนาวิชาชีพ (Professional Development) เรื่องการนิเทศการศึกษา ซึ่งจะเน้นที่ คุณภาพการสอน หรือผลงานจากการเรียนการสอนโดยตรงในปัจจุบัน มีครูจำนวนมากที่ ไม่มีวุฒิตรงตามมาตรฐาน ทั้งทางด้านวิชาการ และจริยธรรม รวมทั้งเทคโนโลยีที่ เปลี่ยนแปลงไป จึงได้กำหนดมาตรฐานเกี่ยวกับตัวครู เป็นมาตรฐานที่ 21 มาตรฐานที่ 22 มาตรฐานที่ 23 และมาตรฐานที่ 24 ไว้ดังนี้

มาตรฐานที่ 21 ครูมีวิญญานความเป็นครู มีคุณธรรม จริยธรรม มีตัวบ่งชี้ คือ

1) ครูมีความเอื้ออาทร เข้าใจและเอาใจใส่ผู้เรียนทุกคนอย่างสม่ำเสมอและ เท่าเทียมกัน

2) ครูมีมนุษยสัมพันธ์ ควบคุมอารมณ์ได้ และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

3) ครูมีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา อุทิศตนให้กับการพัฒนา ผู้เรียน

4) ครูวางตนเหมาะสม เป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องความประพฤติบุคลิกภาพ

5) ครูมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพครู

มาตรฐานที่ 22 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมี ประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีตัวบ่งชี้ คือ

1) ครูรู้เป้าหมายของหลักสูตร และเป้าหมายของการจัดการศึกษา

2) ครูมีความรู้ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร จัดทำแผน และ กระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

3) ครูมีความรู้ความสามารถในการประเมินผลการเรียนการสอนและนำผล การประเมินมาพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน

มาตรฐานที่ 23 ครูมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ คิดวิเคราะห์
สร้างองค์ความรู้ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน มีตัวบ่งชี้คือ

1) ครูมีนิสัยรักการแสวงหาความรู้และข่าวสารข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ
เพื่อนำมาพัฒนาการเรียนการสอน

2) ครูมีความสามารถในการศึกษา วิจัย เพื่อพัฒนากระบวนการเรียน
การสอน

3) ครูมีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาและแก้ไขสถานการณ์ได้

มาตรฐานที่ 24 ครูมีคุณวุฒิ ความรู้ ความสามารถ ตรงกับงานที่รับผิดชอบ
และมีครูเพียงพอ มีตัวบ่งชี้คือ

1) ครูมีความถนัด ความเชี่ยวชาญตรงกับงานที่ปฏิบัติ

2) มีจำนวนครูตามเกณฑ์ความรู้ (Knowledge) คือ สารสนเทศที่นำไปสู่
การปฏิบัติ หรือใช้งาน (Information in action) เป็นแนวทางในการกำหนดความคิด
พฤติกรรมและการสื่อสารระหว่างบุคคล เป็นผลที่ได้

จากความจำเป็นที่ได้กล่าวมาข้างต้น ในการพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมือ
อาชีพของครู เนื่องจากการปฏิรูปการศึกษา รัฐได้มีมาตรการต่าง ๆ ที่กำหนดให้ครูมี
มาตรฐานในการทำงานสอน ฉะนั้นการพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพจึงถือเป็นเรื่องที่มี
ความสำคัญอย่างยิ่ง

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ได้อนุมัติให้ออกข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วย
มาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ ปี 2548 โดยได้กำหนดมาตรฐานวิชาชีพครู
ไว้ดังนี้ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2550, หน้า 41-44)

ผู้ประกอบวิชาชีพครูต้องมีมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ
ต่อไปนี้

มาตรฐานความรู้ มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการศึกษาหรือ
เทียบเท่า หรือคุณวุฒิอื่นที่คุรุสภารับรอง โดยมีสาระความรู้ และสมรรถนะของครู ในด้าน
ต่อไปนี้

1) ภาษาและเทคโนโลยีสำหรับครู โดยมีสาระความรู้ ประกอบด้วย

1.1 ภาษาไทยสำหรับครู สามารถใช้ทักษะในการฟัง การพูด การอ่าน
การเขียนภาษาไทย เพื่อการสื่อความหมายได้อย่างถูกต้อง

1.2 ภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศอื่น ๆ สำหรับครู เพื่อการสื่อความหมายได้อย่างถูกต้อง

1.3 เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับครู สามารถใช้คอมพิวเตอร์ขั้นพื้นฐาน

2) การพัฒนาหลักสูตร โดยมีสาระความรู้ คือ

2.1 ปรัชญา แนวคิดทฤษฎีการศึกษา

2.2 ประวัติความเป็นมาและระบบการจัดการศึกษาไทย

2.3 วิสัยทัศน์ และแผนพัฒนาการศึกษาไทย

2.4 ทฤษฎีหลักสูตร

2.5 การพัฒนาหลักสูตร สามารถวิเคราะห์หลักสูตร

2.6 มาตรฐานและมาตรฐานช่วงชั้นของหลักสูตร

2.7 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

2.8 ปัญหาและแนวโน้มในการพัฒนาหลักสูตร

3) การจัดการเรียนรู้ มีสาระความรู้ คือ

3.1 ทฤษฎีการเรียนรู้และการสอน

3.2 รูปแบบการเรียนรู้และการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

3.3 การออกแบบและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

3.4 การบูรณาการเนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้

3.5 การบูรณาการเรียนรู้อย่างบูรณาการ

3.6 เทคนิคและวิทยาการจัดการเรียนรู้

3.7 การใช้และการผลิตสื่อและการพัฒนานวัตกรรมในการเรียนรู้

3.8 การประเมินผลการเรียนรู้

4) จิตวิทยาสำหรับครู โดยมีสาระความรู้ คือ

4.1 จิตวิทยาพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการมนุษย์

4.2 จิตวิทยาการศึกษา

4.3 จิตวิทยาการแนะแนวและให้คำปรึกษา

5) การวัดและประเมินผลการศึกษา โดยมีสาระความรู้ คือ

5.1 หลักการและเทคนิคการวัดและประเมินผลทางการศึกษา

5.2 การสร้างและการใช้เครื่องมือวัดผลและประเมินผลการศึกษา

5.3 การประเมินตามสภาพจริง

- 5.4 การประเมินจากแฟ้มสะสมงาน
- 5.5 การประเมินภาคปฏิบัติ
- 5.6 การประเมินผลแบบย่อยและแบบรวม
- 6) การบริหารจัดการในห้องเรียน โดยมีสาระความรู้ คือ
  - 6.1 ทฤษฎีและหลักการบริหารจัดการ
  - 6.2 ภาวะผู้นำทางการศึกษา
  - 6.3 การคิดอย่างเป็นระบบ
  - 6.4 การเรียนรู้วัฒนธรรมองค์กร
  - 6.5 มนุษยสัมพันธ์ในองค์กร
  - 6.6 การติดต่อสื่อสารในองค์กร
  - 6.7 การบริหารจัดการชั้นเรียน
  - 6.8 การประกันคุณภาพการศึกษา
  - 6.9 การทำงานเป็นทีม
  - 6.10 การจัดทำโครงการทางวิชาการ
  - 6.11 การจัดโครงการฝึกอาชีพ
  - 6.12 การจัดโครงการและกิจกรรมเพื่อพัฒนา
  - 6.13 การจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ
  - 6.14 การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน
- 7) การวิจัยทางการศึกษา โดยมีสาระความรู้ คือ ทฤษฎีการวิจัย
  - 7.1 รูปแบบการวิจัย
  - 7.2 การออกแบบการวิจัย
  - 7.3 กระบวนการวิจัย
  - 7.4 สถิติเพื่อการวิจัย
  - 7.5 การวิจัยในชั้นเรียน
  - 7.6 การฝึกปฏิบัติการวิจัย
  - 7.7 การนำเสนอผลงานวิจัย
  - 7.8 การค้นคว้า ศึกษางานวิจัยในการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้
  - 7.9 การใช้กระบวนการวิจัยในการแก้ปัญหา
  - 7.10 การเสนอโครงการเพื่อทำวิจัย

8) นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา โดยมีสาระความรู้

คือ

- 8.1 แนวคิด ทฤษฎี เทคโนโลยี และนวัตกรรมการศึกษา
- 8.2 เทคโนโลยีและสารสนเทศ
- 8.3 การวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดจากการใช้นวัตกรรมเทคโนโลยี
- 8.4 แหล่งการเรียนรู้และเครือข่ายการเรียนรู้
- 8.5 การออกแบบ การสร้าง การนำไปใช้ การประเมินและการปรับปรุง

นวัตกรรม

9) ความเป็นครู โดยมีสาระความรู้ คือ

- 9.1 ความสำคัญของวิชาชีพครู บทบาท หน้าที่ ภาระงานของครู
- 9.2 พัฒนาการของวิชาชีพครู
- 9.3 คุณลักษณะของครูที่ดี
- 9.4 การสร้างทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพครู
- 9.5 การเสริมสร้างศักยภาพและสมรรถภาพความเป็นครู
- 9.6 การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้และการเป็นผู้นำทางวิชาการ
- 9.7 เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู
- 9.8 จรรยาบรรณของวิชาชีพครู
- 9.9 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

นอกจากมาตรฐานด้านความรู้ ทั้ง 9 ด้าน ยังมีมาตรฐานการปฏิบัติงาน สำหรับครู ดังต่อไปนี้

มาตรฐานการปฏิบัติงาน

มาตรฐานที่ 1 ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครู
 อยู่เสมอการปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครู

มาตรฐานที่ 2 ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดแก่
 ผู้เรียนการตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดกับผู้เรียน ดังนั้น ในการ
 เลือกรับกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมอื่น ๆ ครูต้องคำนึงถึงประโยชน์ที่จะเกิดแก่
 ผู้เรียนเป็นหลัก

มาตรฐานที่ 3 มุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพการมุ่งมั่นพัฒนา
 ผู้เรียน

มาตรฐานที่ 4 พัฒนาแผนการสอนให้สามารถปฏิบัติได้ เกิดผลจริง
พัฒนาแผนการสอนให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง

มาตรฐานที่ 5 พัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ
การพัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ

มาตรฐานที่ 6 จัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นผลถาวรที่เกิดแก่
ผู้เรียนการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผลถาวรที่เกิดแก่ผู้เรียน

มาตรฐานที่ 7 รายงานผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้อย่างมีระบบ
รายงานผลการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนได้อย่างมีระบบ

มาตรฐานที่ 8 ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียนการปฏิบัติตนเป็น
แบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน

มาตรฐานที่ 9 ร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์การร่วมมือ
กับผู้อื่นในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์

มาตรฐานที่ 10 ร่วมมือกับผู้อื่นในชุมชนอย่างสร้างสรรค์การร่วมมือกับ
ผู้อื่นในชุมชนอย่างสร้างสรรค์

มาตรฐานที่ 11 แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนาการแสวงหา
และใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา

มาตรฐานที่ 12 สร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในทุกสถานการณ์
สร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในทุกสถานการณ์

บทสรุป

ควรมีการส่งเสริมให้ครูมีความสามารถ มีทักษะในการทำงาน อบรม สัมมนา
ดูงาน ศึกษาต่อ โดยหาวิธีการกระตุ้นและส่งเสริมให้ครูสนใจต่อการพัฒนาตนเองสู่ความ
เป็นมืออาชีพให้ทันต่อเหตุการณ์ใหม่ ๆ อยู่เสมอ

กรณีศึกษา : การศึกษาแนวทางพัฒนาทักษะครูในศตวรรษที่ 21
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในจังหวัดพิษณุโลก

A Study Guidelines Development for teachers' Skills
in the 21st Century Under The Secondary

Educational Service Area Office On Phitsanulok Province.

นางสาววรลักษณ์ คำหว่าง

อาจารย์ ดร.นงลักษณ์ ใจฉลาด

คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

1. เกริ่นนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม 2545 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้ง เจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษา การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ บนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ เพื่อให้มีสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน ในด้านความสามารถด้านการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้ทักษะชีวิตและการใช้เทคโนโลยี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2542, หน้า 14)

ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการศึกษาภายใต้ยุทธศาสตร์ของการปฏิรูปการศึกษาในศตวรรษที่ 21 (พ.ศ.2552 –2561) นั้นได้กล่าวถึง การศึกษากับการพัฒนาสังคมเป็นหลักสำคัญโดยรวมของความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในมิติต่างๆ ที่ส่งผลต่อการพัฒนา ซึ่งภายใต้ยุทธศาสตร์ของการปฏิรูปการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในปัจจุบันได้มุ่งเน้นในมิติของการพัฒนา 4 มิติ ที่สำคัญ ได้แก่ การปฏิรูปนักเรียนยุคใหม่ การปฏิรูปครูยุคใหม่ การปฏิรูปโรงเรียนยุคใหม่หรือแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่และการปฏิรูประบบบริหารจัดการยุคใหม่ ซึ่งในทุกมิตินั้นจะมีความสอดคล้องสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบเพื่อให้บรรลุผล

ของการปฏิรูปการศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21 (สุรศักดิ์ ปาเฮ, 2556, หน้า 1) สำหรับการปฏิรูปเพื่อพัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่นั้น ได้มีข้อเสนอแนะในเชิงยุทธศาสตร์ของการปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษาหลากหลายแนวทางตามข้อเสนอของคณะกรรมการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการที่ได้เสนอแนะไว้ ทั้งนี้เพื่อสร้างให้ครูยุคใหม่มีบทบาทในการเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพมาตรฐาน และในขณะเดียวกันสามารถพัฒนาตนเอง และแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง

2. เนื้อหา

การศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษา ในจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ภาพรวม ประเด็นทักษะสารสนเทศ สื่อ เทคโนโลยี มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ ควรวางแผนการดำเนินงาน จัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาทักษะครูและบุคลากรอย่างจริงจัง อบรมเชิงปฏิบัติการ/สัมมนา ให้วิทยากรที่มีความสามารถมาให้ความรู้และส่งเสริมทักษะ โดยใช้วิธีการพัฒนาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในการจัดการ (School Based Management –SBM) เรียนรู้แบบ learning by doing โดยเน้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ และสร้างผลงานผ่านระบบเครือข่าย มีการกำกับ ติดตาม วัดและประเมินผลตามตัวชี้วัด ส่งเสริมการเรียนรู้ในลักษณะรูปแบบเครือข่าย ปรับปรุง แก้ไขระบบการใช้ของครูให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และตัวชี้วัด

2. ประเด็นทักษะด้านการจัดการเรียนรู้และนวัตกรรม ด้านความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ ควรสร้างแผนกิจกรรม/จัดทำโครงการสนับสนุนการสร้างสรรค์และเผยแพร่ นวัตกรรมการสอน โดยใช้หลักการบริหารจัดการแบบ Bench marking มาปรับใช้ ดำเนินการจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการ ฝึกทักษะกระบวนการคิดสร้างสรรค์ ให้ครูสร้างสรรค์ผลงาน Best Practice เพิ่มผลผลิตทั้งด้านคุณภาพและปริมาณ วัดและประเมินผล นวัตกรรมของครูให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่ได้กำหนดไว้ นำผลการพัฒนานวัตกรรมมาปรับใช้ให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3. ประเด็นทักษะด้านการจัดการเรียนรู้และนวัตกรรม ด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ไขปัญหา มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ วางแผนการดำเนินกิจกรรมในด้านการส่งเสริมกระบวนการคิดและการแก้ไขปัญหาต่อครู โดยเน้นทักษะการคิดเพื่อ

สร้างรูปแบบและวิธีการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะด้วยกระบวนการวิจัย และกระบวนการเรียนรู้แบบโครงงาน อบรม/สร้างเครื่องมือเน้นทักษะกระบวนการคิด ฝึกปฏิบัติโดยใช้กรณีศึกษา (case study) เพื่อส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนาตามรูปแบบและขั้นตอนของทักษะการคิดที่เป็นระบบ มีเครื่องมือวัดและประเมินผลจากนวัตกรรมที่ส่งเสริมกระบวนการคิด นำผลการวิจัยไปปรับปรุง และพัฒนาให้มีคุณภาพมากขึ้น

4. ประเด็นทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ เทคโนโลยี ด้านเทคโนโลยี มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ ควรสร้างความตระหนัก เล็งเห็นถึงความสำคัญ ในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ สัมมนา/อบรม/จัดกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านการเชื่อมต่อบรรยากาศให้ครูได้เรียนรู้จากการปฏิบัติ เพื่อเสริมสร้างทักษะและสมรรถนะทางด้านเทคโนโลยีมากขึ้น วัดและประเมินผล ตรวจสอบจากพฤติกรรมการใช้และผลงานที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี โดยตั้งเกณฑ์การเปรียบเทียบที่ยอมรับได้ ควรหางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีมาเป็นต้นแบบ เพื่อให้ครูได้เรียนรู้ และใช้อ้างอิง เพื่อเทียบระดับ (benchmarking) ปรับปรุงแก้ไขให้เกิดเครือข่ายเทคโนโลยีที่มีระบบต่อไป

5. ประเด็นทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ เทคโนโลยี ด้านสื่อ มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ วางแผนจัดสรรงบประมาณ กำหนดแนวทาง การสืบค้นสื่อ การใช้สื่อ การพัฒนาและการส่งเสริมสื่อของครูให้ตรงกับตัวชี้วัด ฝึกฝนทักษะในการผลิตสื่อ ออกแบบและใช้สื่อได้ตรงกับตัวชี้วัดและผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และจัดเก็บสื่อได้อย่างเป็นระบบ ส่งเสริมต่อกระบวนการเรียนรู้ ตรวจสอบคุณภาพสื่อ และการจัดเก็บสื่อได้อย่างเป็นระบบ เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานและสอดคล้องกับตัวชี้วัดของหลักสูตร แก้ไขและพัฒนาทักษะด้านสื่อเพื่อเป็นแนวทางเพื่อการวางแผนการพัฒนาครั้งต่อไป

6. ประเด็นทักษะชีวิตและอาชีพ ด้านการเป็นผู้สร้างและผู้ผลิต มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ กำหนดแผนงาน แนวทางการปฏิบัติงาน ใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานของการพัฒนาและการแก้ไขปัญหา ตระหนักในบทบาทครู (Teacher model) เพื่อสร้างความรับผิดชอบหน้าที่ของตนเอง อบรมเชิงปฏิบัติการ, ฝึกฝนกระบวนการแก้ไขปัญหาโดยใช้รูปแบบการวิจัย ฝึกฝนการพัฒนาตนเองและคุณธรรม จริยธรรม ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินรูปแบบการส่งเสริมและพัฒนา การปฏิบัติงานตามหน้าที่ตน โดยวัดผลประเมินตามเกณฑ์การพัฒนาและการยอมรับได้ที่ได้กำหนดไว้ นิเทศ ติดตาม ประเมินผล และปรับปรุงแก้ไขเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง

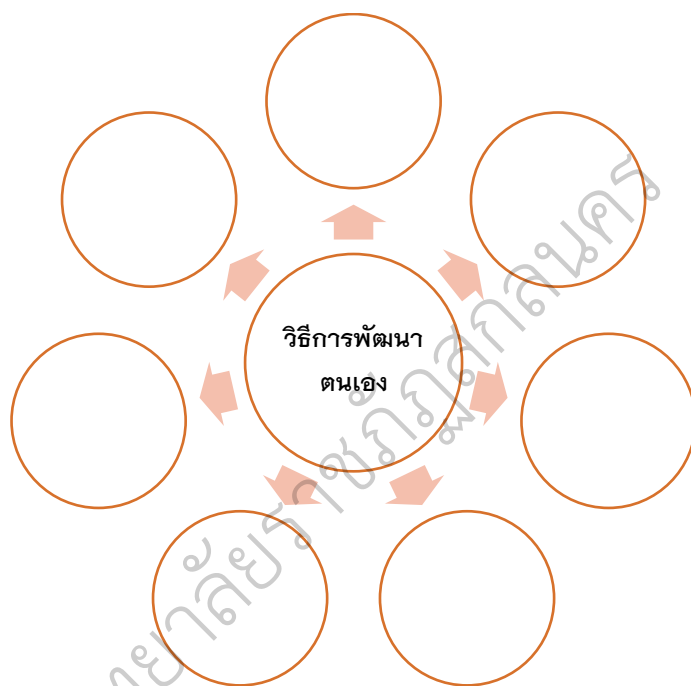
7. ประเด็นทักษะชีวิตและอาชีพ ด้านการริเริ่มสร้างสรรค์และเป็นตัวของตัวเอง มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ วางแผนการดำเนินงาน สร้างเสริมประสบการณ์เพื่อพัฒนา คักยภาพตัวบุคคลด้านความรู้ ทักษะ ความสามารถ ส่งเสริมให้ครูมีโอกาสได้แสดงผล งานของตนเอง ศึกษาดูงานโรงเรียนดีเด่นในด้านต่างๆอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อพัฒนา ทักษะและเพิ่มพูนความรู้ให้กับตนเอง นำเสนอและเผยแพร่ผลงานที่โดดเด่นเป็นผลงานที่ สร้างประโยชน์ สามารถใช้ได้จริง ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน กำกับ ติดตาม ประสิทธิภาพของผลงานและการเผยแพร่ผลงาน พัฒนาและส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนา อย่างต่อเนื่องนำผลการดำเนินกิจกรรมในด้านที่ดีจากปีที่ผ่านมาเพื่อดำเนินการต่อยอดให้ มีความสำเร็จเพิ่มขึ้น

3. บทสรุป

ควรวางแผนการดำเนินงาน จัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาทักษะครูและบุคลากร อย่างจริงจัง อบรมเชิงปฏิบัติการ/สัมมนา ให้วิทยากรที่มีความสามารถมาให้ความรู้และ ส่งเสริมทักษะ โดยใช้วิธีการพัฒนาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในการจัดการ (School Based Management –SBM) เรียนรู้แบบ learning by doing โดยเน้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ และสร้างผลงานผ่านระบบเครือข่าย มีการกำกับ ติดตาม วัดและประเมินผลตามตัวชี้วัด ส่งเสริมการเรียนรู้ในลักษณะรูปแบบเครือข่าย ปรับปรุง แก้ไขระบบการใช้ของครูให้ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และตัวชี้วัด ครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ศึกษาและฝึกทักษะ การใช้ ICT ด้วยตนเอง เน้นการฝึกปฏิบัติให้มาก ๆ ถ้าเป็นสื่อที่พัฒนาด้วยตนเองจะยิ่งดี เนื่องจากจะทำให้สามารถตอบสนองการเรียนรู้ของนักเรียนของตนเองได้ดีที่สุด ส่วนเรื่อง การวัดผลประเมินผลให้มีการวัดผลประเมินผลให้มีการวัดผลการใช้ ICT อย่างสม่ำเสมอ มีการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ ICT เป็นเครื่องมือ และตัวครูผู้สอนเองก็มีการพัฒนา ทักษะการใช้ ICT อย่างต่อเนื่องเพื่อนำมาพัฒนาสื่อและเตรียมการจัดการเรียนการสอนให้ นักเรียน และนักเรียนสามารถใช้และสืบค้น ICT ในการสร้างสรรค์ผลงานและนำเสนอ ผลงานด้วย ICT

ใบกิจกรรมที่ 1

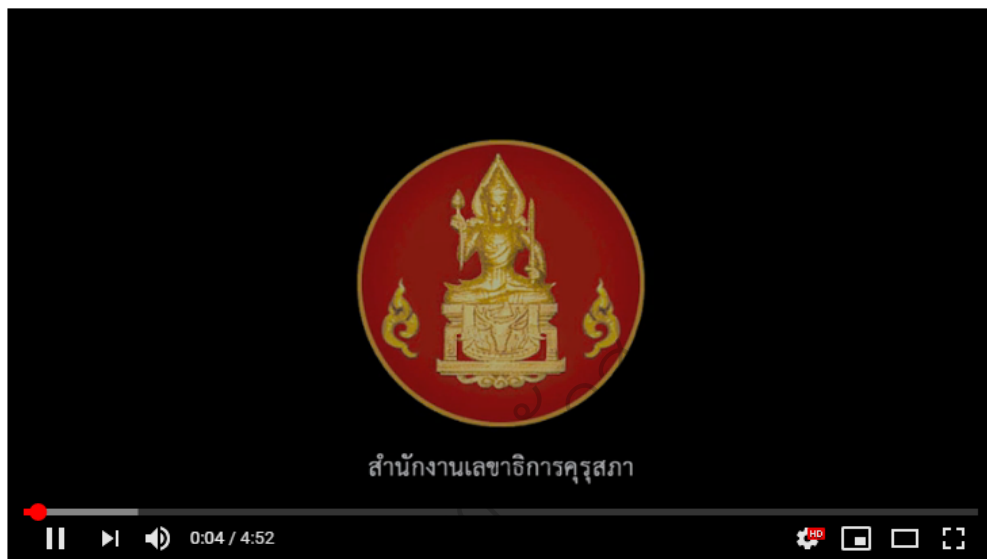
คำชี้แจง ให้ผู้เข้ารับการพัฒนาศึกษาเอกสารเรื่อง “การพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพ” แล้วร่วมสนทนา และระดมความคิดเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพ เขียนเป็นแผนผังความคิด (Mind Mapping) ลงในกระดาษฟลิปชาร์ต พร้อมนำเสนอ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ใบกิจกรรมที่ 2

คำชี้แจง ให้ผู้เข้ารับการพัฒนาแต่ละกลุ่มชมวีดิทัศน์ เรื่อง “การพัฒนาตนเองสู่ครูมืออาชีพ” และร่วมกันอภิปรายว่าเหตุใดครูจึงต้องมีการพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพร่วมกัน และผู้เข้ารับการพัฒนาสามารถนำสิ่งใดไปปรับใช้ในการจัดเรียนการสอนเพื่อพัฒนาตนเองสู่ครูมืออาชีพ พร้อมกับนำเสนอ

การพัฒนาตนเองสู่ความเป็นครูมืออาชีพ

มหาวิทยาลัย

เอกสารอ้างอิง

- กนกอร สมปราชญ์. (2560). *ภาวะผู้นำและภาวะผู้นำการเรียนรู้สำหรับผู้บริหาร*
สถานศึกษา(พิมพ์ครั้งที่ 2). ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังพัฒนา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- คุรุสภา, สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ. (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.*
2542(แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ.2545. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- เฉลิม พักอ่อน. (2552). *การออกแบบการจัดการเรียนรู้อิงมาตรฐาน ตามหลักสูตร*
แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ดิเรก พรสีมา. (2559). *ครูไทย 4.0*. มติชน. เข้าถึงได้จาก
<https://www.matichon.co.th/news/345042>.
- ถนนอมพร เลหาจรัสแสง. (2557). *ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21*. เชียงใหม่ : สำนักบริการ
เทคโนโลยี สารสนเทศ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธราญา จิตรชญาวนิช. (2560). *การศึกษาและความเป็นครูไทย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย
- ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์. (2560). *เรื่องการศึกษาไทย 4.0 ในบริบทการจัดการศึกษา*
เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. 28 สิงหาคม 2559. กรุงเทพฯ; โรงแรมเซ็นทาราศูนย์
ราชการและคอนเวนชันเซ็นเตอร์ แจ้งวัฒนะ.
- บุญเลี้ยง ทুমทอง. (2553). *การพัฒนาหลักสูตร*. กรุงเทพฯ : แอคทีฟ พรินท์.
- ปฎล นันทวงศ์ และ ไพโรจน์ ดั่งวิเศษ. (2543). *หลักสูตรและการจัดการศึกษา*
ขั้นพื้นฐาน. สงขลา : สถาบันราชภัฏสงขลา.
- ไพยม จันทรน้อย. (2560). *การศึกษา 4.0*. เข้าถึงได้จาก
<http://www.manager.co.th/QOL/viewnews.aspx?NewsID=9600000025195>
- ไพฑูรย์ สิ้นลารัตน์. (2560). *ไขคำตอบ โรงเรียน ครู อยู่อย่างไรในยุค 4.0*. เข้าถึงได้จาก
<http://www.komchadluek.net/news/edu-health/259733>

- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- _____. (2556). *การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสยามกัมมาจล.
- วิโรจน์ สารรัตนะ. (2556). *กระบวนการทัศน์ใหม่ทางการศึกษากรณีทัศน์ต่อการศึกษาศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: ทิพยวิสุทธิ.
- _____. (2557). *ภาวะผู้นำและทฤษฎีร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ: ทิพยวิสุทธิ.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2. (2560) *รายงานผลการดำเนินงานการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน O-NET*. เชียงราย
- สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการกระทรวงศึกษาธิการ.
- Bellanca, James and Brandt Ron. (2010). *21th Century Skills: Rethinking How Students Learn*. USA. Solution Tree Press,(วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรืองและ อธิป จิตตฤกษ์ แปล). กรุงเทพฯ : ไอเพนเวิร์ลด์.
- Churches. (2008). *A. Bloom's Digital Taxonomy*. Retrieved from <http://www.montgomeryschoolsmd.org/uploadedFiles/departments/techtaining/homepage/BloomDigitalTaxonomy2001.pdf>. September 9th, 2011.
- Dessler, Gary. (2002). *A Framework for human Resource Management*(2nd ed). New Jersey: Prentice Hall.
- Fansher, H. (2011). *21st Century Learning Environments: Building a Better School*. Canada: Springbank Community High School.
- Fisher, J. (2007). *Teacher Leadership And Organizational change : A teacher Leadership's Experience In A P-12 School*. Queensland Dissertation, Ed.d University of Southern Queensland.
- Hitt, M. A., Hoskisson, R. E.,& Ireland, R. D. (2007). *Management of Strategy: Concept and Cases*. Mason, OH: Thomson South-Western.

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

ตรวจรูปแบบและเอกสารประกอบการพัฒนา

1. ผศ.ดร.ไชยา ภาวะบุตร   คณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
2. รศ.ดร.ศิกานต์ เพียรธัญญกรณ์   อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
สกลนคร
3. ดร.สมพร หลิมเจริญ   ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัด
การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
สกลนคร เขต 1
4. ดร.เทพรังสรรค์ จันทะรังษี   ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญโรงเรียนอนุบาลสกลนคร
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1
5. ดร.ฤทัยทรัพย์ ดอกคำ   ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญโรงเรียนบ้านนาแก
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1
6. ดร.วรกัญญาพิไล แกะระหัน   ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษโรงเรียนบ้านโนนสังข์ศรี
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำเภอดงหลวง
7. ดร.เพชรปภาณี อินทรพาณิชย์ครูเชี่ยวชาญโรงเรียนอนุบาลสกลนคร
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1
8. นางประเสริฐ บริโปร   ครูเชี่ยวชาญโรงเรียนอนุบาลนาแกผดุงราชกิจเจริญ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1
9. ดร.รัชฎาพร งามภูธร   ครูชำนาญการพิเศษโรงเรียนอนุบาลต่างอย
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิมณา สุวรรณไตรย์

ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญพิศ ธรรมรัตน์

กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้
ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11

เอกสารประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้
ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา
เล่ม 6 การทำงานเป็นทีม

ผู้วิจัย

นายปิยณัฐ วงศ์เครือศรี

นักศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

คำนำ

เอกสารประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 เป็นเอกสารที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 โดยมุ่งพัฒนาด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะ และเจตคติ เพื่อให้ครูผู้สอนเกิดองค์ความรู้ในการพัฒนาภาวะผู้นำครูในยุคไทยแลนด์ 4.0 และสร้างความตระหนักในบทบาทหน้าที่และภาระงานด้านการสอนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างแท้จริง ผู้วิจัยได้จัดทำเอกสารประกอบการพัฒนาทั้งหมด จำนวน 7 เล่ม ประกอบด้วย

เล่ม 1 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนสู่ไทยแลนด์ 4.0

เล่ม 2 การจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างนวัตกรรมในยุคไทยแลนด์ 4.0

เล่ม 3 ทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์

เล่ม 4 คุณธรรม จริยธรรม

เล่ม 5 การพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพ

เล่ม 6 การทำงานเป็นทีม

เล่ม 7 ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ประธานและคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้เชี่ยวชาญ คณะครู และบุคลากรทางการศึกษาที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารประกอบการพัฒนานี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ศึกษาและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

นายปิยณัฐ วงศ์เครือศรี

นักศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
วัตถุประสงค์	1
เนื้อหา	1
ขั้นตอนการดำเนินงาน	1
สื่อและแหล่งการเรียนรู้	2
การวัดและประเมินผล	2
การพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพ	2
ความหมายของการทำงานเป็นทีม	3
ลักษณะของทีมและชนิดของทีมงาน	3
การทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ	9
เทคนิคการทำงานเป็นทีมให้มีประสิทธิภาพ	12
ปัจจัยที่มีผลต่อการทำงานเป็นทีม	13
ประสิทธิภาพของทีม	15
บทสรุป	16
กรณีศึกษา	17
ใบกิจกรรมที่ 1	21
ใบกิจกรรมที่ 2	22
เอกสารอ้างอิง	23
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจรูปแบบและเอกสารประกอบการพัฒนา	25
รายชื่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	26

เอกสารประกอบการพัฒนา

เล่มที่ 6

การทำงานเป็นทีม

ระยะเวลา 1 ชั่วโมง 30 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการ มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับ การทำงานเป็นทีม
2. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการ สามารถวิเคราะห์ แนวคิด หลักการ ไปใช้ในการทำงานเป็นทีม
3. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการเกิดความตระหนักและเห็น ความสำคัญของการทำงานเป็นทีม

เนื้อหา

1. ความหมายของการทำงานเป็นทีม
2. ลักษณะของทีมและชนิดของทีมงาน
3. การทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ
4. เทคนิคการทำงานเป็นทีมให้มีประสิทธิภาพ
5. ปัจจัยที่มีผลต่อการทำงานเป็นทีม
6. ประสิทธิภาพของทีม

ขั้นตอนการดำเนินงานกิจกรรม

1. วิทยากรอธิบายขั้นตอน/วิธีการศึกษาเอกสารประกอบการพัฒนา แก่ผู้เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการ แล้วแบ่งกลุ่ม ๆ ละเท่า ๆ กัน ร่วมสนทนา อภิปราย วิเคราะห์ ตามเนื้อหาที่กำหนดให้

2. ผู้เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการแต่ละกลุ่มสนทนา และสรุปประเด็นสำคัญ นำเสนอโดยการเขียนแผนภาพความคิด (Mind Mapping) อภิปรายและสรุปประเด็น ของการทำงานเป็นทีม

3. ตัวแทนกลุ่มออกมานำเสนอผลงาน อภิปราย และสนทนา ชักถาม สรุป ความสำคัญของการทำงานเป็นทีม

4. วิทยากรบรรยายสรุป แนวคิด หลักการ ของการทำงานเป็นทีม

5. ผู้เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการร่วมกันสรุปแนวคิด หลักการ การทำงาน เป็นทีมและนำไปประยุกต์ใช้ในการปรับพฤติกรรมภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา

สื่อ/แหล่งเรียนรู้

1. เอกสารประกอบการพัฒนา เล่มที่ 6 การทำงานเป็นทีม
2. กระดาษชาร์ตเทา-ขาว
3. ปากกาสีเมจิก

การวัดและประเมินผล

1. ประเมินการปฏิบัติกิจกรรม
2. ประเมินความสนใจ ตั้งใจในการร่วมกิจกรรม
3. ประเมินผลการทำงานการปฏิบัติงานการทำงานเป็นทีม

การทำงานเป็นทีม (Team Work)

การทำงานเป็นทีม หมายถึง การร่วมกันทำงานของสมาชิกที่มากกว่า 1 คน โดยที่สมาชิกทุกคนนั้นจะต้องมีเป้าหมายเดียวกันจะทำอะไรแล้วทุกคนต้องยอมรับร่วมกัน มีการวางแผนการทำงานร่วมกัน การทำงานเป็นทีม มีความสำคัญในทุกองค์กร การทำงานเป็นทีม เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการเพิ่มประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของการบริหารงาน การทำงานเป็นทีมมีบทบาทสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือของกลุ่มสมาชิกเป็นอย่างดี

ลักษณะของทีม ลักษณะที่สำคัญของทีม 4 ประการ ได้แก่

1. การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของบุคคล หมายถึง การที่สมาชิกตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมีความเกี่ยวข้องกันในกิจการของกลุ่ม / ทีม ตระหนักในความสำคัญของกันและกัน แสดงออกซึ่งการยอมรับ การให้เกียรติกัน สำหรับกลุ่มขนาดใหญ่ก็มีปฏิสัมพันธ์กันเป็นเครือข่ายมากกว่าการติดต่อกันตัวต่อตัว

2. มีจุดมุ่งหมายและเป้าหมายร่วมกัน หมายถึง การที่สมาชิกกลุ่มจะมีส่วนกระตุ้นให้เกิดกิจกรรมร่วมกันของทีม/กลุ่ม โดยเฉพาะจุดประสงค์ของสมาชิกกลุ่มที่สอดคล้องกับองค์การ มักจะนำมาซึ่งความสำเร็จของการทำงานได้ง่าย

3. การมีโครงสร้างของทีม / กลุ่ม หมายถึง ระบบพฤติกรรม ซึ่งเป็นแบบแผนเฉพาะ กลุ่มสมาชิกกลุ่มจะต้องปฏิบัติตามกฎหรือมติของกลุ่ม ซึ่งอาจจะเป็นกลุ่มแบบทางการ (Formal Group) หรือกลุ่มแบบไม่เป็นทางการ (Informal Group) ก็ได้สมาชิกทุกคนของกลุ่มจะต้องยอมรับและปฏิบัติตามเป็นอย่างดี สมาชิกกลุ่มย่อย อาจจะมีกฎเกณฑ์แบบไม่เป็นทางการ มีความสนิทสนมกันอย่างใกล้ชิดระหว่างสมาชิกด้วยกัน

4. สมาชิกมีบทบาทและมีความรู้สึกร่วมกัน การรักษายบทบาทที่มั่นคงในแต่ละทีม/กลุ่ม จะมีความแตกต่างกันตามลักษณะของกลุ่ม รวมทั้งความรู้ความสามารถของสมาชิก โดยจัดการจัดแบ่งบทบาทและหน้าที่ ความรับผิดชอบ กระจายงานกันตามความรู้ความสามารถ และความถนัดของสมาชิก

การทำงานเป็นทีม เป็นแรงจูงใจสำคัญที่จะผลักดันให้ท่านเป็นผู้นำที่ดี ถ้าท่านประสงค์ที่จะนำทีมให้ประสบความสำเร็จในการทำงาน ท่านจำเป็นต้องค้นหาคุณลักษณะของการทำงานเป็นทีมให้พบระลึกไว้เสมอว่าทุกคนมีอิสระในตัวเอง ขณะเดียวกันก็เป็นส่วนหนึ่งของทีม แล้วจึงนำเอากลยุทธ์ ในการสร้างทีมเข้ามาใช้เพื่อให้ทุกคนทำงานร่วมกันและประสบความสำเร็จ

คุณลักษณะของทีม

ทีมที่จะประสบความสำเร็จในการทำงานคือกลุ่มของบุคคลที่ทำงานร่วมกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของ ทีม ต่อไปนี้เป็นสิ่งที่ท่านและเพื่อนร่วมทีมจะต้องยึดถือเป็นกรอบเพื่อทำงานร่วมกัน

- ความเป็นหนึ่งเดียวกัน
- จัดการด้วยตนเอง
- ฟังพาตัวเอง
- ขนาดของกลุ่มที่พอเหมาะ

มีความเป็นหนึ่งเดียวกันสมาชิกของทีมที่ประสบความสำเร็จในการทำงานจะต้องมีความเป็นหนึ่งเดียวกัน ทุก ๆ คนจะถูกดึงเข้ามาในทิศทางเดียวกันเพื่อให้บรรลุความสำเร็จในงาน และบรรลุเป้าหมายร่วมกัน โดยทั่วไปแล้วงาน และ / หรือเป้าหมายอาจบรรลุได้เมื่อทำงานร่วมกันแทนที่จะต่างคนต่างทำ ทีมงานที่มีประสิทธิภาพจะมีลักษณะโดดเด่นและสมาชิกทุกคนมีความรู้สึกว่าคุณมีส่วนร่วมในความสำเร็จด้วยจัดการด้วยตนเอง ทีมงานที่ประสบความสำเร็จในการทำงานมีแนวโน้มว่าจะสร้างโครงสร้างเฉพาะตนขึ้นมา เนื่องจากสมาชิกยอมรับบทบาท ของตนในเวลาต่าง ๆ กัน คล้อยตามความจำเป็น ความต้องการและความสามารถของตน บางคนอาจมีประสบการณ์ในงานเฉพาะอย่างจึงอาจเป็นคนจัดการให้คนอื่น ๆ ทำตาม คนอื่น ๆ ก็จะทำหน้าที่ในกิจกรรมของตนไปในงานที่เขาคุ้นเคย พฤติกรรมเหล่านี้จะถูกพัฒนาไปในแนวของโครงสร้างองค์กร และสมาชิกทุกคนจะต้องปฏิบัติตามฟังพาตัวเองสมาชิกของทีมที่ประสบความสำเร็จในการทำงานจะร่วมมือกับคนอื่น ๆ เพื่อทำงานชิ้นใดชิ้นหนึ่งหรือทำให้เป้าหมายสำเร็จอย่างไม่หลีกเลี่ยง ร่วมกันทำงานตามกำลังความสามารถของตนเอง ให้คำปรึกษาแนะนำและซักจูงเมื่อจำเป็น ร่วมประสานงานในหน้าที่และแก้ไขปัญหาอุปสรรคร่วมกัน ทุกคนต่างเอื้ออาทรช่วยเหลือกันและมีความเป็นหนึ่งเดียวกัน ถ้ามีบุคคลหนึ่งบุคคลใดทำงานเกินกำลังหรือประสบปัญหายุ่งยากอันใดพวกเขาจะร่วมมือกัน เช่น อาจปกปิดคนที่มาทำงานสายหรือ เลิกงานก่อนเวลา ขนาดของกลุ่มที่พอเหมาะโดยทั่วไปแล้วทีมงานที่ประสบความสำเร็จในการทำงานมักจะมีขนาดพอเหมาะไม่ใหญ่โตเกินไป เพื่อให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มสามารถเข้ามามีส่วนร่วมสร้างสรรค์และจัดการด้วยตัวเองได้ แบ่งงานกันทำอย่างยุติธรรม แบ่งปันความคิดเห็นและความรู้สึกอย่างเปิดเผย ร่วมกันคิดแก้ปัญหาอย่างฉับไวและทันกาล สมาชิกสัก 5 คนต่อทีมเป็นขนาดที่กำลังพอดี ถ้ามากเกินไป

กว่านั้นอาจเสียเวลาในการอภิปรายกลุ่ม ในขณะที่สมาชิกคนหนึ่งหรือสองคนกำลังทำงาน คนอื่น ๆ อาจไม่เข้าไปมีส่วนร่วมมากนัก อาจมีการจัดกลุ่มที่มีสมาชิกน้อยกว่า 5 คน ซึ่งจะมีบุคคลที่มีความสามารถไม่เพียงพอ หรือมีความรู้ไม่เพียงพอ รวมทั้งความเชี่ยวชาญในงานก็อาจไม่เพียงพอที่จะทำให้งานสำเร็จอย่างเรียบร้อย แต่ไม่ว่ากลุ่มจะมีสมาชิกมากน้อยเพียงใดก็ตาม ท่านอาจไม่อยู่ในสถานะที่จะคัดเลือกได้ จำนวนสมาชิกเลขี่จะดูสมเหตุสมผลกว่าเพื่อหลีกเลี่ยงการเผชิญปัญหาเสียงครึ่งหนึ่งเห็นอย่างหนึ่งเสียงอีกครึ่งหนึ่งเห็นอีกแบบหนึ่งในการตัดสินใจปัญหาใด ๆ การรู้จักเพื่อนร่วมทีมอีกอย่างหนึ่งที่ควรจำก็คือท่านไม่ควรมีทัศนคติต่อเพื่อนร่วมทีมทุกคนว่าจะมีประสิทธิภาพเป็นแบบเดียวกัน เพราะทุกคนจะมีบุคลิกภาพที่แตกต่างกันไป จึงควรพิจารณาให้ต่างทัศนคติกันไป อย่างไรก็ตามบางคนก็อาจมีบุคลิกที่คล้ายคลึงกันแบบที่เราจะกล่าวต่อไป แต่โปรดระมัดระวังอย่าไปคิดว่าคุณลักษณะที่สมบูรณ์ของแต่ละคนจะไม่เหมือนกันทีเดียวนัก เพราะว่าเขาหรือเธออาจมีเพียงบาง อย่างที่สอดคล้องกัน จึงจำเป็นต้องรู้จักคนแต่ละคนเป็นอย่างดีสมาชิกของทีมมักจะเป็นดังต่อไปนี้

เป็นนักคิด

สมาชิกประเภทนี้อาจเรียกว่าเป็น " คนเจ้าความคิด " เขามักเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับสิ่งที่จะต้องกระทำและมักจะมีความคิดเห็นความอ่านและมีข้อเสนอแนะต่าง ๆ มากมาย นักคิดมักไม่ค่อยสนใจในรายละเอียดมากนัก โดยปกติแล้วสมาชิกของทีมประเภทนี้จะต้องถูกจัดการอย่างระมัดระวัง ให้เกียรติ ให้กำลังใจและแม้แต่การยกย่องให้เกิดความภาคภูมิใจ เพื่อป้องกันไม่让他ถอนตัวออกไปจากทีมเสียก่อน

เป็นนักจัดองค์กร

การทำงานร่วมกับนักคิดที่สร้างสรรค์ยิ่งขึ้นซึ่งอาจเป็นนักจัดองค์กร ผู้ซึ่งชอบเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการทำงานของทีมงานเสมอ เพื่อไปจัดการและจัดสรรงานและหน้าที่ต่าง ๆ เป็นคนเจ้าหลักการและเจ้าระเบียบ แต่ก็เป็นผู้ทำงานที่มีประสิทธิภาพดี นักจัดองค์กรบางครั้งก็ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้มีความคิดกว้างไกล แต่ไม่ค่อยยืดหยุ่นนัก ในการทำงานเขามักจะประสบกับปัญหาสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงและมีความไม่แน่นอน ท่านจะต้องมีแผนการปฏิบัติงานที่ชัดเจนเพื่อประสานงานกับเขาอย่างสม่ำเสมอ

เป็นนักปฏิบัติการ

สมาชิกประเภทนี้เป็นนักสร้างงาน และมีทัศนคติที่จะตั้งใจทำงานเพื่อให้มีผลงานเกิดขึ้น เป็นคนเปิดเผย หุนหันพลันแล่น ไม่อดทนหากการตัดสินใจล่าช้าหรือถูก

ดูแลควบคุมการปฏิบัติงานอย่างใกล้ชิด และมักจะผิดหวังเมื่อทุกสิ่งทุกอย่างไม่เป็นไปตามที่ตั้งใจ ท่านจะต้องใช้ความพยายามควบคุมหนองเหี่ยวเอาไว้เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบจากความรุนแรงที่เกิดขึ้น

เป็นสมาชิกของทีม

ไม่น่าแปลกใจนักที่สมาชิกของทีมจะเป็นผู้ที่กระตือรือร้นในการทำงาน เพื่อให้ทีมงานประสบความสำเร็จ และมีการกระทำที่สนับสนุนและสามัคคีกลมเกลียวต่อเพื่อนร่วมทีมเป็นอันดี พยายาม ที่จะพัฒนาและเสนอแนวความคิดของกลุ่มมากกว่าแนวความคิดของตัวเอง สมาชิกของทีมมักไม่ชอบการเผชิญหน้าและการทะเลาะเบาะแว้งกัน ไม่ต้องการต่อต้านใครคนใดคนหนึ่ง บางครั้งสมาชิกของทีมก็ไม่ค่อยได้รับความสนใจ 91 เท่าที่ควรจึงพยายามปลุกตนเองออกจากคนอื่น ๆ ท่านจะต้องกระตุ้นและชักจูง ให้เขาเสนอความคิดเห็น หรือให้ข้อเสนอแนะและมองในด้านบวกอยู่เสมอ

เป็นนักตรวจสอบ

ก็เป็นไปตามชื่อนั้นแหละ นักตรวจสอบหรือนักตรวจซ้ำ มักชอบจับตาดูว่ามีงานอะไรบ้างที่ก้าวหน้า เขามักคิดว่าตนเองเป็นคนยุติธรรมและมีความพิถีพิถัน แต่คนอื่น ๆ อาจมองว่าเขาเป็นคนชอบใช้อำนาจและเป็นพวกเผด็จการ นักตรวจสอบมีบทบาทที่ต้องคอยเตือนให้ทีมงานรู้สึกถึงความจำเป็นต้องใช้ความรีบด่วนปฏิบัติงานอย่างจริงจัง เพื่อให้งานก้าวหน้าและบรรลุเป้าหมายทันเวลา ท่านอาจต้องเข้าไปประสานกับนักตรวจสอบหรือทำหน้าที่ประนีประนอมเมื่อเขามีความขัดแย้งกับเพื่อนร่วมทีมคนอื่น ๆ

เป็นนักประเมินผล

สมาชิกประเภทนี้เป็นผู้ที่สร้างสมดุลอย่างดียิ่งระหว่างนักคิดและนักปฏิบัติการ ชอบความเป็นอิสระและมักจะแยกตัวออกจากทีม มีความระมัดระวังและรอบคอบในการเข้าไปประเมินหรือวิเคราะห์ข้อมูลหรือสถานการณ์ ถึงแม้ว่านักประเมินผลจะไม่ใช่ที่ชื่นชอบของสมาชิกบางคน แต่ทัศนคติของเขาก็ได้รับการยอมรับนับถือจากสมาชิกร่วมทีมคนอื่น ๆ

กลยุทธ์ในการสร้างทีมงาน

โดยแนวความคิดแล้วท่านและเพื่อนร่วมทีมย่อมต้องการเป็นทีมที่ประสบความสำเร็จในการทำงาน โดยมีท่านเป็นผู้นำทีม มีขั้นตอนหลายขั้นตอนที่ท่านควรนำมาใช้เพื่อให้บรรลุกระบวนการ อันได้แก่

สร้างทีมย่อย ๆ ขึ้นมา

เห็นได้ชัดว่าท่านสามารถช่วยได้ในการกระตุ้นให้ทีมที่ประสบความสำเร็จสามารถพัฒนาสมาชิกอันมีจำกัดได้เมื่อต้องการ บางทีก็สัก 5 คน ซึ่งอาจเป็นตัวเลขที่ดีที่สุดสำหรับสภาพแวดล้อมทั่ว ๆ ไป ท่านจำเป็นต้องคิดถึงบุคคลซึ่งประกอบกันเข้าเป็นทีมคงไม่เหมาะสมนักที่จะให้มีพนักงานสองคนซึ่งเป็นนักคิดเข้าร่วมทีมจะทำให้เกิดกรณีพิพาทขึ้นภายในทีมเพราะการริเริ่มและทัศนคติที่ไม่สอดคล้องกัน ฉะนั้นฉันนั้นเราไม่ควรมีนักปฏิบัติการมากนัก เพราะแต่ละคนจะทำงานไปคนละทางสองทาง ดังนั้นจึงควรนำเอาอัตราส่วนผสมที่เหมาะสมเข้ามาใช้ในการสร้างทีม ให้มี นักคิด นักจัดองค์กร นักปฏิบัติการ และอื่น ๆ ซึ่งจะสนับสนุนซึ่งกันและกันและตรวจสอบกันเองเป็นไปตามความเหมาะสม

เห็นชอบในเป้าหมาย

ให้แน่ใจว่าสมาชิกทุกคนรู้ว่างานของตนคืออะไร มาตรฐานและเป้าหมายคืออะไร และจะก้าวไปในทิศทางใด บุคลากรแต่ละหน่วยงานจะต้องพยายามรวมกลุ่มเข้าด้วยกันเพื่อทำงานในหน้าที่อย่างดีที่สุดและให้อยู่ในทีมเดียวกัน สิ่งเหล่านี้จะกระตุ้นให้สมาชิกทุกคนจัดรูปงานของตนเข้ากับงานของคนอื่น ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายรวมอย่างมีประสิทธิภาพและทันเวลา ต้องให้สมาชิกทุกคนเห็นด้วยกับสิ่งที่ตนกระทำอยู่ว่ากำลังทำอะไร ทำเมื่อใด ทำอย่างไร เพราะจะช่วยให้เกิดการประสานงานและทำงานด้วยกันอย่างสามัคคีกลมเกลียว

รู้จักสมาชิกเป็นรายตัว

เป็นที่กระจ่างชัดว่าท่านจะต้องรู้จักสมาชิกแต่ละคนในทีมเป็นอย่างดีที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อที่จะสามารถระบุได้ว่าสมาชิกแต่ละคนมีลักษณะสำคัญและองค์ประกอบอย่างไร ทราบจุดแข็งและจุดอ่อนของแต่ละคน ท่านจะต้องติดต่อกับแต่ละคนในลักษณะที่แตกต่างกัน ยกตัวอย่างเช่น นักปฏิบัติการจะต้องถูกกระตุ้นให้ทำงานช้าลง รอคอย คิดและรับฟังคนอื่นก่อนที่จะทำงานต่อ ในบางครั้งท่านจะต้องเข้าไปใกล้เกลี่ยสมาชิกของท่าน เช่น ระหว่างนักปฏิบัติการกับนักตรวจสอบ ให้ทั้งสองฝ่ายนั่งลงเจรจากัน รับฟังความคิดเห็นของแต่ละฝ่ายและยอมรับทัศนคติของอีกฝ่ายหนึ่งบ้าง

รักษาไว้ซึ่งการติดต่อสื่อสารที่ดี

การติดต่อสื่อสารระหว่างท่านและทีมงานและระหว่างทีมด้วยกันเองมีความสำคัญในการพัฒนาเพื่อนำไปสู่การเป็นทีมที่จะประสบความสำเร็จในการทำงาน

การติดต่อสื่อสารสองทางอย่างต่อเนื่องและผลที่ได้รับกลับมาจะช่วยหยุดการซบเซาของความคิด ลดความล้าสน ระดับปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วและฟื้นฟูสัมพันธภาพโดยรวม นับเป็นความจำเป็นที่ทุกคนในองค์กรจะต้องพูดจากับคนอื่น ๆ ทั้งในการประชุมปกติที่เป็นทางการและอย่างไม่เป็นทางการ เพื่อก้าวไปข้างหน้า ยอมรับคำแนะนำต่าง ๆ รับฟังและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน แบบสอบถามต่อไปนี้จะช่วยให้ท่านตัดสินใจได้ว่าท่านและทีมงานมีการติดต่อสื่อสารกันดีพอหรือไม่ อย่างไรที่จะต้องปรับปรุงบ้าง

ชนิดของ ทีมงาน

ชนิดของทีมงาน

การแบ่งทีมในองค์กรสามารถที่จะแบ่งประเภท ตามวัตถุประสงค์ได้ 4 รูปแบบ คือ

1. ทีม แก้ปัญหา (Problem – Solving Teams) ประกอบด้วย กลุ่มของพนักงาน และ ผู้บริหารซึ่งเข้ามารวมกลุ่มด้วยความสมัครใจ และ ประชุมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่ออภิปรายหาวิธีการสำหรับการแก้ปัญหา โดยทั่วไปทีมแก้ปัญหาคำหน้าที่เพียง ให้คำแนะนำเท่านั้น แต่จะไม่มีอำนาจที่จะทำให้เกิดการกระทำ ตามคำแนะนำ ตัวอย่างของทีมแก้ปัญหาคือ ทีม QC (Quality Circles)

2. ทีม บริหารตนเอง (Self – Managed Teams) หมายถึง ทีมที่สมาชิกทุกคนล้วน รับผิดชอบต่อลักษณะทั้งหมดของการปฏิบัติงานอย่างแท้จริง โดยเป็นอิสระจากฝ่ายบริหาร ซึ่งสมาชิกจะปฏิบัติงานโดยทั่วไปมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบสำหรับงาน ทีมบริหารตนเองสามารถที่จะเลือกสมาชิกผู้ร่วมทีม และสามารถให้สมาชิกมีการตรวจสอบซึ่งกันและกัน

3. ทีมที่ทำงานข้ามหน้าที่กัน (Cross – Function Teams) เป็นการประสมประสานข้ามหน้าที่งาน ความสามารถในการดึงทรัพยากรบุคคลผนวกเข้าด้วยกัน จากหน้าที่ ทางธุรกิจที่แตกต่างกัน เพื่อสร้างสมรรถภาพในด้านความแตกต่าง โดยเป็นการใช้กำลังแรงงานตั้งเป็นทีมข้ามหน้าที่ชั่วคราวซึ่งมีลักษณะคล้ายกันคณะกรรมการ (Committees) เข้ามาเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลกัน, พัฒนาความคิดใหม่ๆ ร่วมมือกันแก้ปัญหา และทำโครงการที่ซับซ้อน ทีมข้ามหน้าที่ต้องการเวลามากเพื่อสมาชิกจะต้องเรียนรู้งานที่แตกต่าง ซับซ้อน และ ต้องใช้เวลาในการสร้างความไว้วางใจ และสร้างการทำงานเป็นทีม เนื่องจาก แต่ละคนมาจากภูมิหลังที่แตกต่างกัน

4. ทีมเสมือนจริง (Virtual Teams) ลักษณะการทำงานจะเป็นทีม แต่สภาพการทำงานจะแยกกันอยู่ ดังนั้นจึงต้องการระบบในการติดต่อสื่อสารระหว่างกันที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งอาศัยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทีมจะมุ่งเน้นความสำเร็จของงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของงานร่วมกัน แต่จะมีการแลกเปลี่ยนความสัมพันธ์ด้านความรู้สึกทางสังคมในระดับต่ำ

การทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ

1. วัตถุประสงค์ที่ชัดเจน และเป้าหมายที่เห็นพ้องต้องกัน เพื่อใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติงาน ที่ต้องการทำให้องค์กรบรรลุผลสำเร็จที่คาดหวังไว้ในการดำเนินงานให้เป็นไปตามภารกิจขององค์กร

* การกำหนดวัตถุประสงค์ที่ดี โดยผู้นำและสมาชิกภายในทีม มีส่วนร่วมในการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ และวัตถุประสงค์ร่วมกัน ควรกำหนดจุดมุ่งหมายไว้ให้ชัดเจนที่ผลงานมากกว่าการกระทำ

* ประโยชน์ของการกำหนดวัตถุประสงค์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ ใช้เป็นเครื่องมือในการรวมพลังในการทำงาน และใช้เป็นเครื่องมือวัดความสำเร็จหรือความล้มเหลวในงาน

* คุณลักษณะของวัตถุประสงค์ที่ดี คือ เขียนเป็นลายลักษณ์อักษร เข้าใจง่าย สามารถปฏิบัติได้จริง ไม่ขัดต่อข้อบังคับ และ นโยบายอื่น ๆ ในหน่วยงาน

2. ความเปิดเผยต่อกัน และ การเผชิญหน้าเพื่อแก้ปัญหา เป็นสิ่งสำคัญต่อการทำงานเป็นทีม ที่มีประสิทธิภาพสมาชิกจะต้องการแสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผยตรงไปตรงมา แก้ปัญหาอย่างเต็มใจและจริงใจ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันและทำงานร่วมกันเป็นอย่างดี โดยมีการเรียนรู้เกี่ยวกับบุคคลอื่นในด้านความต้องการ ความคาดหวัง ความชอบหรือไม่ชอบ ความรู้ความสามารถความสนใจความถนัด จุดเด่นจุดด้อยและอารมณ์รวมทั้งความรู้สึกความสนใจในลึบใจคอ

3. การสนับสนุนและความไว้วางใจต่อกัน สมาชิกในทีมจะต้องไว้วางใจ ซึ่งกันและกัน โดยแต่ละคนมีเสรีภาพแสดงความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมา โดยไม่ต้องกลัวว่าได้รับผลร้ายที่จะมีต่อเนื้องาภายหลัง สามารถทำให้เกิดการเปิดเผยต่อกัน และกล้าที่จะเผชิญหน้าเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

4. ความร่วมมือและการให้ความขัดแย้งในทางสร้างสรรค์ ผู้นำกลุ่มหรือทีมจะต้องทำงานอย่างหนักในอันที่จะทำให้เกิดความร่วมมือดังนี้

4.1 การสร้างความร่วมมือกับบุคคลอื่น ในการสร้างความร่วมมือเพื่อความเข้าใจซึ่งกันและกัน และมีบุคคลอยู่สองฝ่ายคือ ผู้ขอความร่วมมือ และ ผู้ให้ความร่วมมือ ความร่วมมือจะเกิดขึ้นได้เมื่อฝ่ายผู้ให้เต็มใจและยินดีจะให้ความร่วมมือ เหตุผลที่ทำให้ขาดความร่วมมือไม่ช่วยเหลือกัน คือ การขัดผลประโยชน์ ไม่อยากให้คนอื่นได้ดีกว่าสัมพันธ์ภาพไม่ดี วัตถุประสงค์ของทั้งสองฝ่ายไม่ตรงกัน ไม่เห็นด้วยกับวิธีทำงานขาดความร่วมมือที่จะร่วมมือ หรืองานที่ขอความร่วมมือนั้นเสี่ยงภัยมากเกินไป หรือเพราะความไม่รับผิดชอบต่อผลงานส่วนรวม

4.2 การขัดแย้ง หมายถึง ความไม่ลงรอยกันตามความคิด หรือ การกระทำที่เกิดขึ้นระหว่างสองคนขึ้นไปหรือระหว่างกลุ่ม โดยมีลักษณะที่ไม่สอดคล้อง ขัดแย้ง ขัดขวาง ไม่ถูกกัน จึงทำให้ความคิดหรือการทำกิจกรรมร่วมกันนั้นเสียหาย หรือดำเนินไปได้อย่างไม่ราบรื่น ทำให้การทำงานเป็นทีมลดลงนับเป็นปัญหาอุปสรรคที่สำคัญยิ่ง

- สาเหตุของความขัดแย้ง ผลประโยชน์ขัดกัน
- ความคิดไม่ตรงกัน หรือองค์การขัดแย้งกัน
- ความรู้ความสามารถต่างกัน ทำให้มีลักษณะการทำงานต่างกัน
- การเรียนรู้ต่างกัน ประสบการณ์ที่มีมาไม่เหมือนกัน
- เป้าหมายต่างกัน

4.3 วิธีแก้ความขัดแย้ง การแก้ความขัดแย้งเป็นเรื่องของทักษะเฉพาะบุคคล การแก้ปัญหาความขัดแย้งในการทำงานเป็นทีม ควรใช้วิธีการแก้ปัญหาร่วมกันไม่พูดในลักษณะที่แปลความหรือมุ่งตัดสินความไม่พูดในเชิงวิเคราะห์ไม่พูดในลักษณะที่แสดงตนเหนือกว่าผู้อื่น หรือไม่พูดในลักษณะที่ทำให้ผู้อื่นเจ็บปวด เสียหน้า อับอาย เจ็บใจ หรือการพยายามพูดหาประเด็นความขัดแย้ง ไม่กล่าวโจมตีว่าใครผิดใครถูก

5. กระบวนการทำงาน และการตัดสินใจที่ถูกต้องและเหมาะสมงานที่มีประสิทธิภาพนั้นทุกคนควรจะต้องคิดถึงงานหรือคิดถึงผลงานเป็นอันดับแรก ต่อมาควรวางแผนว่าทำอย่างไรงานจึงจะออกมาดีได้ดังที่เราต้องการ อย่างไรก็ตามก่อนที่จะตัดสินใจนั้นจุดมุ่งหมายควรจะต้องมีความชัดเจนและสมาชิกทุกคน ควรมีความเข้าใจในจุดมุ่งหมายของการทำงานเป็นอย่างดี จุดมุ่งหมายที่ชัดเจนถือเป็นหัวใจสำคัญด้วยเหตุนี้จุดมุ่งหมายควรจะต้องมีความชัดเจน และ สมาชิกทุกคนมีความเข้าใจอย่างดีเพราะจะนำไปสู่แนวทางในการทำงานว่าต้องทำอย่างไร จึงจะบรรลุตามเป้าหมายของงาน ให้ได้ผล

ของงานออกมาได้อย่างดีที่สุด การตัดสินใจสั่งการเป็นกระบวนการขั้นพื้นฐานของการบริหารงาน ผู้บริหารหรือผู้นำทีมเป็นบุคคลสำคัญในการที่จะมีส่วนในการตัดสินใจ วิธีการที่ผู้บริหารใช้ในการตัดสินใจหลายวิธีคือ ผู้บริหารตัดสินใจเพื่อแก้ปัญหา โดยไม่ต้องซักถามคนอื่น หรือผู้บริหารจะรับฟังความคิดเห็นก่อนตัดสินใจ กล่าวคือ ผู้บริหารยังคงตัดสินใจด้วยตนเองแต่ขึ้นอยู่กับความคิดเห็นและข้อมูลอื่นๆ ที่ผู้บริหารได้รับมาจากสมาชิกของทีม บางครั้งผู้บริหารอาจจะตัดสินใจร่วมกับทีมงานที่คัดเลือกมา โดยที่ผู้บริหารนำเอาปัญหาให้ทีมงานอภิปราย แล้วให้ทีมงานตัดสินใจหรือทีมงานอาจจะมอบหมายการตัดสินใจให้คนใดคนหนึ่งหรือกลุ่มย่อยที่เห็นว่าเหมาะสมก็ได้

ขั้นตอนในการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 4

ขั้นตอน คือ

1. ทำความเข้าใจอย่างชัดเจนในเหตุผล สำหรับการตัดสินใจ
2. วิเคราะห์ลักษณะของปัญหาที่จะตัดสินใจ
3. ตรวจสอบทางเลือกต่าง ๆ ในการแก้ปัญหาโดยพิจารณาถึงผลที่อาจเกิดตามมาด้วย
4. การนำเองผลการตัดสินใจไปปฏิบัติ
6. ภาวะผู้นำที่เหมาะสม ผู้นำ หรือ หัวหน้าทีมควรทำหน้าที่เป็นผู้ชี้แนะประเด็นที่สำคัญในการทำงานตามบทบาทของผู้นำ คือการแบ่งงานกระจายงานให้สมาชิกทุกกลุ่มตามความรู้ ความสามารถสำหรับสมาชิกของทีมงานที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นผู้นำ ต้องพร้อมที่จะทำหน้าที่ให้เหมาะสมกับงานที่ได้รับมอบหมาย โดยการให้การสนับสนุนนำทีมให้ประสบผลสำเร็จ ส่งเสริมให้มีบรรยากาศที่ดีในการทำงานเป็นทีม มีการพัฒนาบุคลากรและทีมงาน
7. การตรวจสอบทบทวนผลงานและวิธีในการทำงาน ทีมงานที่ดีไม่เพียงแต่ดูจากลักษณะของทีมและบทบาทที่มีอยู่ในองค์กรเท่านั้น แต่ต้องดูวิธีการที่ทำงานด้วยการทบทวนงาน แนะนำให้ทีมงานได้เรียนรู้จากประสบการณ์ที่ทำรู้จักคิด การได้รับข้อมูลป้อนกลับเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของแต่ละคน หรือ ของทีม
8. การพัฒนาตนเอง การทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพพยายามที่จะรวบรวมทักษะต่าง ๆ ของแต่ละคน การพัฒนาบุคลากรในองค์กรมักจะมองในเรื่องทักษะและความรู้ที่แต่ละคนมีอยู่แล้ว ก็ทำการฝึกอบรมพัฒนาคนให้มีความสามารถสูงขึ้นอันจะ

มีผลดีในการทำงานให้ดีขึ้น ผู้บริหารหรือผู้นำต้องมีความรู้ในการบริหารคน สามารถสอนพัฒนาคนให้มีลักษณะที่ดีขึ้น

เทคนิคการทำงานเป็นทีมให้มีประสิทธิภาพ

การที่จะทำให้องค์กรก้าวไปสู่ความสำเร็จไม่ว่าจะในระดับใด ก็ตามนั้น ปฏิเสธไม่ได้เลยว่าต้องอาศัยกระบวนการและเทคนิคที่หลากหลาย ๆ คนรู้จักกันเป็นอย่างดีว่า “ทีมเวิร์ค” ซึ่งการทำงานแบบทีมเวิร์คจะมีประสิทธิภาพสูงสุด อาจจะมีฟังดูเป็นเรื่องใหญ่ แต่ไม่ใช่เรื่องยาก เพียงแค่อาศัยเทคนิคง่าย ๆ ก็จะทำให้การทำงานแบบทีมเวิร์คสำเร็จได้ ไม่ยากเย็น

สร้างจุด “โฟกัส” เพื่อการทำงานเป็นทีม

หนึ่งในหลาย ๆ สิ่งที่จะทำให้การทำงานเป็นทีม (Teamwork) ประสบความสำเร็จนั้น ทีมงานต้องไม่หลงลืมที่จะสร้างจุด “โฟกัส” ให้กับการทำงาน เพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างราบรื่น ไม่เสียเวลาไปกับสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ เมื่อเราเข้าใจทิศทางของการทำงานอย่างถูกต้องครบถ้วนเหมือนกันแล้ว ก็จะทำให้การทำงานง่ายและสะดวกมากขึ้น เพราะเมื่อเรารู้ทิศทาง ตลอดจนรู้หน้าที่ของเราว่าเราจะต้องทำงานอย่างไรจึงจะทำให้ทีมก้าวไปสู่เป้า หมายได้อย่างมั่นคง ไม่เพียงแต่การสร้างจุด “โฟกัส” จะช่วยให้การทำงานมีจุดมุ่งหมายเท่านั้น แต่การทำงานอย่างมีจุดโฟกัสยังช่วยทำให้เกิดความรู้สึกร่วม อันจะนำไปสู่การความสำเร็จของการทำงานเป็นทีมอีกด้วย

เพิ่มความรู้สึกร่วมต่อการทำงาน

การจะทำให้การทำงานแบบทีม เวิร์คมีจุดแข็งนั้น ทีมต้องไม่ละเลยที่จะสร้างความรู้สึกร่วม ให้มีแรงบันดาลใจในการทำงานร่วมกัน ไม่ใช่แต่จะมาทำงานโดยที่ตรงเผง รอคิวคำสั่ง ไร้ทิศทาง หรือปล่อยให้หมดไปวัน ๆ เท่านั้น เพราะการจะบรรลุเป้าหมายโดยนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้นั้น ต้องไม่ใช่บุคคลเพียงคนเดียวที่จะออกคำสั่งหรือดำเนินการ แต่ทุกคนในทีมต้องมีความรู้สึกร่วมกัน ต้องการรับผิดชอบร่วมกัน โดยสร้างภาวะผู้นำให้กับทุก ๆ คนในทีม อีกทั้งยังต้องให้ทีมรับรู้และเข้าใจตรงกันว่า จุดมุ่งหมายร่วมกันนั้นคือ อะไร เพื่อจะได้เกิดความรู้สึกร่วม และช่วยกันออกความคิดเห็นให้ไปในแนวทางเดียวกัน

ภาวะผู้นำกับความสำเร็จของทีมเวิร์ค

หลายคนอาจรู้สึกกดดันมากขึ้น ภายในใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับการทำงานเป็นทีมว่าจะเกิดขึ้นได้ อย่างไร เราต้องไม่ลืมว่าการแสดงออกถึงความเป็นคนที่ภาวะผู้นำนั้น ไม่ได้หมายความว่าคน ๆ นั้นจะต้องการทำตัวให้โดดเด่นเหนือกว่าใครในการทำงาน หากแต่เป็นหนทางหนึ่งที่จะแสดงความคิดเห็น และดึงความสามารถที่ตนเองมีออกมาช่วยให้ทีมได้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยภาวะผู้นำจะช่วยให้เราอยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสมภายในทีม ทำให้เราทำงานได้ตรงตามหน้าที่ของเรา โดยที่ไม่ทำให้เรารู้สึกว่าเป็นตัวถ่วงที่จะทำให้การทำงานล่าช้า ภาวะผู้นำนั้นต้องมาจากการฝึกฝนตนเอง เพื่อให้เราเกิดความรู้สึกว่าอยากจะทำงานโดยลำพังถึงหน้าที่ของตน ไม่ต้องรอให้ใครมาบังคับ และการทำงานอย่างมีภาวะผู้นำนี้ ยังอาจจะช่วยให้คนรอบข้างเราได้รับอิทธิพลของการทำงานอย่างมีระบบนี้ไปใช้ให้การทำงานเป็นทีมมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ปลดปล่อยพลังในการทำงาน

วิธีหนึ่งที่จะทำให้การทำงาน แบบทีมเวิร์คสำเร็จได้นั้น ผู้ทำงานต้องรู้จักปลดปล่อยพลังในการทำงานให้ออกมามากที่สุด เพื่อให้เกิดไฟในการทำงานและศักยภาพที่เต็มเปี่ยม อันจะส่งผลให้ผลลัพธ์กลับมาสู่องค์กรอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ตรงประเด็น และเป้าหมายที่ทีมได้วางไว้ โดยไม่เสียเวลาไปกับสิ่งที่ไม่สำคัญ การส่งเสริมการปลดปล่อยพลังของคนทำงาน แทนการเก็บกดและปิดบังศักยภาพ ไม่เพียงแต่จะส่งผลดีต่อการทำงาน แต่ยังช่วยสร้างความรับผิดชอบร่วมกัน ไม่เกี่ยงกันทำงาน ซึ่งจะ使得การทำงานเป็นทีมมีความแข็งแกร่งและยั่งยืนมาก

ปัจจัยที่มีผลต่อการทำงานเป็นทีม

การทำงานเป็นทีม เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ทีมที่มีประสิทธิภาพนอกจากสมาชิกขัดแย้งความรู้เกี่ยวกับแนวคิดและหลักการทำงานเป็นทีมในส่วนของศาสตร์ สมาชิกต้องมีศิลปะในการปรับใช้ความรู้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ จึงขอเสนอปัจจัยที่มีผลต่อการทำงานเป็นทีม ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. กระบวนการทำงานเป็นทีม
2. ภาวะผู้นำ
3. ทักษะในการทำงานเป็นทีม
  - การสร้างควมไว้วางใจ
  - การตัดสินใจ

-การสื่อสาร

-การจัดการกับความขัดแย้ง

4. การพัฒนาทีมงาน

5. การปรับปรุงประสิทธิภาพของทีมงาน

1. กระบวนการทำงานเป็นทีม

มีกระบวนการทำงานเป็นทีม 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การรับรู้ปัญหา (Problem Awareness) การรับรู้ปัญหาเป็นขั้นตอนแรกในการทำงาน ปัญหา หมายถึง งานที่ทีมได้รับมอบหมายซึ่งอาจเป็นการปฏิบัติงานปกติ เช่น การออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ หรือเป็นการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในงาน เช่น ยอดขายลดลง เป็นต้น

ทีมจะต้องศึกษาปัญหาหรืองานที่ได้รับมอบหมายร่วมกัน กำหนดเป้าหมายที่ปฏิบัติได้หรือบรรลุให้ชัดเจน เป้าหมายที่ชัดเจนช่วยให้ผู้ปฏิบัติ มีทิศทางการทำงาน อีกทั้งเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการทำงาน เข้าเป้าหมาย กระบวนการทำงานงานได้ตรงกัน การสื่อสารเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการทำความเข้าใจให้กัน เทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับจะช่วยให้ทีมทราบได้ว่า สมาชิกเข้าใจเป้าหมายการทำงานตรงกัน

ขั้นตอนที่ 2 การรวบรวมวิเคราะห์ข้อมูล (Data Gathering and Analysis) การรวบรวมวิเคราะห์ข้อมูล สมาชิกในทีมจะช่วยกันกำหนดแนวทางในการรวบรวมวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อที่จะได้ข้อเท็จจริง มาทำการวิเคราะห์และประมวลผล เพื่อกำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหา และเลือกแนวทางปฏิบัติ ซึ่งอาจจะใช้การส่งแบบสอบถาม (Questionnaire) การสัมภาษณ์ (Interview) หรือการสังเกต (Observation) เพื่อให้ได้ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง หรือ เหตุการณ์จริง แล้วจึงนำมาศึกษารายละเอียด วิเคราะห์โดยการระดมความคิด (Brainstorm) ร่วมกัน ซึ่งจะช่วยให้ทีมเกิดความเข้าใจในปัญหาและสมาชิกมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น

ขั้นตอนที่ 3 การวางแผนปฏิบัติการ (Action Planning) สมาชิกในทีมระดมความคิด โดยนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ปัญหามากำหนดเป็นวัตถุประสงค์ในการแก้ปัญหาและวางแผนปฏิบัติการ การวางแผนปฏิบัติการ (Action Planning) ที่เป็นรูปธรรม มีขั้นตอนก่อนหลัง โดยคำนึงถึงกำลังคนหรือแรงงาน อุปกรณ์ งบประมาณ เทคโนโลยี และเวลาที่มีอยู่

สมาชิกอาจจะเสนอแนวทางเลือกที่แตกต่างหลากหลาย รวมทั้งผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นแต่ละทางเลือก เพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด โดยอาจขอความร่วมมือและความคิดเห็นจากภายนอกทีม หรือที่ปรึกษา ตลอดจนอาจรวบรวมข้อมูล เพื่อการศึกษาเพิ่มเติม ก่อนที่จะกำหนดแผนที่สมบูรณ์ได้

ขั้นของการวางแผนนี้ ทีมต้องแบ่งงานหรือกระจายงานให้เหมาะสมกับความสามารถของสมาชิก ถ้าเป็นไปได้ควรมีการทดลองก่อนการปฏิบัติจริงเพื่อหาข้อผิดพลาด

ขั้นตอนที่ 4 การดำเนินงาน (Action Implementation) สมาชิกร่วมมือกันในการนำแผนงานไปปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม ต้องดูแลให้แผนปฏิบัติงานดำเนินไปอย่างราบรื่น และมุ่งสู่เป้าหมายที่ต้องการ อาจมีการสอนงานกัน ขณะเดียวกันต้องคอยระวังไม่ให้เกิดปัญหา เพราะต้องคอยแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่อาจจะเกิดขึ้น เพื่อไม่ให้ลุกลามเป็นปัญหาใหญ่

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลลัพธ์จากการดำเนินงาน (Evaluation of Results) สมาชิก ในทีมร่วมกันติดตาม ตรวจสอบ ประเมิน และเสนอแนวทางแก้ไขปัญหา หรือพัฒนาการดำเนินงาน ให้บรรลุเป้าหมาย โดยร่วมมือร่วมใจกันระดมความคิดในการประเมินผลการทำงาน และประสิทธิภาพของทีมงานว่าการดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ จะต้องพัฒนาตนเองอย่างไร เพื่อให้เป็นทีมงานที่มีประสิทธิภาพตามที่ต้องการ

ประสิทธิภาพของทีม (Team Effectiveness) ควรมีลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ

1. ผลลัพธ์ในการทำงาน ปริมาณผลผลิตของกลุ่มเท่ากับหรือสูงกว่าเป้าหมายที่องค์การกำหนดหรือไม่ ซึ่งเราสามารถพิจารณาทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ เพราะหากผลงานของกลุ่มไม่เป็นที่ยอมรับของฝ่ายบริหารแล้วก็แสดงว่าการทำงานของทีมมีปัญหา ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ ซึ่งอาจจะต้องทำการแก้ไขปัญหของทีม ที่มีคุณภาพของผลิตภัณฑ์และปริมาณของผลงานที่ผลิตออกมา

2. การเรียนรู้และการพัฒนา ทีมจะต้องมีการเรียนรู้และประสบการณ์ร่วมกัน ซึ่งสามารถสร้างความพอใจและความผูกพันให้กับสมาชิก มากกว่าการสร้างปัญหาและความคับข้องใจ ซึ่งจะทำให้สมาชิกทำงานได้เต็มที่ ด้วยความเต็มใจและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่เช่นนั้นอาจจะมุ่งความสนใจไปที่ตนเอง และมาสนใจต่ออนาคตและความสำเร็จขององค์การ

3. การดำรงรักษาสมาชิก ทีมงานต้องสามารถรักษาหรือส่งเสริมให้สมาชิกทุกคนสามารถทำงานร่วมกับทีมงานอย่างต่อเนื่อง ผ่านกระบวนการทางสังคม (Socialization) ในขณะที่ปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อที่จะลดความไม่เชื่อใจหรือไม่จริงใจต่อกันที่เกิดขึ้นมาในกลุ่ม ซึ่งเป็นตัวทำลายความสามัคคีของกลุ่มไปโดยอัตโนมัติ โดยความไม่เชื่อใจและไม่จริงใจ จะเป็นตัวสร้างความแตกแยก และความขัดแย้งระหว่างสมาชิก ซึ่งเป็นบ่อนทำลายความร่วมมือและเต็มใจในอนาคต

บทสรุป

การทำงานเป็นทีม เป็นเรื่องที่ทำได้ยาก แต่ก็มีใช้ว่าจะเป็นไปได้ในชีวิตจริง เพียงแต่ผู้บริหารจะต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลปะในการจัดทีมงานของตนเองให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการขณะเดียวกันก็ต้องการแรงสนับสนุนและส่งเสริมจากผู้บริหารและสมาชิกในทีมงาน ดังนั้น เราต้องคิดเสมอว่า ความสำคัญของการทำงานเป็นทีมอยู่ที่การทำงานร่วมกันของทุกคน ไม่ใช่อยู่ที่สมาชิกคนใดคนหนึ่งเท่านั้น เราจึงจำเป็นต้องคิด แสดงออก โดยคำนึงถึงคุณค่าและความสำเร็จของส่วนรวม แต่ไม่ได้หมายความว่าเราจะลดความสำคัญและความต้องการของบุคคลลงไป เพราะทีมงานที่ดี จะต้องสามารถบรรลุเป้าหมายและสร้างความพอใจแก่สมาชิก โดยช่วยให้เขาสามารถบรรลุในความต้องการส่วนตัวไปพร้อมกับความสำเร็จของทีมงานด้วย

กรณีศึกษา : แนวทางการพัฒนาการทำงานเป็นทีม ของโรงเรียนในจังหวัด

กำแพงเพชร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41

Guidline to Develop Teamwork of Schools in Changwat

Kamphaeng Phet Under the Office of Secondary of

Educational Service Area 41

วิลาวัณย์ จันทร์ไช้

ที่ปรึกษาฯ สันตะวัน

คณะครุศาสตร์ สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

1. เกริ่นนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับปรับปรุง, พ.ศ. 2545) มาตรา 39 บทบาทของผู้บริหารยุคใหม่ จะต้องเปลี่ยนแปลงจากบทบาทที่ให้ความสำคัญต่อตนเองมาเป็นการทำงานเป็นทีมกับผู้ใต้บังคับบัญชา เพราะจะช่วยสร้าง ความแข็งแกร่งให้สถานศึกษา ให้สามารถก้าวทันต่อ การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมแห่งการเรียนรู้

ในการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง และจำเป็นต้องการพัฒนาคน พัฒนาประเทศ และเพื่อให้การดำเนินงานของสถานศึกษาจะบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ทีมงานมีส่วนสำคัญมากซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสุนันทา เลานันทน์ (2549, หน้า 66) กล่าวไว้ว่าผลการปฏิบัติงานของกลุ่ม ทีม จะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลดีกว่าการทำงานโดยบุคคลเพียงคนเดียว สิ่งสำคัญ คือ บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะต้องส่งเสริม และสร้างทีมงานให้เกิดขึ้น ภายในสถานศึกษา เพื่อให้เกิดความรัก ความสามัคคี เพราะทุกคนล้วนมี ส่วนร่วมในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของทีมงาน

จากผลการประเมินสถานภาพของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41, 2555, ออนไลน์) เพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน เพื่อใช้ในการกำหนดแผนกลยุทธ์ ในการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 อยู่ในสถานภาพมีปัญหา จึงได้กำหนดกลยุทธ์ในการ

พัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา ให้มีคุณภาพมุ่งสู่ผลสัมฤทธิ์ขององค์กรด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษา การพัฒนา การทำงานเป็นทีมของโรงเรียนในจังหวัดกำแพงเพชร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 เพื่อนำผลการศึกษาไปเป็นข้อมูลในการบริหาร และพัฒนาทีมงานในสถานศึกษา เพื่อให้มีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดในการดำเนินภารกิจต่าง ๆ ขององค์กรต่อไป

2. เนื้อหา

จากการศึกษาแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการทำงานเป็นทีมของ อุตัย บุญประเสริฐ(2532, หน้า 57) ซึ่งเป็นรูปแบบที่เข้าใจง่าย และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในกรณีต่าง ๆ ได้มาใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย 6 ด้าน คือ การสร้างความเข้าใจในการทำงานเป็นทีม การสร้างความไว้วางใจในการทำงานเป็นทีม การสื่อสารในการทำงานเป็นทีม การแก้ปัญหาของการทำงานเป็นทีม การเสริมสร้างความร่วมมือในการทำงานเป็นทีม การติดตามเพื่อเสริมสร้างการพัฒนาการทำงานเป็นทีม

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาถึงแนวทางการพัฒนาการทำงานเป็นทีมของโรงเรียนในจังหวัดกำแพงเพชร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 โดยใช้กรอบแนวคิดดังนี้

2.1 ด้านการสร้างความเข้าใจในการทำงานเป็นทีมกำหนดวัตถุประสงค์ในการทำงานให้ชัดเจน แต่งตั้งคณะทำงานและกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากร จัดประชุมคณะทำงาน รวบรวมเอกสารต่างๆมาจัดหมวดหมู่อย่างเป็นระบบ จัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อให้บุคลากรมีโอกาสได้ศึกษาค้นคว้าและพัฒนาตนเอง

2.2 ด้านการสร้างความไว้วางใจในการทำงานเป็นทีม กำหนดวัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมายในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจนเพื่อให้สมาชิกมีความเข้าใจตรงกัน มอบหมายงานตามกรอบโครงสร้างของงาน เพื่อให้การทำงานมีผลสำเร็จตรงตามวัตถุประสงค์และสร้างความพึงพอใจให้แก่สมาชิก เน้นความสำคัญของกระบวนการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนสร้างขวัญและกำลังใจอย่างต่อเนื่อง เปิดโอกาสให้รับผิดชอบงานอย่างอิสระตามความถนัด โดยติดตามผลการปฏิบัติงานเป็นระยะ

2.3 ด้านการสื่อสารในการทำงานเป็นทีมจัดประชุมเพื่อสรุปผลการ

ปฏิบัติงานขององค์กร ให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการนำเสนอและให้ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปพัฒนาการปฏิบัติงานในครั้งต่อไป จัดพิมพ์สรุปผลการทำงานเป็นเอกสารในรูปแบบต่าง ๆ ส่งเสริมให้ใช้วิธีการติดต่อสื่อสารผ่านสื่อหลากหลายประเภท

2.4 ด้านการแก้ปัญหาของการทำงานเป็นทีม

บุคลากรมีส่วนร่วมในการจัดสรรงบประมาณ และการจัดหางบประมาณเพิ่มเติมจากงบประมาณที่องค์กรจัดสรร ประสานความร่วมมือกับบุคลากรภายในองค์กรและองค์กรภายนอก มีการประชุมเพื่อวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรคในการทำงาน โดยบุคลากรมีส่วนร่วมวางแผนการทำงาน ปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ รวมทั้งมีการตรวจสอบทบทวน ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องในการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ประเมินและสะท้อนผล การทำงานเชิงบวกให้ทุกฝ่ายในทีมงานรับทราบ ทั้งผลสำเร็จและจุดบกพร่อง

2.5 ด้านการเสริมสร้างความร่วมมือในการทำงานเป็นทีมเปิดโอกาสให้

สมาชิกมีส่วนร่วมในการคิดวิเคราะห์ปัญหา การวางแผนดำเนินงาน การกำหนดภารกิจของงานในทุกขั้นตอน ส่งเสริมให้ทุกคนในทีมแสดงความคิดเห็น พร้อมเหตุผล โดยใช้ประชาธิปไตยและคุณธรรมจัดทำแบบสำรวจความต้องการของครูและบุคลากรในโรงเรียน จัดให้มีการเรียงลำดับด้วยการเรียงคะแนน สร้างความภาคภูมิใจและตระหนักในผลงาน สร้างขวัญและกำลังใจในการดำเนินงาน วางเป้าหมายความสำเร็จร่วมกัน ตอบแทนความดีของทีมงานอย่างเป็นธรรม

2.6 ด้านการติดตามเพื่อเสริมสร้างการพัฒนาการทำงานเป็นทีม

แต่งตั้งคณะกรรมการติดตามผลการปฏิบัติงาน มีประชุมร่วมกันเป็นระยะเพื่อประเมินผล การปฏิบัติงานให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทราบ วางแผนการประเมินและติดตาม ตรวจสอบความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานเป็นระยะตั้งแต่เริ่มดำเนินงานและหลังจากเสร็จสิ้นการดำเนินงาน จัดทำปฏิทินปฏิบัติงานเพื่อดูความก้าวหน้าและความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างเป็นรูปธรรม นำผลการประเมินมาวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติงานในครั้งต่อไป

3. บทสรุป

ปัญหาการพัฒนาการทำงานเป็นทีมโรงเรียนในจังหวัดกำแพงเพชร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 โดยภาพรวมพบว่า ปัญหาการ

พัฒนาการทำงานเป็นทีมอยู่ในระดับปานกลางทั้ง 6 ด้าน คือ ด้านการสร้างความเข้าใจในการทำงานเป็นทีม ด้านการสร้างควมไว้วางใจในการทำงานเป็นทีม ด้านการสื่อสารในการทำงานเป็นทีม ด้านการแก้ปัญหาของการทำงานเป็นทีม ด้านการเสริมสร้างความร่วมมือในการทำงานเป็นทีม และด้านการติดตามเพื่อเสริมสร้างการพัฒนาการทำงานเป็นทีมตามลำดับดังนี้ ด้านการสร้างความเข้าใจในการทำงานเป็นทีม โดยมีภาพรวมพบว่ามีปัญหา อยู่ในระดับปานกลาง การสร้างควมไว้วางใจในการทำงานเป็นทีม โดยภาพรวมพบว่ามีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง การสื่อสารในการทำงานเป็นทีม โดยมีภาพรวมพบว่ามีปัญหา อยู่ในระดับปานกลาง การแก้ปัญหาของการทำงานเป็นทีม โดยมีภาพรวมพบว่ามีปัญหา อยู่ในระดับปานกลาง การเสริมสร้างความร่วมมือในการทำงานเป็นทีม โดยมีภาพรวมพบว่ามีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง การติดตามเพื่อเสริมสร้างการพัฒนาการทำงานเป็นทีม โดยมีภาพรวมพบว่ามีปัญหา อยู่ในระดับปานกลาง

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ใบกิจกรรมที่ 1

อธิบาย ความหมายของการทำงานเป็นทีม

คำชี้แจง ให้ผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการแต่ละกลุ่ม ร่วมสนทนาและระดมความคิด อภิปราย แสดงความคิดเห็น และความเข้าใจแต่ละประเด็นคำถาม ๆ ดังต่อไปนี้

1. ในทรรศนะของท่าน ในเรื่อง “การทำงานเป็นทีม” หมายถึง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. “กระบวนการการทำงานเป็นทีม” มีขั้นตอนสำคัญ ๆ 5 ขั้นตอน คืออะไรบ้าง ให้ผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการแต่ละกลุ่มร่วมอภิปราย ในแต่ละขั้นตอน มีกระบวนการดำเนินการอย่างไรบ้าง อธิบายมาพอสังเขป

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. “การทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ” หมายความว่าอย่างไร ให้ผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการแต่ละกลุ่ม อธิบายมาพอเข้าใจ

.....

.....

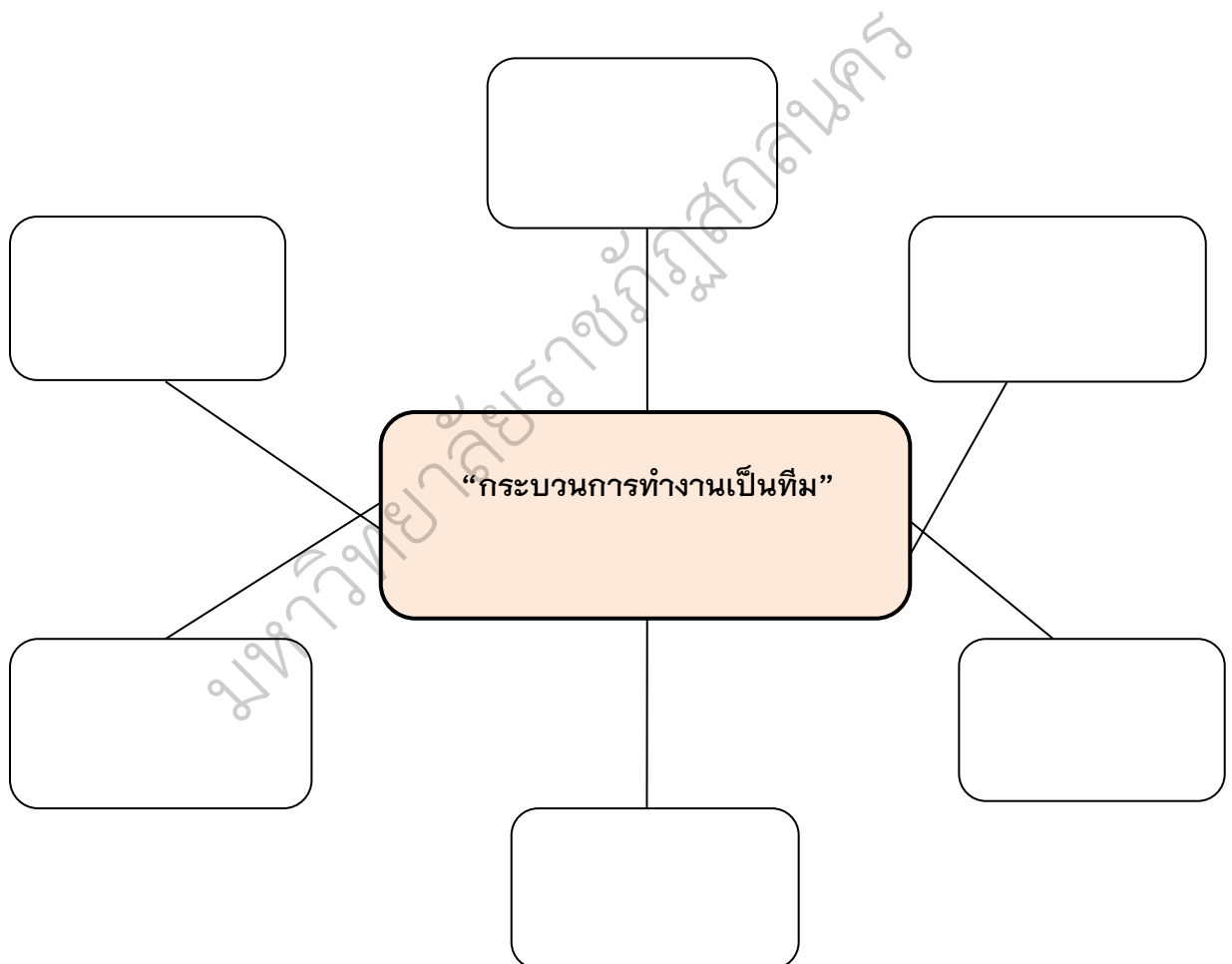
.....

.....

ใบกิจกรรมที่ 2
แผนผังความคิด “การทำงานเป็นทีม”

คำชี้แจง ให้ผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการแต่ละกลุ่ม ร่วมสนทนา และระดมความคิด เรื่อง “กระบวนการทำงานเป็นทีม” แล้วช่วยกันเขียนแผนภาพความคิด (Mind Mapping) ลงในกระดาษชาร์ตเทา-ขาว แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันและสรุปเป็นองค์ความรู้

กลุ่มที่ ..... ชื่อกลุ่ม .....

เอกสารอ้างอิง

- กนกอร สมปราชญ์. (2560). *ภาวะผู้นำและภาวะผู้นำการเรียนรู้สำหรับผู้บริหาร*
สถานศึกษา(พิมพ์ครั้งที่ 2). ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังพัฒนา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- คุรุสภา, สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ. (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.*
2542(แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ.2545. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- เฉลิม พักอ่อน. (2552). *การออกแบบการจัดการเรียนรู้อิงมาตรฐาน ตามหลักสูตร*
แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ดิเรก พรสีมา. (2559). *ครูไทย 4.0*. มติชน. เข้าถึงได้จาก
<https://www.matichon.co.th/news/345042>.
- ถนอมพร เลหาจรัสแสง. (2557). *ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21*. เชียงใหม่ : สำนักบริการ
เทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธราญา จิตรชญาวนิช. (2560). *การศึกษาและความเป็นครูไทย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย
- ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์. (2560). *เรื่องการศึกษาไทย 4.0 ในบริบทการจัดการศึกษา*
เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. 28 สิงหาคม 2559. กรุงเทพฯ; โรงแรมเซ็นทาราศูนย์
ราชการและคอนเวนชันเซ็นเตอร์ แจ้งวัฒนะ.
- บุญเลี้ยง ทুমทอง. (2553). *การพัฒนาหลักสูตร*. กรุงเทพฯ : แอคทีฟ พรินท์.
- ปฎล นันทวงศ์ และ ไพโรจน์ ดั่งวิเศษ. (2543). *หลักสูตรและการจัดการศึกษา*
ขั้นพื้นฐาน. สงขลา : สถาบันราชภัฏสงขลา.
- โพยม จันทร์น้อย. (2560). *การศึกษา 4.0*. เข้าถึงได้จาก
<http://www.manager.co.th/QOL/viewnews.aspx?NewsID=9600000025195>
- ไพฑูรย์ สิ้นลารัตน์. (2560). *ไขคำตอบ โรงเรียน ครู อยู่อย่างไรในยุค 4.0*. เข้าถึงได้จาก
<http://www.komchadluek.net/news/edu-health/259733>

- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- _____. (2556). *การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสยามกัมมาจล.
- วิโรจน์ สารรัตนะ. (2556). *กระบวนการทัศน์ใหม่ทางการศึกษากรณีทัศน์ต่อการศึกษาศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: ทิพยวิสุทธิ์.
- _____. (2557). *ภาวะผู้นำและทฤษฎีร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ: ทิพยวิสุทธิ์.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2. (2560) *รายงานผลการดำเนินงานการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน O-NET*. เชียงราย
- สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการกระทรวงศึกษาธิการ.
- Bellanca, James and Brandt Ron. (2010). *21th Century Skills: Rethinking How Students Learn*. USA. Solution Tree Press,(วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรืองและ อธิป จิตตฤกษ์ แปล). กรุงเทพฯ : โอเพนเวิร์ลด์.
- Churches. (2008). *A. Bloom's Digital Taxonomy*. Retrieved from <http://www.montgomeryschoolsmd.org/uploadedFiles/departments/techtaining/homepage/BloomDigitalTaxonomy2001.pdf>. September 9th, 2011.
- Dessler, Gary. (2002). *A Framework for human Resource Management*(2nd ed). New Jersey: Prentice Hall.
- Fansher, H. (2011). *21st Century Learning Environments: Building a Better School*. Canada: Springbank Community High School.
- Fisher, J. (2007). *Teacher Leadership And Organizational change : A teacher Leadership's Experience In A P-12 School*. Queensland Dissertation, Ed.d University of Southern Queensland.
- Hitt, M. A., Hoskisson, R. E.,& Ireland, R. D. (2007). *Management of Strategy: Concept and Cases*. Mason, OH: Thomson South-Western.

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

ตรวจรูปแบบและเอกสารประกอบการพัฒนา

1. ผศ.ดร.ไชยา ภาวะบุตร   คณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
2. รศ.ดร.ศิกานต์ เพียรธัญญกรณ์   อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
สกลนคร
3. ดร.สมพร หลิมเจริญ   ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัด
การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
สกลนคร เขต 1
4. ดร.เทพรังสรรค์ จันทะรังษี   ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญโรงเรียนอนุบาลสกลนคร
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1
5. ดร.ฤทัยทรัพย์ ดอกคำ   ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญโรงเรียนบ้านนาแก
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1
6. ดร.วรกัญญาพิไล แกะระหัน   ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษโรงเรียนบ้านโนนสังข์ศรี
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาท่าอุเทน เขต 1
7. ดร.เพชรปภาณี อินทรพาณิชย์ครูเชี่ยวชาญโรงเรียนอนุบาลสกลนคร
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1
8. นางประเสริฐ บริโปร   ครูเชี่ยวชาญโรงเรียนอนุบาลนาแกผดุงราชกิจเจริญ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1
9. ดร.รัชฎาพร งามภูธร   ครูชำนาญการพิเศษโรงเรียนอนุบาลต่างอย
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิมณา สุวรรณไตรย์   ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญพิศ ธรรมรัตน์   กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้
ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11

เอกสารประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้
ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา
เล่ม 7 ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

ผู้วิจัย

นายปิยณัฐ วงศ์เครือศร

นักศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

คำนำ

เอกสารประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 เป็นเอกสารที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 โดยมุ่งพัฒนาด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะ และเจตคติ เพื่อให้ครูผู้สอนเกิดองค์ความรู้ในการพัฒนาภาวะผู้นำครูในยุคไทยแลนด์ 4.0 และสร้างความตระหนักในบทบาทหน้าที่และภาระงานด้านการสอนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างแท้จริง ผู้วิจัยได้จัดทำเอกสารประกอบการพัฒนาทั้งหมด จำนวน 7 เล่ม ประกอบด้วย

เล่ม 1 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนสู่ไทยแลนด์ 4.0

เล่ม 2 การจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างนวัตกรรมในยุคไทยแลนด์ 4.0

เล่ม 3 ทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์

เล่ม 4 คุณธรรม จริยธรรม

เล่ม 5 การพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพ

เล่ม 6 การทำงานเป็นทีม

เล่ม 7 ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ประธานและคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้เชี่ยวชาญ คณะครู และบุคลากรทางการศึกษาที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารประกอบการพัฒนานี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ศึกษาและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

นายปิยณัฐ วงศ์เครือศรี

นักศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
วัตถุประสงค์	1
เนื้อหา	1
ขั้นตอนการดำเนินงาน	2
สื่อและแหล่งการเรียนรู้	2
การวัดและประเมินผล	2
ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	2
ครูในยุคดิจิทัล	3
เทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล	6
Google Class room กับการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่	9
บทสรุป	17
กรณีศึกษา	18
ใบกิจกรรมที่ 1	29
ใบกิจกรรมที่ 2	30
ใบกิจกรรมที่ 3	31
เอกสารอ้างอิง	32
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบและเอกสารประกอบการพัฒนา	34
รายชื่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	35

เอกสารประกอบการพัฒนา

เล่มที่ 7

ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

ระยะเวลา 1 ชั่วโมง 30 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการ มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล
2. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการ สามารถวิเคราะห์ แนวคิด หลักการในการใช้ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล
3. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการเกิดความตระหนัก และเห็นความสำคัญของทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

เนื้อหา

1. ครูในยุคดิจิทัล
2. เทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล
3. Google class room กับการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่

ขั้นตอนการดำเนินงานกิจกรรม

1. วิทยากรอธิบายขั้นตอน/วิธีการศึกษาเอกสารประกอบการพัฒนาแก่ผู้เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการ แล้วแบ่งกลุ่ม ๆ ละเท่า ๆ กัน ร่วมสนทนา อภิปรายวิเคราะห์ ตามเนื้อหาที่กำหนดให้
2. ผู้เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการแต่ละกลุ่มสนทนา และสรุปประเด็นสำคัญนำเสนอโดยการเขียนแผนภาพความคิด (Mind Mapping) อภิปรายและสรุปประเด็นของทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล
3. ตัวแทนกลุ่มออกมานำเสนอผลงาน อภิปราย และสนทนา ชักถาม สรุปความสำคัญของทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล
4. วิทยากรบรรยายสรุป แนวคิด หลักการ ของทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล
5. ผู้เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการร่วมกันสรุปแนวคิด หลักการ ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และนำไปประยุกต์ใช้ในการปรับพฤติกรรมภาวะผู้นำครู

สื่อ/แหล่งเรียนรู้

1. เอกสารประกอบการพัฒนา เล่มที่ 7 ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล
2. คลิปทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล
3. กระดาษชาร์ตเทา-ขาว
4. ปากกาสีเมจิก

การวัดและประเมินผล

1. ประเมินการปฏิบัติกิจกรรม
2. ประเมินความสนใจ ตั้งใจในการร่วมกิจกรรม
3. ประเมินผลการปฏิบัติงานทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

การพัฒนาทักษะและสมรรถนะด้วยการเรียนรู้แบบ e-Learning เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เริ่มมีความสำคัญมากขึ้น เนื่องจากภารกิจของข้าราชการและบุคลากรภาครัฐมีมาก การพัฒนาตนเองด้วยระบบการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่น ผู้เรียนสามารถเข้าถึงได้จากทุกสถานที่ ด้วยอุปกรณ์ดิจิทัลที่หลากหลาย

การเรียนรู้ด้วยตนเองนั้นถือเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 โดยผู้เรียนจะต้องระบุนความสนใจ หรือความต้องการในการพัฒนาของตนเองก่อน สำนักงาน ก.พ. ขอแนะนำให้ข้าราชการและบุคลากรทำการประเมินตนเองในขั้นต้นเพื่อให้ทราบความจำเป็นในการพัฒนา เพื่อการใช้เวลาและทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

ในส่วนของพัฒนา Digital Literacy หรือความรู้เบื้องต้นในการใช้โปรแกรม อุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อการทำงาน จัดอยู่ในมิติที่ 1 ของทักษะทางด้านดิจิทัลที่มีทั้งหมด 5 มิติ

รัฐบาลได้วางแผนแม่บท ยุทธศาสตร์ และมาตรการทั้งด้านเศรษฐกิจ กฎหมายและโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ชาติ แต่การพัฒนาประเทศไทยให้ก้าวเข้าสู่การเป็นประเทศที่มีอุตสาหกรรม 4.0 เศรษฐกิจ 4.0 และประเทศไทย 4.0 ได้ หากไม่เริ่มจากการพัฒนาคนให้พร้อมรับความท้าทายในหลายมิติและสามารถสนับสนุนการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศในทุกด้าน

ครูในยุคดิจิทัล

จากการเปลี่ยนแปลงบริบทของผู้เรียนในยุคดิจิทัล และการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และแสวงหาความรู้ได้เองตลอดจนต่อยอดองค์ความรู้ นั้นเพื่อนำไปผลิตเป็นผลงานใหม่หรือนวัตกรรม ไม่ได้หมายความว่าครูจะไม่มีมีความสำคัญ สำหรับการเรียนรู้ของเด็กในยุคนี้อีกต่อไป ทั้งนี้ครูจะต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทใหม่และ ทักษะใหม่สำหรับการเป็นครูในยุคดิจิทัลดังนี้

บทบาทของครูในยุคดิจิทัล

บทบาทใหม่ของครูในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนในยุคดิจิทัลมี ความสำคัญและมีคุณประโยชน์กับผู้เรียนมากกว่าการเป็นผู้บอกความรู้ดังที่ Marc (2010, pp. 20–22) ได้นำเสนอบทบาทของครูไว้ดังนี้

1. ผู้ฝึกสอนและผู้นำทาง (Teacher as Coach and Guide) ในการไปถึง จุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ผู้เรียนแต่ละคนต้องการการชี้แนะแนวทางการช่วยเหลือหรือ การสนับสนุนสำหรับการเป็นหุ้นส่วนในการเรียนรู้ นั้น จะพบว่าเด็กแต่ละคนต้องการ การชี้แนะแนวทางการช่วยเหลือที่แตกต่างกันออกไป โดยครูจะต้องกำกับติดตามการทำงาน และความก้าวหน้าในงานของผู้เรียน และคอยให้การช่วยเหลือเมื่อผู้เรียนต้องการ คอยดึง ผู้เรียนให้กลับมาอยู่ในแนวทางที่เหมาะสมด้วยวิธีการตั้งคำถามและให้ข้อเสนอแนะ
2. ผู้กำหนดเป้าหมายและนักตั้งคำถาม (Teacher as Goal Setter and Questioner) การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนด้วยวิธีการตั้งคำถามนำเพื่อให้ ผู้เรียนได้ค้นหาคำตอบ บทบาทการตั้งคำถามจึงเป็นบทบาทที่สำคัญและครูจะต้องฝึกการ ตั้งคำถามอย่างมีอรรถาธิบาย ไม่ใช่เฉพาะคำถามที่เป็น 4 ตัวเลือกอีกต่อไป ต้องพัฒนาศิลปะใน การตั้งคำถามที่ท้าทายให้ผู้เรียนอภิปราย และค้นหาคำตอบ ในลักษณะของการเรียนรู้ แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) หรือการเรียนรู้แบบสืบสวนสอบสวน Inquiry-Based Learning)
3. นักออกแบบการเรียนรู้ (Teacher as Learning Designer) สำหรับ บทบาทนี้ครูจะต้องเป็นนักสร้างสรรค์ประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียนเพื่อ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้เรียนไปในทางสร้างสรรค์โดยเริ่มจากการทำความเข้าใจผู้เรียน ก่อนแล้วออกแบบคำถามหรือปัญหาพร้อมทั้งแนะนำกิจกรรมที่จะนำเด็กไปสู่ความเข้าใจและ

เกิดการเรียนรู้ซึ่งการออกแบบการเรียนรู้นี้อาจจะมีความแตกต่างหลากหลายกันออกไป เป็นรายบุคคลเพื่อตอบสนองความต้องการและความสามารถที่แตกต่างกันของผู้เรียน

4. ผู้จัดสภาพแวดล้อม (Teacher as aContext Provider) การเรียนรู้ในแต่ละเนื้อหาวิชาจะมีสภาพแวดล้อมหรือบริบทที่แตกต่างกันออกไปครูจะต้องเป็นผู้ที่สามารถจัดสภาพแวดล้อมหรือบริบทให้สอดคล้องกับสิ่งที่ผู้เรียนกำลังเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจเนื้อหานั้น ๆ ได้อย่างแท้จริงและรวดเร็วขึ้น

5. ผู้กวัดขันหรือผู้ประกันคุณภาพ (Teacher as Rigor Provider and Quality Assurer) อีกหนึ่งบทบาทที่สำคัญของครูในยุคดิจิทัลก็คือการควบคุมคุณภาพอย่างพิถีพิถันโดยการประเมินผลจะไม่เป็นเพียงการให้คะแนนชิ้นงานเมื่อสิ้นสุดการเรียนรู้เท่านั้น แต่จะต้องคอยกำกับควบคุมคุณภาพของชิ้นงานจนกว่าจะมีคุณภาพในระดับสูง

นอกจากนี้วิจารณ์พานิช (2557, หน้า 51-53) ได้กล่าวถึงบทบาทใหม่ของครูในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นครูในยุคดิจิทัลว่าผู้เรียนจะเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ เช่นเดียวกับครูก็ต้องเรียนรู้จากการปฏิบัติเหมือนกันครูทำหน้าที่เป็นครูฝึก (Facilitator) หรือ “คุณอำนวย” ของการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยที่ครูก็ต้องทำงานเป็นที่การทำงานและการเรียนรู้กันเป็นทีมของครูเรียกว่า Professional Learning Community (PLC) คือหลักการสำคัญสำหรับชีวิตครูสมัยใหม่ต้องทำงานเป็นทีมและเรียนรู้เป็นทีม โดยกระบวนการจัดการเรียนรู้ครูต้องปรึกษาหารือกันตั้งแต่เริ่มต้นวางแผนบทบาทครูในศตวรรษที่ 21 ได้ดังนี้

1. ครูจะไม่ตั้งตนเป็นผู้รู้ ไม่ตั้งตนเป็น Content Expert เพราะความมีอยู่อย่างมากมายอย่างไรครูก็รู้ได้ไม่หมด และที่สำคัญคือ ไม่ควรพยายามจะสอนสาระหรือ content ให้เด็ก ควรที่จะให้เด็กค้นเอง เพื่อเขาจะได้เรียนรู้วิธีค้น วิธีเลือกเพื่อเอามาปรับใช้ ครูไม่ใช่เป็นผู้รู้แต่ต้องเป็นผู้เรียนที่ร่วมเรียนรู้ไปกับผู้เรียนของตนด้วย

2. ครูเรียนรู้พร้อมกับเพื่อนครู ครูต้องเลิกเป็นศิลปินเดี่ยวในโลกสมัยใหม่ เพราะถ้าใครยังยืนหยัดเป็นศิลปินเดี่ยวจะเด็ตร้อนมาก ลำบากมาก ไม่มีวันร้องเพลงได้ เพราะไม่มีทางเป็นครูที่ดีได้หากไม่ต้องการความคิดเห็นที่แตกต่าง

3. ครูต้องสร้างความรู้ขึ้นใช้เองเพื่อการทำหน้าที่ “คุณอำนวย” การเรียนของผู้เรียน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนครู และการเผยแพร่ผลงานวิชาการ

4. ครูต้องเรียนรู้แลกเปลี่ยนกับโลกเรื่องการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

5. ครูต้องเป็นนักรุกออกไปใช้ทรัพยากรการเรียนรู้ของชุมชนในสถานประกอบการ และอื่น ๆ

6. ครูต้องจัดให้ศิษย์เรียนรู้จากชีวิตจริง ให้ผู้เรียนเรียนจากการลงมือปฏิบัติ (Project-Based Learning) เรียนรู้จากความซับซ้อนและไม่ชัดเจน

7. ครูต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างความรู้ขึ้นใช้เอง

8. ครูต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับโลกภายนอก

9. ครูต้องเป็นตัวอย่างและเสวนากับผู้เรียนในเรื่องความดีคุณธรรม จริยธรรมเชื่อมโยงกับเหตุการณ์จริงชีวิตจริง

ทักษะของครูในยุคดิจิทัล

จากบทบาทของครูในยุคดิจิทัลที่ได้เสนอมาดังกล่าวครูจึงจำเป็นต้องมีทักษะที่สำคัญในการส่งผ่านความรู้หรือการเป็นผู้เรียนรู้ร่วมกับผู้เรียนดังที่ไพฑูริย์ สีนลาร์ตัน (2559, หน้า 11-12) ได้กล่าวว่าครูเป็นแกนหลักในการถ่ายทอดความรู้และทักษะต่าง ๆ ให้ผู้เรียนดังนั้นครูควรฝึกทักษะในศตวรรษที่ 21 ประกอบไปด้วยทักษะ 7 ประการคือ

1. สร้างและบูรณาการความรู้ได้ เพราะปัจจุบันความรู้เปลี่ยนแปลงเร็วมากครูต้องรู้จักหาความรู้ได้ด้วยตนเอง และสามารถบูรณาการความรู้ที่ได้ศึกษางานนั้นเข้ากับผู้เรียนและกระบวนการเรียนการสอนได้

2. มีความคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ สังคมยุคใหม่มีสื่อที่หลากหลายและมาในหลายรูปแบบ ครูต้องวิเคราะห์ได้ว่าสิ่งใดเหมาะสมสิ่งใดไม่เหมาะสมแล้วถ่ายทอดไปสู่ผู้เรียนได้อย่างถูกต้อง ขณะเดียวกันต้องคิดค้นหานวัตกรรมใหม่มาใช้ประกอบการเรียนการสอน

3. มีวิสัยทัศน์ และตักผลึกทางความคิด ครูต้องเข้าใจความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก มองการณ์ไกลให้เห็นแนวโน้มอนาคต และวิเคราะห์จนตักผลึกชัดเจนเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้เรียนได้

4. รู้และเข้าใจเทคโนโลยีใหม่ พร้อมทั้งชี้แนะข้อดี ข้อเสียของเทคโนโลยีให้กับผู้เรียนและสังคมได้เป็นอย่างดี

5. ทักษะการสอนเด็กให้เติบโตเต็มตามศักยภาพ และสร้างผลงานใหม่ ๆ ได้เพราะโลกอนาคตเป็นโลกของการสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ จึงต้องพัฒนาเด็กให้รู้เท่าทันและพร้อมที่จะสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ออกมาแข่งขันกับสังคมโลก

6. เข้มแข็งในจรรยาบรรณ คุณธรรม จริยธรรม และชักชวนให้คนอื่น ๆ ทำเพื่อสังคม เพราะการเสียสละเพื่อสังคมนี้ แ่ลงทุกทีในสังคมไทย ครูต้องเข้ามา มีบทบาทมากขึ้น ปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่สังคม

7. มีบทบาทนำในด้านการสอนในวิชาชีพ ครูรุ่นใหม่ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาในวิชาชีพพร้อมกับผู้บริหารมากขึ้นในยุคต่อไป

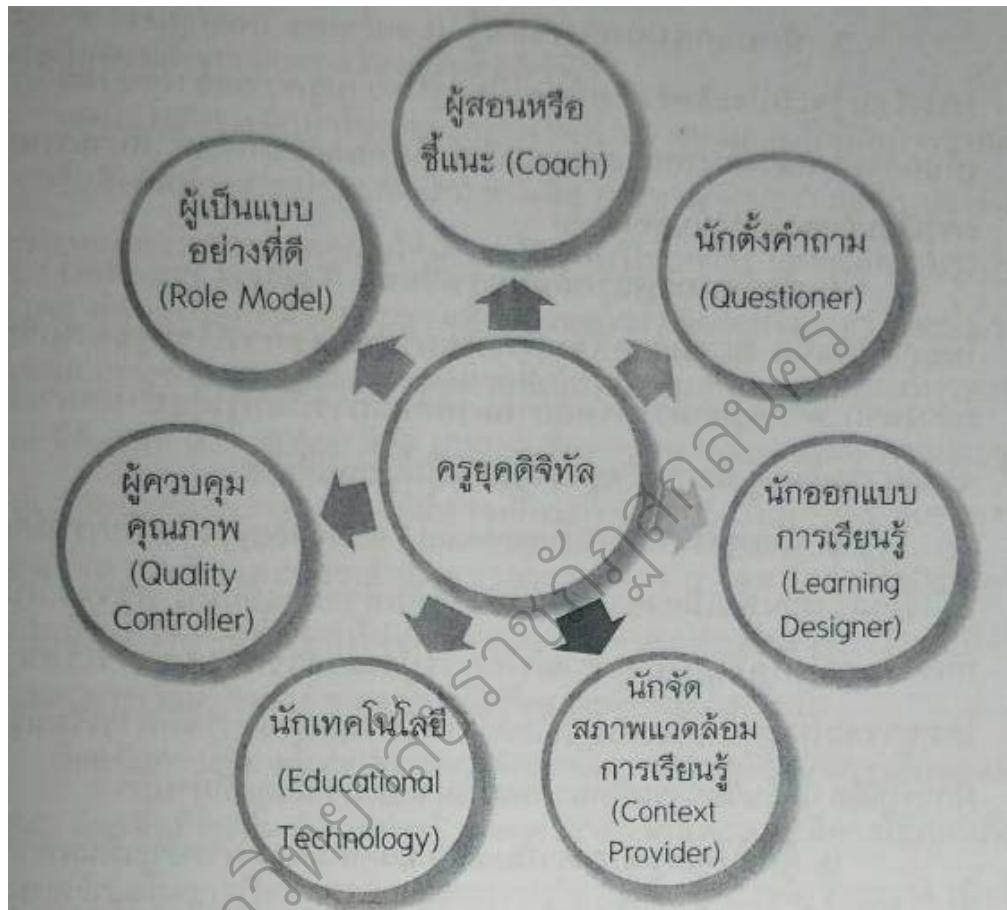
ทศนา แคมมณี (2557) กล่าวว่าครูเองก็ต้องพัฒนาทักษะใน 3 กลุ่มหลัก คือ ทักษะทางปัญญา ทักษะทางสังคม และทักษะการใช้เทคโนโลยี เพราะทักษะเหล่านี้ถือว่าเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนที่จะนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพในศตวรรษที่ 21 ซึ่งครูผู้สอน ต้องหาแนวทางนำทักษะดังกล่าวมาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนเพื่อสนับสนุนให้การเรียนรู้ประสบความสำเร็จมากขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ และมีทักษะ ดังนี้ คือ

1. ความรู้ในวิชาแกน
2. คุณธรรมและคุณลักษณะ
3. ทักษะทางปัญญา ซึ่งรวมถึงทักษะการสื่อสารการวิเคราะห์และคิดสร้างสรรค์
4. ทักษะทางสังคม ซึ่งได้แก่การรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม
5. ทักษะทางเทคโนโลยี

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นสิ่งสำคัญที่จะทำให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากที่สุดก็คือ ตัวผู้เรียนและครูซึ่งจะต้องรับมือกับการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ โดยการปรับบทบาทให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้นที่ไม่ใช่เพียงแต่เป็นผู้รับความรู้และผู้ให้ความรู้เท่านั้น แต่จะต้องเป็นหุ้นส่วนในการเรียนรู้ (Partnering) นั่นเอง โดยหัวใจสำคัญของการเป็นครูในยุคดิจิทัล คือ ต้องคำนึงถึงเป้าหมายรายบุคคลของผู้เรียนที่มีความแตกต่าง สอดคล้องกับความสามารถและความต้องการของผู้เรียน หากผู้เรียนยังไม่รู้ว่าตนมีความสามารถหรือมีความเก่งใด ครูก็ควรเป็นเพื่อนร่วมเรียนรู้กับผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถค้นหาความสามารถหรือความเก่งของตนเองให้เจอ จากนั้นจึงทำตัวเป็นผู้ฝึกสอนคอยชี้แนะแนวทางตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นท้าทายและสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้เรียนโดยต้องออกแบบการเรียนรู้ และจัดสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ให้เอื้อต่อการเรียนรู้และเหมาะสมกับวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียนในยุคดิจิทัล สามารถบูรณาการเทคโนโลยีไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และควบคุมคุณภาพของการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้บรรลุเป้าหมาย

อย่างเต็มศักยภาพของผู้เรียน และเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้เรียนทั้งในด้านการเป็นบุคคล
 แห่งการเรียนรู้ และเป็นบุคคลที่มีคุณธรรมจริยธรรม ดังนั้น ครูในยุคดิจิทัลควรมีบทบาทที่
 สำคัญดังนี้

ภาพ บทบาทที่สำคัญของครูในยุคดิจิทัล

จากภาพ บทบาทที่สำคัญของครูในยุคดิจิทัลทั้ง 7 ข้อควรมีลักษณะ
 ดังต่อไปนี้

1. ผู้ฝึกสอนหรือชี้แนะ (Coach) โดยครูจะต้องไม่ตั้งตนเป็นผู้รู้ แต่จะต้องเป็นผู้ที่พร้อมจะเรียนรู้ไปกับผู้เรียน ครูจะต้องมีทักษะในการกำกับ ติดตามการเรียนรู้และคอยชี้แนะแนวทางในการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมให้กับผู้เรียน
2. นักตั้งคำถาม (Questioner) ทักษะการตั้งคำถามเป็นทักษะที่สำคัญมากสำหรับครูในยุคดิจิทัล ครูต้องฝึกการตั้งคำถามที่สามารถไปกระตุ้นความคิด ทำท่ายให้ผู้เรียนพยายามเรียนรู้ และสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน

3. นักออกแบบการเรียนรู้ (Learning Designer) ทักษะการเรียนรู้จะมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อครุมีความรู้ความเข้าใจศาสตร์การสอนต่าง ๆ เป็นอย่างดี แล้วนำมาออกแบบการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเป้าหมายการเรียนรู้ของผู้เรียนในยุคดิจิทัล

4. นักจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ (Context Provider) ในยุคดิจิทัลนั้น สภาพแวดล้อมการเรียนรู้มีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในยุคดิจิทัลอย่างมาก หากครุสามารถจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมแล้ว ผู้เรียนจะสามารถเรียนรู้ได้อย่างที่ครุอาจจะคาดไม่ถึงเลยทีเดียว

5. นักเทคโนโลยี (Educational Technology) สำหรับการเป็นครุในยุคดิจิทัลที่ผู้เรียนเป็นชนพื้นเมืองชาวดิจิทัลดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ครุจึงจำเป็นต้องมีทักษะการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาในการบูรณาการการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนโดยอาจจะไม่จำเป็นที่จะต้องใช้เทคโนโลยีทั้งหมดในการจัดการเรียนรู้ แต่ก็ควรที่จะมีการใช้สื่อและนวัตกรรมที่หลากหลายมากยิ่งขึ้นกว่าในยุคที่ผ่านมา

6. ผู้ควบคุมคุณภาพ (Quality Controller) การประเมินผลการเรียนรู้ของครุในยุคดิจิทัลนี้ การพัฒนาให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ตามมาตรฐานอาจจะไม่เพียงพอหากพบว่า ผู้เรียนมีศักยภาพที่จะพัฒนาชิ้นงาน หรือมีผลการเรียนได้สูงกว่านี้ หน้าที่ของครุ คือ ต้องกำกับ ควบคุม และกีดกันให้ผู้เรียนได้แสดงความสามารถหรือผลสัมฤทธิ์ที่เต็มศักยภาพสูงสุดของผู้เรียน โดยครุไม่ควรพอใจที่เด็กสามารถทำให้ตามเกณฑ์มาตรฐานเพียงเท่านั้น

7. ผู้เป็นแบบอย่างที่ดี (Role Model) ทั้งในด้าน 1) การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ โดยจะต้องมีทักษะในการทำงานเป็นทีม ร่วมเรียนรู้กับผู้อื่นไม่ว่าจะเป็นเพื่อนครูหรือชุมชน สามารถสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ และออกไปใช้ทรัพยากรในชุมชน เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับตนเอง และผู้เรียนได้เป็นอย่างดีและ 2) การเป็นบุคคลที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบ และเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เพื่อร่วมสร้างสังคมแห่งความเสมอภาคเท่าเทียม

เทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล

เทคโนโลยีการศึกษาในยุคต้นศตวรรษที่ 20 ส่วนมากเป็นสื่อการสอนที่เป็นเอกสารหรือสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ (Print Media) หนังสือ กระดาษ ปากกา ซอส์ถูกใช้เป็นการถ่ายทอดความคิดของครุเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โลกกว้าง โดยองค์ความรู้ส่วนใหญ่อยู่ที่

ตัวครู ต่อมาในยุคปลายศตวรรษที่ 20 เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และโปรแกรมประมวลผลคำ (Word Processing) จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) การโทรสาร (Fax Mitulin) ซีดี-รอม (CD-ROMs) ดีวีดี (DVDs) สื่อประสม (Multimedia) การประชุมทางวิดีโอ (Teleconferencing) และได้มีการเริ่มนำอินเทอร์เน็ตมาใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสาร ความคิดและการเข้าถึงสารสนเทศต่าง ๆ โดยมีการใช้ที่เพิ่มมากขึ้น จนกลายเป็นเครื่องมือพื้นฐานในยุคปัจจุบันทั้งการติดต่อสื่อสาร การเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศ การเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ และการใช้ชีวิตประจำวันในโลกใบนี้

สำหรับการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษานั้น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ. ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 สนับสนุนให้มีการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตในการเรียนการสอนและการบริหารจัดการอย่างกว้างขวาง เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการเรียนการสอนและการบริหารจัดการ โดยกำหนดนโยบายและมาตรฐานการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาขึ้น เพื่อสนับสนุนการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารไปใช้ในสถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษา และเพื่อเป็นการป้องกันภัยทางอินเทอร์เน็ตโดยให้ผู้เรียน ผู้สอน บุคลากรทางการศึกษา และประชาชนได้ใช้ประโยชน์และเข้าถึงบริการได้จากเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารตามความเหมาะสม จึงมีนโยบายและมาตรฐานการส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษาดำเนินการด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านนโยบายส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา โดยจัดให้ผู้สอน บุคลากรทางการศึกษา และผู้เรียน ได้รับการพัฒนาความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการอย่างสร้างสรรค์ และปลอดภัย พร้อมกับการปลูกฝังค่านิยมที่ดีงามในเรื่องของคุณธรรมและจริยธรรมมาตรฐานสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา

2. ด้านการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาจัดให้มีการสนับสนุนงบประมาณด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเรียนการสอน จัดให้มีบุคลากรรับผิดชอบงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารโดยตรง

3. ด้านการเรียนการสอนดำเนินการให้ผู้สอนสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยคำนึงถึงกฎหมาย คุณธรรม และจริยธรรม

ดังที่พระวัตรจันทกุล (2559, หน้า 25-26) กล่าวถึงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารว่ามีความสำคัญต่อการศึกษาและการจัดการเรียนรู้อย่างยิ่งโดยเฉพาะในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นโลกยุคดิจิทัลนั้นมุ่งเน้นทักษะที่จำเป็นของผู้เรียน ได้แก่ ทักษะด้านการใช้ชีวิต (Life Skills) ทักษะด้านการเรียนรู้ (Learning Skills) และทักษะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT Skills) เพื่อให้สามารถสนองตอบความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนได้ อันจะเป็นการช่วยให้ครูผู้สอนสามารถพัฒนาผู้เรียนได้เต็มตามศักยภาพ เพราะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสามารถที่จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงการเรียนรู้ได้โดยง่าย ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วและเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวาง และในของการบริหารงานวิชาการการจัดการเรียนการสอน การแก้ปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอน เช่น ปัญหาผู้เรียน ปัญหาด้านเนื้อหา ปัญหาด้านเวลา ปัญหาเรื่องระยะทางและปัญหาผู้สอน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สามารถสรุปได้ว่า เทคโนโลยีการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลนี้ หมายถึง เทคโนโลยีเกี่ยวกับ ข้อมูลข่าวสาร ตั้งแต่การสร้าง การวิเคราะห์ การประมวลผล การจัดเก็บ การสืบค้น นำมาใช้ใหม่ได้อย่างเป็นระบบ โดยการใช้หลักการแนวคิด สื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีผ่านเครือข่ายการสื่อสาร หรือวิธีการที่ครูและผู้เรียนร่วมกันออกแบบการเรียนรู้เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างองค์ความรู้ได้ตนเอง

รูปแบบของเทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล

เทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนรู้ที่สำคัญและถูกนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลที่สำคัญ ๆ มีดังนี้

1. อินเทอร์เน็ตฟไวท์บอร์ด (Interactive Whiteboards: IWBs) เป็นอุปกรณ์ที่เป็นมาตรฐานในหลายโรงเรียน IWEs เป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการนำเสนอที่เชื่อมต่อกับคอมพิวเตอร์และเครื่องฉายภาพซึ่งผู้ใช้สามารถควบคุมภาพโดยใช้มือหรืออุปกรณ์ในการสร้างความเคลื่อนไหวหรือการปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียน

2. แท็บเล็ต (Tablets) เป็นอุปกรณ์ที่มีขนาดเล็กและสะดวกต่อการพกพาในปัจจุบันหนังสือตำราได้จัดทำเป็นสิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ทำให้สะดวกต่อการเข้าถึงการที่ Apple ได้สร้าง iPad มาสู่ตลาดในปี 2012 และ Apple App Store มีมากกว่า 700,000 แอปพลิเคชันในปี 2013 แม้ว่าจะมีคู่แข่งอย่าง Samsung แท็บเล็ตยังเป็นเครื่องมือในการเข้าถึงข้อมูลในการเรียนรู้และการวิจัยและมีความสามารถที่จะเข้ามาแทนที่หนังสือตำราแบบเดิม

ตัวอย่างเช่น นักเรียน และนักการศึกษาสามารถเข้าถึงข้อมูลผ่าน iTunes U ฟรี และเข้าถึงเนื้อหาของการเรียนในระดับชั้นต่าง ๆ

3. เครื่องถ่ายภาพสามมิติ (Doculmart Cameras) เป็นอุปกรณ์ที่คล้ายเครื่องฉายแผ่นทึบ สามารถแสงภาพที่วางอยู่ใต้กล้องไปยังจอภาพ และสามารถบันทึกทั้งภาพและเสียง ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่ทำให้ครูสามารถบันทึกการสอนให้นักเรียน ดูได้ผ่านเว็บไซต์เป็นอุปกรณ์ที่มีขนาดเล็กแต่มีประสิทธิภาพ ปัจจุบันมีกล้องที่เป็นแบบไร้สายซึ่งทำให้ใช้งานได้สะดวกยิ่งขึ้น

4. โครมบุ๊ก (Chromebook) ดังที่ Google ได้พัฒนาอุปกรณ์ที่ประกอบด้วยระบบปฏิบัติการและหน่วยความจำ ที่เมื่อเปิดเครื่องแล้วติดต่อกับอินเทอร์เน็ตในเวลาเพียง 10 วินาทีอุปกรณ์มีราคาถูกกว่าคอมพิวเตอร์พกพา (Laptop, Tablet หรือ Notebook) ผู้ใช้สามารถสร้างข้อมูลส่วนตัวบนกูเกิล (GCoGLE) ฟรีเพื่อที่จะเชื่อมต่อกับโครมบุ๊ก (Chromebook) ในการเข้าถึงเอกสารกูเกิล (Google Docs) ซึ่งเป็นเว็บไซต์ที่ให้บริการพิมพ์งานทางออนไลน์ที่สามารถเก็บเอกสารได้ฟรีหรือโปรแกรมประยุกต์ที่ได้เพิ่มไว้ในบัญชีข้อจำกัด คือ อุปกรณ์มีข้อจำกัดในการทำงานหากไม่เชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ต

5. แอปเปิลทีวี (Apple TV) ความสามารถของการแสดงภาพของอุปกรณ์ของ Apple อื่น ๆ ไปยังเครื่องฉายภาพหรือโทรทัศน์โดยต่อผ่าน HDMI เมื่อจัดเตรียมการเชื่อมต่อได้ก็จะทำให้สถานศึกษามีเครื่องมือที่เป็น IWBs ในราคาต่ำกว่าโดยใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีนี้

6. เนื้อหาสามมิติ (3-D Content) ได้เสริมสร้างการเรียนการสอนจากเครื่องฉายภาพและวิธีการเรียนด้วยภาพ ผู้ผลิตเนื้อหาได้สร้างผลิตภัณฑ์ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เสมือน ที่ไม่เพียงแต่เห็นภาพแต่ได้ยินเสียงและรู้สึกได้ เทคโนโลยีนี้มีผลกระทบเชิงบวกต่อการจัดการเรียนรู้ โดยมีผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนที่ใช้การจำลองภาพสามมิติทำคะแนนได้ดีกว่ากลุ่มที่ถูกควบคุมโดยการเรียนการสอนแบบดั้งเดิม

7. การบริการพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลบนอินเทอร์เน็ต (Cloud Computing) เป็นการอ้างถึงการบริการพื้นที่ในการเก็บข้อมูลที่สามารถเข้าถึงได้ผ่านอินเทอร์เน็ต สถานศึกษาหลายแห่งลงทุนในระบบเสมือน ซึ่งมีประสิทธิภาพมากกว่าแบบเดิมสำหรับสถานศึกษาและนักการศึกษาแล้วคลาวด์ (Cloud) เป็นวิธีการที่ทรงประสิทธิภาพในการจัดการเอกสาร โครงการ และข้อมูลทั่วไป ซึ่งสามารถจัดเก็บได้บนพื้นที่เสมือน และเข้าถึงได้ทุกที่ เป็นการทำให้แบบชุดทำงานของกูเกิล (Google) ซึ่งสามารถใช้

งานได้ฟรี ในบางกรณีสถานศึกษาอาจตระหนักถึงการเข้าถึงข้อมูลส่วนตัวของผู้เรียนที่ไม่สามารถควบคุมได้ และอาจจะกลายเป็นการละเมิดสิทธิของเด็กได้ ดังในสหรัฐอเมริกา มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปกป้องข้อมูลของผู้เรียน แต่ก็ไม่ได้ให้แนวทางในการเลือกใช้ บริการคลาวด์ (Cloud) ทำให้หลายสถานศึกษาเลือกใช้หนทางนี้ขยายตัวอย่างกว้างขวาง โดยบางสถานศึกษาระเน้นที่การทำสัญญากับผู้ให้บริการที่จำเป็นต้องมีการตกลงร่วมกัน เรื่องการไม่เปิดเผยข้อมูลให้กับบุคคลที่สาม หากละเมิดจะถือเป็นการทำผิดกฎหมาย

8. เว็บไซต์ 2.0 (Web 2.0 Applications) ในคลาวด์ (Cloud) หลาย ๆ แอปพลิเคชัน (Application) อ่างถึง เครื่องมือเว็บไซต์ 2.0 (Web 2.0 Applications) ซึ่งฟรี และส่งเสริมชุดทักษะที่จำเป็น เช่น การทำงานร่วมกัน การสื่อสาร การสร้างสรรค์ และ ความตระหนักต่อโลก ทำให้การแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวางและเติบโตอย่างมีอ อาชีพ จุดด้อยของโปรแกรมประยุกต์เว็บไซต์ 2.0 (Web 2.0 Applications) คือ รวมกันอยู่ใน เว็บไซต์สังคม เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) และยูทูป (Youtube) ทำให้บางครั้งสถานศึกษา จำกัดการเข้าถึงโดยเกรงว่าจะเป็นการละเมิดต่อกฎหมายปกป้องเยาวชนจากข้อมูลบน อินเทอร์เน็ต

9. โมบายล์เทคโนโลยี (Mobile Technology) ยุคสมัยที่เปลี่ยนไปทำให้ โมบายล์ เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทมากขึ้น โดยเฉพาะในโลกของการศึกษา สถานศึกษา และ ผู้บริหารสถานศึกษาเริ่มที่จะเห็นคุณค่าในการจัดหาโมบายล์เทคโนโลยี และการสังเกตเห็น ถึง การใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีที่ผู้เรียนมีอยู่แล้ว และนำอุปกรณ์ของตนเองมาใช้ การ เรียนรู้ผ่านอุปกรณ์สื่อสารเคลื่อนที่มีศักยภาพสูงเพราะผู้เรียนสามารถใช้ได้ทุกที่ ทุกเวลา ส่วนครูหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องก็สามารถใช้ในการถ่ายทอดเนื้อหา การประเมินผล การ สังเกตการเรียนการสอน การวิจัย รวมทั้งการใช้ในการบริหาร การจัดการองค์การ การ ประสานงานโครงการ เป็นต้น

10. การประชุมทางไกล (Video Conferencing) ปัจจุบันสามารถทำได้ ง่ายตาย ต้องการเพียงอุปกรณ์ที่มีกล้อง (Webcam) เช่น คอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะ (Desktop) คอมพิวเตอร์แบบพกพา (Laptop, Notebook หรือ Tablet) หรือ สมาร์ทโฟน (Smart Phone) ที่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต และโปรแกรมที่ป้อนภาพ เช่น Line, Skype, iChat, Adobe Connect, Google Hangouts โดยเฉพาะเฟซบุ๊ก (Facebook) ที่ได้จัดทำโปรแกรม ถ่ายทอดสด หรือ Live ซึ่งได้รับความนิยมมากในปัจจุบัน รวมถึงสามารถใช้งานได้ฟรีไม่

เสียค่าใช้จ่าย สถานศึกษาไม่เพียงแต่สามารถถ่ายทอดสด แต่สามารถบันทึกเหตุการณ์ ให้ชมได้ภายหลัง

11. คลังทรัพยากรการศึกษาแบบเปิด (Open Course Ware : OCW) และระบบบริหารจัดการเรียนการสอนออนไลน์แบบเปิดสำหรับมหาชน (Massive Open Online Courses : MOOCs) ความก้าวหน้าในเทคโนโลยีแห่งการเรียนรู้ คือ การเรียนรู้แบบเปิด OCW เริ่มโดยสถาบันเทคโนโลยีแมสซาชูเซตส์ หรือ MIT ที่เชื่อว่าเป็นการส่งเสริม การเรียนรู้ของมนุษยชาติให้แพร่หลายโดยการเรียนรู้ผ่านเว็บไซต์แห่งความรู้ นอกจากนี้ ยังมีมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงอีกหลายแห่งในอเมริกา เช่น มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด มหาวิทยาลัยเยล มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด และมหาวิทยาลัยมิชิแกน ก็ได้นำเสนอ การเข้าถึงหลักสูตรออนไลน์ผ่านการแบ่งปันความรู้ออนไลน์ในลักษณะนี้เช่นกัน โดย MOOCs และ OCW ประกอบไปด้วยเนื้อหาในรูปแบบของการบรรยาย การบันทึก บทเรียน และการมอบหมายงาน MOOCs ได้ถูกวางโครงสร้างจากหลักสูตรระยะยาวผ่าน การเรียนรู้ออนไลน์ โดยการกำหนดวิธีการเรียน การบ้าน การสอบ และการมีส่วนร่วม ของชุมชน การเข้าถึงและคุณภาพของ OCW สร้างความเชื่อมั่นในการให้ทางเลือกใน การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความต้องการของแต่ละบุคคล สำหรับประเทศไทยสำนักงาน คณะกรรมการการอุดมศึกษาก็ได้จัดทำหลักสูตรการเรียนรู้ออนไลน์ลักษณะนี้แล้ว เช่นกัน

12. โรงเรียนเสมือน (Virtual Schooling) อาจถูกเรียกว่าโรงเรียนไซเบอร์หรือการศึกษาทางไกล โดยสถานศึกษาสามารถลงทุนให้ผู้เรียนสามารถเรียนที่ไหนหรือเมื่อไรก็ได้ สถานศึกษาสามารถเพิ่มหลักสูตรใหม่ ๆ ที่ตรงกับความสนใจของผู้เรียนได้เสมอ คุณลักษณะที่สำคัญของโรงเรียนเสมือนคือสามารถสะสมหน่วยกิตในการสำเร็จการศึกษา และสามารถเลือกที่จะศึกษาได้ตามความเหมาะสมกับสภาวะของแต่ละคน การจัดการเรียนรู้โดยครูที่เชี่ยวชาญสามารถเข้าถึงได้ตลอดปี ผู้เรียนสามารถสื่อสารกับห้องเรียนได้ในเวลาเดียวกัน หรือต่างเวลากัน ห้องเรียนมีการกำหนดเวลา และผ่านเทคโนโลยีการประชุมทางไกล นักเรียนส่งงานตามกำหนดเวลา หรือผู้เรียนสามารถเลือกเวลาเรียนตามที่เหมาะสมกับพวกเขาได้ ตัวอย่างเช่น Open University ของประเทศออสเตรเลีย

13. เกม (Gaming) หลายงานวิจัยในปัจจุบันแสดงให้เห็นถึงมุมมองที่แตกต่าง ของเกมเพื่อการศึกษา เกมสามารถพัฒนา IQ และความสามารถในการจดจำทักษะ บางอย่างที่มีหนังสือไม่สามารถบ่มเพาะได้ สถานศึกษาแห่งนวัตกรรมเริ่มที่จะใช้

โอกาส จากเกมเพื่อการศึกษาโดยการลงทุนผ่านเครื่องเล่นเกมที่มีชื่อ เช่น Nintendo, Wi หรือ Xbox สร้างเกมเพื่อการศึกษา โดยมีงานวิจัยจำนวนมากแสดงให้เห็นว่านักเรียนสามารถเรียนรู้ได้เร็วและสะดวกขึ้น ซึ่งครูสามารถแบ่งการเรียนรู้ฟิสิกส์ ภูมิศาสตร์ หรือภาษาอังกฤษ เครื่องมือบางตัวที่น่าสนใจ คือ VR Quest (WWW.Vrquest.net) ซึ่งนักเรียนสามารถออกแบบเกมสามมิติ เพื่อการศึกษาที่สอดคล้องกับมาตรฐานหลัก หรือ Kahoot ที่ถูกสร้างเป็นแอปพลิเคชันที่ใช้งานได้ง่ายบนแท็บเล็ต หรือสมาร์ทโฟนแนวโน้มของการใช้สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษาดังกล่าวข้างต้นมีมากขึ้น และกำลังจะเข้ามาทดแทนสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษาในรูปแบบเดิม

Google class room กับการบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่

Google Classroom จะรวมเอาบริการของ Google ที่มีอยู่ อย่าง Drive, Docs และ Gmail เข้ามารวมไว้ด้วยกัน และนำเสนอออกมาเป็นระบบเดียวแบบครบวงจร เพื่อเป็นเครื่องมือให้ครูผู้สอนได้สามารถใช้ประโยชน์ในการสั่งงานและเก็บรวบรวมผลงานต่าง ๆ ของลูกศิษย์ อีกทั้งยังจะช่วยให้นักเรียนสามารถส่งงานได้ทันทีผ่านทางออนไลน์ ในขณะที่ครูผู้สอนเอง ก็สามารถตรวจการบ้าน พร้อมให้ข้อเสนอแนะแบบเรียลไทม์ได้อีกด้วย โดยครูผู้สอนสามารถสร้างหน้าห้องเรียนขึ้นมา และเพิ่มนักเรียนของตนเข้าไปได้เอง หรือจะแชร์โค้ดให้กับกลุ่มนักเรียน เพื่อให้พวกเขาสามารถทำการเพิ่มตัวเองเข้ามาก็ได้

ประโยชน์โดยรวมของ Google Classroom

1. คุณครูสร้างห้องเรียนออนไลน์ของวิชานั้น ๆ ขึ้นมา
2. เพิ่มรายชื่อนักเรียนจากบัญชีของกูเกิ้ลเข้ามาอยู่ในห้องเรียน
3. คุณครูสามารถนำรหัสผ่านให้นักเรียนนำไปกรอกเพื่อเข้าห้องเรียนเองได้
4. คุณครูตั้งโจทย์การบ้านให้นักเรียนทำ โดยสามารถแนบไฟล์และกำหนดวันส่งการบ้านได้
5. นักเรียนเข้ามาทำการบ้านใน Google Docs และส่งเข้า Google Drive ของคุณครู
6. คุณครูสามารถเข้ามาดูจำนวนนักเรียนที่ส่งการบ้านภายในกำหนดแล้ว และยังไม่ได้ส่งได้
7. คุณครูตรวจการบ้านของนักเรียนแต่ละคน พร้อมทั้งให้คะแนนและคำติชมในส่วนของผู้สอน

1. เมื่อทำการ login เข้าสู่ระบบในฐานะครูเรียบร้อยแล้ว สามารถสร้างรายวิชาได้จากคำสั่ง + แล้วเลือก “สร้างชั้นเรียน”
2. โดยทาง Classroom จะให้เรากรอกรายละเอียดเบื้องต้นเกี่ยวกับรายวิชาที่เราทำการสร้างเสร็จคลิกที่ปุ่ม “สร้าง”
3. เมื่อทำการกรอกรายละเอียดเสร็จแล้วเราจะเจอกับหน้าต่าง โดยรวมของ classroom ดังนี้

เครื่องมือหลัก ๆ ของการใช้งานมีดังนี้

สตรีมของ Classroom สามารถโพสต์ข้อความและสั่งงานภายในห้องเรียนรายวิชาของผู้สอนได้ โดยเมื่อคลิกปุ่มกลมๆ ที่มีเครื่องหมาย + ตรงกลาง จะมีรายการให้เลือกทำ คือ สร้างประกาศ สร้างงาน สร้างคำถาม ใช้โพสต์ซ้ำ

1. Reuse Post เป็นเครื่องมือที่ใช้โพสต์เดิมซ้ำอีกครั้ง
2. Create Question เครื่องมือสร้างคำถามสำหรับเริ่มบทเรียนเพื่อสร้างความเข้าใจกับนักเรียน
3. Create Assignment เครื่องมือสร้างงาน ใช้สำหรับสร้างงานแล้วมอบหมาย ให้กับนักเรียนโดยสามารถแนบไฟล์เอกสาร ใบงาน ไปได้
4. Create Announcement สร้างประกาศ ใช้สำหรับสร้างประกาศสิ่งที่ต้องการแจ้งให้นักเรียนในชั้นเรียนได้ทราบ

รหัสของชั้นเรียน รายวิชาที่ถูกสร้างขึ้นมา (โดยผู้เรียนสามารถนำรหัสเข้าสู่รายวิชาที่ตนต้องการได้ โดยที่ผู้สอนไม่จำเป็นต้องทำการ ส่งค่าเชิญ (invent) ไปทางผู้เรียนก็ได้

รายชื่อ นักเรียนภายในรายวิชาที่ถูกสร้าง สามารถดูได้จากคำสั่งนี้

การ invent หรือ เชิญ สามารถนำอีเมลล์ของผู้เรียน เชิญให้เข้ามาเรียนในรายวิชาของตนเองได้ หรือจะให้ผู้เรียนใส่รหัสที่ทาง Classroom สร้างขึ้น เข้ามาเรียนภายในรายวิชาเองได้

ในกรณีที่ครูจะใช้เป็นแบบรหัสชั้นเรียนครูสามารถตั้งค่ารหัสได้ โดยคลิกที่ตรงคำว่ารหัสของชั้นเรียน (CLASS CODE) จากนั้นถ้าครูต้องการที่จะเปลี่ยนรหัสใหม่

ให้ครูทำการเลือก รีเซ็ต (Reset) หรือถ้าครูต้องการปิดการใช้งานรหัส ให้ครูทำการเลือก ปิดใช้ (Disable)

การตั้งค่าสิทธิ์ของชั้นเรียน

เราสามารถกำหนดได้ว่าจะให้สิทธิ์แก่นักเรียนทำอะไรได้บ้าง ซึ่งมีอยู่ 3 รายการ คือ

- นักเรียนสามารถโพสต์และแสดงความคิดเห็น
- นักเรียนสามารถแสดงความคิดเห็นเท่านั้น
- มีเพียงครูเท่านั้นสามารถโพสต์และแสดงความคิดเห็น

ภาพรวมชั้นเรียน (เกี่ยวกับ) เป็นส่วนไว้สำหรับแสดงเนื้อหารายละเอียดวิชา และไฟล์เดอร์ชั้นเรียนซึ่งจะถูกสร้างโดยอัตโนมัติอยู่บน Google Drive เพื่อใช้สำหรับจัดเก็บไฟล์จากนักเรียนในชั้นเรียนของคุณโดยใส่คำอธิบายที่เกี่ยวข้องลงไป เสร็จแล้วกดปุ่มบันทึก

การปรับแต่งหน้าห้องเรียน (Theme)

1. เลือกจา คีมเลือกจากคีมที่มีอยู่ในระบบ มีแบบแกลเลอรี และรูปแบบ เมื่อเลือกได้แล้ว คลิกปุ่ม “เลือกคีมของชั้นเรียน”

2. อัปโหลดไฟล์ที่สร้างไว้แล้ว (ขนาด 1202 X300 pixel)

โดยเลือกภาพที่สร้างไว้ในเครื่อง แล้วทำการอัปโหลด เมื่ออัปโหลดเสร็จ คลิกปุ่ม “เลือกคีมของชั้นเรียน”

การโพสต์ประกาศ

คลิกที่ปุ่มกลม ๆ มีเครื่องหมายบวก (+) อยู่ตรงกลาง ด้านล่างขวาของหน้าจอ หลังจากนั้น พิมพ์ ข้อความที่จะโพสต์ โดยสามารถแทรกรูปภาพ วิดีโอ หรือลิงค์ต่าง ๆ ได้จากปุ่มด้านล่างของประกาศ

1. การ Upload เราสามารถที่จะ upload file ต่าง ๆ ลงไปได้ เช่น รูป ภาพ คลิป ไฟล์ในลักษณะรูปแบบอื่น ๆ

2. การใช้ไฟล์จาก Google drive ของเราโดยตรงก็ได้

3. การนำเสนอแนบคลิปต่าง ๆ จาก Youtube

4. การใส่ link ต่าง ๆ ที่น่าสนใจจากใน internet

บทสรุป

การเปลี่ยนแปลงของบริบทของสถานศึกษาในยุคดิจิทัลทั้งในด้านคุณลักษณะ และบทบาทของผู้เรียนที่เป็นพลเมืองชาวดิจิทัล การเปลี่ยนแปลงของลักษณะของ องค์ความรู้ที่มีการเชื่อมโยง มีหลากหลายมิติและอยู่ในรูปแบบที่เข้าถึงได้ง่าย และ หลากหลายวิธีการ และเทคโนโลยีทางการศึกษาและนวัตกรรมการเรียนรู้ดังกล่าว โดยมี เทคโนโลยีเป็นตัวกระตุ้นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญนั้น นับเป็นความท้าทายที่ครู และผู้บริหารสถานศึกษา รวมถึงนักการศึกษาในทุกระดับมีความจำเป็นที่จะต้อง มีวิสัยทัศน์ เพื่อ กำหนดนโยบาย และแนวทางการบริหารจัดการให้สอดคล้องกับบริบทดังกล่าว โดยต้องตระหนักถึงหลักสูตรที่จะต้องแตกต่างจากปัจจุบัน โดยมุ่งเน้น การพัฒนาทักษะเพื่ออนาคตให้มากยิ่งขึ้น ใช้วิธีการสอนที่สร้างความท้าทาย และ แรงบันดาลใจในการเรียนรู้ และกลยุทธ์ในการวัดประเมินผลที่เหมาะสมโดยคำนึงถึง ความสามารถของผู้เรียนเป็นรายบุคคล โดยประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างทักษะใน การสืบค้นข้อมูล การสร้างความเพิลิตเพิลินในการเรียนรู้ การเพิ่มโอกาสใน การประยุกต์ใช้ความรู้ และสร้างความรู้หรือนวัตกรรมใหม่ ให้สอดคล้องกับสภาพ ที่จะต้องนำไปใช้ได้จริงให้มากที่สุด

กรณีศึกษา : การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

เพื่อการเรียนรู้ร่วมกันทางออนไลน์

Using Information Technology for Online Collaborative Learning

ทรงลักษณ์ สกุลวิจิตรสินธุ์

1. เกริ่นนำ

เทคโนโลยีสารสนเทศ มีอิทธิพลอย่างมากต่อการดำเนินชีวิตของทุกคน ครอบคลุมด้านการศึกษาสุขภาพ การเงิน การพักผ่อน ความบันเทิง การดำเนินงานภาครัฐ การงานและอาชีพ และชีวิตส่วนตัว บางครั้งเทคโนโลยีสารสนเทศ อาจพูดอธิบายได้ว่าเป็นเทคโนโลยีที่ช่วยในการผลิต จัดการ จัดเก็บ สื่อสาร และ/หรือเผยแพร่สารสนเทศ โดยเทคโนโลยีสารสนเทศ ประกอบด้วยสองส่วนสำคัญ ได้แก่ เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสื่อสาร (Williams and Sawyer, 2015)

ในด้านการศึกษามีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในสถาบันศึกษาอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาออนไลน์ (online learning) ทำให้นักศึกษาสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวกในการทำชิ้นงาน (Thompson and Ku, 2006) นอกจากนี้ยังมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ มาใช้เพื่อการเรียนรู้ร่วมกันทางออนไลน์ ซึ่งมีผลทำให้เพิ่มระดับของความร่วมมือกันในการเรียนรู้ร่วมกัน และสามารถกระตุ้นให้นักศึกษามีการเรียนรู้ร่วมกันเพิ่มมากขึ้น โดยนักศึกษาสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ (Ezekoka and Gertrude, 2015)

การเรียนรู้ร่วมกันทางออนไลน์ด้วยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือประสบการณ์ทันที และมีการขยายตัวเพิ่มขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ การใช้ข้อมูลและไฟล์ร่วมกัน รวมทั้งการให้ข้อมูลการติดต่อ ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ให้บริการทางด้านเครือข่ายสังคม (socialnetworking) การประมวลผลแบบแบ่งปันทรัพยากรผ่านเครือข่ายหรือการคำนวณแบบคลาวด์ (cloud computing) และการประชุมทางไกลผ่านจอภาพ (video conferencing)

2. เนื้อหา

1. การเรียนรู้ร่วมกันและการติดต่อสื่อสารระหว่างกันผ่านการเรียนรู้ร่วมกัน

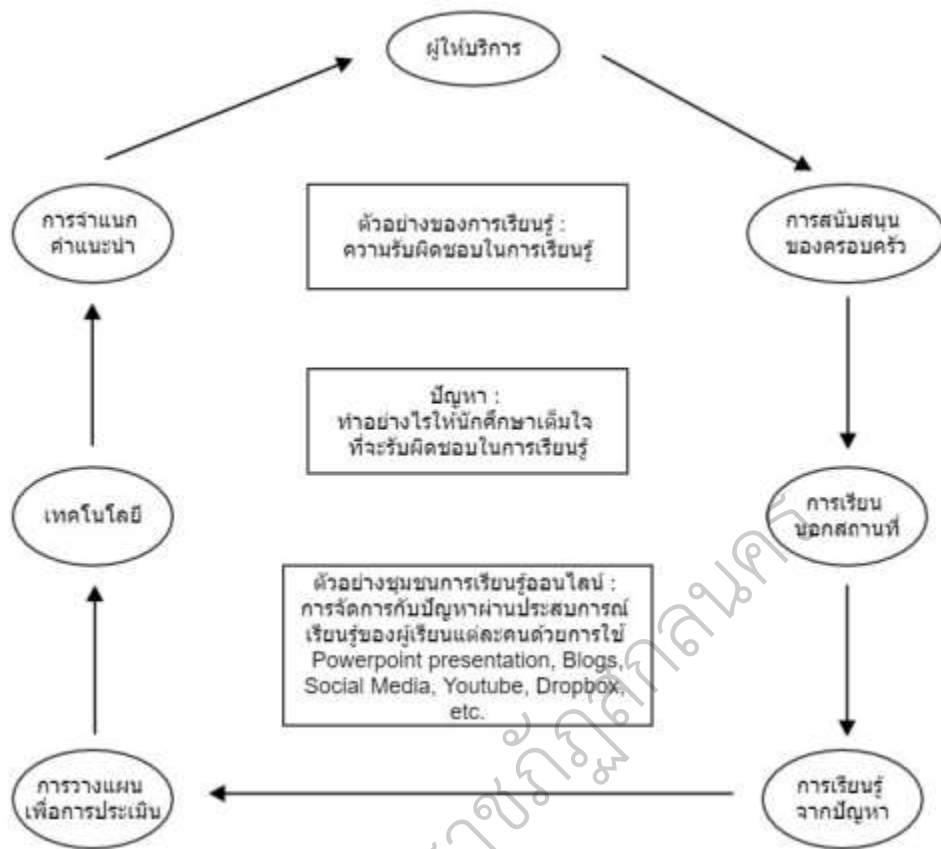
1.1 แนวคิดของการเรียนรู้ร่วมกัน

การเรียนรู้ร่วมกัน (collaborative learning) เกี่ยวข้องกับการสร้างการเรียนรู้ร่วมกันผ่านการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยการเรียนรู้ร่วมกัน ผู้เรียนต้องสร้าง

ความรู้ขึ้นมาด้วยตนเอง ด้วยการทำงานเป็นกลุ่มแบบช่วยเหลือและสนับสนุนซึ่งกันและกัน (Zhu, 2012, Law and Wong, 2003) การเรียนรู้ร่วมกันทางออนไลน์ (online collaborative learning) เป็นการนำคอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันโดยอาศัยพื้นฐานของการเรียนรู้ร่วมกันในห้องเรียน นอกจากนี้การเรียนรู้ร่วมกันยังเกิดจากการทำงานเป็นกลุ่ม และบางครั้งการเรียนรู้ร่วมกันทางออนไลน์ อาจเรียกว่า คอมพิวเตอร์สนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกัน (Computer Supported Collaborative Learning: CSCL) ทั้งนี้จะพบว่าการเรียนรู้ร่วมกับเพื่อน (peer) ให้ประโยชน์ไม่ใช่แค่พัฒนาศักยภาพของตัวนักศึกษาเอง ยังรวมไปถึงเพิ่มคุณภาพของผลงานที่ได้จากการทำงานร่วมกันเป็นทีมหรือเป็นกลุ่มอีกด้วย (Zhu, 2012, Thompson and Ku, 2006, Xu et al., 2015, Ezekoka and Gertrude, 2015)

1.2 ทฤษฎีของการเรียนรู้ร่วมกัน

การเรียนรู้จะถูกพัฒนาขึ้น เมื่อมีการทำงานเป็นทีม มากกว่าการทำงานคนเดียว โดยการเรียนรู้ที่ดีเปรียบเสมือนการทำงานที่ดี และต้องเป็นการเรียนรู้ร่วมกันที่ไม่มีการแข่งขันหรือแยกหาเพียงลำพัง ประกอบกับมีการแลกเปลี่ยนความคิดและมีการโต้ตอบซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดการพัฒนาความคิดและมีความเข้าใจที่ลึกซึ้ง (Chickering and Gamson, 1987, Ezekoka and Gertrude, 2015) โมเดล Learner-Learner มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์เชิงสังคม (social constructivist theory) ของ Vygotsky ที่สนับสนุนการออกแบบโครงสร้างของชุมชนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ผ่านวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกัน (Vygotsky, 1978) โมเดลนี้สามารถนำมาปรับใช้เพื่อให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้ร่วมกัน โดยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้เพื่อพัฒนาการแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกัน ผ่านการปฏิสัมพันธ์กันด้วยการทำกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน (peer interaction)(Hollins-Alexander, 2013) ดังภาพที่ 1

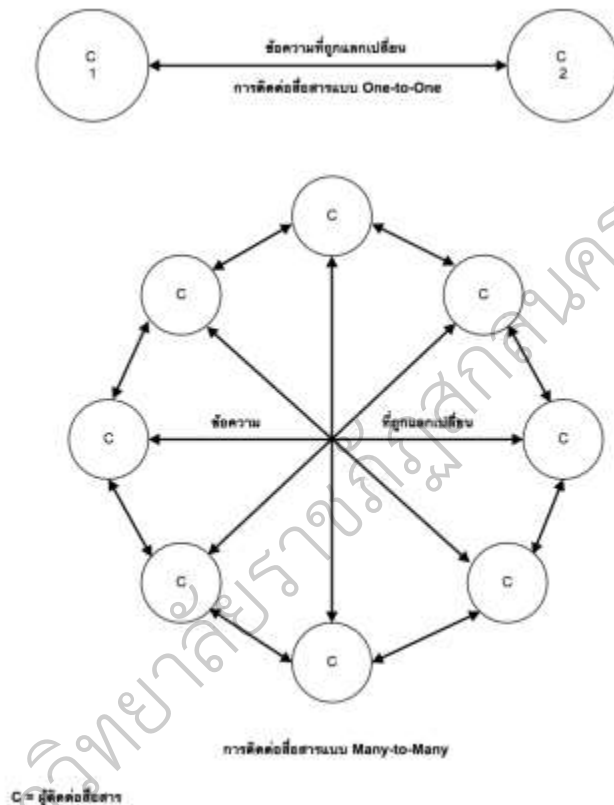
ภาพที่ 1 Learner-Learner Model

ที่มา: Hollins-Alexander (2013)

1.3 การติดต่อสื่อสารระหว่างกันผ่านการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนการเรียนรู้ออนไลน์

ชุมชนการเรียนรู้ เกิดขึ้นมาจากความต้องการในการสนับสนุน การช่วยเหลือ การแบ่งปัน และการแลกเปลี่ยนความรู้ บนพื้นฐานของความสามารถของแต่ละคนที่แตกต่างกัน รวมทั้งการเห็นคุณค่าของการปฏิบัติงานร่วมกัน โดยในการเรียนรู้ร่วมกันด้วยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อสร้างชุมชนการเรียนรู้ออนไลน์ (virtual learning community) เท่ากับเป็นการเปิดโอกาสในการเรียนรู้ร่วมกัน (เขมณัญญ์ มิ่งศิริธรรม, 2556) และเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้เดียวกัน เพื่อให้เกิดการสนับสนุนของการได้มาซึ่งความรู้ผ่านแพลตฟอร์มของการเรียนรู้ออนไลน์ร่วมกัน (Hollins-Alexander, 2013, McConnell et al., 2013)

ชุมชนการเรียนรู้ออนไลน์ จำเป็นต้องประกอบด้วยกลุ่มคนที่มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นการโต้แย้งในประเด็นที่สนใจร่วมกัน และต้องมีความต่อเนื่องในการปฏิสัมพันธ์กัน ทั้งนี้ชุมชนการเรียนรู้ออนไลน์สามารถติดต่อสื่อสารระหว่างกันแบบหนึ่งต่อหนึ่ง (One-to-One) หรือแบบมากกว่าหนึ่งระหว่างกัน (Many-to-Many) ดังภาพที่ 2 (Barnes, 2003)

ภาพที่ 2 การติดต่อสื่อสารระหว่างกันแบบ One-to-One และ Many-to-Many
ที่มา: Barnes (2003)

สิ่งสำคัญของการติดต่อสื่อสารระหว่างกันในชุมชนการเรียนรู้ออนไลน์ คือ ข้อความที่ต้องเขียนเพื่อให้เกิดการพัฒนาการโต้ตอบและปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยแนวทางในการเขียนข้อความทางออนไลน์ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. พิจารณาและไตร่ตรองก่อนเขียนข้อความ
2. ไม่เขียนข้อความที่ยาวเกินไป เพื่อความสะดวกในการอ่านของคนอื่น
3. ควรอ้างอิงที่มาของข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง

4. เปิดโอกาสให้คนอื่นได้ตอบ และต้องแน่ใจว่าได้อ่านข้อความที่คนอื่นเขียนก่อนตอบข้อความใด ๆ

5. ใช้ถ้อยคำที่สุภาพ และเคารพผู้อ่าน ถ้าต้องมีการโต้ตอบโดยตรง ก็ไม่ควรส่งผ่านทุกคน ให้ส่งเฉพาะบุคคลหนึ่ง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

6. ควรใช้ถ้อยคำ ที่สร้างความรู้สึกที่ดีต่อกันและไม่ละเมิดสิทธิส่วนบุคคล เสมือนว่าเป็นมาตรฐานที่ควรกระทำร่วมกัน

2. เทคโนโลยีสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ร่วมกันทางออนไลน์

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทและความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ร่วมกันทางออนไลน์

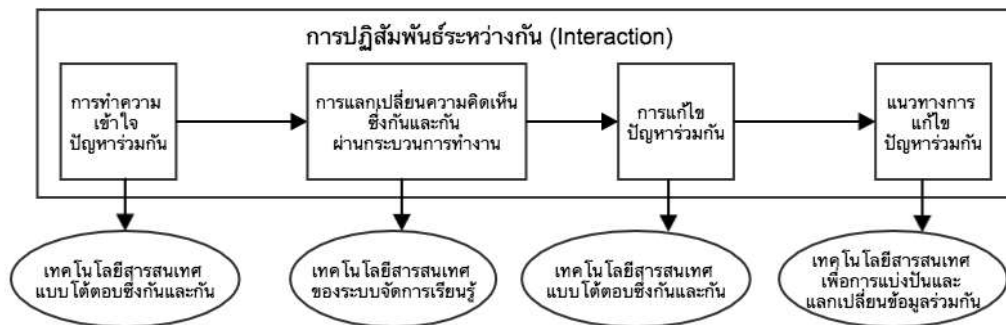
การพัฒนาการเรียนรู้ร่วมกันทางออนไลน์ มุ่งเป้าไปที่การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อเปิดโอกาสในการเรียนรู้ และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยจะพบว่าการพัฒนาที่เพิ่มมากขึ้นของเทคโนโลยีสารสนเทศย่อมก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภาคปฏิบัติของการเรียนรู้ร่วมกันทางออนไลน์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

จากการวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ร่วมกันทางออนไลน์ถูกนำมาใช้เพื่อพัฒนาขั้นตอนของการเรียนรู้และลดอัตราการเรียนรู้โดยลำพัง ทั้งนี้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสมจะมีผลต่อสัมฤทธิ์ผลของการเรียนรู้ร่วมกันทางออนไลน์ของนักศึกษา โดยมีการพิจารณาว่าควรใช้เทคโนโลยีสารสนเทศตัวไหนและจะใช้เทคโนโลยีสารสนเทศนั้นอย่างไร

นอกจากนี้ครูสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยเพื่อเปิดโอกาสในการปฏิสัมพันธ์และเรียนรู้ร่วมกัน รวมทั้งการสร้างชุมชนการเรียนรู้ที่ถูกต้อง ไปจนถึงบูรณาการของการมีส่วนร่วมมือกันเข้ากับหลักสูตรของวิชาเรียน ด้วยการกระตุ้นให้นักศึกษาเรียนรู้ร่วมกันทางออนไลน์ผ่านทรัพยากรบนอินเทอร์เน็ต ได้แก่ การโต้ตอบและการถามตอบคำถามในสิ่งที่เกี่ยวข้องและสนใจร่วมกัน

2.2 การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในการเรียนรู้ร่วมกันทางออนไลน์

ภาพ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในการเรียนรู้ร่วมกันทางออนไลน์

ที่มา: ดัดแปลงจาก Karpova et al. (2009)

เทคโนโลยีสารสนเทศสามารถนำมาใช้ในแต่ละขั้นตอนของการเรียนรู้ร่วมกันทางออนไลน์ ดังต่อไปนี้

- 1) การทำความเข้าใจปัญหาร่วมกัน (Problem formulation) ด้วยการใช้อินเทอร์เน็ตแบบโต้ตอบกลับซึ่งกันและกันแบบทันที ได้แก่ การประชุมทางไกลด้วยวีดิทัศน์
- 2) การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันผ่านกระบวนการทำงาน (Shared process) ทุกคนทำงานเป็นทีมเดียวกัน ด้วยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รวบรวมกลยุทธ์ และกำหนดวิธีในการทำงานโครงการร่วมกัน ซึ่งเป็นการติดต่อซึ่งกันและกันแบบไม่ทันที อาจใช้ระบบการจัดการเรียนรู้ (Learning Management System) เข้ามาช่วยสนับสนุนการทำงานในขั้นตอนนี้ได้
- 3) การแก้ไขปัญหาร่วมกัน (Problem solving) ประกอบด้วยงานที่ซับซ้อน ได้แก่ การร่วมกันคิดเพื่อเสนอความคิดเห็นและแนวปฏิบัติในการดำเนินงานและตัดสินใจร่วมกัน เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับขั้นตอนนี้ ได้แก่ การประชุมทางไกลด้วยวีดิทัศน์
- 4) แนวทางการแก้ไขปัญหาร่วมกัน (Collaborative solution) เพื่อจะได้ผลลัพธ์ของการดำเนินงานโครงการร่วมกัน และเป็นการสร้างความต่อเนื่องในการปฏิสัมพันธ์ต่อกัน (interaction) ระหว่างสมาชิกในโครงการ เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับขั้นตอนนี้เป็น เทคโนโลยีสารสนเทศที่ใช้เพื่อการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนข้อมูลร่วมกัน ได้แก่ Google Docs หรือ Acrobat Connect

2.3 ตัวอย่างเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ร่วมกันทางออนไลน์

เทคโนโลยีสารสนเทศถือเป็นเครื่องมือช่วยอำนวยความสะดวกทั้งการปฏิสัมพันธ์ของนักศึกษาทางออนไลน์และยังสนับสนุนการใช้วิธีการต่าง ๆ เพื่อการเรียนรู้ร่วมกันทางออนไลน์ ตัวอย่างเช่น

1) เทคโนโลยีสารสนเทศที่ให้บริการทางด้านเครือข่ายสังคม (social networking) ถูกนำมาใช้เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของนักศึกษา ให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ และเป็น การช่วยเหลือนักศึกษาให้สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในการเรียนการสอนโดยนักศึกษาแต่ละคนอาจจะมีวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน นอกจากนี้เครือข่ายสังคม (social network) ยังเป็นบริการที่อนุญาตให้ผู้ใช้สามารถโต้ตอบและพัฒนาชุมชนที่มีความสนใจสิ่งเดียวกัน ซึ่งเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทนี้จะดีหรือไม่ดีขึ้นอยู่กับ วิธีการในการติดต่อระหว่างกัน และวิธีการใช้ข้อมูลส่วนบุคคล

เทคโนโลยีสารสนเทศที่ใช้เพื่อบริการทางด้านเครือข่ายสังคมในรูปแบบเว็บไซต์ (Social Networks Sites: SNSs) ได้รับความนิยมอย่างมาก ในการพัฒนาการเรียนรู้ รวมทั้งการแลกเปลี่ยน แสดงและโต้ตอบความคิดเห็นระหว่างกัน ในสิ่งที่สนใจร่วมกัน ได้แก่ Facebook, YouTube, Twitter, Google Plus+ และ Instagram ซึ่งถือเป็น 5 เว็บไซต์ที่ได้รับความนิยมติดอันดับ 1 ใน 15 เว็บไซต์ของเครือข่ายสังคม

เครือข่ายสังคมในรูปแบบเว็บไซต์ หมายรวมครอบคลุมเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีการใช้สื่อเพื่อรองรับเครือข่ายสังคม (social media technology) และการติดต่อสื่อสารด้วยคอมพิวเตอร์ (Computer Mediated Communication: CMC) โดยเว็บไซต์ของเครือข่ายสังคมที่ได้รับความนิยมสูงสุด คือ Facebook ที่อนุญาตให้ผู้ใช้สร้างโปรไฟล์ เก็บข้อมูลส่วนตัว การติดต่อกับผู้ใช้คนอื่น การแสดงความสนใจ และการสร้างความสัมพันธ์ร่วมกันในชุมชนออนไลน์ต่าง ๆ

	1 Facebook 3 - eBizMBA Rank 1,100,000,000 - Estimated Unique Monthly Visitors 3 - Compete Rank 3 - Quantcast Rank 2 - Alexa Rank Last Updated: November 1, 2016. The Most Popular Social Networking Sites eBizMBA
	2 YouTube 3 - eBizMBA Rank 1,000,000,000 - Estimated Unique Monthly Visitors 4 - Compete Rank 2 - Quantcast Rank 3 - Alexa Rank Last Updated: November 1, 2016. The Most Popular Social Networking Sites eBizMBA
	3 Twitter 12 - eBizMBA Rank 310,000,000 - Estimated Unique Monthly Visitors 21 - Compete Rank 8 - Quantcast Rank 8 - Alexa Rank Last Updated: November 1, 2016. The Most Popular Social Networking Sites eBizMBA
	4 LinkedIn 18 - eBizMBA Rank 255,000,000 - Estimated Unique Monthly Visitors 25 - Compete Rank 19 - Quantcast Rank 9 - Alexa Rank Last Updated: November 1, 2016. The Most Popular Social Networking Sites eBizMBA
	5 Pinterest 22 - eBizMBA Rank 250,000,000 - Estimated Unique Monthly Visitors 27 - Compete Rank 13 - Quantcast Rank 26 - Alexa Rank Last Updated: November 1, 2016. The Most Popular Social Networking Sites eBizMBA
	6 Google Plus+ 30 - eBizMBA Rank 120,000,000 - Estimated Unique Monthly Visitors *32* - Compete Rank *28* - Quantcast Rank NA - Alexa Rank Last Updated: November 1, 2016. The Most Popular Social Networking Sites eBizMBA
	7 Tumblr 34 - eBizMBA Rank 110,000,000 - Estimated Unique Monthly Visitors 53 - Compete Rank *13* - Quantcast Rank 34 - Alexa Rank Last Updated: November 1, 2016. The Most Popular Social Networking Sites eBizMBA
	8 Instagram 77 - eBizMBA Rank 100,000,000 - Estimated Unique Monthly Visitors 49 - Compete Rank 145 - Quantcast Rank 36 - Alexa Rank Last Updated: November 1, 2016. The Most Popular Social Networking Sites eBizMBA

ภาพ เว็บไซต์ของเครือข่ายสังคมที่ได้รับความนิยม

จากการจัดอันดับของเว็บไซต์ eBizMBA

ที่มา: <http://www.ebizmba.com/articles/social-networking-websites>
(18 November 2016)

การใช้งานเว็บไซต์ของเครือข่ายสังคม เพื่อสร้างชุมชนการเรียนรู้ร่วมกันทางออนไลน์ ได้แก่ การที่ครูผู้สอน กระตุ้นให้นักศึกษามีปฏิสัมพันธ์เชื่อมต่อกันผ่านชุมชนออนไลน์ ภายใต้วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

2) การประมวลผลแบบแบ่งปันทรัพยากรผ่านเครือข่ายหรือการคำนวณแบบคลาวด์ (cloud computing) เข้ามาแทนที่การเก็บข้อมูลแบบเดิม ๆ ที่จัดเก็บในคอมพิวเตอร์ เปลี่ยนไปเป็นการจัดเก็บข้อมูลบนเซิร์ฟเวอร์ผ่านอินเทอร์เน็ต โดยผู้ใช้ไม่จำเป็นต้องรู้ตำแหน่งที่อยู่ของเซิร์ฟเวอร์

ในการเก็บข้อมูลหรือคำนวณแบบคลาวด์ ทำให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึงข้อมูลได้จากสถานที่ใดก็ตามที่มีการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต ถือได้ว่าเป็นการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และเป็นการเรียกใช้ไฟล์ข้อมูลเดียวกันร่วมกันจากอุปกรณ์หลายตัว อาทิเช่น มือถือ

โน้ตบุค แท็บเล็ต (ดูภาพที่ 5) ตัวอย่างของโปรแกรมประยุกต์ที่เป็นหน่วยความจำแบบคลาวด์ที่มีการใช้เพื่อรองรับผู้ใช้จำนวนมาก ได้แก่ Dropbox, Google Drive และ SkyDrive

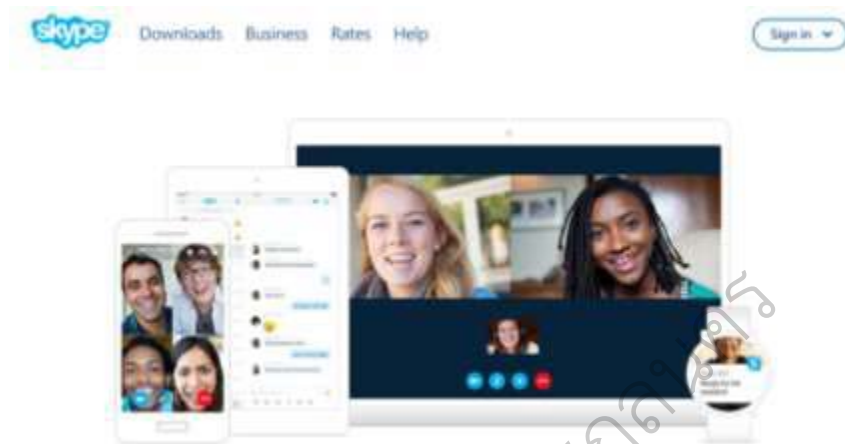
ภาพ การประมวลผลแบบแบ่งปันทรัพยากรผ่านเครือข่ายหรือการคำนวณแบบคลาวด์ (cloud computing)

ที่มา: https://en.wikipedia.org/wiki/Cloud_computing (24 November 2016)

3) การประชุมทางไกลผ่านจอภาพหรือการประชุมทางไกลด้วยวิดีโอ (video conferencing) เป็นการประชุมทางไกล ที่ผู้เข้าร่วมประชุมอยู่ต่างสถานที่กัน แต่สามารถได้ยินเสียงและเห็นหน้าซึ่งกันและกันด้วยการใช้คอมพิวเตอร์และการสื่อสารในการประชุมทางไกลที่สามารถเห็นหน้าซึ่งกันและกันเป็นการเพิ่มความน่าเชื่อถือ สร้างความคุ้นเคยและเคารพในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รวมทั้งการทำงานร่วมกันเป็นทีม โปรแกรมประยุกต์สำหรับการประชุมทางไกลด้วยวิดีโอ ถือเป็นส่วนหนึ่งของระบบการเรียนรู้ร่วมกันทางออนไลน์ ที่ใช้เป็นสื่อในการติดต่อสื่อสาร เพื่อการเรียนรู้ของนักศึกษาและเพื่อใช้ในการสอนของครูหรือติวเตอร์ โดยสามารถเชื่อมต่อสื่อสารระหว่างกันที่สามารถโต้ตอบกันได้ทันที ด้วยข้อความ ภาพภาพเคลื่อนไหว และเสียง รวมถึงมีการแลกเปลี่ยนและใช้ข้อมูลร่วมกัน ผ่านจอภาพและกระดานโต้ตอบอิเล็กทรอนิกส์

อาจกล่าวได้ว่าการประชุมทางไกลด้วยวิดีโอ ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือที่อำนวยความสะดวกสำหรับชุมชนการเรียนรู้ออนไลน์ เพื่อลดอุปสรรคของสถานที่และเวลา ผ่านการประชุมแบบเผชิญหน้า

ตัวอย่างโปรแกรมประยุกต์สำหรับการประชุมทางไกลด้วยวิดีโอที่มี
การใช้งานอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน ได้แก่ Skype, MSN Messenger (Wu et al., 2014) ใน
ที่นี้ตัวอย่างการใช้งาน Skype แสดงในภาพ

ภาพ Skype สำหรับการประชุมทางไกลด้วยวิดีโอ
ที่มา: <https://www.skype.com/en/> (29 November 2016)

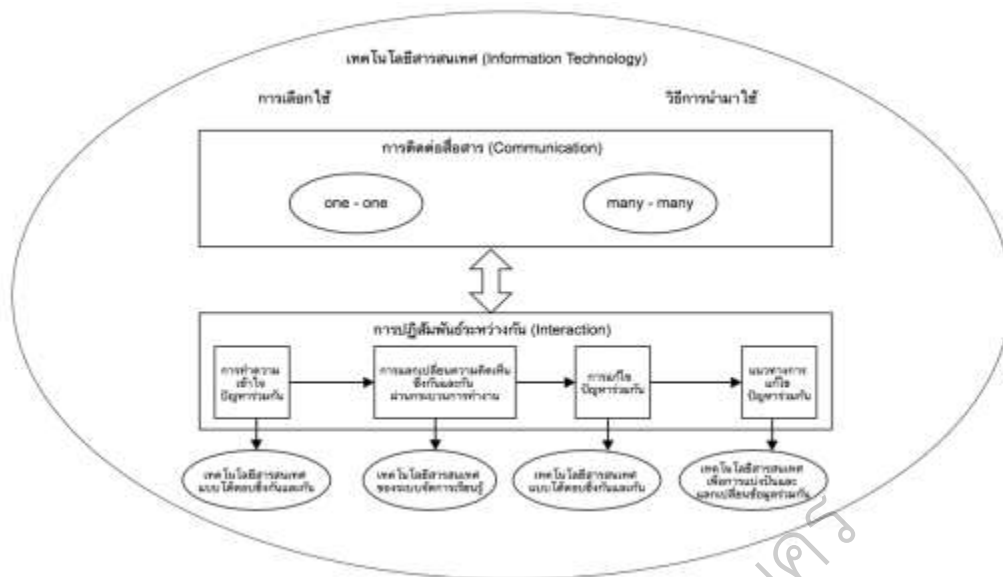
3. กรอบแนวคิดของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ร่วมกันทางออนไลน์

จากการศึกษาทบทวนพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย ที่
แสดงบทบาท ความสำคัญและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ รวมทั้งการเรียนรู้ร่วมกันทาง
ออนไลน์ (Hollins-Alexander, 2013, Barnes, 2003, Karpova et al., 2009) ดังกล่าว
ข้างต้น สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน
ทางออนไลน์ เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดที่จะนำไปใช้ในการวิจัยในอนาคต โดยกล่าวได้ว่า

ตัวแปรต้น คือ การติดต่อสื่อสาร

ตัวแปรแทรก คือ เทคโนโลยีสารสนเทศ

ตัวแปรตาม คือ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน

ภาพ “กรอบแนวคิด” การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ร่วมกันทางออนไลน์

3. บทสรุป

การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สามารถทำให้ผลของการเรียนรู้ร่วมกันทางออนไลน์มีประสิทธิภาพดังนั้นในการเรียนรู้ร่วมกันทางออนไลน์ควรให้ความสำคัญกับการเลือกใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและวิธีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้อย่างเหมาะสม เพราะเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือสำคัญที่สามารถพัฒนาการเรียนรู้ร่วมกันทางออนไลน์ผ่านชุมชนการเรียนรู้ออนไลน์ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ในสิ่งที่น่าสนใจ และสามารถใช้หรือทำงานกับไฟล์ข้อมูลร่วมกัน เพื่อให้การเรียนรู้ร่วมกันมีประสิทธิภาพและสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ร่วมกันต่อไป

ใบกิจกรรมที่ 1

บันทึกการอบรมเชิงปฏิบัติการ ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

คำชี้แจง จากการอบรมเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร
ในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ท่านมีความเข้าใจในเรื่อง ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มากน้อยเพียงใด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. องค์ประกอบภาวะผู้ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา เรื่อง ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล
ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรบ้างในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ทักษะขั้นพื้นฐาน

.....

.....

.....

ทักษะขั้นต้นสำหรับการทำงาน

.....

.....

.....

ทักษะประยุกต์สำหรับการทำงาน

.....

.....

.....

ใบกิจกรรมที่ 2

ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

คำชี้แจง

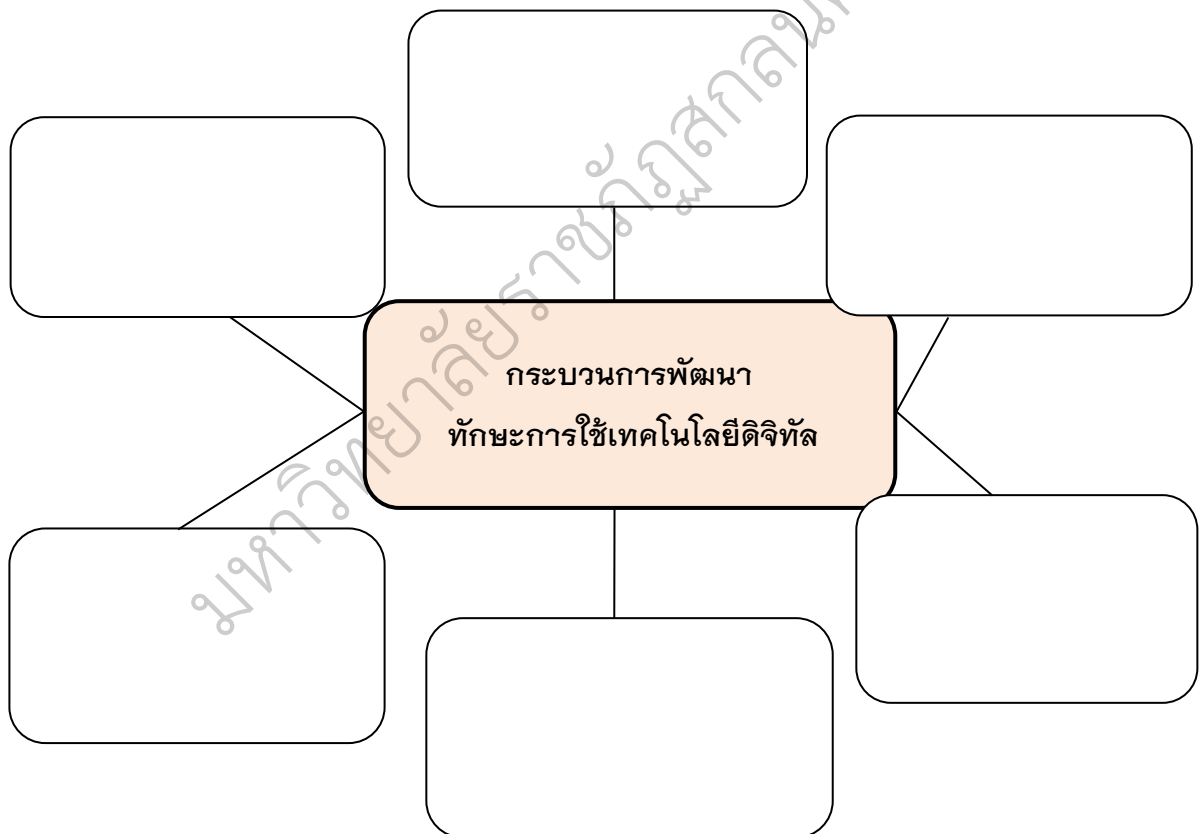
1. วิทยากรให้ผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการแบ่งกลุ่ม ๆ ละ 6 คน ร่วมกันศึกษาวิเคราะห์ ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่นำมาใช้ในปัจจุบันของสถานศึกษา
2. ผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการ ร่วมกันกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกภายในกลุ่ม
3. ให้สมาชิกในกลุ่มช่วยกันสรุป เรื่องถึง ความสอดคล้องของทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ลงในกระดาษชาร์ตเทา-ขาว และแบบบันทึกความสอดคล้องของทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล
4. ส่งตัวแทน 1 คนออกมานำเสนอบันทึกความรู้ต่อที่ประชุมใหญ่โดยใช้เวลา 3-5 นาที และนำเสนอความรู้ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ที่สามารถนำไปใช้ได้ตามเป้าหมายของหลักสูตรที่มีต่อผู้เรียน
5. ส่งแบบบันทึกการนำเสนอทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้วิทยากรผู้ดำเนินการ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างกลุ่ม และสรุปองค์ความรู้ร่วมกัน

ใบกิจกรรมที่ 3
กระบวนการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

คำชี้แจง ให้ผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการแต่ละกลุ่ม ร่วมสนทนา และระดมความคิด เรื่อง กระบวนการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล แล้วช่วยกันเขียนแผนภาพความคิด (Mind Mapping) ลงในกระดาษชาร์ตเทา – ขาว แล้วแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างกลุ่มและสรุปเป็นองค์ความรู้

กลุ่มที่ ..... ชื่อกลุ่ม .....

เอกสารอ้างอิง

- กนกอร สมปราชญ์. (2560). *ภาวะผู้นำและภาวะผู้นำการเรียนรู้สำหรับผู้บริหาร*
สถานศึกษา(พิมพ์ครั้งที่ 2). ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังพัฒนา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- คุรุสภา, สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ. (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.*
2542(แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ.2545). กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- เฉลิม พักอ่อน. (2552). *การออกแบบการจัดการเรียนรู้อิงมาตรฐาน ตามหลักสูตร*
แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ดิเรก พรสีมา. (2559). *ครูไทย 4.0*. มติชน. เข้าถึงได้จาก
<https://www.matichon.co.th/news/345042>.
- ถนนอมพร เลหาจรัสแสง. (2557). *ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21*. เชียงใหม่ : สำนักบริการ
เทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธราญา จิตรชญาวนิช. (2560). *การศึกษาและความเป็นครูไทย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย
- ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์. (2560). *เรื่องการศึกษาไทย 4.0 ในบริบทการจัดการศึกษา*
เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. 28 สิงหาคม 2559. กรุงเทพฯ; โรงแรมเซ็นทาราศูนย์
ราชการและคอนเวนชันเซ็นเตอร์ แจ้งวัฒนะ.
- บุญเลี้ยง ทুমทอง. (2553). *การพัฒนาหลักสูตร*. กรุงเทพฯ : แอคทีฟ พรินท์.
- ปฏุล นันทวงศ์ และ ไพโรจน์ ดั่งวิเศษ. (2543). *หลักสูตรและการจัดการศึกษา*
ขั้นพื้นฐาน. สงขลา : สถาบันราชภัฏสงขลา.
- โพยม จันทร์น้อย. (2560). *การศึกษา 4.0*. เข้าถึงได้จาก
<http://www.manager.co.th/QOL/viewnews.aspx?NewsID=9600000025195>
- ไพฑูรย์ สิ้นลารัตน์. (2560). *ไขคำตอบ โรงเรียน ครู อยู่อย่างไรในยุค 4.0*. เข้าถึงได้จาก
<http://www.komchadluek.net/news/edu-health/259733>

- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- _____. (2556). *การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสยามกัมมาจล.
- วิโรจน์ สารรัตนะ. (2556). *กระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษากรณีทัศนะต่อการศึกษาศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: ทิพยวิสุทธิ์.
- _____. (2557). *ภาวะผู้นำและทฤษฎีร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ: ทิพยวิสุทธิ์.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2. (2560) *รายงานผลการดำเนินงานการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน O-NET*. เชียงราย
- สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการกระทรวงศึกษาธิการ.
- Bellanca, James and Brandt Ron. (2010). *21th Century Skills: Rethinking How Students Learn*. USA. Solution Tree Press,(วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรืองและ อธิป จิตตฤกษ์ แปล). กรุงเทพฯ : โอเพนเวิร์ลด์.
- Churches. (2008). *A. Bloom's Digital Taxonomy*. Retrieved from <http://www.montgomeryschoolsmd.org/uploadedFiles/departments/techtaining/homepage/BloomDigitalTaxonomy2001.pdf>. September 9th, 2011.
- Dessler, Gary. (2002). *A Framework for human Resource Management*(2nd ed). New Jersey: Prentice Hall.
- Fansher, H. (2011). *21st Century Learning Environments: Building a Better School*. Canada: Springbank Community High School.
- Fisher, J. (2007). *Teacher Leadership And Organizational change : A teacher Leadership's Experience In A P-12 School*. Queensland Dissertation, Ed.d University of Southern Queensland.
- Hitt, M. A., Hoskisson, R. E.,& Ireland, R. D. (2007). *Management of Strategy: Concept and Cases*. Mason, OH: Thomson South-Western.

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

ตรวจรูปแบบและเอกสารประกอบการพัฒนา

1. ผศ.ดร.ไชยา ภาวะบุตร   คณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
2. รศ.ดร.ศิกานต์ เพียรธัญญกรณ์   อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
สกลนคร
3. ดร.สมพร หลิมเจริญ   ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัด
การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
สกลนคร เขต 1
4. ดร.เทพรังสรรค์ จันทะรังษี   ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญโรงเรียนอนุบาลสกลนคร
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1
5. ดร.ฤทัยทรัพย์ ดอกคำ   ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญโรงเรียนบ้านนาแก
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1
6. ดร.วรกัญญาพิไล แกะระหัน   ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษโรงเรียนบ้านโนนสังข์ศรี
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาท่าอุเทน เขต 1
7. ดร.เพชรปภาณี อินทรพาณิชย์ครูเชี่ยวชาญโรงเรียนอนุบาลสกลนคร
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1
8. นางประเสริฐ บริโปร   ครูเชี่ยวชาญโรงเรียนอนุบาลนาแกผดุงราชกิจเจริญ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1
9. ดร.รัชฎาพร งามภูธร   ครูชำนาญการพิเศษโรงเรียนอนุบาลต่างอย
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิมณา สุวรรณไตรย์

ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพลินพิศ ธรรมรัตน์

กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร